UNIUNEA EUROPEANĂ

Instrumente Structurale 2014-2020

Elaboratori

Agiibram Selda, Petaca Daniela Maria, Păușan Dorina Melania, Semeniuc Lucreția, Smarandache Gabriela Daniela, Szőcs Mónika, Pavel Evdochia

Ghid metodologic pentru dezvoltarea competențelor de comunicare în limba română, pentru cadrele didactice care au înscriși în grupa cu predare în limba română, copii proveniți din comunitatea etnică – ruși lipoveni din România

elaborat în baza CURRICULUMULUI PENTRU EDUCAȚIA TIMPURIE, aprobat prin ordinul ministrului educației naționale nr. 4.694/02.08.2019

Validatori

Alt Adina, Galeș Iuliana, Kaitar Roxana, Nemeth Mariana, Szejke Ottilia

COMPETENȚĂ ȘI EFICIENȚĂ
LIMBA ROMÂNĂ PENTRU MINORITĂȚI

Competență și eficiență
în predarea limbii române copiilor și elevilor aparținând minorităților naționale din România
Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014-2020

PREFAȚĂ

Acest ghid metodologic este elaborat în cadrul proiectului „Competență și eficiență în predarea limbii române copiilor și elevilor aparținând minorităților naționale din România" cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014-2020, fiind destinat cadrelor didactice pentru nivel preșcolar care au sub îndrumare preșcolari din etnii diferite.

Obiectivul general al proiectului este prevenirea și reducerea părăsirii timpurii a școlii pentru elevi din învățământul preuniversitar obligatoriu, aparținând minorităților naționale din România, asigurând accesul la un învățământ de calitate, prin formarea/dezvoltarea competențelor de comunicare în limba română pe baza unor resurse de învățare moderne/atractive și a asigurării formării continue unitare și specifice a personalului didactic, printr-un conținut motivant și practic.

Se consideră că învățarea limbilor nematerne din educația timpurie poate accelera procesul de asimilare a acestora, poate îmbunătăți capacitatea copiilor de a se exprima în limba maternă și îi poate ajuta să obțină rezultate mai bune și în alte domenii. Pe lângă faptul că pune bazele pentru învățarea ulterioară, învățarea limbilor străine în educația timpurie poate influența atitudinea copilului față de alte limbi și culturi.

Debutul învățării limbii române ca limbă străină[1] se realizează prin exprimare orală. Aceasta presupune formarea deprinderilor de pronunţare corectă, de adaptare a aparatului audio-fonator cu sunetele, tonalitatea, intonația şi fluxul noii limbi, de acomodare generală cu însuși noul demers. Acest obiectiv vizează două laturi ale procesului: cel auditiv şi cel articulator.

Limba[2] este aspectul social al limbajului, elementul esenţial al acestuia. Ea este formată dintr-un sistem lexical şi unul gramatical, iar limbajul reprezintă aspectul individual al limbii, facultatea vorbirii, care depinde de voinţa individului şi se caracterizează prin libertatea îmbinărilor. În viziunea, U. Șchiopu „limbajul[3], reprezintă o instituție universală și specifică a umanității, care comportă caracteristici proprii, și are ca scop principal comunicarea."

Limba română, abordată ca limbă maternă sau limbă nematernă/străină, respectă individualitatea copilului și valorifică potențialul creativ al profesorului. Experiența de viață a copilului, modul particular de învățare al acestuia, curiozitatea față de ceea ce îl înconjoară și interesul pentru a ști tot mai mult sunt doar câteva dintre aspectele esențiale care asigură succesul

[1]Gălușcă, L. (2018), *Aspecte metodice privind predarea-învățarea limbii române ca limbă străină*, Universitatea de Stat „Ion Creangă", Chișinău p.235)

[2]Turcu, F., Turcu, A. (1999), *Fundamente ale psihologiei şcolare*. Editura, All Educational, Bucureşti

[3]Șchiopu, U. (1997), *Dicționar de psihologie*, București

învățării limbii române. În obținerea acestei finalități, la fel de importantă este și creativitatea cadrului didactic, cea care dă valoare și condiționează individualizarea demersului de învățare. Prin gândirea, pregătirea și organizarea de situații de învățare menite a răspunde cel mai bine așteptărilor fiecărui copil în parte, profesorul obține, fără îndoială, cele mai bune rezultate din partea copiilor, dar și plăcerea acestora, bucuria lor de a-și dezvolta cunoașterea.

ARGUMENT

Prezentul ghid se adresează educatorilor/profesorilor pentru nivel preșcolar care au sub îndrumare grupe cu predare în limba română și au în componența grupelor copii apaținând minorăților naționale. Ghidul este menit să faciliteze și să susțină demersul didactic de predare-învățare-evaluare și să răspundă nevoilor specifice ale copiilor de la 3 la 6 ani. Totodată, ghidul vine în ajutorul cadrelor didactice cu noțiuni de bază în ceea ce privește limba, cultura și tradițiile minorităților naționale pentru a sprijini cadrele didactice să depășească barierele lingvistice și culturale. De asemenea, se dorește sprijinirea copiilor care provin din comunități etnice, care intrând la o grupă cu predare în altă limbă decât cea maternă, întâmpină dificultăți de înțelegere și de exprimare.

Unul dintre obiectivele specifice ale proiectului, în realizarea acestui ghid, este promovarea unui proces instructiv-educativ centrat pe competențe, prin elaborarea unor resurse educaționale, necesare cadrelor didactice care predau la grupe de nivel preșcolar, resurse care contribuie direct sau indirect la dezvoltarea unor competențe de comunicare și înțelegere a limbii române de către copiii aparținând minorităților naționale.

Sistemul educațional din România, precum și al celorlalte țări din Europa, promovează diversitatea. Pe fondul globalizării, al evoluțiilor din domeniul tehnologiei informației și comunicării și, mai ales, al fenomenelor de migrație, diversitatea presupune multiplicarea limbilor de școlarizare, recunoașterea și valorificarea în învățare a identității și a moștenirii culturale ale fiecărui elev, integrarea socială și pe piața muncii, pregătirea elevului pentru o societate incluzivă. *Repere pentru proiectarea, actualizarea și evaluarea curriculumului național cadrul de referință al curriculumului național* vizează promovarea unui curriculum flexibil, care să permită diversificarea și adaptarea situațiilor de învățare, în acord cu nivelul de dezvoltare/caracteristicile de vârstă, cu interesele și aptitudinile elevilor, cu respectarea diversității (etno-culturale, lingvistice, religioase etc.), drept garanție a egalității de șanse în educație.

Având un sistem educațional care își propune formarea și dezvoltarea de competențe, în care învățarea este centrată pe elev, pe dezvoltarea abilităților de gândire și rezolvarea de probleme, una dintre principalele caracteristici ale resurselor educaționale de calitate este diversitatea.

Ghidurile vor veni în sprijinul creșterii calității procesului instructiv-educativ, ca instrument de proiectare a activității didactice și de selecție a celor mai eficiente metode de predare-învățare pentru profesorii care predau în învățământul preșcolar și care au înscriși în grupa cu predare în limba romană, copii proveniți din comunitățile etnice. Obiectivul proiectului este de a reduce și preveni abandonul școlar timpuriu, eliminând barierele lingvistice și culturale dintre cadre didactice și copii, facilitând prin aceasta crearea unui mediu de învățare incluziv și adaptat la nevoile copiilor.

În Ghid se prezintă în **Capitolul I** informații generale care țin de Curriculumul pentru educație timpurie, specificul activităților la nivel preșcolar, aplicarea planului de învățământ. Se continuă cu abordarea domeniului *Dezvoltarea limbajului, a comunicării şi a premiselor citirii şi scrierii*, cu precădere a subdomeniului *Dezvoltarea limbajului și a comunicării;* formarea competenței de receptare a mesajului oral, de exprimare orală, de formarea unei atitudini pozitive faţă de limba română ca limbă nematernă. **Capitolul II** prezintă Proiectarea didactică și punerea în practică a noțiunilor teoretice abordate. În **Capitolul III** sunt prezentate tipurile de evaluare, modele și instrumente de aplicare. **Capitolul IV** cuprinde activități de dezvoltare a limbajului care facilitează integrarea copiilor în învățământul primar. În **Capitolul V** sunt abordate aspecte de educație interculturală. Ghidul se încheie cu prezentarea **Bibliografiei** și a **Anexelor**.

Cuprins

CAPITOLUL 1. 6
CADRUL METODOLOGIC DE APLICARE A CURRICUMULUI PENTRU EDUCAȚIE TIMPURIE 6
1.1 Curriculum pentru educație timpurie 6
1.1.1. Principiile care stau la baza elaborării curriculumului cu referire la învățarea limbii române ca limbă nematernă în învățământul preșcolar 6
1.1.2. Planul de învăţământ pentru educația timpurie și Metodologia de aplicare a acestuia 7
1.1.3. Domeniile de dezvoltare 9
1.2. Dezvoltarea limbajului, a comunicării şi a premiselor citirii şi scrierii. Limba română ca limbă nematernă 10
1.2.1. Formarea competenței de receptare a mesajului oral 14
1.2.2. Formarea competenței de exprimare orală 20
1.2.3. Formarea competenței lingvistice și a comunicării orale din perspectiva limbii nematerne 22
1.2.4. Strategii de evaluare a competențelor de comunicare orală 24
CAPITOLUL 2 28
PROIECTAREA DIDACTICĂ 28
2.1. Proiectarea didactică - definiții și concepții. Delimitări conceptuale. 28
2.2. Proiectarea activităților de învățare 31
2.2.1. Planificarea calendaristică 40
2.2.1.1. Planificarea anuală și stabilirea proiectelor tematice 40
2.2.1.2. Planificarea săptămânală 50
2.2.1.3. Planificarea activităților integrate 55
2.2.1.5. Proiectul didactic 59
2.2.2. Organizarea activităților de învățare 61
2.2.2.1. Activități pe domenii experiențiale 61
2.2.2.2- Activități liber alese (ALA) 66
2.2.2.3. Activități de dezvoltare personală 72
2.2.2.4. Activități opționale 77
2.2.2.5. Activități specifice programului de după-amiază 79
2.2.3. Fișe de lucru 81
2.3. Proiectarea și adaptarea strategiilor didactice 98
2.4. Exemple de bune practici. 105
CAPITOLUL 3. 132
EVALUAREA 132
3.1. Model de evaluare inițială (nivel I & II) 138
3.2. Model de evaluare finală (nivel I & II) 156
3.3. Fişă pentru aprecierea progresului individual al copilului, înainte de intrarea în învăţământul primar; Caietul de observații 169
CAPITOLUL 4. 176
FACILITAREA TRECERII DE LA NIVEL PREȘCOLAR LA NIVEL PRIMAR 176
4.1. Caracteristici ale copilului preșcolar 176
4.2. Rolul și importanța grădiniței pentru succesul școlar 177
4.3. Activități de dezvoltare a limbajului care facilitează integrarea copiilor în învățământul primar 185
CAPITOLUL 5. 205
EDUCAȚIE INTERCULTURALĂ 205
5.1. Premise teoretice 205
5.1.1. Conceptul de educație interculturală 205
5.1.2 Cultură și identitate 207
5.1.3. Identitatea culturală a minorității rușilor lipoveni din România 208

5.1.4. Interculturalitatea, multiculturalitatea, diversitatea și egalitatea de șanse 213
5.1.5. Minoritatea rușilor lipoveni din România în contextul diversității lingvistice 215
5.2 Să ne cunoaștem reciproc – activități axate pe educația interculturală 223
5.2.1 Sărbători specifice rușilor lipoveni și nuanțele lor interculturale pe anotimpuri 224
5.2.2 Elemente specifice interculturale în folclorul copiilor (cântece și jocul popular etc)..... 243
5.2.3.Valori culturale transmise prin intermediul poveștilor..... 247
5.3 Să ne înțelegem reciproc – provocări întâmpinate în achiziția limbii române..... 250
5.3.1. Bune practici în achiziția elementelor de natură fonetică 251
5.3.1.1 Accentul și rolul acestuia în comunicare..... 254
5.3.1.2. Foneme specifice limbii române 255
5.3.2. Dezvoltăm eficient și progresiv vocabularul preșcolarului 258
5.3.2.1. Onomatopee și metode de integrare a acestora în vocabularul preșcolarului 260
5.3.2.2 Tehnici și strategii de achiziție a cuvintelor necunoscute 264
5.3.2.3. Tehnici de consolidare a cuvintelor și utilizarea lor în comunicarea verbală 267
5.3.2.4 Comunicăm eficient – formule de politețe și de adresare 270
5.3.3 Învățăm să ne exprimăm corect gramatical 273
5.3.3.1 Poziția substantivului și a adjectivului în propoziție..... 275
5.3.3.2 Genul și numărul substantivelor..... 276
5.3.3.3 Problematica verbelor: timpuri și moduri 279
5.3.3.4 Prepoziții și orientare spațială 281
BIBLIOGRAFIE: 285
ANEXE 295

CAPITOLUL 1.
CADRUL METODOLOGIC DE APLICARE A CURRICUMULUI PENTRU EDUCAȚIE TIMPURIE

1.1 Curriculum pentru educație timpurie

1.1.1. Principiile care stau la baza elaborării curriculumului cu referire la învățarea limbii române ca limbă nematernă în învățământul preșcolar

Pornind de la bunele practici naționale și europene în elaborarea curriculumului pentru educația timpurie, documentul de față susține un curriculum bazat pe o declarație de principii și valori care recunosc drepturile copilului ca ființă umană și respectul față de părinți, ca primii educatori ai copilului și un curriculum care încurajează personalul să lucreze în mod colegial și să-și evalueze în permanență practicile, prin observare și documentarea experiențelor de învățare ale copiilor (prin implicarea părinților ca parteneri egali), astfel încât să răspundă nevoilor și potențialului tuturor copiilor.

Principiile didactice reprezintă norme care stau la baza organizării și desfășurării procesului instructiv-educativ. Atunci când proiectăm activitățile trebuie să ținem cont de aceste principii, având în vedere că la grupele pe care le coordonăm avem preșcolari care nu vorbesc limba română.

În relație cu valorile promovate de acest curriculum, practica/opțiunile metodologice ale educatorilor vor fi orientate de următoarele ***principii ale aplicării Curriculumului pentru educația timpurie*** cu referire la învățarea limbii române ca limbă nematernă în învățământul preșcolar:

- *Principiul individualizării* - acest principiu reprezintă centrarea procesului educațional asupra copilului. Cunoașterea limbii române, diferă de la un preșcolar la altul, iar organizarea activităților trebuie să se realizeze ținându-se cont de ritmul propriu de dezvoltare a copilului, de nevoile și interesele sale, asigurându-se libertatea copiilor de a alege activitățile în funcție de interesele și nevoile lor. Individualitatea presupune adaptarea activității didactice la particularitățile individuale ale copilului. Fiecare ființă umană se naște și se dezvoltă astfel încât ajunge să dețină particularități psiho-fizice relativ comune, dar și anume particularități individuale în funcție de zestrea genetică, experiența de viață, mediul familial și social din care provine, accesul la sursele de informare, situația materială.
- *Principiul învățării bazate pe joc* - jocul este activitatea fundamentală în grădiniță și se regăsește în toate domeniile de activitate, realizând procesul de învățare într-un mod atractiv, prin care copilul se dezvoltă natural, motiv pentru care jocul trebuie să constitue baza conceperii activităților didactice. Pentru copil, jocul este o formă de activitate cu multiple implicații psihologice și pedagogice care contribuie la informarea și formarea lui

ca om, jocul pune în mișcare toată ființa copilului, îi activează gândirea, îi reliefează voința, îi înaripează fantezia și îi ascute inteligența.

- *Principiul diversităţii* contextelor și situațiilor de învățare - contextele de învățare în perioada timpurie sprijină și stimulează învățarea și dezvoltarea copiilor. Pentru preșcolari este necesar crearea, în mediul educaţional, a diverselor contexte şi situaţii de învăţare, care să solicite implicarea copilului din punct de vedere: cognitiv, emoţional, social, motric. Diversitatea, ca principiu, reprezintă dezideratul flexibilităţii şi toleranţei faţă de diferenţele fizice, socioculturale, lingvistice, psihologice existente între copii. Rolul grădiniței este acela de a oferi tuturor copiilor posibilitatea de a dezvolta/învăța în funcție de ritmul, capacităţile şi nevoile proprii şi de a se exprima conform trăsăturilor individuale de personalitate.
- *Principiul alternării formelor de organizare a activității* - abordarea activităților educaționale din instituțiile de educație timpurie sub diferite forme: frontal, în grupuri mici, în perechi şi individual, precum și utilizarea diferitelor strategii de învățare.
- *Principiul parteneriatului cu familia şi cu comunitatea* - este necesar ca între cadrul didactic și familie să se stabilească relaţii de parteneriat care să asigure continuitate şi coerenţă în demersul educaţional. Doar un parteneriat strâns și susținut între familie, grădiniță și comunitate poate pune în aplicare procesul de educare a copilului.

  Unitatea de învățământ are nevoie de sprijinul familiei și a comunității locale, pentru a oferi un mediu prietenos de educare a copilului și servicii de calitate.

1.1.2. Planul de învăţământ pentru educația timpurie și Metodologia de aplicare a acestuia

Planul de învăţământ pentru educația timpurie prezintă o imagine de ansamblu al structurării activităților de învățare la nivel preșcolar.

Tabelul 1. Planul de învăţământ pentru educația timpurie [4]

Intervalul de vârstă	Categorii/Tipuri de activități de învățare	Nr.ore de activități de învățare desfășurate cu copiii zilnic/ tură	Numărul total de ore de activități de învățare/ săptămână
37 – 60 luni	Jocuri și activități liber-alese	2 h	10 h
	Activități pentru dezvoltare personală	2 h	10 h
	Activităţi pe domenii experiențiale	1 h	5 h
	TOTAL		**25 h**
61 – 72/84 luni	Jocuri și activități liber-alese	2 h	10 h
	Activități pentru dezvoltare personală	1 ½ h	7 ½ h
	Activităţi pe domenii	1 ½ h	7 ½ h

	experiențiale		
	TOTAL		25 h

Vom avea în vedere doar informațiile referitoare la nivel preșcolar. În Tabelul 1 sunt prezentate intervalele de vârstă la care ne raportăm, tipurile de activități de învățare, numărul de ore aferente fiecărui tip de activitate pe zi sau tură și numărul total de ore pe săptămână.

Activităţile de învăţare sunt prezentate [4] ca ansamblu de acţiuni cu caracter planificat, sistematic, metodic, intensiv, organizate şi conduse de cadrul didactic, care conduc la atingerea așteptărilor pe care adulții le au de la copii. Desfăşurarea acestora necesită coordonarea eforturilor comune ale celor trei parteneri ai procesului de predare-învăţare-evaluare, respectiv: cadre didactice, părinţi, copii. Activitatea de bază pe care se sprijină activitățile de învățare este jocul - activitatea fundamentală a copilului. La nivel preșcolar activitățile de învățare sunt de trei tipuri: Jocuri şi activităţi liber-alese, Activităţi pentru dezvoltare personală şi Activităţi pe domenii experiențiale (care pot fi activităţi integrate sau pe discipline).

Jocurile şi activităţile liber-alese - ALA „sunt cele pe care, de regulă, copiii şi le aleg şi care îi ajută să socializeze în mod progresiv”. Activitățile pe domenii experiențiale - ADE „sunt activităţi integrate sau pe discipline, desfăşurate cu copiii în cadrul unor proiecte tematice sau în cadrul săptămânilor independente”. Activităţile pentru dezvoltare personală - ADP „de la nivel preșcolar includ rutinele, tranziţiile, o parte a activităților liber-alese din perioada dimineții (când este încurajată explorarea individuală a unui subiect de care este interesat copilul), activităţile de dezvoltare a înclinaţiilor personale/predispoziţiilor/aptitudinilor din perioada după-amiezii (pentru grupele de program prelungit sau săptămânal – nivel preșcolar), inclusiv activităţile opționale și extrașcolare.”

Activităţile de învățare se pot desfășura cu întreaga grupă de copii, cu grupuri mici sau activități individuale.

Durata, modul de desfășurare și conținutul activităților de învățare este dependent de modul în care reacționează copiii, grupul de copii sau indivizii la activitate. Durata unei activități poate să fie, la început, doar de 5-10 minute, crescând până la 35 de minute, în funcție de particularitățile individuale și de vârstă ale copiilor și specificul situațiilor educative. Timpul rămas de la o activitate se recomandă să fie alocat celorlalte activități. În cazul în care se derulează o activitate integrată, durata activităților poate depăși timpul recomandat, în condițiile în care în cadrul acestor activități se integrează rutine și tranziții.

Pentru realizarea programului anual de studiu se va ține cont de cele şase mari teme: Cine sunt/suntem?, Când, cum şi de ce se întâmplă?, Cum este, a fost şi va fi aici pe pământ?, Cine şi cum planifică/organizează o activitate?, Cum exprimăm ceea ce simţim? şi Ce şi cum vreau să fiu?. Pentru nivelul 3-5 ani trebuie cuprinse cel puțin 4 teme anuale, iar pentru copii de 5-6 ani se

recomandă parcurgerea tuturor celor 6 teme anuale de studiu. Pornind de la aceste teme, anual, pe grupe de vârstă, se stabilesc proiectele/activitățile tematice care urmează a se derula cu copiii[4]. Aceste proiecte tematice se pot realiza într-un număr maxim de 7 proiecte pe an cu o durată de maxim 5 săptămâni, sau, precum est recomandat, mai multe proiect de o mai mică amploare - între 1 – 3 săptămâni.

Programul zilnic de activitate efectivă cu copilul la grupă este de 5 ore pe zi, respectiv de 25 de ore pe săptămână. Activitatea personalului didactic de predare este completată zilnic cu 3 ore de activitate de pregătire metodico-științifică.[5]

În metodologia de aplicare a planului pentru învățământ preșcolar este amintit proiectul național *Să citim pentru mileniul III*. În cadrul acestui proiect se va desfășura, în mod obligatoriu, activitatea ***Momentul poveștilor***, timp de 10-15 minute/zi**.** Acest proiect, ne aduce mai aproape în atingerea scopului prezentului ghid, având posibilitatea să punem în aplicare într-un regim zilnic demersurile formării de premise ale competențelor de limbă română ca limbă nematernă.

1.1.3. Domeniile de dezvoltare

Reperele fundamentale în învăţarea și dezvoltarea timpurie (RFIDT, aprobate prin O.M. nr. 3851/2010) reflectă aşteptările privind ceea ce ar trebui copiii să ştie şi să fie capabili să facă la finalizarea ciclului preşcolar. Aceste aşteptări sunt definite pentru a sprijini creşterea şi dezvoltarea normală și deplină a copiilor de la naştere până la intrarea în şcoală. Conform documentului menţionat, finalităţile educaţiei timpurii au în vedere o abordare holistică, vizând cele cinci domenii ale dezvoltării copilului.

Trebuie acordată atenție tuturor domeniilor deoarece dezvoltarea copiilor se petrece traversând simultan toate domeniile de dezvoltare. Între domenii există dependențe și interdependențe. Fiecare achiziție a copilului dintr-un domeniu influențează progresele copilului în celelalte domenii. Când copilul încearcă să povestească ceva, în cea mai mare parte este implicat domeniul Dezvoltarea limbajului şi a comunicării, dar copilul este implicat şi socio-emoţional, pentru că urmăreşte reacţiile celorlalţi şi învaţă semnificaţia acestora, gesticulează (motricitate fină) sau se manifestă chiar prin mişcări largi (motricitate grosieră), uneori inventând cursul narativ sau problematizând cursul narativ (dezvoltare cognitivă). De aceea, domeniile de dezvoltare devin, pe parcursul primilor ani de viaţă organizată în mediul din grădiniță, instrumente pedagogice esenţiale

[4] *Curriculum pentru educaţia timpurie* -2019, p.11

[5] *Curriculum pentru educaţia timpurie* -2019, p.8

pentru a realiza individualizarea educaţiei şi a învăţării, dând posibilitatea educatorilor să identifice atât predispozițiile, cât și înclinațiile cu care copilul a venit pe lume, „interesele" sale sau, mai bine spus, domeniile, secvenţele, aspectele sau elementele mediului social şi natural de care este atras şi faţă de care îşi manifestă curiozitatea, precum şi dificultăţile pe care la întâmpină fiecare în parte pe parcursul dezvoltării timpurii[6].

Cele cinci domenii de dezvoltare și subdomeniile[7] acestora sunt:

A. Dezvoltarea fizică, a sănătăţii şi igienei personale
   A.1. Subdomeniul: Dezvoltarea fizică
   A.2. Subdomeniul: Sănătate și igienă personală
B. Dezvoltarea socio-emoţională
   B.1. Subdomeniul: Dezvoltare socială
   B.2. Subdomeniul: Dezvoltare emoțională
C. Capacități și atitudini față de învăţare
   C.1. Subdomeniul: Curiozitate și interes
   C.2. Subdomeniul: Inițiativă
   C.3. Subdomeniul: Persistență
   C.4. Subdomeniul: Creativitate
D. Dezvoltarea limbajului, a comunicării şi a premiselor citirii şi scrierii
   D.1. Subdomeniul: Dezvoltarea limbajului și a comunicării
   D.2. Subdomeniul: Premisele citirii și scrierii
E. Dezvoltarea cognitivă şi cunoaşterea lumii
   E.1. Subdomeniul: Dezvoltarea gândirii logice și rezolvarea de probleme
   E.2.Subdomeniul: Cunoștințe și deprinderi elementare matematice, cunoașterea și înțelegerea lumii

1.2. Dezvoltarea limbajului, a comunicării şi a premiselor citirii şi scrierii. Limba română ca limbă nematernă

***„Cuvântul este sunet şi culoare, e mesagerul gândului uman.*" Tudor Vianu**

Limbajul reprezintă funcţia utilizată cel mai frecvent de către oameni în activitatea de comunicare, activitate prin intermediul căreia ei schimbă în mod continuu informaţii cu privire la mediul extern.

[6] *Curriculum pentru educaţia timpurie* -2019, p.16

[7] Ionescu, M. și colab. (2010*)., Repere fundamentale în învățarea și dezvoltarea timpurie a copilului de la naștere la 7 ani*, București, Editura Vanemonde, p. 3

„Dezvoltarea limbajului[8] în perioada preşcolară se caracterizează prin evoluţia pronunţiei şi a structurilor gramaticale, trecerea de la limbajul situativ la cel contextual; vorbirea este tot mai clară. Fiind principalul mijloc de comunicare interumană, limbajul este în același timp și factor de dezvoltare spirirtuală și de progres social. Prin urmare, limbajul are un rol determinant în dezvoltarea personalității umane”.

Prin intermediul activităților desfășurate în grădiniță, activități de dezvoltare personală, activități liber alese, activități pe domenii experiențiale, preșcolarii își dezvoltă capacitatea de a comunica verbal și nonverbal.

Conform Dicționarului Explicativ al Limbii Române limbajul reprezintă:

- Sistem de comunicare alcătuit din sunete articulate, specific oamenilor, prin care aceștia își exprimă gândurile, sentimentele și dorințele.
- Limba unei comunități umane istoricește constituită.
- Mod specific de exprimare a sentimentelor și a gândurilor în cadrul limbii comune sau naționale.
- Mod de folosire a unei limbi, în special a lexicului, specific anumitor profesii, grupuri sociale.

Se consideră că învățarea limbilor străine din educația timpurie poate accelera procesul de asimilare al acestora, poate îmbunătăți capacitatea copiilor de a se exprima în limba maternă și îi poate ajuta să obțină rezultate mai bune și în alte domenii. Pe lângă faptul că pune bazele pentru învățarea ulterioară, învățarea limbilor străine în educația timpurie poate influența atitudinea copilului față de alte limbi și culturi. Aceasta este motivația principală aflată la baza diverselor inițiative ale Comisiei Europene menite să promoveze învățarea limbilor străine încă din educația timpurie și să sprijine cercetările în acest domeniu. Vorbind despre importanţa comunicării într-o limbă străină, nu trebuie să neglijăm faptul că aceasta este una din competenţele-cheie stabilite de Comisia Europeană. Acum câţiva ani, un eveniment a schimbat radical atitudinea faţă de limbile străine din lume, în primul rând în Europa. Este vorba de apariţia Cadrului[9] European Comun de Referinţă pentru Limbi: învăţare, predare, evaluare şi a Portofoliului European al Limbilor: ghid pentru profesori şi formatori ai cadrelor didactice. Aceste două documente au revoluţionat concepţia studierii limbilor străine, propunând o scară de eşalonare a cunoştinţelor şi mai ales a competenţelor în domeniul predării-învățării limbilor.

[8] Balint, M. (2008), *Metodica activităților de educare a limbajului în învățământul preșcolar. Didactica limbii și literaturii române*, Syllabus, Cluj Napoca

[9] Cadrul European Comun de Referință pentru Limbi: învățare, predare, evaluare, Council of Europe/ Conseil de l`Europe. Consiliul de cooperare culturală. Comitetul Director pentru Educație „Studierea limbilor și cetățenia europeană”, Diviziunea Politici Lingvistice, Strasbourg.

Cadrul European Comun de Referinţă pentru Limbi (CECRL) descrie în întregime ce trebuie să cunoască persoanele care studiază o limbă, pentru a o utiliza în scopuri comunicative; el enumeră cunoștinţele și deprinderile pe care acestea trebuie să le însușească și să le dezvolte, pentru a avea un comportament lingvistic eficace. Descrierea[10] înglobează, de asemenea, contextul cultural, care constituie suportul unei limbi. Prin urmare, Cadrul de referinţă defineşte nivelurile de competenţă, care permit măsurarea progresului copilului la fiecare etapă a procesului de învăţare şi în orice moment al vieţii. Documentul a fost conceput pentru a depăși dificultăţile de comunicare, pe care le întâmpină profesioniștii din domeniul limbilor moderne, dificultăţi datorate diferenţelor existente între sistemele educative. Prin oferirea unei baze comune, care cuprinde un șir de descrieri explicite ale obiectivelor, conţinutului și metodelor de predare-învățare, Cadrul de Referinţă a contribuit la ameliorarea transparenţei cursurilor, la armonizarea programelor și calificărilor, favorizând atfel cooperarea internaţională în domeniul limbilor moderne. Punerea la dispoziţie a unor criterii obiective de descriere a competenţei comunicative a condus la recunoașterea reciprocă a calificărilor obţinute în diversele contexte de învăţare și a contribuit la extinderea mobilităţii în Europa.

Limbajul[11]- potrivit lui Stan C. este un „Sistem de comunicare interumană, axat pe elemente de limbă, pe articularea unor semne și simboluri, conducând la schimb de idei și informații ce stau la baza cunoașterii umane; formele limbajului permit înțelegerea și accesarea diverselor informații din toate domeniile științifice, determinând decodificarea elementelor complexe ale realității”.

Ionescu M. susține: „Un rol extrem de important îl are limbajul[12] ca mijloc de comunicare, ce ne ajută să trăim, să profesăm, să relaționăm într-o lume comună, a dialogului între oameni, cunoștințe, idei, valori arte și culturi. Limbajul este imersat, încorporat în cultură, dar, în același timp, este și vehicul al acesteia, comunicând valorile care contribuie la modelarea personalităților. Prin intermediul comunicării cu ajutorul limbajului universal al culturii, educația capătă un sens care îi depășește sfera de manifestare, devenind liant între diferitele identități culturale și etnice.”

În viziunea lui U. Șchiopu, „limbajul[13], reprezintă o instituție universală și specifică a umanității, care comportă caracteristici proprii, și are ca scop principal comunicarea”.

[10] Straistari-Lungu, C. (2020), *Învățarea limbilor străine în contextual provocărilor societale*, cerc. șt., Institutul de Științe ale Educației

[11] Stan C. (2010), *Perspective teoretic-aplicative în abordarea obstacolelor din comunicarea didactică*, Cluj-Napoca, Editura Eikon, p. 422

[12] Ionescu M. (2011), *Instrucție și educație. Paradigme educaționale modern,* ediția a IV-a revizuită și adăugită, Cluj-Napoca, Editura Eikon, p. 324-325

[13] Șchiopu U. (1997), *Dicționar de pshihologie*, București, Editura Babel, p.229

„Prin dezvoltarea limbajului[14] și evoluția psihică generală, copilul își însușește noi modele de conduită verbală care contribuie nemijlocit la acumularea experienței sociale. Astfel, devine mai accesibilă înțelegerea „sistemului deschis" al limbajului, care se conservă prin fluxul continuu de schimburi cu mediul, și aceasta, desigur, în cadrul ambianței sociale."

Pentru formarea şi dezvoltarea copilului, limbajul are o importanţă deosebită. Limbajul este în acelaşi timp şi un mijloc de comunicare, şi un mijloc de cunoaştere. Prin limbaj copilul comunică, prin diferite forme, cu cei din jur, îşi prezintă gândurile, formulează întrebări, construieşte răspunsuri, îşi manifestă sentimentele. Prin limbaj copilul acumulează cunoştinţe, învaţă să le folosească în diferite situaţii, relaţionează cu cei din jur, se integrează în grupuri de copii.

Dezvoltarea limbajului[15] are loc odată cu dezvoltarea funcției de comunicare, a funcției de fixare a experienței cognitive și funcția de organizare a activității. Limbajul copilului se conturează afectiv în jurul vârstei de 4-5 ani, dar se dezvoltă și procesul de formare al vorbirii interioare. Important este să introducem în vocabularul copiilor cuvinte cu o pronunţie corectă şi cu un înţeles clar şi care treptat vor constitui baza unei exprimări coerente şi expresive.

Se cunoaște că vorbirea se dezvoltă începând de la naştere şi continuă pe tot parcursul vieţii şi că părinţii sunt primii profesori ai copiilor lor, iar mai apoi ei devin partenerii principali ai unităţilor de învăţământ. În acest context, este necesară stabilirea unui parteneriat real între grădiniţă şi părinţi. Familiile copiilor trebuie să fie în mod constant informate cu privire la toate aspectele legate de dezvoltarea propriului copil, inclusiv de aspectele principale ce vizează formarea şi dezvoltarea comunicării la vârsta preşcolară.

Competența de citire și scriere se constituie ca două competențente: una de receptare și alta de producere. Învățarea citit-scrisului se bazează pe deprinderi de operare cu limbajul oral dobândite în prealabil (recunoașterea sunetelor și a literelor specifice limbii române și pronunțarea corectă a sunetelor) și constituie baza pentru dezvoltarea ulterioară a unor competențe de operare cu textul scris, care vor fi dezvoltate pe parcurs. Familiarizarea cu sunetele limbii române are în vedere receptarea sunetelor, articularea lor, accentul și intonația. Capacitatea de a recepta sunetele vorbirii se poate forma prin exerciții de discriminare fonetică, în care copilul sesizează sunetele din componența unui cuvânt și poziția acestora în cuvânt. Capacitatea de accentuare corectă a cuvintelor se poate stimula prin audiții de poezii, prin lectura expresivă realizată de educatoare sau prin exerciții focalizate direct asupra articulării cuvintelor.

Limba română, abordată ca limbă nematernă/străină, respectă individualitatea copilului și valorifică potențialul creativ al profesorului. Experiența de viață a copilului, modul particular de

[14] Verza E. (2003), *Tratat de Logopedie*, București, Editura Fundației Humanitas, p. 47-48

[15] https://ultrapsihologie.ro/2015/03/01/dezvoltarea-limbajului-la-prescolari/

învățare al acestuia, curiozitatea față de ceea ce îl înconjoară și interesul pentru a ști tot mai mult sunt doar câteva dintre aspectele esențiale care asigură succesul învățării limbii române. În obținerea acestei finalități, la fel de importantă este și creativitatea cadrului didactic, cea care dă valoare și condiționează individualizarea demersului de învățare. Prin gândirea, pregătirea și organizarea de situații de învățare menite a răspunde cel mai bine așteptărilor fiecărui copil în parte, cadrul didactic obține, fără îndoială, cele mai bune rezultate din partea copiilor, dar și plăcerea acestora, bucuria lor de a-și dezvolta cunoașterea.

1.2.1. Formarea competenței de receptare a mesajului oral

Receptarea corectă a unui mesaj oral depinde de identificarea corectă a situației de comunicare și a parametrilor acesteia: emițător, receptor, mesaj, limbaj paraverbal (intonație, ritmul vorbirii, pauze în vorbire etc), limbajul nonverbal (mimică, gesturi).

Comunicarea orală este forma comună, naturală a comunicării și unul dintre cele mai complexe şi eficiente procese de transmitere a informaţiei. Aceasta implică participarea unui vorbitor şi a unui ascultător în schimbul de mesaje simple și complexe, gânduri, opinii sau idei.

Comunicarea orală reprezintă, ca si comunicarea scrisă, un sistem propriu de reguli și norme, doar că sensibil mai bogat şi mai complex, datorită factorilor extra și paralingvistici şi a influenţei decisive a cadrului situaţional.

Comunicarea orală se dezvoltă ca o competența inconștientă a copilului de la naștere. Cu timpul, devenim conștienți de valoarea competenței de comunicare orală pentru a ne face înțeleși și a obține ce ne dorim.

Competenţa de comunicare[16] orală reprezintă un ansamblu de cunoştinţe, comportamente şi atitudini, mobilizate pentru a realiza diferite forme de comunicare, care se detaliază în: participarea la o discuţie, adresarea de întrebări (luarea interviului), răspunsul la întrebări (oferirea interviului), relatarea unor experienţe, reproducerea de texte, generalizarea unor idei şi prezentarea în public, realizarea a diverse comentarii etc.

Comunicarea orală[17] este partajată de emițător și receptor. În comunicarea bilaterală, în dialog, emiţătorul şi receptorul îşi schimbă alternativ poziţiile/rolurile. Receptorul este destinația mesajului, sarcina receptorului fiind aceea de a interpreta mesajul expeditorului, atât verbal, cât și nonverbal, procesul de interpretare a mesajului este cunoscut sub numele de decodare. Receptorul poate fi, de asemenea, un individ, o instituţie sau un grup de mai multe persoane recunoscute ca partcipante la comunicare şi care formează auditoriul.

[16] Goraș-Postică, V. (2015), *Psihopedagogia comunicării.* Suport de curs, Chișinău: CEP USM, p.148

[17] https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/351-356_3.pdf

Dezvoltarea capacității de receptare a mesajului oral se realizează în activități ce au în vedere audiții de text, audiție și memorare de poezii scurte, repetarea de către educatoare a unor structuri sintactice (formule de salut, propoziții care exprimă acțiuni zilnice), receptarea unor întrebări simple, joc de rol de tipul vorbitor-ascultător. Mesajele ascultate trebuie să fie scurte, simple, cu subiecte de interes pentru copii.

Formarea competenței de comunicare orală la nivel preșcolar presupune dezvoltarea complexă a competenței de înțelegere la auz.

Prima abilitate de comunicare însușită de preșcolari este înțelegerea la auz, prin audiere/ ascultare se învață limba maternă, iar, mai târziu, alte limbi, fie nematerne, fie străine.

Ascultarea[18] este o abilitate fundamentală în dobândirea deprinderilor intelectuale de bază: vorbire, citire, scriere. Pamfil A. afirmă *„Ascultarea*[19] *este o aptitudine învățată, nu o capacitate înnăscută precum auzul. Așa cum suntem învățați să vorbim, trebuie să fim învățați să ascultăm – și să ascultăm eficient”.* Ascultarea activă, ca parte a comunicării orale, este o capacitate ce definește un bun ascultător și se concretizează în a păstra tăcerea în timpul discursului susținut de partenerul de dialog, a focaliza atenția pe înțelegerea și clarificarea mesajului, a utiliza mijloacele paraverbale în procesul de receptare, a fi critic definind propriul punct de vedere cu privire la mesajul ascultat.

Ascultarea face parte din cele patru abilităţi lingvistice (citire, scriere, ascultare şi vorbire) şi, asemenea lecturii, este un proces de receptare. Procesul în sine este complex, presupunând primirea mesajelor orale, identificarea intenţiei vorbitorului, construirea sensului, identificarea şi evaluarea situaţiei de discurs, dar şi o reacţie la mesajele verbale şi/sau nonverbale (după International Listening Association) la care vorbitorii sunt expuşi. Faptul de a auzi este inclus în ascultare, dar se diferenţiază, în mod clar, de aceasta. A auzi este doar o parte din procesul de ascultare şi reprezintă, în principal, un proces fiziologic care se desfăşoară în trei etape: receptarea undelor sonore, perceperea sunetelor la nivelul creierului, o serie de asocieri auditive. Auzul este de natură fiziologică şi reprezintă un proces pasiv, care apare chiar şi atunci când suntem adormiţi, în vreme ce ascultarea e de natură psihologică, este dinamică şi reprezintă un proces interactiv, care îi implică atât pe vorbitori, cât şi pe ascultători.

Auzul fonematic[20] privește capacitatea de a identifica și diferența sunetele limbii, de a face distincția între sunet și literă și a percepe corect sunetele. Existența tulburărilor auzului fonematic sau slaba dezvoltare a acestuia determină dificultăți nu numai la nivelul emisiei, dar și la cel al discriminării literelor și reprezentărilor în plan grafic. Cu alte cuvinte, auzul fonematic este

[18] https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/137-142_27.pdf

[19] Pamfil, A. (2006), *Limba și literatura română în școala primară. Perspective complementare*, București, Editura Art, p. 376

[20] *Educarea și dezvoltarea auzului fonematic* – Lecţia de dicţie (dictie.ro)

caracteristica auzului fizic prin care sunetele vorbirii sunt diferențiate între ele. Chiar dacă auzul fizic nu este afectat este posibil ca auzul fonematic al copilului să prezinte tulburări. Acest fenomen este prezent mai ales la copii.

Audierea reprezintă un proces de receptare și decodificare a comunicării orale. Audierea este inclusă în ascultare, dar reprezintă doar o parte din procesul de ascultare și se desfășoară în trei etape: receptarea undelor sonore, perceperea sunetelor la nivelul creierului și asocieri auditive. Scopul audierii este formarea competențelor de înțelegere despre ce se vorbește și de a reacționa adecvat la cele auzite.

Procesul de înțelegere a mesajului oral presupune două tipuri de cunoştinţe: lingvistice (elemente de fonologie, lexic, morfologie şi sintaxă) şi nonlingvistice (despre subiect, despre context, cunoştinţe generale despre lume etc.).

Pronunţia, accentul, intonaţia şi viteza de vorbire reprezintă câteva dintre elementele care influenţează considerabil înţelegerea mesajului oral:

Pronunția - sunetele unei limbi variază în procesul de vorbire, iar, dacă vorbirea se precipită, ele se influenţează între ele, iar cuvintele sunt mai greu de înţeles; în învăţarea unei limbi străine, pronunţia la care este expus copilul este foarte diferită de cea a vorbitorilor nativi ai limbii respective; spre deosebire de vorbitorii nativi, care înţeleg cuvintele chiar dacă acestea au suferit modificări fonologice, non-nativii au probleme în înţelegerea mesajului oral, dacă acesta a suferit astfel de modificări.

Accentul - variază în funcție de regiunea geografică, dar şi în funcţie de grupul social căruia îi aparţine vorbitorul; accentuarea joacă un rol important în perceperea mesajului oral, deoarece, de obicei, într-o propoziţie sunt accentuate cuvintele pe care mizează vorbitorul pentru a transmite sensul.

Intonația - poate fi ascendentă şi descendentă şi variază de la un grup de limbi la altul; ea poate avea funcţie emoţională, gramaticală, informaţională, textuală, psihologică, dar şi indexicală.

Viteza de vorbire - constituie una dintre cele mai spinoase probleme ale ascultătorilor unei limbi nematerne care, de multe ori, nu înţeleg ceea ce aud, din cauză că li se pare că se vorbeşte mult prea repede; ascultătorul trebuie să proceseze mesajul audiat, aproape în mod automat; cu cât viteza de vorbire este mai mare, cu atât este mai afectată comprehensiunea mesajului ascultat (fapt datorat lipsei automatismului în procesarea informaţiei ascultate).

Ilica, A. afirmă că în cazul comunicării orale[21] sunt vizate patru scopuri principale: să fim receptaţi (auziţi), să fim înţeleşi, să fim acceptaţi, să provocăm o reacţie (o schimbare de comportament sau de atitudine). În vederea realizării unei veritabile interacţiuni, este de necontestat

[21] Ilica, A. (2003), *Didactica limbii române în învăţământul primar*, Arad, Editura Universităţii Aurel Vlaicu, p. 111

necesitatea dezvoltării permanente a capacităţii de exprimare orală, în funcţie, desigur, de contextul învăţării, atât pentru limba maternă, cât şi pentru o limbă nematernă.

Ion Ovidiu Pânişoară identifică o serie de principii[22] ale comunicării orale: „presupune un mesaj, iar mesajul implică elemente de structură, implică oferirea unor suporturi multiple de înţelegere a mesajului, este circulară şi permisivă, este puternic influenţată de situaţie şi ocazie, este puternic influenţată de caracteristicile individuale ale emiţătorului, posedă atributele necesităţii, aleatoriului şi nelimitării."

Receptarea corectă a mesajului oral[23] depinde de înțelegerea cuvintelor care compun mesajul. Receptarea cuvintelor (spuse sau scrise) se realizează prin: receptarea formei cuvântului (vorbitorul recunoaște sunetele/literele cu care compun cuvântul), înțelegerea semnificației cuvântului (vorbitorul cunoaște sensul cuvântului) și sesizarea legăturii dintre cuvinte (vorbitorul înțelege cum se combină un cuvânt cu alte cuvinte pentru a forma sintagme grupuri sintactice și enunțuri). Ascultătorul poate deduce sensul unor cuvinte din context. De exemplu, în propoziția: *Eu mănânc*…X (cuvânt necunoscut), cuvântul necunoscut indică (cu condiția cunoașterii celorlalte cuvinte) ceva care se mănâncă, iar sensul „ceva care se mănâncă" poate fi dedus din context chiar dacă ascultătorul nu cunoaște sensul exact al cuvântului.

Educatorul poate aplica anumite strategii pentru a facilita receptarea cuvintelor. Aceste strategii sunt:

Strategia referențială, bazată pe relația cuvântului cu referentul său (obiectul din realitate pe care acesta îl denumește). De exemplu educatoarea rostește un cuvânt și arată obiectul din realitatea pe care cuvântul îl denumește. Se poate apela de dicționare ilustrate, desene, imagini.

Strategia semantică, bazată pe relația de sens dintre anumite cuvinte, pe crearea unor asocieri între cuvinte pe ordonarea și clasificarea unor cuvinte după criterii intuitive sau date. De exemplu, explicarea cuvântului *câine* în relație cu *animal*; *mărul* în relație cu *fructul* etc.

Strategia morfologică bazată pe structura cuvântului. De exemplu exercițiile de „alintare a cuvintelor" care au în vedere receptarea diminutivelor (căsuță, umbreluță, mașinuță etc).

Receptarea mesajului oral depinde de strategiile de ascultare și de comportamentul de ascultător eficient. Strategiile și comportamentul se învață la grădiniță, dar se exersează și în afara ei. Comportamentul de ascultător eficient se realizează atunci când preșcolarul este atent pe parcursul activităților, răspunde la indicațiile educatoarei, este interesat să înțeleagă sensul unui mesaj ascultat, are capacitatea de a da răspunsuri adecvate într-o conversație.

Pentru a le forma copiilor competența de receptare a unui mesaj oral, educatorul organizează activități de receptare. Aceste activități au caracter integrat, ceea ce înseamnă că

[22] Pânișoară, I. O. (2004), *Comunicarea eficientă*, ediția a doua, revăzută și adăugită, Iași, Editura Polirom, p. 75

[23] https://en.calameo.com/read/006356420ca1d24bc39de

activitățile au în vedere dezvoltarea comunicării în relație cu anumite domenii experiențiale: științe, artă, societate, etc.).

Exemplu de activitate[24] - ***Lectura după imagini***

Lectura după imagini este o activitate de educare a limbajului specifică învăţământului preşcolar. Această activitate are două componente de bază: observarea dirijată a imaginilor şi dezvoltarea capacităților de receptare şi de exprimare a mesajelor. Prima componentă a activităţii se realizează prin perceperea organizată şi dirijată de către educatoare a imaginilor pe baza analizei, sintezei şi a generalizării datelor din imagine. Perceperea se realizează prin metoda conversaţiei, pornind de la elementele cunoscute de copii, de la experienţa lor cognitivă.

Componenta verbală a activităţii se realizează concomitent cu perceperea imaginilor: copiii trebuie să analizeze imaginile, să le descrie, să le interpreteze şi să le compare, folosind un limbaj propriu. Materialul intuitiv are un conţinut variat şi duce la dezvoltarea gândirii copiilor.

Activitatea de lectură pe bază de imagini are următoarele sarcini:

- dezvoltarea capacităților intelectuale;
- dezvoltarea proceselor psihice;
- exersarea și îmbunătățirea deprinderilor de exprimare corectă şi fluentă;
- dezvoltarea unor trăiri afective, morale şi estetice.

Metodica lecturii pe bază de imagini este determinată de particularităţile de vârstă ale copiilor, printre care trebuie să amintim:

- atenţie de scurtă durată;
- percepţie nesistematică, izolată a unor elemente nesemnificative;
- incapacitatea de a recepta esenţialul, de aceea este nevoie de activitatea de dirijare a educatoarei;
- experienţa de viaţă redusă.

Materialul intuitiv trebuie să satisfacă următoarele cerinţe:

a. Sub aspect tematic:

- să corespundă programei, fiind accesibil şi interesant;
- să asigure realizarea obiectivelor cognitive şi afective;
- să îndeplinească cerințe didactice: claritate, vizibilitate, accesibilitate, atractivitate;
- să aibă valoare estetică.

b. Din perspectiva scopului didactic:

- să asigure unele reprezentări corecte;

[24] Balint, M. (2008), *Metodica activităților de educare a limbajului în învățământul preşcolar*. *Didactica limbii şi literaturii române*, Syllabus, Cluj Napoca

- să contribuie la exersarea capacităţii de comunicare orală prin prezentarea unor acţiuni, prin prezentarea unor relaţii dintre personaje;
- să aibă dimensiuni corespunzătoare pentru a permite analiza şi compararea elementelor componente, să permită perceperea fără dificultate a imaginii.

La activitățile de lectură după imagini nu este indicat să utilizăm foarte multe imagini pentru a nu dispersa atenţia copiilor. Ilustraţiile trebuie să fie studiate în prealabil de către educatoare pentru a alcătui un plan de întrebări şi planul de idei la care vrea să se ajungă. Planul de întrebări trebuie să dirijeze atenţia copiilor spre perceperea elementelor semnificative. Întrebările trebuie formulate în aşa fel, încât să conducă la concluzii parţiale şi finale. Ele trebuie să creeze situaţii-problemă, să aibă funcţii cognitive şi educativ-formative şi trebuie să fie: clare, precise, accesibile, să nu sugereze răspunsul prin „da” sau „nu”. Răspunsurile copiilor trebuie să fie, de asemenea: clare, precise, corecte, concise, să fie o formulare conştientă bazată pe înţelegerea aspectelor principale ale ilustraţiei.

Structura activității pe bază de imagini:

Această activitate cu preşcolarii presupune:

1. **Organizarea activităţii**

- pregătirea sălii: aerisire, aşezarea mobilierului ca ilustraţiile să fie vizibile pentru fiecare copil;
- pregătirea şi aşezarea materialului intuitiv în mod corespunzător;
- aşezarea copiilor în mod optim.

2. **Desfăşurarea activităţii** conţine următoarele secvenţe:

a. Introducerea în activitate se realizează prin anunţarea temei, prezentarea imaginilor şi pregătirea pentru perceperea acestora. În această secvenţă se pot folosi mai multe procedee pentru captarea şi menţinerea atenţiei copiilor. Este recomandat să se folosească elemente-surpriză, ca: imagini aflate pe stativ/tablă acoperite sau întoarse, dezvăluindu-se treptat la momentul potrivit. Se poate iniţia o convorbire, se pot utiliza poezii sau ghicitori. Folosirea unor păpuşi creează dispoziţii afective optime pentru desfăşurarea activităţii, determină motivaţia copiilor în cazul unor participări active, se pot juca cu jucăriile respective.

b. Perceperea/intuirea ilustraţiilor – prin analiza, descrierea, compararea şi interpretarea acestora, prin discuţiile dintre educatoare şi copii şi prin prezentarea concluziilor parţiale la care se ajunge. După acest prim contact cu imaginea, educatoarea dirijează perceperea tabloului către planul central, apoi către planul secundar. În perceperea fiecărui plan copiii trebuie să recunoască

(să identifice) componentele, să le denumească, să enumere, să relateze acţiuni, să descopere relaţii, cauze şi efecte, să evalueze, până se ajunge la concluzia finală.

c. Fixarea conţinutului principal al imaginilor şi sinteza finală - cea mai frecventă şi mai plăcută formă de concluzionare este povestirea prin care se relevă semnificaţia ansamblului. După sinteza finală se poate cere copiilor să dea un titlu semnificativ pentru fiecare ilustraţie.

3. Încheierea activităţii – constă în integrarea noilor cunoştinţe în sistemul celor asimilate anterior şi asigurarea retenţiei.

1.2.2. Formarea competenței de exprimare orală

Conceptul de competenţă comunicativă, introdus de Dell Hymes, este mult mai cuprinzător, desemnând „ansamblul cunoştinţelor lingvistice, interacţionale şi culturale, internalizate de vorbitorul nativ al unei limbi, care îi permite să se manifeste adecvat în contexte comunicative specifice”.

Conform Pamfil, comunicarea[25]- dimensiune umană fundamentală a fost definită ca „schimb interacţional între cel puţin doi indivizi situaţi social, schimb care se realizează prin utilizare de semne verbale şi nonverbale, fiecare individ putând fi, pe rând sau exclusiv, producător sau consumator al mesajului”. Competența de comunicare „este ansamblul cunoştinţelor (savoirs) şi capacităţilor (savoir-faire) pe care subiectul le mobilizează în situaţia de comprehensiune sau de producere a limbajului”.

Competența de comunicare cuprinde un ansamblu de cunoștințe (informații factuale), capacități (informațiile procedurale, abilitățile) și atitudini comunicative pe care un vorbitor le mobilizează pentru a recepta sau a produce mesaje în diverse situații de comunicare. De exemplu: repetarea unei informații dintr-un dialog ascultat, recunoașterea și utilizarea vocabularului specific într-un context dat, accentuarea corectă a cuvintelor, înțelegerea modului în care se desfășoară o conversație. Cunoștințele procedurale reprezintă modele și practici de conversație, sesizarea semnificației unui mesaj în funcție de intonația cu care este rostit și în funcție de gesturile de care este însoțit, exprimarea opiniei față de subiectul discutat. Atitudinile cuprind interesul pentru ascultarea mesajului, respect pentru interlocutor, inițiativă în comunicarea orală. Competența de comunicare este foarte complexă și are în alcătuire mai multe componente: componenta verbală, componenta cognitivă, componenta enciclopedică, componenta ideologică, componenta literară și componenta socio-afectivă.

[25] Pamfil, A. (2003), *Limba și literatura română în școală. Structuri didactice deschise*, Pitești, Editura Paralela 45, p. 219

Potrivit lui Iosifescu Ș. termenul de „competență[26] este considerat drept un întreg structurat și emergent de cunoștințe și modele de gândire, de atitudini, stări afective, valori și reprezentări de comportamente, seturi acționale și deprinderi care determină capacitatea unei persoane de a juca anumite roluri și de a realiza anumite sarcini profesionale specifice, la nivelul superior de performanță, în situații și contexte profesionale diverse."

Prin exprimare orală se urmărește formarea și dezvoltarea competenței de receptare și formarea capacității de exprimare orală.

Curriculumul pentru educație timpurie pune un accent deosebit pe dezvoltarea limbajului și a comunicării (ascultare în vederea înțelegerii mesajului, comunicare și exprimare orală corectă, interes pentru scris și citit, discriminare fonetică, conștientizarea mesajului scris etc.).

Conform Cadrului European Comun de Referință pentru Limbi, „*competenţa*[27] *de comunicare lingvistică* se defineşte prin relaţia a trei componente specifice: componenta lingvistică, componenta sociolingvistică şi componenta pragmatică, prezentate în elementele lor fundamentale ca o sinteză între cunoştinţe, aptitudini şi deprinderi". Cele trei componente sunt descifrate după cum urmează:

- *componenta lingvistică* vizează formarea deprinderilor lexicale, fonetice, sintactice;
- *componenta sociolingvistică* valorifică parametrii socioculturali ai utilizatorului limbii;
- *componenta pragmatică* se concretizează în utilizarea funcțională a resurselor lingvistice (realizarea funcţiilor comunicative, a actelor de vorbire), bazându-se pe schemele sau descriptorii schimburilor interacţionale.

Competența lingvistică include cunoștințe și deprinderi lexicale, fonetice, morfologice și sintactice. Formarea competenței lingvistice duce la o bună formare a competenței de comunicare, ea nu se tratează independent ci în legătură cu toate competențele necesare comunicării: competența fonetică, lexicală și gramaticală[28]

Competența fonetică presupune capacitatea de a percepe, a reproduce și a distinge suntele, cunoașterea trăsăturilor fonetice care disting fonemele, componenta fonetică a cuvintelor, fonetica frazei.

[26] Iosifescu, Ș. (2004), *Sistemul de competențe manageriale ale profesorului*. Material nepublicat, Institutul de Științe ale Educației, București, p.49

[27] *Cadrul European Comun de Referință pentru Limbi: învățare, predare, evaluare*, Council of Europe/ Conseil de l`Europe. Consiliul de cooperare culturală. Comitetul Director pentru Educație „Studierea limbilor și cetățenia europeană", Diviziunea Politici Lingvistice, Strasbourg.

[28] Gălușcă, L. (2021), *Aspecte ale formării/dezvoltării competenței lingvistice în limba română ca limbă nematernă la elevii alolingvi*, lector universitar, UPS Ion Creangă, Chișinău

Pentru a dezvolta auzul fonematic și pronunțarea corectă a sunetelor din alfabetul limbii române (în special a celor cu pronunțarea dificilă), se recomandă să realizăm cu preșcolarii jocuri didactice de consolidare a competenței fonologice. Este nevoie de exerciții de repetare și fixare a sistemului fonologic (literele și sunetele, accentul și intonația).

Însușirea de către preșcolari a sistemului fonetico-fonologic se întemeiază pe exersarea vocalelor, consoanelor și dezvoltarea abilității de diferențiere a sunetelor după caracteristici de articulare și acustice. În activitatea de familiarizare a preșcolarilor cu conținuturi de fonetico-fonologie se vor realiza următoarele: imitarea sunetului/grupului de sunete, ascultarea și receptarea, imitarea, repetarea în cor. Abilităţi de pronunţare a sunetelor: recepţionarea şi producerea sunetelor şi îmbinărilor de sunete; accentuarea corectă a cuvintelor; abilităţi de ritm şi intonaţie; folosirea tempoului respectând pronunţia corectă; pronunţarea corectă a propoziţiilor, cu respectarea tipurilor de intonaţie în limba română (ridicată, coborâtă, lentă, accent logic şi frastic).

Competența lexicală demonstrează dexteritatea unei persoane de a utiliza vocabularul unei limbi în situații stabilite. Se știe că predarea-învățarea vocabularului se face gradual, este corelată cu vârsta și cu nevoile comunicaționale ale grupului țintă. Numărul de cuvinte asimilate la o activitate depinde de vârsta preșcolarului. La determinrea cuvintelor noi propuse spre însușire copiilor vom ține cont de următoarele criterii: frecvența, necesitatea, capacitatea combinatorie, puterea derivațioală, sfera semnatică.

Competența gramaticală presupune cunoașterea resurselor gramaticale ale limbii și capacitatea de a le utiliza. Formarea competenței gramaticale la preșcolari prevede asimilarea conceptelor morfologice și a modalităților de aplicare a acestora în procesul de comunicare. Predarea-învățarea formelor gramaticale se face din perspectivă funcțională, iar abordarea acestora în cadrul activităților se realizează după un algoritm stabilit, știut și respectat de cadrele didactice. Practica ne demonstrează că fenomenele gramaticale care există în limba maternă a copiilor se asimilează fără dificultate, mai ales dacă se face o interferență între ele.

1.2.3. Formarea competenței lingvistice și a comunicării orale din perspectiva limbii nematerne

Competența lingvistică include cunoștințe și deprinderi lexicale, fonetice, morfologice și sintactice. Potrivit lui Chomsky A. competenţa lingvistică[29] este „capacitatea unui vorbitor ideal de a stăpâni un sistem abstract de reguli generative de vorbire”.

În viziunea recomandării Parlamentului European şi a Consiliului Uniunii Europene privind competențele cheie din perspectiva învăţării pe tot parcursul vieţii, competenţa[30] este

[29] Chomsky, A. N. (2006), *Language and Mind,* ediția a III-a, Cambridge University Press, p.4
[30] Ardelean, A., Mândruț, O. (2012), *Didactica Formării Competențelor Cercetare – Dezvoltare - Inovare - Formare,* Arad, Editura University Press

„capacitatea unei persoane sau a unui grup de a realiza sarcini majore de învăţare (profesionale, sociale), la un nivel de performanţă corespunzător unui criteriu sau standard, într-un context determinat. Într-o perspectivă apropiată, competenţa este un ansamblu structurat de cunoştinţe, abilităţi şi atitudini dobândite prin învăţare, care permit dezvoltarea de probleme în situaţii noi". Competența trebuie dezvoltată până la finalizarea educației obligatorii și urmează să acționeze ca un fundament pentru învățarea pe tot parcursul vieții.

Competenţa de comunicare[31] în limba nematernă/străină nu presupune doar reproducerea unor mesaje memorate, ci demonstrarea unor abilități creative, ce țin de valoarea elementelor lingvistice într-un context. Formarea/dezvoltarea competenței lingvistice în procesul de predare-învățare a limbii române în grădiniță trebuie să fie axată pe dezvoltarea în ansamblu a celor patru deprinderi integratoare: audierea, vorbirea și preachiziții pentru citit-scris.

La nivel preșcolar nu putem vorbi de competențe. Educația timpurie formează și dezvoltă comportamente care se constituie în premise ale competențelor cheie, decisive la următoarele niveluri de învățământ, pentru carieră și integrare socială.

Practica ne demonstrează că fenomenele gramaticale[32] care există în limba maternă a copiilor se asimilează fără dificultate, mai ales dacă se face o interferență între ele. Așadar, procesul de formare/dezvoltare a competenței lingvistice trebuie organizat din perspectiva celor patru deprinderi integratoare, iar activitățile, strategiile didactice, propuse în cadrul activității, trebuie neapărat să fie axate pe cele 4 componente: fonologică, ortoepică, lexicală și gramaticală.

Doar un astfel de scenariu al activității ne poate garanta succesul, iar la evaluarea finală, vom putea determina performanța lingvistică a preșcolarilor, oferind probe ce ar evalua toate aspectele dezvoltării comunicării și a premiselor citit-scrierii.

Scopul educaţiei lingvistice[33] este formarea unui vorbitor cult de limbă română, conştient, capabil să înţeleagă şi să producă autonom mesaje orale în diverse domenii ale vieții, în vederea integrării socio-culturale. Educația lingvistică presupune diverse acţiuni şi un conţinut relevant cu referire la activitatea copilului în procesul și practica de a-și însuși o limbă. Obiectivele educaţiei lingvistice vizează formarea competenței de comunicare (cunoştinţe, capacităţi, atitudini), pe care preșcolarii urmează să le formeze/dezvolte pe parcursul frecventării grădiniței, fiind ghidați de educatoare.

[31] *Cadrul European Comun de Referință pentru Limbi: învățare, predare, evaluare*, Council of Europe/ Conseil de l`Europe. Consiliul de cooperare culturală. Comitetul Director pentru Educație „Studierea limbilor și cetățenia europeană", Diviziunea Politici Lingvistice, Strasbourg, p.16-17

[32] Platon E., Vâlcu D., (2011), *Procesul de evaluare a RLNM la ciclul primar*, Cluj-Napoca, Ed. Casa Cărții de Știință

[33] *Ghid de implementare a curriculumului* (2019), Chișinău

Preşcolarii trebuie să fie încurajaţi, stimulaţi să asimileze informaţia audiată, deoarece în timpul audierii se aprofundează competențele lexicale şi gramaticale, orice cuvânt auzit în context este memorat mai uşor împreună cu sensul şi cu forma lui gramaticală.

Limbajul copilului în limba română ca limbă nematernă, drept instrument al comunicării, trebuie format, nuanţat în funcţie de specificul comunicării pentru ca prin intermediul lui să se poată transmite idei, gânduri, sentimente, atitudini şi să se poată realiza diferite comportamente comunicative.

1.2.4. Strategii de evaluare a competențelor de comunicare orală

Evaluarea premiselor de comunicare a preșcolarilor se realizează prin strategii care să motiveze copiii pentru învățare și să îmbunătățească capacitatea de receptare și producere de mesaje orale.

Evaluarea[34] preşcolară reprezintă un „ansamblu de activităţii dependente de anumite intenţii. Acestea transcend datele imediate şi contingente, raportându-se la o serie de funcţii şi scopuri bine determinate. Scopul evaluării nu este de a colecta anumite date, ci de a perfecţiona procesul educativ. Raportat la derularea unei secvenţe de învăţare sau prin relaţionare la un ansamblu structurat de activităţi de formare, se desprind funcţii ale evaluării specifice dimensiunii normative (constatativă, diagnostică, prognostică), respectiv funcţii specifice dimensiunii formative (motivaţională, decizională, informaţională).

Privite din punctul de vedere al educatorului, funcţiile evaluării vizează:

- culegerea de informaţii cu privire la măsura în care au fost realizate obiectivele stabilite;
- controlul asupra activităţii desfăşurate;
- stabilirea eficienţei organizării, structurării, accesibilizării conţinutului, a alegerii strategiei adecvate grupei sau indivizilor din grupă;
- descoperirea unor lacune, dificultăţi, rămâneri în urmă pentru ca pe baza lor să se elaboreze un program de recuperare (cu întreaga grupă, pe grupe mici sau individual);
- anticiparea, proiectarea, organizarea şi conducerea ştiinţifică, eficientă a următoarelor secvenţe de instruire.

Pentru preşcolari, funcţiile specifice ale evaluării sunt:

- îl ajută să fixeze, să consolideze şi să reţină cunoştinţele prin repetare şi întărirea pozitivă pe care evaluarea o determină, să le integreze în sisteme;
- să-i mărească încrederea în forţele proprii şi să-i descurajeze comportamentele negative;
- îi susţine interesul pentru cunoaştere stimulându-i şi dirijându-i învăţarea;

[34] *Evaluarea în învățământul preșcolar* – EDICT

- contribuie la formarea capacităţii de autoapreciere şi la stimularea tendinţei de autoafirmare;
- contribuie la întărirea legăturii grădiniţei cu familia.

Toate aceste funcţii demonstrează necesitatea includerii evaluării în activitatea didactică. Ele apar şi se actualizează diferenţiat, prin prevalenţa uneia faţă de alta la un moment dat. O probă evaluativă oarecare nu îndeplineşte toate funcţiile posibile în aceeaşi măsură. Toate funcţiile se pot întrezări, mai mult sau mai puţin, în toate situaţiile de evaluare".

Din perspectiva educatoarei, evaluarea reprezintă un feed-back asupra eficienţei activităţii didactice desfăşurate, atât pentru întreg colectivul de copii, cât şi pentru fiecare preşcolar în parte.

Realizarea acestor funcţii[35] ale actului evaluativ poate avea loc numai în condiţiile regândirii strategiilor de evaluare din perspectiva următoarelor exigenţe:

- extinderea acţiunii de evaluare de la verificarea şi aprecierea rezultatelor la evaluarea procesului, a strategiei care a condus la aceste rezultate; evaluarea nu numai a preşcolarilor, ci şi a conţinutului, metodelor, obiectivelor, situaţiei de învăţare, a evaluării;
- luarea în calcul a unor indicatori diferiţi de achiziţiile cognitive, cum ar fi: conduita, personalitatea copiilor, atitudinile, gradul de încorporare a unor valori;
- diversificarea tehnicilor de evaluare, adecvarea acestora la situaţiile didactice concrete;
- deschiderea evaluării spre mai multe rezultate ale spaţiului şcolar (competenţe relaţionale, comunicarea educatoare - copil);
- scurtarea feed-back-ului, a drumului de la diagnosticare la ameliorare;
- centrarea evaluării asupra rezultatelor pozitive şi nesancţionarea în permanenţă a celor negative;
- transformarea preşcolarului într-un partener autentic a educatoarei prin evaluare, interevaluare, evaluare controlată.

Evaluarea[36] nu se prezintă decât în strânsă interrelaţionare cu predarea şi învăţarea, ea fiind chiar o modalitate de a asigura achiziţii temeinice şi o coerenţă continuă în întregul demers educaţional. „Evaluarea merită un loc important în învăţământ, din care face parte integrată. Ea are întotdeauna un raport direct sau indirect cu progresul, în extensie şi în calitate, al învăţării''.

În accepțiunea lui Bontaș I. „Evaluarea[37] este actul didactic complex, integrat întregului proces de învăţământ, și care asigură evidențierea atât a cantității cunoștințelor dobândite, cât și a calității lor, care prevede valoarea (nivelul, performanțele și eficiența) acestora la un moment dat – în mod curent, periodic și final, oferind soluții de perfecționare a actului de predare-învățare."

[35] Cucoș, C. (2006), *Pedagogie*, ediția a II- a revăzută și adăugită, Iași, Editura Polirom, p.370

[36] Ausubel, P.D. (1981), *Pedagogia secolului XX. Învăţarea în şcoală,* București, Editura Didactică și Pedagogică

[37] Bontaș, I., (2008) *„Tratat de Pedagogie*, ediția a VI-a, revăzută și adăugită, București, Editura ALL, p.252

Evaluarea face posibilă aprecierea rezultatelor, în comparaţie cu obiectivele propuse, oferind posibilitatea de a culege datele necesare cu privire la dezvoltarea globală a copilului preşcolar, precum şi date despre progresul individual al copilului. Se urmăreşte prin aceasta, să se realizeze însuşirea tematicii, sistematizarea şi consolidarea celor învăţate anterior. În urma rezultatelor obţinute, se impune stabilirea unui plan de dezvoltare individuală pentru cei cu rezultate foarte bune şi programe de recuperare pentru cei cu rezultate mai puţin bune.

Buna cunoaştere a particularităţilor de vârstă e importantă în preşcolaritate cu atât mai mult cu cât la această vârstă, evoluţia e foarte rapidă şi diversificată, iar educatoarea trebuie să-şi adapteze procesul de educare-învățare la particularităţile copiilor.

În activitatea din grădiniţă, actul de evaluare are drept scop măsurarea şi aprecierea cunoştinţelor, priceperilor şi deprinderilor dobândite de copii în cadrul actului educaţional.

În opinia lui Ausubel, evaluarea este punctul final într-o succesiune de evenimente, care cuprinde următorii paşi:

- Stabilirea scopurilor pedagogice, prin prisma comportamentului dezirabil al copiilor;
- Proiectarea şi executarea programului de realizare a scopurilor propuse;
- Măsurarea rezultatelor aplicării programei;
- Evaluarea rezultatelor.

Aplicând teoria acestui pedagog la cerinţele educaţiei timpurii, putem deduce că educatoarea stabileşte premisele activităţii ce se vor regăsi în puncte atinse, a căror cuantificare va reda măsura în care demersul educativ a avut eficienţa dorită. Aşadar, cadrul didactic proiectează scopul educaţional, adaptează resursele şi activităţile la nivelul de dezvoltare al copiilor, planifică şi măsoară fiecare progres, organizând demersul următor în funcţie de rezultat şi are capacitatea de a stabili rezultatul intervenţiei sale asupra preşcolarului prin evaluare.

Evaluarea orală[38] implică abilitatea de a transmite verbal mesajele, de a le recepta, de a formula întrebări și răspunsuri, de a dialoga, a identifica sensul cuvintelor prin raportare la context, de a integra cuvinte noi învăţate în enunţuri proprii, de a povesti, de a avea o pronunţie clară şi corectă.

Evaluarea orală se realizează în multiple forme, astfel, în grădiniţă sunt utilizate următoarele modalități de apreciere a rezultatelor preșcolarilor:

- Aprecierea verbală;
- Aprecierea prin culori (buline colorate);
- Lauda;
- Recompensa;
- Încurajarea.

[38] Chiriac, M. (n.d.), *Evaluarea - ghid al activității din grădiniță* - studiu științific

Aprecierea verbală deține un rol deosebit pentru stimularea copiilor și cultivarea motivației afective, pozitive. Este o metodă foarte utilă în cazul copiilor timizi, retrași care au mereu nevoie de confirmarea acțiunilor pe care le realizează. Ea urmărește să acorde încredere copilului, să-l impulsioneze să dea totul, pentru ca la activitatea următoare să aibă rezultate și mai bune. Astfel, în sala de grupă se creează o atmosferă de prietenie, destinsă în care copiii se simt bine unii cu ceilalți. Grădinița nu se lansează într-o competiție, unde fiecare luptă pentru podium, ci într-un spațiu de socializare, un loc unde adulții ajută copiii să se dezvolte.

Aprecierea prin culori este foarte utilizată în grădiniță. Prin utilizarea unor buline de culori diferite, copiii devin mai motivați în sarcina solicitată. Metoda bulinelor vine în ajutorul copiilor, arătându-le exact unde se află în drumul lor spre atingerea scopurilor educaționale. Astfel, ei trec mai ușor prin perioada de așteptare și rămân concentrați asupra scopului final. Această metodă dezvoltă autocontrolul copiilor, adunând bulinuțe copilul învață să aibă răbdare și să devină perseverent în urmărirea scopului său. Pentru ca această metodă să funcționeze, trebuie stabilit de la început care sunt comportamentele pentru care vor primi bulina roșie, cea neagră sau cele pentru care vor fi retrase bulinele roșii.

Laudele - accentuarea activității prin laudă este cea mai puternică unealtă pe care o are la îndemână cadrul didactic. Această acțiune de sprijin/întărire a activității preșcolarilor ajută la realizarea obiectivelor și îmbunătățește următoarele aspecte: motivația, comportamentul, concentrarea, încrederea în sine, stima de sine. Copiii trebuie lăudați de fiecare dată când merită. De asemenea, copilul trebuie lăudat pentru o realizare personală, nu de grup și nici prin compararea cu alt copil.

Recompensele pot fi considerate o confirmare minunată a efortului și talentului copilului. Ele pot constitui stimulente foarte eficiente, dacă copiii au decis că merită să muncească pentru a le primi. Însă recompensele primite pot genera și aspecte neplăcute, copilul se poate obișnui să întrebe: „Dacă fac ceea ce-mi ceri, ce primesc în schimb?”. Așadar, recompensele sub formă de dulciuri sau alte obiecte atractive trebuie oferite cu măsură și doar pentru a încuraja comportamente dezirabile.

*Încurajarea e*ste considerată necesară pentru schimbarea comportamentului copilului preșcolar. Încurajările sunt spuse înainte și în timpul activităților, nu doar atunci când se află în fața unui eșec. În urma încurajărilor, copiii au libertatea de a alege dacă sunt sau nu mulțumiți de rezultatele lor. Standardele sunt stabilite de comun acord, împreună cu părinții și educatorii.

Toți copiii pot fi încurajați pentru lucruri pe care le-au încercat sau pentru lucruri față de care arată un progres. După suficient de multe încurajări, copiii pot progresa.

Toate modalitățile de apreciere au rolul de a îmbunătăți următoarele aspecte: motivația, comportamentul, concentrarea, încrederea în sine, stima de sine.

CAPITOLUL 2
PROIECTAREA DIDACTICĂ

2.1. Proiectarea didactică - definiții și concepții. Delimitări conceptuale.

Proiectarea didactică este o activitate complexă de anticipare a ceea ce doreşte cadrul didactic să realizeze împreună cu preșcolarii în cadrul unei activități de învățare.

Potrivit lui Vlăsceanu L. activitatea de **proiectare pedagogică**[39] valorifică acţiunile şi „operaţiile de definire anticipativă a obiectivelor, conţinuturilor, strategiilor învăţării, probelor de evaluare şi mai ales a relaţiilor dintre acestea, în condiţiile unui mod de organizare a procesului de învăţământ".

În concepția lui Ionescu **proiectarea activității didactice**[40] este „ansamblul de procese şi operaţii deliberative de anticipare a acesteia, de fixare mentală a paşilor ce vor fi parcurşi în realizarea instrucţiei şi educaţiei şi a relaţiilor dintre aceştia, la nivel macro (respectiv la nivelul general al procesului de învăţământ) şi micro (la nivelul specific/intermediar - al unităților de învățare/capitolelor/temelor și operațional - al activităţilor didactice concrete.

La **nivel macro**, *proiectarea pedagogică* a procesului de învăţământ reprezintă un demers de anticipare a acţiunilor specifice, realizate în cadrul activităţilor instructiv-educative, pentru realizarea funcţionalităţii procesului, la nivel strategic şi managerial.

La **nivel micro**, vorbim de *proiectarea didactică,* care presupune interrelaţionarea dintre elementele structurale fundamentale (finalităţi, strategii de (auto)instruire, strategii de (auto)evaluare), precum şi întocmirea unor documente sau instrumente de lucru utile deopotrivă cadrului didactic şi elevului în desfășurarea activităţii instructiv-educative."

Proiectarea didactică[41] reprezintă ansamblul operaţiilor de anticipare a obiectivelor, conţinuturilor, strategiilor didactice şi strategiilor de evaluare precum şi a relaţiilor dintre acestea. Proiectarea demersului didactic se referă la ansamblul de procese şi operații de anticipare, de fixare mentală a paşilor care urmează a fi parcurşi la nivelul procesului de învăţământ, cât şi la nivelul unităţilor de învăţare sau al unităţilor tematice şi al activităţilor didactice concrete.

În accepțiunea lui Cristea S. **proiectarea didactică**[42] este „activitatea de structurare a

[39] Vlăsceanu, L. (1988), *Curs de pedagogie*, coordonatori: Cerghit, Ioan; Vlăsceanu, Lazăr; București, p.249

[40] Ionescu, M. (2006), *Instrucție și educație*, Cluj Napoca, Editura Garamound SRL

[41] Albulescu, I. & Catalano, H. (2019), *Sinteze de pedagogia învățământului preșcolar*, București, Didactica Publishing House, p.241

[42] Cristea, S. (1997), *Formele educației, Sistemul de educație în Pedagogie*, vol.I, Pitești, Editura Hardiscom

acţiunilor care asigură funcţionalitatea sistemului şi procesului de învățământ la nivel general, specific/intermediar şi concret/operaţional conform finalităţilor elaborate în termeni de politică a educaţiei."

Proiectarea didactică[43] este definită ca o acţiune „de anticipare a demersurilor educaţionale, necesare planificării, organizării şi desfăşurării procesului de învăţământ."

În viziunea lui Constantin Cucoș, **proiectarea didactică**[44] reprezintă o anticipare cât mai precisă a demersului activităţii, prin definirea clară a scopului, a obiectivelor, a modului de organizare, a etapelor activităţii, a metodelor şi mijloacelor de realizare, etc.

„Proiectarea didactică[45] reprezintă procesul deliberativ de fixare mentală a paşilor ce vor fi parcurşi în realizarea instrucţiei şi educaţiei."

Proiectarea didactică trebuie să cuprindă toate procesele și operațiile gândirii anticipative care privesc întreaga activitate didactică indiferent de amploarea și complexitatea acesteia. Proiectarea este o acțiune sistematică, continuă care vizează toate demersurile didactice și se concretizează într-un ansamblu de operații care se desfășoară într-o succesiune specifică.

Pentru o proiectare didactică de calitate, trebuie avut în vedere ca:

- scopul și obiectivele să fie clar definite;
- identificarea și selectarea conținuturilor, care conduc la atingerea scopului și obiectivelor, să fie precisă;
- organizarea spațiului educațional să faciliteze atingerea scopului propus;
- resursele educaționale folosite să fie atent selecționate;
- interacțiunea componentelor din procesul educațional trebuie să fie anticipată;
- prevenirea apariției factorilor perturbatori și eliminarea acțiunilor inutile și/sau necontrolate.

Se disting două variante ale proiectării, în funcţie de perioada de timp luată ca referinţă şi anume: proiectarea globală, ce are ca referinţă o perioadă mai îndelungată de timp şi operează cu obiective, conţinuturi mai largi; proiectarea eşalonată, ce vizează o disciplină sau un grup de discipline, pe 1 an, un modul sau o oră şcolară/activitate de învățare.

În cadrul activităților didactice, proiectarea didactică descrie modul în care structurile care definesc actele didactice se raportează între ele: competențe specifice, conținut, strategii didactice și strategii de evaluare. Acest design include, de asemenea, elaborarea de documente și instrumente de lucru pentru a ajuta profesorii/educatorii să desfășoare activități la clasă/grupă.

[43] Stoica, M. (2005), *Pedagogie și psihologie*, Craiova, Editura Gheorghe Alexandru, p.169.

[44] Cucoș, C. (1996), *Pedagogie*, Iași, Editura Polirom, p.108.

[45] Cucoș, C. (1996), *Pedagogie*, Iași, Editura Polirom, p.119.

R.M.Gagne si L.J.Briggs apud (Ezechil & Lăzărescu) consideră că pentru desfășurarea unei activități didactice[46] eficiente este necesar: să se precizeze cât mai clar rezultatele așteptate (obiectivele educaționale urmărite); să se stabilească ce conținuturi și ce capacități de învățare vor fi necesare pentru realizarea obiectivelor; să fie elaborate strategii didactice coerente cu ajutorul cărora vor fi realizate obiectivele stabilite; să se stabilească modalități de verificare a nivelului de realizare a obiectivelor, prin compararea rezultatelor așteptate cu cele obținute.

Proiectarea didactică[47] îndeplinește următoarele funcții: funcția de anticipare, funcția de orientare, funcția de organizare, funcția de dirijare, funcția de reglare și autoreglare, funcția de decizie și funcția de inovare.

Funcția de anticipare a etapelor care urmează a fi realizate se referă la prefigurarea unui set de operații pe care cadrul didactic trebuie să le aibă în vedere și care, într-un anumit punct, să se generalizeze, conferind un sens ascendent activităților desfășurate în grupă. În această etapă, cadrul didactic stabilește tema și conținutul, concepe și pregătește activitățile de învățare, alege modalitățile și metodele de realizare a acestora.

Funcția de orientare ține atingerea obiectivelor propuse prin identificarea resurselor didactice, de timp și materiale pe care cadrul didactic le utilizează în proiectare și care dau sens și direcționează activitatea didactică. Funcția de orientare are rolul de a stimula și motiva învățarea, de a dezvolta competențele, aptitudinile, creativitatea, inteligența și gândirea critică a preșcolarilor.

Funcția de organizare cuprinde organizarea întregii activități educaționale prin amenajarea spațiului educațional (centrul tematic, ariile de stimulare, sala de grupă etc.), alegerea materialului didactic, stabilirea strategiilor de învățare, a metodelor de evaluare, în mod concret, face referire la modul în care cadrul didactic reușește să îmbine resursele didactice pentru a desfășura optim activitatea și pentru a eficientiza demersul didactic; proiectarea este fundamentul activității instructiv-educative.

Funcția de dirijare se referă la îndrumarea, orientarea demersului didactic în funcție de finalități, la modul cum alege educatoarea să se deruleze activitățile de învățare.

Funcția de reglare și autoreglare este funcția în care cadrul didactic stabilește un set de măsuri de ameliorare sau de eficientizare după caz, în urma evaluării sau prin feedback.

Funcția de decizie și funcția de inovare se referă la faptul că proiectarea legiferează întreaga activitate didactică și asigură și regenerează actul didactic, în situațiile în care acest lucru este necesar. Așadar, educatoarea optează pentru cele mai eficiente variante de acțiuni în funcție de etapele proiectării didactice, care pot fi: în timpul instruirii, în perioada de evaluare a rezultatelor, în elaborarea programelor, în alegerea metodelor de predare. Funcția de inovare presupune o activitate

[46] Ezechil, L. & Lăzărescu P.M. (2006), *Laborator preșcolar. Ghid metodologic*, București, Editura V & Integral, p.168

[47] Vlăsceanu, L. (1988), *Curs de pedagogie*, coordonatori: Cerghit, Ioan; Vlăsceanu, Lazăr; București, p.984

de creare și recreare permanentă care să optimizeze procesul didactic și să faciliteze inovarea în activitatea cadrului didactic.

Eficiența procesului instructiv educativ este maximă dacă proiectarea didactică respectă *principalele etape ale unei proiectări didactice*[48] *corecte și complete* așa cum au fost sintetizate de către I. Jinga si I. Negruț într-o lucrare care, din punctul de vedere al practicianului, prezintă o mare valoare aplicativă. Aceste etape sunt orientate pe întrebări specifice, respectiv:

- „Ce voi face?" (trebuie să precizez obiectivele educaționale urmărite);
- „Cu ce voi face?" (trebuie să analizez resursele educaționale disponibile);
- „Cum voi face?" (trebuie să elaborez strategiile didactice adecvate);
- „Cum voi ști dacă ceea ce am făcut este bine făcut?" (trebuie să evaluez eficiența activității didactice desfășurate).

Etapele[49] proiectării didactice se derulează eșalonat pe diferite intervale de timp. La nivelul învățământului preșcolar, proiectarea activităților didactice are în vedere respectarea următoarelor etape:

- ✓ lectura curriculumului pentru învățământul preșcolar din România;
- ✓ lectura planului de învățământ și a metodologiei de aplicare a planului de învățământ pentru copiii cu vârsta cuprinsă între 3 și 6 ani;
- ✓ elaborarea planificării calendaristice anuale;
- ✓ elaborarea planificării semestriale/pe module de învățare;
- ✓ elaborarea planificării săptămânale;
- ✓ elaborarea proiectelor de activitate didactică.

Primele două etape au rolul de a îndruma și pregăti proiectarea didactică, celelalte etape prezintă elementele de proiectare și elaborare a materialelor necesare organizării și desfășurării activităților pedagogice și educaționale din grădiniță.

2.2. Proiectarea activităților de învățare

Proiectarea activităților de învățare reprezintă o subcategorie particulară a proiectării didactice, care se axează pe moduri de derulare a activităților educaționale. La nivelul învățământului preșcolar, modul de organizare și desfășurare al activităților este unul specific, având următoarele elemente: planificarea calendaristică, planificarea săptămânală, proiectarea tematică și proiectarea didactică de la grupă (proiectul didactic).

[48] Jinga, I., Negruț, I. (1994), *Învățarea eficientă*, Iași, Editura Editis, p.168

[49] Albulescu, I. & Catalano, H. (2019), *Sinteze de pedagogia învățământului preșcolar*, București, Didactica Publishing House, p.242

În elaborarea acestor activități, cadrele didactice trebuie să țină cont de particularitățile de vârstă și individuale ale preșcolarilor, de resursele temporale, de interesul copiilor pentru o temă specifică, de formarea unor aptitudini, deprinderi, abilități și a unor cunoștințe utile în dezvoltarea armonioasă necesară pregătirii pentru viață, de specificul cultural și etnic de proveniență al copiilor sosiți în mediul de învățare.

Pentru o proiectare eficientă a activităților de învățare, educatoarea trebuie să aibă în vedere anumite documente școlare oficiale, precum: Curriculum pentru Educație Timpurie 2019, Repere fundamentale în dezvoltarea timpurie a copilului de la naștere la 7 ani, Scrisoarea Metodică, cât și consultarea unor ghiduri de bune practici. Idealul educațional al societății actuale este reprezentat de dezvoltarea liberă, integrală și armonioasă a individualității umane, în formarea personalității autonome și creative.

Proiectarea constituie parte indispensabilă a activității cadrului didactic: aceasta îndeamnă la reflectarea asupra obiectivelor și concepțiilor sale, obligă gândurile și noțiunile a se regulariza într-un sistem logic, coordonează condițiile subiective și cele obiective necesare pentru eficiența activității instructiv-educative.

Proiectarea didactică necesită parcurgerea unor etape: stabilirea obiectivelor clare, a resurselor educaționale, identificarea metodelor și tehnicilor optime în vederea realizării obiectivelor, verificarea progresului, a realizărilor vizate în obiective, dar, în primul rând, este necesară cunoașterea copilului, înțelegerea funcționării individuale a acestuia.

Luând în considerare factorii anteriori, rămâne să ne rezumăm la patru segmente în proiectarea eficientă care va duce la tratarea holistică a întregului proces de învățare și anume:

1. **Segmentul de identificare a obiectivelor potrivite ce urmează a fi realizate în activitatea de învățare.**

Prin obiectiv educațional se înțelege proiectarea anticipată a rezultatelor învățării, a cărui scop definitoriu constă în influențarea conduitei individului. „Obiectivul educațional[50] este ipostaza cea mai „concretă" a finalităților și desemnează tipul de schimbări pe care procesul de învățământ sau cel din alt sistem educativ îl așteptă și/sau îl realizează. Se referă la achiziții de încorporat, redate în termeni de comportamente concrete, vizibile, măsurabile și exprimabile."

La stabilirea obiectivului[51] trebuie să avem în vedere următorul model: formulăm obiectivul activității, proiectăm rezultatul așteptat. Conștientizarea obiectivelor face posibilă planificarea activității, organizarea acestuia și punerea în practică. Obiectivul deci are și o funcție de

[50] Cucoș., C. (2006), *Pedagogie*, Iași, Editura Polirom, p. 191

[13] Barabási T., Birta-Székely N., Fóris-Ferenczi R., Gombos M., Stark-Nagy G., Szabó-Thalmeiner N., (2007), *Pedagógiai kézikönyv. Az oktatás pedagógiaelméleti alapjai*, Cluj-Napoca, Editura Ábel

reglare în cazul în care nu avem rezultatele așteptate, analizăm detaliile activității, concluzionăm cauzele nereușitei.

Conform Curriculumului pentru educația timpurie[52] bazele capacității de a învăța pe tot parcursul vieții se formează în primii ani ai copilăriei. Punctul de pornire în planificare pentru cadrul didactic îl constituie domeniile de dezvoltare. Pornind de la acestea cadrul didactic alege dimensiunile de dezvoltare, la care adaptează formele de comportament pe care dorește să le prioritizeze. Operaționalizarea sarcinilor include atribuirea dimensiunilor de dezvoltare la domeniile de dezvoltare, divizarea formelor de comportament și elaborarea acestora pe nivele de formare, redactarea conținutului adecvat în formă operaționalizată, aplicarea și folosirea operațională a metodelor și mijloacelor și abia la sfârșit operaționalizarea sarcinilor realizabile.

Sarcinile operaționale[53] au două segmente: de formă și de conținut. Segmentul de formă stabilește sarcina de învățare pentru copil, cea de conținut poartă informația care urmează a fi însușită.

Potrivit lui Szabó-Thalmeiner[54], Bocoș-Jucan[55], Mogonea,[56] criteriile și așteptările generale de formulare a obiectivelor operaționale sunt:

- sarcina operațională se formulează pentru materialul ce urmează a fi predat;
- sarcina operațională necesită a fi formulată cu referire la performanța care urmează a fi atinsă de preșcolar, nu ne referim la activitatea cadrului didactic: exemplu-preșcolarul să denumească caracteristicile principale ale animalelor sălbatice (corect)/cadrul didactic să facă cunoscut caracteristicile principale ale animalelor sălbatice (incorect);
- sarcina trebuie formulată cu ajutorul unor verbe care exprimă acțiuni concrete ușor de observat și verificat în comportamentul copiilor. Se recomandă a fi evitate formulările schematice și unilaterale ca: preșcolarul să știe, să cunoască.

Este necesar să proiectăm mijloacele, metodele și instrumentele variate a căii care duce la rezultat și să delimităm sistemul de strategii care ne vor călăuzi la rezultat. Schimbările de comportament ale preșcolarului necesită a fi formulate concret, în vederea evaluării permanente. În

[52] Ministerul Educației Naționale, *(2019), Curriculum pentru educația timpurie (a copiilor de la naștere până la vârsta de 6 ani)*, București, p.14

[53] Pavelea, C. (2005), *Psihopedagogie aplicată în activităţile de practică pedagogică*, Craiova, Editura Gheorghe Alexandru

[54] Dr.Szabó Thalmainer N. (2001), *Tanulásmódszertan- Tanulmányi útmutató az óvó-tanítóképző szak I. évfolyma számára*

[55] Bocoș, M., Jucan, D. (2008), *Fundamentele pedagogiei. Teoria și metodologia Curriculumului. Repere și instrumente didactice pentru formarea profesorilor,* Pitești, Editura Paralela 45

[56] Mogonea, F. R. (2014), *Metodica activităţilor instructiv-educative în grădiniţa de copii*: *abordări teoretice actuale, în vederea pregătirii pentru examenele de definitivat şi de gradul II,* Piteşti, Editura Paralela 45

literatura de specialitate întâlnim o serie de verbe care pot fi aplicate pentru formularea obiectivelor operaționale. Astfel găsim verbe pentru sfera psihomotrică (de exemplu: să observe, să recunoască, să compare, să dorească, să încerce, să aplice, să răspundă, să execute corect fără efort, etc.). Verbe de acțiune care pot fi aplicate pentru formularea obiectivelor operaționale în sfera cognitivă sunt de exemplu: să-și aducă aminte de..., să recunoască, să evoce, să stabilească, să transforme, să facă diferența între, să concludă, să folosească expresii proprii, să reformuleze, să grupeze, să facă abstracție, să planifice, să stabilească reguli, să decidă, etc. Printre verbele care pot fi utilizate cu scopul formulării obiectivelor operaționale în sfera afectivă se numeră: să facă diferența, să distingă, să separe, să aleagă, să se acomodeze, să discute, să aplice, să ajute, să-și corecteze performanța, să nege, să apere, să încurajeze, să justifice, să formuleze, să reinterpreteze, să completeze, să evite, să controleze. Prin operaționalizarea sarcinilor cât mai clare ajungem la atingerea obiectivelor propuse.

2. **Stabilirea resurselor educaționale și a mijloacelor necesare în vederea realizării obiectivelor formulate.**

Stabilirea resurselor educaționale și a mijloacelor în vederea realizării obiectivelor formulate se referă la conturarea conținuturilor învățării, a resurselor umane și materiale, cât și a timpului disponibil de activitate. La stabilirea conținuturilor de asemenea trebuie să luăm în considerare faptul că preșcolarul de altă etnie nu intră în contact cu limba română, ca limbă nematernă numai la activitățile pe domenii experiențiale din domeniul limbă și comunicare, ci și la celelalte activități care se desfășoară pe parcursul zilei în grădiniță. Accentul se pune pe procesul prin care ajunge de la preasculare-ascultare la producere și în ce măsură evoluează producerea vorbirii de la nivelul de bază (pre A1 la A1 și mai departe).

Potrivit Curriculumui pentru educația timpurie[57] din 2019, conținutul temelor anuale de studiu se conturează în jurul a șase teme integrate după cum urmează:

CINE SUNT/SUNTEM?

Descrierea temei: O explorare a naturii umane, a convingerilor şi valorilor personale, a corpului uman, a stării de sănătate proprii şi a familiei, a grupului de prieteni, a comunităţii de apartenenţă, a culturilor cu care venim în contact, a drepturilor şi a responsabilităţilor proprii, a ceea ce înseamnă să fii om.

- Cine sunt eu? (numele, denumirea părților corpului, caracteristici fizice, morale, etc.)
- Sistemul senzorial (Ce văd? Ce aud?, mirosul, simțul tactil, gustul)
- Eu și tu (diferențe de limbă, rasă, de religie, de cultură; prietenie, acceptare, relații interpersonale)

[57] Ministerul Educației Naționale, *(2019), Curriculum pentru educația timpurie (a copiilor de la naștere până la vârsta de 6 ani)*, București, p.26-27

- Ce doresc să devin? (ocupațiile, meseriile: medicul, polițistul, pompierii, poștașul, etc.)
- Știu, doresc să știu, să cunosc, sunt capabil de…(mâncatul, îmbrăcatul, respectarea curățeniei în grupă, autoservirea, îngrijirea plantelor, etc.)
- Să sărbătorim împreună! (Ziua Națională, Ziua Copilului, zilele de naștere, etc.)
- Obiceiurile (Ziua Sfântului Martin, Moș Nicolae, colindatul, umblatul cu sorcova, etc.)

CÂND/CUM ŞI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?

Descrierea temei: O explorare a lumii fizice şi materiale, a universului apropiat sau îndepărtat, a relaţiei cauză-efect, a fenomenelor naturale şi a celor produse de om, a anotimpurilor, a domeniului ştiinţei şi tehnologiei.

- Anotimpurile (fenomene ale naturii, vremea, plante, animale, păsări, gâze, obiceiurile animalelor în funcție de anotimp, lucrări, sporturi, recolte, alte activități specifice).
- Zile cu semnificație importantă (Ziua Mondială a Animalelor, Ziua Recoltei, Ziua Națională, Sfântul Nicolae, Crăciunul, Carnavalul, Ziua Mondială a Apei, Ziua Pământului, Ziua Mamei, Paștele, Ziua Mondială a Păsărilor și Arborilor, Rusaliile, Ziua Copilului, etc.).
- Astre, planete (planete, astre, călătoria în spațiu).
- Lumină și umbră (surse naturale și artificiale de lumină).
- Ocrotirea naturii, a animalelor și plantelor (mici ecologiști, grădinița din pădure, adunarea și reciclarea deșeurilor)
- Stil de viață sănătos (alimentație sănătoasă, efectul nociv al unor alimente, mâncăruri pentru organism)
- Cine ce lucrează? (meserii, unelte, instrumente, produse)
- Unde și cu ce călătorim? (mijloace de transport și combustilbili)
- Din ce se confecționează și la ce o/îl folosim? (transformarea diferitelor materiale, procese tehnologice)
- Experimente (circulația apei, formele apei, caracteristicile acesteia; plantarea semințelor pentru răsaduri, plutire, scufundare, cădere).

CUM EXPRIMĂM CEEA CE SIMŢIM?

Descrierea temei: O explorare a felurilor în care ne descoperim şi ne exprimăm ideile, sentimentele, convingerile şi valorile, atât în relaţiile interpersonale, cât şi prin limbaj şi prin arte. O incursiune în lumea patrimoniului cultural naţional şi universal.

- E bine împreună! Cum mi-am petrecut vacanța? (întâlnire după vacanță, povestirea amintirilor, etc.).
- Se apropie vacanța! (pregătire pentru vacanță, planuri, dorințe).
- Cerc, cerc, cerc vioi! (jocuri cu text și cântec, bucuria jocului comun).

- Ce frumoasă este grădinița noastră! (prezentare, sentimentul de a fi mândru de grădiniță).
- A fost odată ca niciodată...(audiție, povestire, joc cu elemente de dramă, teatru de păpuși, reprezentări).
- Dacă aș fi o zână aș...(jocuri cu elemente de dramă).
- Așa sunt eu...(pregătirea cărții de identitate, harta caracteristicilor, etc.).
- Prieteni, prieteni, un, doi, trei...(cine sunt eu? cine ești tu? relații de prietenie).
- Eu și familia mea (relațiile familiale, serbare de Ziua Mamei, la bunici, etc.).
- Ne pregătim de sărbătoare! (Moș Nicolae, Crăciunul).
- Fulgușor de nea (pregătirea unui om de zăpadă, bulgăreală, la săniuș).
- Să îngrijim plantele, păsările!
- Carnavalul (obiceiuri, confecționare de măști, bal mascat).
- Orașul nostru (monumente, clădiri, orașul/satul natal și împrejurimile acestuia, iubirea manifestată pentru plaiurile natale).
- Spune, ce simți! (religia mea, vizită la biserică, etc.).
- Peste tot în lume trăiesc copii (audiție, confecționare de albume, film educativ).

CUM ESTE/A FOST ŞI VA FI AICI PE PĂMÂNT?

Descrierea temei: O explorare a evoluţiei vieţii pe Pământ, cu identificarea factorilor care întreţin viaţa, a problemelor lumii contemporane (poluarea, încălzirea globală, etc.). O explorare a orientării noastre în spaţiu şi timp, a istoriilor noastre personale, a istoriei şi geografiei din perspectivă locală şi globală, a căminelor şi a călătoriilor noastre, a descoperirilor, a contribuţiei oamenilor şi civilizaţiilor la evoluţia noastră în timp şi spaţiu.

- Sistemul solar (Călătorie în spațiu, Soarele, Luna, stele, constelații, planete).
- Creaturi străvechi (dinozauri).
- De la primii oameni până în zilele noastre (Copacul familiei, Jocul cetății, Așa suntem noi).
- Să avem grijă de Pământ! (Ziua Mondială a Apei, Ziua Pământului, Poluarea, Viața de pe planetă în pericol!, Specii pe cale de dispariție, Arca lui Noe, etc.).
- Anotimpuri și obiceiuri populare (sărbătorile și obiceiurile legate de acestea).
- De la colibe până la zgârie- nori (cămine de azi și de odinioară- case, clădiri).
- Micii exploratori (de la copac la hârtie, de la nisip la sticlă).
- Aici locuiesc…(forme de relief, evenimentele culturale, istorice ale regiunii natale, moștenirea obiectivă, intelectuală).
- Suntem români! (poezii populare, cântece, dansuri populare, portul popular, etc.).
- Împreună în Europa (popoare europene și caracteristicile lor specifice).

CINE ŞI CUM PLANIFICĂ/ORGANIZEAZĂ O ACTIVITATE?

Descrierea temei: O explorare a modalităţilor în care comunitatea/individul îşi planifică şi îşi organizează activităţile, precum şi a caracteristicilor produselor activității/muncii şi, implicit, a modalităţilor prin care acestea sunt realizate. O incursiune în lumea sistemelor şi a comunităţilor umane, a specificului activităților umane şi a profesiilor/ocupațiilor, a rolului capacităţilor antreprenoriale.

- Sala noastră de grupă (reguli, jucării, colțuri de joacă, pavazare conform anotimpurilor, zilelor însemnate, catalogul grupei: semne, zile de naștere).
- La piață. În grădina noastră (sădire, plantare, strângerea recoltei, conservare).
- Păpădie, păpădie...(grădinița din pădure, excursii în natură, la grădina zoologică).
- Lumină, lumină dragă...(lampioane, lampioane din dovleac, lumânări, advent).
- Am plecat la târg, frumos (târg, organizarea de expoziții).
- Să planificăm, să construim! (igloo, yurt, cort, casă- planuri de construcție).
- Să ne ocrotim preferatele! (adăposturi pentru păsări, hrănirea păsărilor iarna, îngrijirea plantelor interioare, a animalelor de companie).
- Să adoptăm un râu (pârâu), un copac (organizarea activităților de ocrotire a mediului).
- Sunt de folos, sunt muncitor...(meserii de odinioară).

CE ŞI CUM VREAU SĂ FIU?

Descrierea temei: O explorare a drepturilor şi a responsabilităţilor, a gândurilor şi năzuinţelor noastre de dezvoltare personală și profesională. O incursiune în universul jocului, învățării și al muncii, al naturii şi al valorilor personale și sociale ale acestora. O incursiune în lumea profesiilor, a activităţii umane în genere, în vederea descoperirii aptitudinilor şi abilităţilor proprii, a propriei valori şi a încurajării stimei de sine.

- Sunt mic, dar harnic! (sarcini în sala de grupă și în familie).
- Și eu am drepturi și obligații! (respectarea reguluilor, normelor de comportament).
- Sunt sârguincios! (valorificarea, respectarea muncii, cunoașterea meseriilor, reguli de prevenire a accidentelor).
- Vreau să devin un profesionist…(întărirea capacităților și abilităților individuale, conștientizarea și consolidarea valorilor).
- Ce ar fi, dacă nu ar exista? (importanța ocupațiilor: medic, brutar, hornar, etc.).
- Ce ar fi, dacă aș putea să devin…? (coordonarea dorințelor și a capacităților).

3. Identificarea metodelor și tehnicilor optime de predare- învățare

Acest segment se referă la alegerea tehnicilor și metodelor eficiente care au în centru necesitățile copilului, precum și stabilirea formelor potrivite de organizare a învățării (individual, pe grupe, frontal) și îmbinarea acestora în vederea realizării unui proces de învățare focalizat pe copil.

Despre metodele de învățare[58] putem afirma că acestea pot fi aplicate și la grădiniță, cu condiția să le nuanțăm sub formă de joc și să le adaptăm particularităților de vârstă și principiilor de bază ale educației preșcolare de-a lungul procesului de predare-învățare. De preferabil este ca metodele și instrumentele de activizare să beneficieze de prioritate, precum și cele care se bazează pe demonstrație.

Conform sistemului stabilit de Papp Eszter și Makár Éva[59] bazat pe sursa acumulării cunoștințelor, metodele procesului de predare-învățare din învățământul preșcolar pot fi împărțite în trei categorii:

- Metode care implică acțiunea: jocul didactic, activitate desfășurată cu fișe de lucru, activități practice, experimente simple.
- Metode care implică contemplarea și cunoașterea prin reprezentări imagistice: ilustrația, demonstrația, observări individuale.
- Metode care implică cunoașterea verbală: povestirea, explicația, conversația

1. Metodele care implică acțiunea: jocul didactic, activitate desfășurată cu fișe de lucru, activități practice, experimente simple.

Jocul didactic este jocul pus în dispoziția unei sarcini de predare. Importanța acestuia constă în faptul că oferă modalitate de cunoaștere, de exersare a vorbirii și a operațiilor de gândire în funcție de necesitățile copilului. Regulile sunt parte indispensabilă a jocului didactic, respectarea acestora este esențială nu numai din perspectivă educațională, dar și din perspectiva educației morale, civice.

Activitățile în care se folosesc fișele de lucru, activizează în același timp fiecare copil, îl obișnuiește cu munca individuală, îi dezvoltă cunoștințe, capacități și aptitudini. Prin aplicarea acestei metode, copilul, care se manifestă mai greu verbal, la fel beneficiază de senzația de succes, iar cadrul didactic poate primi un feedback despre evoluția fiecărui copil în parte.

Activitățile practice și experimentele simple oferă acumularea de noi cunoștințe și de asemenea aplicarea acestora în situații noi, copiii pot descoperi schimbări, și raporturi cauză - efect. Metoda oferă prilej copiilor de a reține mai durabil cele învățate. Activitățile practice pun de

[58] Barabási T. (2011), *Óvodakezdéstől iskolába lépésig*, Cluj-Napoca, Communitas

[59] Papp E.- Makár É. (1995), *Süss fel, Nap! Módszertani kézikönyv pedagógusoknak és szülőknek. Irodalmi szöveggyűjtemény,* Szatmárnémeti

asemenea, bazele unor elemente de structură de caracter cum ar fi: răbdarea, punctualitatea, stăruirea.

2. **Metode care implică contemplarea și cunoașterea prin reprezentări imagistice: ilustrația, demonstrația, observări individuale.**

Demonstrația este o metodă des aplicată în activitățile de la grădiniță, fiind în concordanță cu particularitățile de vârstă ale copiilor. Este necesar să avem în vedere faptul că demonstrația în sine, privirea, contemplarea spontană nu sunt de ajuns pentru înțelegere. Dezvoltarea capacității de observație, a conștiinței, a percepției nu se poate realiza fără o activitate conștientă și planificată.

În cadrul metodei observării copiii sunt cei care acumulează experiențe individual, pe baza criteriilor date. Aceasta se poate realiza de-al lungul unor plimbări, excursii, îngrijirea colțului viu din sala de grupă, etc. Pe parcursul acestor observări se formează capacitatea de a vedea lucrurile în dezvoltare, în schimbare. Astfel, vor ajunge să descopere relații de cauză-efect, care îi vor conduce la o viziune holistică asupra lumii.

3. **Metode care implică cunoașterea verbală: povestirea, explicația, conversația**

Povestirea este aplicată de obicei când cadrul didactic dorește să ofere copiilor cunoștințe despre care nu au experiențe. Metoda în sine înseamnă predarea plină de sentimente și prezentarea colorată a unor obiecte, persoane, fenomene, evenimente. Metoda este eficientă din perspectiva educației morale, a dezvoltării empatiei, a toleranței, copiii se bucură, plâng, împreună cu personajele, își fac griji pentru acestea, etc. Se dezvoltă, de asemenea, vocabularul preșcolarilor, aceștia primesc un model de comunicare de la cadrul didactic, iar, dacă le oferim prilejuri pentru descoperirea impresiilor proprii, și povestirea copiilor va deveni din ce în ce mai colorată și vie.

Explicația este o metodă eficientă dacă este formulată clar, concis și în termeni accesibili preșcolarilor. Această metodă trebuie legată de metoda conversației ori de câte ori este posibil acest lucru.

Metoda conversației îndeamnă copilul la tragerea concluziilor, stabilirea corelațiilor pe baza întrebărilor-răspunsurilor reciproce, desigur, sub îndrumarea educatoarei. Este deci benefică îmbinarea metodei clasice de conversație cu problematizarea, pentru ca preșcolarul să devină exploratorul activ al cunoștințelor. Este o metodă remarcabilă pentru activizarea rațiunii, deoarece ajută la identificarea esențialului și izolarea neesențialului.

Metoda conversației poate fi aplicată eficient, dacă: copiii au cunoștințe anterioare despre tema abordată; educatoarea cunoaște obiectivele, funcțiile întrebărilor pe care le adresează și conform acestora formulează întrebări bine gândite, conștiente; întrebările educatoarei sunt corecte și variate; întrebările adresate întregului colectiv stimulează gândirea fiecărui copil și educatoarea așteaptă și răspunsurile copiilor care au nevoie de mai mult timp de gândire; stimulează dorința

copiilor de a adresa întrebări. Conversațiile organizate corect stimulează copiii la reflexie și îi învață să-și expună gândurile, dar vor învăța, de asemenea, când este nevoie să aștepte în liniște momentul potrivit. Acest factor este esențial pentru o atitudine răbdătoare și politicoasă.

Metoda proiectelor este, de asemenea, o posibilitate, dar în același timp și o provocare a educației preșcolare. Această metodă oferă posibilitatea realizării eficiente a învățării integrate, a abordării comune a domeniilor experiențiale.

Verificarea progresului, a realizărilor vizate în obiective

Al patrulea segment din cadrul proiectării se referă la elaborarea unui sistem de evaluare, care apreciază progresul copilului. Metodele și tehnicile de evaluare trebuie alese în așa fel, încât să corespundă cu deprinderile ce urmează a fi formate, obiectivele țintite și particularitățile de vârstă. Din perspectiva funcției evaluării[60] și a timpului la care aceasta se desfășoară în ordinea cronologică a procesului, aceasta poate fi:

- diagnostică - obiectivul acesteia este stabilirea nivelului la care se află copiii - condiția pedagogică a învățării;
- formativă - evaluare constantă - condiția psihologică a învățării;
- sumativă - evaluare sumativă- cerință socială.

Metodele cel mai des aplicate în procesul de evaluare a copilului preșcolar pot fi:

1. Metode tradiționale: evaluare/apreciere verbală, evaluare scrisă, probe practice;
2. Metode alternative: observarea regulată, sistematică a copiilor, metoda-proiectelor, portofoliu.

2.2.1. Planificarea calendaristică

2.2.1.1. Planificarea anuală și stabilirea proiectelor tematice

Planificarea anuală este o proiectare eșalonată care reprezintă perspectiva întregului proces de predare-învățare a disciplinelor/activităților instructiv-educative și asigură corelarea optimă dintre planul-cadru și programa școlară. Aceasta se materializează prin planificarea proiectelor tematice și săptămânale pentru cele șase teme anuale de studiu și a conținuturilor acestora.

Stabilirea nivelului de dezvoltare cognitivă, fizică și emoțională a preșcolarilor este punctul de pornire al planificării anuale. În acest sens, educatoarea proiectează și aplică evaluarea inițială în primele două săptămâni de școală pentru fiecare domeniu de activitate. Evaluarea inițială se face prin raportare la finalitățile educaționale din anul școlar anterior prin desfășurarea unor activități, jocuri, fișe de lucru, observarea copiilor și/sau a produsului activității. Cunoașterea nivelul de

[60] Demeter K. (n.d.), *Az iskolai tanulás értékelési rendszerének fejlesztése. In. Balogh L., Tóth L.(szerk.). Fejezetek a pedagógiai pszichológia köréből,* Debrecen, Editura Kossuth, p.20-33

pregătire a preșcolarilor este o condiție hotărâtoare pentru atingerea finalităților educaționale. Eficiența evaluării inițiale constă în elaborarea criteriilor de verificare, măsurare și apreciere a stadiului de pregătire a preșcolarilor. În urma analizei datelor obținute cadrul didactic stabilește modul de predare al conținutului programei, planifică și adoptă, dacă este cazul, un program de recuperare și sprijin pentru copiii care întâmpină dificultăți.

Proiectarea activității metodice are un rol important în cunoașterea și aplicarea metodicii predării-învățării unei discipline, contribuie la perfecționarea activității didactice prin schimbul de informații și exemple de bună practică în cadrul comisiilor pentru curriculum, cercurilor pedagogice ale cadrelor didactice. Pentru educatoarele care au la grupă preșcolari a căror limbă maternă este alta decât limba română, schimbul de experiență cu alte cadre didactice aflate în aceiași situație este mai mult decât necesar. Studiul individual, elaborarea și confecționarea materialului didactic pentru activitățile specifice copiilor cu altă limbă maternă decât cea română este complementar activității metodice a cadrelor didactice care nu sunt în această situație. Din activitatea metodică a educatoarei fac parte următoarele activități:

- Activități de mentorat;
- Amenajare spațiu educațional;
- Activitatea în diferite comisii: permanente la nivel de instituție (Comisia pentru curriculum CEAC, Comisia de securitate și sănătate în muncă și pentru situații de urgență, Comisia pentru controlul managerial intern etc.), alte comisii cu caracter temporar și ocazional, participare la cercurile pedagogice;
- Concepere fișe de lucru pentru activități didactice;
- Confecționare material didactic;
- Consemnare observații asupra copiilor în Caietul de observații;
- Consemnări în Fișa de apreciere a progresului individual al copilului;
- Consiliere parentală;
- Interasistențe;
- Organizarea portofoliilor copiilor;
- Organizarea portofoliului educatoarei;
- Organizarea unor expoziții cu lucrări ale copiilor;
- Participare la sesiuni de formare, cursuri de formare, conferințe, simpozioane;
- Pregătire/organizare activități voluntariat;
- Pregătirea consultațiilor cu părinții;
- Proiectare/realizare activități extrașcolare/extracurriculare;
- Proiectare/realizare/evaluare activități din cadrul proiectelor educaționale;

- Proiectare/realizare/evaluare activități în parteneriat cu alți factori educaționali/alte instituții, ONG-uri;
- Proiectare/realizare/evaluare activități în parteneriat cu familia;
- Proiectarea curriculară/Întocmire proiecte didactice/schițe de activitate/Pregătirea activităților zilnice;
- Studiu individual.

Graficul activității metodice se întocmește săptămânal, dar se regăsește în caietul educatoarei ca parte componentă a planificării anuale, un model orientativ este prezentat în tabelul 1.

Tabel.1. Model planificare activitate metodică

ZIUA	INTERVAL ORAR	ACTIVITATEA METODICĂ	SEMNĂTURA
LUNI 19.09.2022	13 - 16	Pregătirea materialului didactic pentru activități. Studiul individual „Curriculum pentru educație timpurie”.	
MARȚI 20.09.2022	13 - 16	Proiectarea activităților extrașcolare. .	
MIERCURI 21.09.2022	13 – 16	Discutarea unor comportamente ale copiilor și a soluțiilor propuse pentru remedierea acestora	
JOI 22.09.2022	13 -15	Activitate metodică la nivelul unității. Consfătuiri la nivel de Cerc Pedagogic , educație timpurie cu titlul „ JOC, RESPECT ȘI BUCURIE”. *(1 oră este dedicată pentru consilierea părinților)	
VINERI 23.09.2022	13 - 16	Proiectarea activităților pentru săptămâna următoare și completarea în condica de evidență a cadrelor didactice din educația timpurie.	
		CONSILIEREA PĂRINȚILOR	
JOI 22.09.2022	15 - 16	„Ce învață copiii la grădiniță?”; Evaluarea inițială –prezentare dosar personal;	

Consilierea părinților este parte integrantă a planificării anuale și are rolul de a motiva părinții să se implice activ în educația preșcolarului în general, dar în mod special în a ajuta copiii care nu cunosc limba română. Consilierea părinților previne apariția problemelor legate de comunicare, facilitează integrarea acestor copii în colectivitate și accelerează procesul învățării limbii române prin continuarea unor activități, jocuri, comportamente și în cadrul familiei.

Planificarea anuală presupune o vedere de ansamblu a parcurgerii programei școlare, activităților opționale, proiectelor educative și extracurriculare. Planificarea activității metodice și consilierea părinților trebuie avute în vedere atunci când se elaborează planificarea anuală (vezi Figura 1).

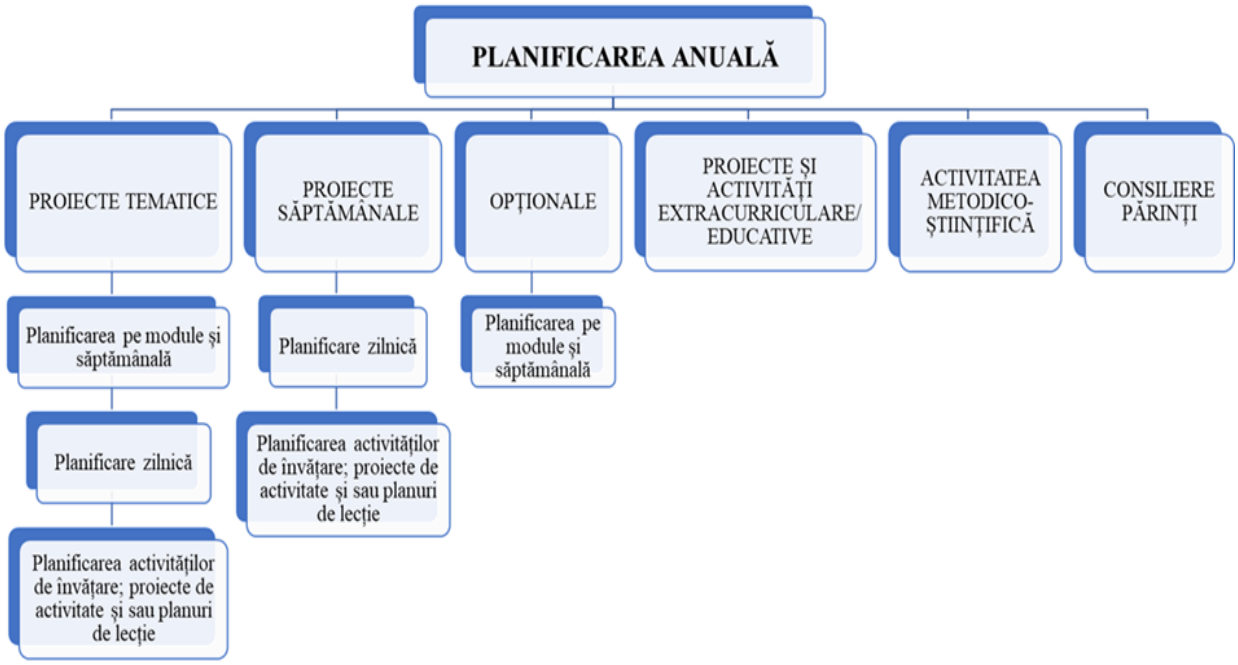

Fig. 1. Structura planificării anuale

Planificarea anuală pentru parcurgerea programei școlare se elaborează pe baza structurii anului școlar, pe nivel de vârstă și trebuie avute în vedere următoarele elemente:

- Temele anuale de studiu: Cine sunt/suntem?, Când, cum și de ce se întâmplă?, Cum este, a fost și va fi aici pe pământ?, Cine și cum planifică/organizează o activitate?, Cum exprimăm ceea ce simțim?, Ce și cum vreau să fiu?. Succesiunea acestor teme poate fi planificată în orice interval din anul școlar pentru o temă sau alta.
- Finalitățile educației[61] timpurii: dezvoltarea fizică, sănătate și igienă personală; dezvoltarea socio-emoțională; dezvoltarea cognitivă și cunoașterea lumii; dezvoltarea limbajului, a comunicării și a premiselor citirii și scrierii; capacități și atitudini în învățare.
- Particularitățile de vârstă și nivelul de dezvoltare al copiilor. Din acest punct de vedere, temele anuale de studiu pot varia ca număr. Pentru nivelul antepreșcolar cât și pentru nivelul 3-5 ani pot fi planificate cel puțin 2 teme anuale de studiu, pentru nivelul preșcolar, în funcție de nivelul, grupei cel puțin 4 teme iar pentru nivelul de 5-6 ani se recomandă planificarea tuturor temelor anuale de studiu.
- Cunoștințele anterioare ale copiilor reprezintă un aspect important pentru planificarea anuală, se stabilește în urma evaluării inițiale și pe baza fișei progresului școlar al copiilor care au frecventat grădinița.
- Interesele pe care le manifestă majoritatea copiilor. Planificarea anuală este orientativă și poate

[61] Ministerul Educației Naționale, *(2019), Curriculum pentru educația timpurie (a copiilor de la naștere până la vârsta de 6 ani)*, București p.3

fi adaptată pe parcursul anului școlar în funcție de oportunitățile, nevoile și interesele identificate la un moment dat.

- Resursele materiale sunt diferite, pot varia de la o unitate de învățământ la alta, așadar acest aspect trebuie luat în considerare pentru o planificare anuală eficientă.

Temele[62] anuale de studiu sunt parte a proiectării didactice globale, prevăzute și descrise în Curriculum pentru Educația Timpurie.

Planificarea anuală trebuie să conțină intervalul de timp (săptămâna), tema anuală de studiu, proiectul tematic cu subtemele acestuia, tema săptămânală. Planificarea anuală este orientativă, temele pot fi schimbate sau restructurate în funcție de necesități și/sau de oportunități. Un model orientativ este prezentat în tabelul 2.

Fig. 2. Planificarea anuală – model orientativ

NR. CRT.	DATA	TEMA ANUALĂ DE STUDIU	PROIECT TEMATIC	SUBTEMA	TEMA SĂPTĂMÂNALĂ INDEPENDENTĂ (TSI)
1.	05.09 – 09.09	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?			DOR DE GRĂDINIȚĂ
2.	12.09 – 16.09	CINE SUNT/SUNTEM?	EU ȘI LUMEA MEA	ACESTA/ACEASTA SUNT EU!	
3.	19.09 – 23.09	CINE SUNT, SUNTEM?	EU ȘI LUMEA MEA	EU ȘI CORPUL MEU	
4.	26.09 – 30.09	CINE SUNT/SUNTEM?	EU ȘI LUMEA MEA	ACASĂ	
5.	03.10 – 07.10	CINE SUNT/SUNTEM?	EU ȘI LUMEA MEA	AMICI, PRIETENI, COLEGI	
6.	10.10 – 14.10	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?	CLUBUL CURIOȘILOR	TOAMNĂ BOGATĂ	
7.	17.10 – 21.10	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?	CLUBUL CURIOȘILOR	PE CĂRĂRILE TOAMNEI	
	22.10 - 30.10.	V A C A N Ț Ă D E T O A M N Ă			
8.	31.10 – 04.11	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?			FENOMENE METEO
9.	07.11 – 11.11	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?	ASTĂZI, DESPRE IERI ȘI MÂINE	TIMPUL, PRIETENUL NOSTRU	
10.	14.11 – 18.11	CUM ESTE, A FOST ȘI VA FI AICI, PE PĂMÂNT?	ASTĂZI, DESPRE IERI ȘI MÂINE	AU FOST ȘI NU MAI SUNT	
11.	21.11 – 25.11	CUM ESTE, A FOST ȘI VA FI AICI, PE PĂMÂNT?	ASTĂZI, DESPRE IERI ȘI MÂINE	CUM VA FI MÂINE?	
12.	28.11 – 02.12	CINE SUNT/SUNTEM?			ROMÂNIA, ȚARĂ EUROPEANĂ
13.	05.12 – 09.12	CU CE ȘI CUM EXPRIMĂM CEEA CE SIMȚIM?	MAGIA SĂRBĂTORILOR DE IARNĂ	DĂRUIND, VEI DOBÂNDI	
14.	12.12 – 16.12	CU CE ȘI CUM EXPRIMĂM CEEA CE SIMȚIM?	MAGIA SĂRBĂTORILOR DE IARNĂ	COLINDE, COLINDE	
15.	19.12 – 22.12	CU CE ȘI CUM EXPRIMĂM CEEA CE SIMȚIM?	MAGIA SĂRBĂTORILOR DE	MOȘ CRĂCIUN E UN OM BUN	

[62] Ministerul Educației Naționale, *(2019), Curriculum pentru educația timpurie (a copiilor de la naștere până la vârsta de 6 ani)*, București, p.26-27

			IARNĂ		
	23.12. - 08.01	V A C A N Ț Ă D E I A R N Ă			
16.	09.01 – 13.01	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?	CLUBUL CURIOȘILOR	ATÂT DE GEROASĂ, ATÂT DE FRUMOASĂ	
17.	16.01 – 20.01	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?	VIEȚUITOARELE PĂMÂNTULUI	ANIMALE DOMESTICE	
18.	23.01 – 27.01	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?	VIEȚUITOARELE PĂMÂNTULUI	ANIMALE SĂLBATICE	
19.	30.01 – 03.02	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?	VIEȚUITOARELE PĂMÂNTULUI	LA POLI	
20.	06.02 – 10.02	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?	VIEȚUITOARELE PĂMÂNTULUI	ÎN APĂ	
21.	13.02 – 17.02	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?			ATENȚIE LA NEATENȚIE!
	20-26.02.2023	V A C A N Ț Ă D E S C H I			
22.	27.02 – 03.03	CU CE ȘI CUM EXPRIMĂM CEEA CE SIMȚIM?			GHIOCEI ȘI MĂRȚIȘOARE
23.	06.03 – 10.03	CU CE ȘI CUM EXPRIMĂM CEEA CE SIMȚIM?			DRAGĂ MAMĂ
24.	13.03 – 17.03	CU CE ȘI CUM EXPRIMĂM CEEA CE SIMȚIM?			CARTEA, PRIETENA NOASTRĂ
25.	20.03 – 24.03	CU CE ȘI CUM EXPRIMĂM CEEA CE SIMȚIM?			SPUNEM POVEȘTI
26.	27.03 – 31.03	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?	CLUBUL CURIOȘILOR	PRIMĂVARA	
27.	03.04 – 06.04	Ș C O A L A A L T F E L			
	07.04 - 18.04.	V A C A N Ț Ă D E P R I M Ă V A R Ă			
28.	19.04 – 21.04	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?	SĂ NE CUNOAȘTEM ȚARA!	PE MALURILE DUNĂRII	
29.	24.04 – 28.04	CU CE ȘI CUM EXPRIMĂM CEEA CE SIMȚIM?			LUMINĂ DIN LUMINĂ
30.	02.05 – 05.05	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?			INSECTE ȘI GÂZE
31.	08.05 – 12.05	CINE ȘI CUM PLANIFICĂ/ORGANIZEAZĂ O ACTIVITATE?			CUM SE FACE?
32.	15.05 – 19.05	CE ȘI CUM VREAU SĂ FIU?			ÎMI ALEG O MESERIE
33.	22.05 – 26.05	S Ă P T Ă M Â N A V E R D E			
34.	29.05 – 02.06	CU CE ȘI CUM EXPRIMĂM CEEA CE SIMȚIM?			ZÂMBETE DE COPII
35.	05.06 – 09.06	CE ȘI CUM VREAU SĂ FIU?			VOI FI ȘCOLAR
36.	12.06 – 16.06	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?			LA REVEDERE, GRĂDINIȚĂ!

Planificarea proiectelor tematice (cu aspecte specifice grupei de preșcolari care au ca limbă maternă altă limbă decât limba română).

În terminologia ştiinţifică, termenul „limbaj” desemnează capacitatea de a învăţa şi de a folosi unul sau mai multe sisteme de semne verbale pentru a comunica cu semenii tăi, de a-ți reprezenta lumea. În concepţia lui Jacques Piaget (1946) fiinţa umană este înzestrată cu puternice

capacităţi funcţionale ce fac posibilă emergenţa unei funcţii simbolice generale, din care limbajul nu ar fi decât un aspect.

Limbajul reprezintă funcţia utilizată cel mai frecvent de către copii în activitatea de comunicare, activitate prin intermediul căreia ei schimbă în mod continuu informaţii cu privire la mediul extern.

Orice manifestare a limbajului adresată copilului de către educatoare apare cu scopul de influenţare, scopul de a-i schimba gândirea, de a-i îmbogăţi orizontul intelectual, de a-i dirija comportamentul spre o anumită direcţie.

Necesitatea nesatisfăcută de a spune ceva, de a vorbi întru-un anturaj social necunoscut provoacă apariţia sentimentului de incomoditate. În situaţia când copilul rămâne singur cu gândurile sale, limbajul se manifestă ca şi dialog interior, deseori însoțit de sentimentul de frustrare, ceea ce se observă deseori în grupele cu preșcolari proveniți din altă etnie.

Educatoarea are nevoie de activități/acțiuni/teme ce reduc acest handicap de adaptare socială. În cele ce urmează, sugerăm astfel de adaptări curriculare cu scopul de a particulariza activitățile din grădinița cu preșcolari vorbitori de altă limbă maternă decât limba română, personalizând aceste activități încă din etapa proiectării didactice.

- **PROIECTUL TEMATIC - „***EU ȘI LUMEA”*

- Temele săptămânii: *„Familia”, „Localitatea mea”, „Corpul meu”, „Mâncăm sănătos!”*

În cadrul activității „Familia mea”, într-un moment ales de educatoare, în grupa de preșcolari poate participa un membru al familiei (părinte, frate mai mare), vorbitor de limba românâ, care are rolul de facilitator în transmiterea mesajului.

În funcție de nivelul de vârstă al copiilor din grupa de grădiniță, acesta poate exersa diverse roluri:

- ***povestitor***: redă, cu ajutorul imaginilor (în limba maternă) conținutul unei povești citite de educatoare;
- „citește” imagini care redau activități desfășurate în familie;
- explică în limba maternă regulile unui joc; explică sarcinile de lucru;
- folosește formulele de prezentare;
- numește lucruri, persoane din mediul apropiat preșcolarului;
- verbalizează, arată, mimează emoțiile pe care le poate simți copilul.

Participarea familiei în acest parteneriat, mai ales la debutul activității copilului în grădiniță, va facilita adaptarea rapidă și crearea unei senzații de mediu familial și familiar.

La Centrul Bibliotecă pot exista poveşti cu elemente culturale prelelucrate din comunitatea etnicilor sau cu personaje pozitive din etnia minoritară, materiale scrise bilingv în română şi limba maternă iustraţii care să refelecte aspecte familiare copiilor etnici.

- **PROIECTUL TEMATIC- „***POVESTEA TOAMNEI"*

- Temele săptămânii:*„Cum arată toamna?", „Fructele toamnei", „Legumele toamnei", „Eu și toamna"*

Monica Lespezeanu afirmă, în lucrarea „*Tradițional și modern în învățământul preșcolar*" (2007), că *„rolul activității practice se concretizează în dezvoltarea psiho-motorie, intelectuală, afectivă și estetică a copilului."*

Curriculumul pentru educație timpurie (2019), prezintă o serie de posibile comportamente specifice acestui gen de activități ce pot fi atinse pe parcursul celor trei ani de grădiniță (3-6 ani), comportamente ce asigură premisele dezvoltării competențelor cheie mai târziu. Prin intermediul acestui tip de activitate, copiii își îmbogățesc cunoștințele prin analizarea modelelor prezentate, își formează deprinderea de a studia în detaliu elementele cu care intră în contact, de a le compara, de a evidenția calitățile acestora, utilitatea lor.

Dacă grădinița se află în mediul rural, în cadrul acestui proiect tematic, se vor desfășura activități/vizite în livada cu pomi fructiferi, grădina de legume, pădure. Se vor desfășura activități/vizite în grădina școlii, parc sau depozitul de legume și fructe dacă preșcolarii trăiesc în mediu urban.

Odată cu parcurgerea acestor activități practice, educatoarea va îndruma copiii să găsească utilitatea produselor obținute, să-și valorifice experiența dobândită în alte situații, să analizeze lucrările proprii și ale copiilor, motivându-și părerea. Cadrul didactic va avea în vedere să utilizeze distincte mijloace de realizare, în funcție de vârsta acestora și să ofere posibilitatea copiilor să lucreze cu materiale diverse, care să stimuleze imaginația acestora.

Totodată, copiii vor veni în contact cu populația majoritară și își vor dezvolta abilitatea de exprimare atât în limba maternă cât și în limba română.

La Centrul Ştiinţă se pot include obiecte, imagini ale animalelor sau plantelor legate de viaţa din prezent sau din trecutul recent a comunităţilor din care provin copiii, studierea unor procese asociate meseriilor tradiţionale, dobândirea deprinderilor matematice fundamentale prin compararea, măsurarea, desenarea unor obiecte specifice legate de viaţa cotidiană a familiilor de etnici.

- **PROIECTUL TEMATIC- „***OBICEIURI ȘI TRADIȚII***"**

- Temele săptămânii: „Suntem cetățeni români de naționalitate....", „Moș Nicolae sau... (numele sărbătorii în limba maternă)", „La colindat", „De Crăciun...."

Educația interculturală se reliefează în toate disciplinele de învățământ, promovând toleranța, respectarea drepturilor omului și îndemnând la reflecția asupra problemelor contemporane legate de evenimente cotidiene.

Obiectivul esențial al educației este adaptarea și integrarea copiilor în societatea pluralistă, multiculturală. Procesul educațional presupune transmiterea de cunoștințe, iar aceste cunoștințe trebuie să ajute individul să trăiască și să interacționeze cu ceilalți.

Grădinița este principalul spațiu al învățării pluralității culturale prin prețuirea diversității, a notei distincte aduse de cultura fiecărui actor social participant. Grădinița trebuie să ofere șanse egale tuturor preșcolarilor indiferent de etnia, religia și cultura din care provin.

Prin activități adaptate nivelului de înțelegere al preșcolarului punem bazele și creionăm premisele competenței de sensibilizare și expresie culturală.

Prin temele abordate facem distincția între etnie și cetățenie, valorificăm zestrea culturală a etnicilor și descoperim ceea ce adaugă ei la zestrea culturală românească.[63]

Interculturalitatea[64] este, înainte de orice, respectul diferenţelor. Cadrele didactice sunt garanţiile acestor rigori ale spiritului care veghează asupra diferenţelor

- ✓ pentru a învăţa,
- ✓ a cunoaşte şi
- ✓ a înţelege ceea ce ne leagă, ceea ce ne face asemănători, ceea ce ne apropie.

Sărbătorile ar trebui să fie mai vocale, mai reliefate în tematica preșcolarilor. Sărbătorile au avut întotdeauna un rol important în viaţa oamenilor. Fiecare popor are cultura şi sărbătorile lui, determinate de istorie, filosofia de viaţă, credinţă... În general, sărbătorile au un scop întreit, care motivează existenţa lor:

- Sărbătorile dau viaţă trecutului, oamenii trăiesc gloria unor evenimente conservate în memoria lor, încercând să le dea viaţă (în activitățile din grădiniță dăm viață, prin jocuri de rol, unor personaje din istoria românilor și etnicilor);
- Sărbătorile dau frumuseţe prezentului, prin faptul că aduc o atmosferă de celebrare, ele pun împreună oamenii, creează emoţie, bucurie, spărgând pentru o clipă învelişul plicticos (prin desene, obiecte confecționate cu prilejul sărbatorilor, serbările grupei care marchează o sărbătoare);
- Sărbătorile dau motivaţie viitorului, eroismul, sacrificiul, iubirea manifestate cândva de generaţiile trecute, devin repere care obligă generaţia prezentă în viitor.

Sărbătorile pot fi naţionale, sociale, religioase, familiale, etnice..., însă întotdeauna ele dau viaţă trecutului, bucurie prezentului şi motivaţie viitorului.

[63] Cucoș, C. (2000), *„Educația-Dimensiuni culturale și interculturale”*, Iași, Editura Polirom

[64] Colecția Șanse egale, (2000), *Pași către școala interculturală*, București, Editura Corint

Iarna este anotimpul magic al sărbătorilor unde obiceiurile și tradițiile transmise din generație în generație fac sărbătorile mai frumoase. Cultura tradițională a neamului nostru dar și a celor care trăiesc în România este marcată de autenticitatea acestor obiceiuri specifice fiecarei zone geografice, fiecărei etnii. În special la sate, aceste datini sunt păstrate și respectate cu sfințenie, ele reprezentând izvorul bogăției noastre spirituale pe care trebuie să-l valorificăm de la cea mai fragedă vârstă

- **PROIECTUL TEMATIC- *„Viețuitoarele pământului”***

- Temele săptămânii: *„Animalele din pădure”, „Animale polare”, „Prietenii de lângă casă”*

J.Piaget a considerat inteligența ca pe o formă de dezvoltare în interacţiunea cu mediul. Copilul, fiind activ, acţionează continuu asupra mediului său, observând efectul pe care acesta îl are asupra sa.

Domeniul ştiinţe în învăţământul preşcolar[65] este reprezentat de cele două categorii de activităţi: cunoaşterea mediului şi activitatea matematică. Ele pot fi abordate în forme variate în orice moment al zilei: ADP; ALA; ADE, monodisciplinar sau integrat.

Conținuturile ce vizează domeniul știință sunt vaste, diverse și alegerea lor rămâne la latitudinea educatoarei în funcție de nivelul de vârstă al copiilor, nivelul grupei, materialul didactic avut la dispoziție.

MIJLOACE[66] DE REALIZARE - CUNOAȘTEREA MEDIULUI:

- Observări, lecturi după imagini, convorbiri, jocuri didactice, memorizări, povestiri, plimbări, vizite, excursii.
- Observarea sistematică a mediului înconjurător, contribuie la înţelegerea adecvată a acestuia în sensul cauzalității și relațiilor existente între obiectele și fenomenele naturii, la formarea reprezentărilor, dezvoltarea spiritului de observaţie, atenției, gândirii și operațiilor ei, memoriei, limbajului.
- În activitățile de observare copiii învață tehnicile de investigație a unui obiect din natură ajungând să stăpânească în timp un algoritm de lucru. Stăpânind acest algoritm de observare a unui obiect el își dezvoltă o autonomie personală care îi va permite să exploreze tot ceea ce îl interesează. Se creează premisele micului cercetător.

  Ce știu/vor ști copiii după aceste activități sau harta unui demers de observare/cercetare pe temele săptămânale? – **animale (**înfățișare**,** mediu de viață, hrană, adăpost, foloase, curiozități).

[65] Ministerul Educației Naționale, *(2019), Curriculum pentru educația timpurie (a copiilor de la naștere până la vârsta de 6 ani)*, București

[66] *Ghid de bune practici pentru educaţia timpurie a copiilor de la 3-6/7 ani*

2.2.1.2. Planificarea săptămânală

Planificarea săptămânală se elaborează pe baza Planului de învățământ, a Planificării calendaristice anuale și pe baza Planificării pe module. Tematica activităților este elaborată în funcție de tipul programului grădiniței (normal, prelungit) și în funcție de particularitățile de vârstă. Planificarea săptămânală a activității didactice de către fiecare educatoare este o necesitate obiectivă, determinată de complexitatea sarcinilor prevăzute în programa activităților instructiv-educative din grădiniță.

În întocmirea planificării săptămânale se corelează activitățile în funcție de formele de realizare, de tipul de activitate (pe discipline sau integrată), de modul de integrare a domeniilor de învățare și de strategiile didactice utilizate.

În vederea întocmirii planificării săptămânale trebuie să se ia în considerare o repartizare corectă a activităților de formare a deprinderilor de comportare civilizată, de ordine, de autoservire, de respectare a normelor de igienă etc, să se coreleze în mod echilibrat activitățile de predare cu cele de învățare și, respectiv, cu cele de consolidare și evaluare, jocurile didactice să fie îmbinate cu activitățile distractive.

Acest document curricular integrează săptămâna, tema anuală de studiu aferentă săptămânii respective, tema proiectului, subtema/tema săptămânală pentru care se realizează planificarea.

Tema/ideea se alege pornind de la interesul copiilor faţă de un subiect, de dorința educatoarei de a dezvolta cu copiii un anumit subiect din diferite domenii de cunoaştere,viaţa socială, ştiinţa, literatura etc.

Tema va fi sugerată de descriptivul celor șase teme anuale de studiu, unele evenimente majore din viaţa copiilor, a societăţii sau de anumite tradiţii și obiceiuri specifice. Este important ca temele abordate să fie apropiate de mediul în care trăiește copilul, de preocupările lui și de nivelul de dezvoltare al acestuia.

Se recomandă ca între temele alese pe parcursul unui an să existe un echilibru în ceea ce priveşte domeniile abordate, o corelare a acestora cu calendarul evenimentelor (sociale sau ale naturii). Se va ţine seama de faptul ca unele teme considerate de educatoare a fi potrivite pentru copii s-ar putea să nu fie adecvate. Pentru aplicarea la grupă a planificării un accent deosebit se va pune pe învăţarea prin joc şi activităţile pe grupuri mici şi individuale, activităţi ce se desfăşoară în afara celor frontale, cu întreaga grupă de copii. Pe parcursul desfăşurării activităţilor se va ţine seama de ritmul propriu al fiecărui copil, de posibilităţile lui de exprimare şi de sugestiile sau întrebările acestuia.

Planificarea săptămânală se elaborează în echipă, pentru grupe omogene sau eterogene. Pentru grupele eterogene, planificarea activităților va ține cont de nivelul de vârstă al majorității copiilor. Totodată, indiferent de grupa la care lucrează, educatoarea va asigura diferențierea sarcinilor în timpul activităților în funcție de particularitățile de vârstă și individuale ale copiilor din grupă cât și de minoritatea din care fac parte.

Educatoarea, în funcţie de particularităţile psiho-individuale ale copiilor cu care lucrează, trebuie să ierarhizeze şi coordoneze influenţele pozitive care să determine participarea acestora la propria lor formare.

Copiii trebuie obişnuiţi să se autocunoască, pentru ca într-o ambianţă constructivă, modelatoare şi automodelatoare să-şi formeze conduita şi comportamentul. Scopul principal pe care trebuie să-l urmărească educatoarea prin cunoaşterea psihologică a copiilor cu care lucrează este acela de a descoperi imensul potenţial al copilului, pentru a-l valorifica în opera de construcţie a fiecărei personalităţi.

În acelaşi timp, descoperind copilul aşa cum este el în realitate, educatoarea va putea stabili, cu uşurinţă, punţi de legătură între copiii din grupă, realizând simultan sintalitatea (personalitatea) grupei respective.

Abordând problema cunoaşterii personalităţii copilului de pe o asemenea poziţie, educatoarea va descoperi, în permanenţă, modalităţi de transformare a copilului, transformându-se şi pe sine, în virtutea bipolarităţii procesului pedagogic.

Condiţia necesară diferenţierii şi individualizării este cunoaşterea caracteristicilor individuale ale fiecărui copil, caracteristici care se manifestă ca particularităţi ale vârstei şi ca particularităţi individuale. Acestea se referă, în special, la aspecte precum: dezvoltarea generală a organismului, nivelul de dezvoltare a diferitelor procese psihice, ritmul de dezvoltare, stilul de învăţare, caracteristici personale (ce ţin de personalitate: afectivitate, voinţă etc), experienţa personală şi amprenta mediului socio-cultural căruia îi aparţine cât și limba vorbită.

De regulă, pentru educatoare, aceste caracteristici individuale se manifestă ca o cerinţă, în proiectarea şi desfăşurarea procesului de predare şi învăţare.

Întrucât predarea şi învăţarea se fac prin joc, acesta poate fi propus de către educatoare sau de către copil, în dependenţă de condiţiile de joc pe care i le creează educatoarea. Jocul liber este modalitatea cea mai eficientă pentru dezvoltarea personalităţii copilului. Educatoarea porneşte de la cunoaşterea fiecărui copil în parte şi se concentrează pe activităţi în care fiecare copil să fie antrenat, valorizat şi evaluat. Deşi copiii sunt de vârste apropiate sau de aceeaşi vârstă, între ei există numeroase diferenţe. Aceste diferenţe sunt caracteristici care dau identitatea fiecăruia şi fac grupul mai bogat.

Atunci când copilul are o problemă de dezvoltare sau învăţare, aceasta trebuie privită ca o particularitate individuală şi ca un prilej de învăţare. Cu alte cuvinte, fiecare problemă trebuie văzută ca o situaţie de învăţare. Construind ocazii de joc pentru copii şi adaptându-le nevoilor acestora, educatoarea reuşeşte să individualizeze procesul învăţării chiar şi acolo unde există dificultăţi. Copilul îşi va alege liber jocul dorit, iar rolul educatoarei nu este doar acela să informeze și să formeze, ea trebuie să observe cu atenție evoluțiile copilului, schimbările sau semnalele de alarmă și aspectele în care copiii ar avea nevoie de sprijin.

Având în vedere relația dintre zestrea ereditară și influențele mediului familial, cultural și educational, propunem o planificare săptămânală orientativă în dorința eliminării supraîncărcării procesului educațional, individualizării dorințelor copiilor și răspunderii la nevoia lor de cunoaștere.

TEMA ANUALĂ DE STUDIU: „CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?”

PROIECT TEMATIC: VIEȚUITOARELE PĂMÂNTULUI

TEMA SĂPTĂMÂNALĂ: ANIMALE SĂLBATICE

DATA ZIUA	REPERE ORARE	ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE	SUGESTII METODICE
ACTIVITATEA DE DIMINEAȚĂ			
L U N I	**8:00-8:30** **8:30-9:00** **9:00-11:30** **11:30-13:00**	**ALA**: Joc liber **ADP**: Deprinderi specifice sosirii la grădiniță, deprinderi de autoservire, igienico-sanitare. **R**: „Vivi-Veverița își spală blănița!” (deprinderea de a-și păstra îmbrăcămintea curată) **ADP-ÎD**: „Sunetele pădurii” **T**: „Prin pădure alergăm, /Aer curat, respirăm!” (alergare spre diferite direcții) **ALA - C**:„Adăposturi pentru animalele pădurii”; **Ș**:„Care blăniță îți place și de ce? ”; (eșantioane de diferite blănuri de animale sălbatice) ”;**B**: „Din lumea animalelor sălbatice” **T**: „Urșii în bârlog” (exerciții de târâre pe coate și genunchi) **ADE:DȘ1** „Viața în pădure” (observare) **DEC2**: „Sfatul animalelor ” -învățare cântec „Ghicește cine a cântat? ” -joc muzical (diferențierea timbrului) **MM**: „Ferește-te de urs! ” -(joc de mișcare) **ADP**: „Poftă bună, copii!- Deprinderi specifice servirii mesei și îngrijirii personale	În cadrul întâlnirii de dimineață copiii audiază sunetele emise de animalele din pădure, le recunosc și le denumesc. Copiii care nu vorbesc limba română vor repeta onomatopeele și numele animalelor. Vor fi antrenați în jocuri solicitându-le să verbalizeze activitățile desfășurate. Activitățile se vor desfășura în perechi, prin folosirea metodei partenerului de sprijin. Copiii care nu vorbesc limba română vor fi ajutați de către colegii vorbitori de limbă română să identifice animalele sălbatice, mediul lor de viață cât și hrana acestora.
ACTIVITATEA DE DUPĂ-AMIAZĂ			
L U N I	**13:00-15:30** **15:30-16:00** **16:00-17:30** **17:30-18:00**	**MP**: „Ne culcăm, o poveste ascultăm! ” -activități de relaxare, activități recuperatorii **ADP**: „Somn ușor! ” -pregătirea pentru somn/odihnă Deprinderi de îmbrăcare/dezbrăcare „Poftă bună, copii! ”- Gustare. Deprinderi de autoservire **ADE**:**DȘ1** și **DEC2** (a.i) :„Ghicește cine a cântat?” (lectură după imagini și joc muzical) **MM**: „Plimbă ursulețul!” (joc distractiv) **ADP**: „Iată, ziua s-a sfârșit!” -Deprinderi specifice plecării copiilor acasă	Copiii vor identifica sunetele emise de animale, vor alege imaginea corespunzătoare și vor verbaliza acțiunea. Copiii se vor folosi de un urs de pluș sau un mulaj pe care îl vor plimba de la unul la altul și vor repeta denumirea animalului .

M A R Ț I	**8:00-8:30** **8:30-9:00** **9:00-11:30** **11:30-13:00**	**ALA**: Joc liber **ADP**: Deprinderi specifice sosirii la grădiniță, deprinderi de autoservire, igienico-sanitare. **R**: „Pe vânt și vreme rea, bag animalele la adăpost! ” **ADP-ÎD** :„Cum putem proteja animalele sălbatice? ” **T**: „Sărim ca cerbii, țopăim ca iepurașii” **ALA- A:** „Animalul preferat” (modelaj); **N.A** „Urme de lăbuțe” **J.M**: „Câți ursuleți ai în această grupă?” **T**: „Câte unul pe cărare…” **ADE:DLC**: „Ursul păcălit de vulpe” de Ion Creangă(povestea educatoarei) **DEC1**: „Animalul îndrăgit”-desen **MM**: „Cine oare, cine oare, trece prin pădurea mare? ”-(joc de mișcare) **ADP**: „Poftă bună, copii!”- Deprinderi specifice servirii mesei și îngrijirii personale	Vor verbaliza în propoziții scurte cum pot fi protejate animalele sălbatice. Copiii vor realiza prin tehnici adecvate elemente din mediul înconjurător și își vor fixa denumirile în limba română a părților componente din care este alcătuit animalul preferat. Vor recunoaște și vor denumi cifrele în limba română. Copiii vor executa mișcările sugerate prin repetarea unor versuri sacadate. Conținutul îl voi rezuma în câteva enunțuri pe care copilul le va repeta în timp ce așază imaginile sugestive în ordine cronologică.
ACTIVITĂȚI DE DUPĂ-AMIAZĂ			
	13:00-15:30 **15:30-16:00** **16:00-17:30** **17:30-18:00**	MP: „Ne culcăm, o poveste ascultăm! ”- activități de relaxare, activități recuperatorii ADP: „Somn ușor!”- pregătirea pentru somn/odihnă Deprinderi de îmbrăcare/dezbrăcare „Poftă bună, copii!”- Gustare. Deprinderi de autoservire ADE: DLC și DEC1 (a.i) : „Ursul păcălit de vulpe” de Ion Creangă (povestea educatoarei și desen) MM: „Ursul si iepurașii!” (joc de mișcare) ADP: „Iată, ziua s-a sfârșit!”-Deprinderi specifice plecării copiilor acasă	Se vor forma grupuri mici pentru a consolida cunoștințele copiilor nevorbitori de limbă română
M I E R C U R I	**8:00-8:30** **8:30-9:00** **9:00-11:30** **11:30-13:00**	ALA: Joc liber ADP: Deprinderi specifice sosirii la grădiniță, deprinderi de autoservire, igienico-sanitare. R: „Dacă se rănește, iute o-ngrijesc!” (deprinderea de a îngriji animalele) ADP-ÎD: „Dacă aș fi un iepuraș, aș sări/Daca aș fi un urs, aș mormăi…” T: „Căprioare sprinteioare” (joc de mișcare) ALA- Ș: „Ce fac animalele sălbatice iarna?” J.R: „Ursul păcălit de vulpe” J.M: „Ajută animalele să ajungă la adăpostul lor” (labirint) T: „Cumătra vulpe” (joc muzical) ADE: DȘ2 și DOS2 (a.i): „Câte animale am văzut în pădure, oare?” (exerciții cu material individual-predarea numărului 8 și lipire) MM: „Iepurașii isteți” (joc de mișcare) ADP: „Poftă bună, copii!” -Deprinderi specifice servirii mesei și îngrijirii personale	În cadrul Întâlnirii de dimineață copiii care nu vorbesc limba română pot mima, pot folosi onomatopee sau mișcări sugestive pentru a transmite mesaje. Copiii vor fi ajutați să descrie imaginea și să o interpreteze folosind un limbaj propriu. Copiii nevorbitori de limbă română vor fi ajutați să facă asocierea prin prezentarea imaginii animalului respectiv. Vor fi antrenați mai des copiii care nu stăpânesc foarte bine limba română în repetarea versurilor din jocul de mișcare.
ACTIVITĂȚI DE DUPĂ-AMIAZĂ			
	13:00-15:30 **15:30-16:00** **16:00-17:30** **17:30-18:00**	**MP**: „Ne culcăm, o poveste ascultăm!”-activități de relaxare, activități recuperatorii **ADP**: „Somn ușor!”-pregătirea pentru somn/odihnă Deprinderi de îmbrăcare/dezbrăcare „Poftă bună, copii!”- Gustare/Deprinderi de autoservire **ADE**: **DȘ2** și **DOS2** (a.i): „În pădure animale am văzut/Câte sunt, oare?” (exerciții cu material individual-predarea numărului 8 și lipire) **MM**: „Lupul și oile” (joc de mișcare) **ADP**: „Iată, ziua s-a sfârșit!”-Deprinderi specifice plecării copiilor acasă	Se vor oferi sugestii individuale

J **O** **I**	**8:00-8:30** **8:30-9:00** **9:00-11:30** **11:30-13:00**	**ALA**: Joc liber **ADP**: Deprinderi specifice sosirii la grădiniță, deprinderi de autoservire, igienico-sanitare. **R**: „Fă-ți curaj, fiindcă îndată animalele ți se arată!” (deprinderea de a-și înfrânge teama) **ADP-ÎD**: „Cine mi-a ieșit în drum?” **T**:„Sărim ca veveriţele, alergăm ca vulpile” (joc imitativ) **ALA- N.A:** „Vizuini și bârloguri”; **B:** „Ghicitori despre animale sălbatice”; **J.M** :„Animalele si hrana lor” **T**: „Ariciul” (joc cu text și cânt) **ADE: DȘ2:** „Ne jucăm cu numărul 8”-Joc exercițiu **DPM:** „Prin pădure” -mers și alergare cu ocolire și pășire peste obstacole-Parcurs aplicativ **MM**: „ Ghici pe cine am imitat?” (joc distractiv) **ADP**: „Poftă bună, copii!”-Deprinderi specifice servirii mesei și îngrijirii personale	Copiii vor reda diferite stări emoționale prin mimă, onomatopee și își însușesc denumirea acestor emoții în limba română. Educatoarea formulează propoziții scurte urmând ca preșcolarii să repete pe rând și să le rețină . Copiii vor recunoaște animalele după descriere și le vor denumi. La jocul de masă vor fi antrenați copiii nevorbitori de limbă română și se va repeta cu ei cuvinte si propoziții simple. Se va insista pe denumirea în limba română a cifrelor și pe asocierea cifrei corespunzătoare numărului și invers. Copiii care nu vorbesc limba română vor fi ajutați prin sugerarea sunetului emis de animal, copilul urmând să decodifice mesajul și să mimeze animalul respectiv. Voi antrena și ceilalți copii în a-i ajuta să recunoască despre ce animal este vorba.
ACTIVITĂȚI DE DUPĂ-AMIAZĂ			
	13:00-15:30 **15:30-16:00** **16:00-17:30** **17:30-18:00**	**MP**: „Ne culcăm, o poveste ascultăm!”- activități de relaxare, activități recuperatorii **ADP**: „Somn ușor!”-pregătirea pentru somn/odihnă Deprinderi de îmbrăcare/dezbrăcare „Poftă bună, copii!”- Gustare. Deprinderi de autoservire **ADE**:**DȘ2** și **DPM** (a.i): „Cursa animalelor din pădure” (joc exercițiu și parcurs aplicativ) **MM**: „Spune ce ai pipăit?” (joc senzorial) **ADP**: „Iată, ziua s-a sfârșit!”-Deprinderi specifice plecării copiilor acasă	Se vor da sugestii individuale Copiii vor ghici animalul din săculeț după textura blăniței, vor imita mișcările și glasul animalelor.
V **I** **N** **E** **R** **I**	**8:00-8:30** **8:30-9:00** **9:00-11:30** **11:30-13:00**	**ALA**: Joc liber **ADP**: Deprinderi specifice sosirii la grădiniță, deprinderi de autoservire, igienico-sanitare. **R**: „Și ele au suflet!” (deprinderea de a adopta un comportament adecvat față de necuvântătoare) **ADP-ÎD**: „Ce s-ar întâmpla dacă animalele sălbatice ar dispărea?” **T**: „Ce s-a schimbat?” **ALA-C:** „Rezervația de animale”; **B:** „Ce fac animalele ” (formulare de propoziții); **A**: „Măști de animale sălbatice” (decorare) **T**:„Ursul la miere” (joc de mișcare) **ADE: DLC:** „Jocul silabelor” **DOS1:** „De ce protejam animalele sălbatice?” (convorbire) **MM**: „Carnavalul măștilor” (parada măștilor) **ADP**: „Poftă bună, copii!”-Deprinderi specifice servirii mesei și îngrijirii personale	Copiii care nu vorbesc limba română vor fi antrenați să formuleze propoziții cu ajutorul materialelor intuitive, imagini, planșe, mulaje. Jocul se va realiza prin bătăi din palme, prin identificarea numărului de silabe și repetarea cuvântului de mai multe ori. Copiii își prezintă măștile confecționate în cadrul paradei exprimându-se în propoziții simple.
ACTIVITĂȚI DE DUPĂ-AMIAZĂ			
	13:00-15:30 **15:30-16:00** **16:00-17:30** **17:30-18:00**	**MP**: „Ne culcăm, o poveste ascultăm!” -activități de relaxare, activități recuperatorii **ADP**: „Somn ușor!”-pregătirea pentru somn/odihnă Deprinderi de îmbrăcare/dezbrăcare „Poftă bună, copii!”- Gustare. Deprinderi de autoservire **ADE**: **DLC:** „Jocul silabelor” **DPM** :„Și animalele pot fi prietenii noștri” (convorbire) **MM**: „Parola multiplă” (joc de atenție și de mișcare) **ADP**: „Iată, ziua s-a sfârșit!”-Deprinderi specifice plecării copiilor acasă	Se vor da indicații individuale și pe grupuri mici
ZIUA DATA	**INTERVAL ORAR**	**ACTIVITATEA METODICĂ**	**SEMNĂTURA**
LUNI	**13:00-16:00**	Pregătirea materialului didactic pentru activități	
MARȚI	**13:00-16:00**	Activitate metodică la nivelul unității	
MIERCURI	**13:00-16:00**	Studiu individual; Consemnarea unor comportamente în caietul de observații	
JOI	**13:00-15:00**	Proiectarea activităților extrașcolare	
VINERI	**13:00-16:00**	Proiectarea activităților pentru săptămâna următoare	
ZIUA DATA	**INTERVAL ORAR**	**ACTIVITATE DE CONSILIERE A PĂRINȚILOR**	**SEMNĂTURA**

JOI	**15:00-16:00**	Limbajul copiilor și mediul social	

2.2.1.3. Planificarea activităților integrate

În prezentarea caracteristicilor educaționale preșcolare ale activităților integrate[67] și a interdisciplinarității pornim de la conținutul învățării. Selecția curriculară și organizarea conținuturilor se realizează prin impunerea mai multor perspective. Specialiștii accentuează viziunea interdisciplinară, integrarea și organizarea modulară.

Baza viziunii interdisciplinare constă în organizarea conținuturilor învățării în jurul unor teme care aparțin deodată mai multor discipline sau sfere de cunoștință și nu în jurul unor discipline care urmăresc sistemul ordinii științifice. Interdisciplinaritatea constă deci în îmbinarea diferitelor discipline în care se trece de barierele tradiționale dintre științe și se combină tehnicile acestora în vederea realizării obiectivelor propuse.

Integrarea conținuturilor este în coerență cu abordarea interdisciplinară în sensul că se bazează pe tematici care ating mai multe domenii științifice. Obiectivele se raportează la o tematică unitară, care aparține nu numai unui singur domeniu, ci mai multor domenii experiențiale. Diferența constă în faptul că la baza conceptuală a interdisciplinarității stă îmbinarea conținuturilor, iar baza integrării o constituie un principiu fundamental, o idee care abordează și sistematizează cunoștințele dintr-o nouă perspectivă. Astfel se trece la eliminarea barierelor dintre discipline, cunoștințele sunt grupate în funcție de obiectivele care urmează a fi realizate, iar în procesul de cunoaștere sunt implicate de asemenea domeniile de dezvoltare a copilului: domeniul psiho-motric, domeniul limbajului, domeniul socio-emoțional și domeniul cognitiv. Obiectivul îmbinării cunoștințelor din mai multe domenii cu eliminarea barierelor cu domeniile de dezvoltare este de a ajuta copilul în formarea unei viziuni holistice, uniforme despre realitate.

Proiectul integrat se bazează pe un ansamblu de acțiuni între care există relații de interdependență în funcție de componentele procesului de învățare: deprinderi, obiective, conținuturi, metode și procedee specifice educației limbajului și comunicării în limba română, la care se adaugă condiții optime de realizare. Printre aceste condiții menționăm: caracterul interesant și plăcut al activității, naturalețea acesteia, apropierea temei, relevanța acestuia pentru copil, se bazează pe cunoștințe anterioare, este provocativă, încurajatoare, activizantă, coerentă, senzorială și are un scop clar.

[67] Manolescu, M. (2004), *Curriculum pentru învățământul primar și preșcolar. Teorie și practică*, Universitatea din București, Editura Credis, p.100

Fóris- Ferenczi R. (2008), *A tervezéstől az értékelésig. Tanterv- és értékeléselmélet*, Cluj- Napoca, Editura Ábel, p.90

Potrivit lui Cant[68], în integrarea conținuturilor distingem următoarele niveluri:

1. Intradisciplinaritate (în interiorul domeniului de cunoaștere): - constă în reorganizarea conținuturilor unui domeniu de studiu sau al unei discipline, cu obiectivul aprofundării unei teme, a exersării unei abilități, etc. Caracteristica specifică este utilizarea instrumentelor domeniului sau al disciplinei, fără a trece barierele disciplinelor.
2. Interdisciplinaritate: (între/printre domeniile de cunoaștere): - în acest caz, conținuturile a două, sau mai multe discipline/domenii se intersectează pe un plan de cunoaștere și de interes comun. De asemenea se valorifică unele situații oferite de domenii de cunoaștere în vederea luării unor decizii sau proiectării unor acțiuni.
3. Transdisciplinaritate: (peste domeniile de cunoaștere): - reprezintă o abordare holistică, deplină a cunoașterii. Învățarea este centrată în jurul nevoilor și intereselor celui care învață. În cazul de față nu se limitează doar la deslușirea unei teme.

Caracteristicile activităților integrate[69] din grădiniță:

- Dimensiunile dezvoltării activității integrate sunt selectate în funcție de domeniile de dezvoltare, iar obiectivele operaționale constituie o unitate formată din 4-5 obiective, cu referiri concrete la experiențele de învățare pe care le urmărim.
- Alegerea conținutului este în strânsă legătură cu nucleul de integrare curriculară.
- Fiecare dintre situațiile de învățare proiectate și desfășurate contribuie la analizarea, rezolvarea și clarificarea temei.
- Include valoarea de dezvoltare a integrării, adică relevanța abilităților de transfer (creează situații de comunicare, de colaborare, de descoperire, de luare a deciziilor pentru copii).
- Proiectul didactic al activității integrate include scenariul didactic integrat, fără a separa situațiile de învățare în funcție de domeniile experiențiale sau categoriile de activități.
- Printre obiectivele operaționale trebuie să apară, de asemenea, obiectivul integrativ care face legătura dintre ariile curriculare.

Posibilitățile de realizare a integrării

Pentru integrarea activităților în educația preșcolară[70] dispunem de o multitudine de posibilități, modalitățile cele mai frecvente sunt:

a. Activitate didactică individuală cu conținuturi integrate

[68] Cant, A. (2010), *Educația preșcolară privită cu alți ochi. Metoda Annabela- o alternativăde predare care retrezește plăcerea de a fi educatoare și ajută la aplicarea curriculumului*, Cluj Napoca, Editura Risoprint, p.45

[69] Glava A., Pocol M., Tătaru L. (2009), *Educația timpurie. Ghid metodic pentru aplicarea curriculumului preșcolar*, Pitești, Editura Paralela 45, p.54

[70] Glava A., Pocol M., Tătaru L. (2009), *Educația timpurie. Ghid metodic pentru aplicarea curriculumului preșcolar*. Pitești, Editura Paralela 45, p.52-54

Această formă a integrării îmbină armonios conținuturi care aparțin la două sau mai multe domenii experiențiale. De exemplu, o activitate didactică integrată cu tema Animale sălbatice îmbină Domeniul Științe, Domeniul Om și Societate. „Un iepure sălbatic are doi pui". „Din grădina din apropiere aduce cinci morcovi, pe care dorește să îi mănânce cu puii lui". „Cum va împărți morcovii?". La derularea activității folosim materiale intuitive, copiii caută soluții individual, sau în grupuri mici- în cursul lucrului în echipă copiii vor dobândi deprinderi de ascultare, respectiv de producere a mesajului oral în limba nematernă, în cursul întregii activități li se va îmbogăți vocabularul pasiv și cel activ în limba nematernă. Toate soluțiile identificate de copii vor fi prezentate, ilustrate și discutate din perspectiva morală. (Glava, Pocol, Tătaru, 2009, 52).

b. Activitate integrată care cuprinde mai multe momente/evenimente didactice

Această formă de integrare creează situații de învățare ale căror conținuturi se conturează în jurul unui nucleu curricular integrat (din două sau mai multe domenii experiențiale, sau două sau mai multe categorii de activitate).

De exemplu: activitatea integrată cu tema Iepurașul are următoarele momente:

- Domeniul Limbă și Comunicare: Poveste despre iepuraș
- La un moment dat al poveștii la Domeniul Științe- observarea iepurelui
- Domeniul Estetic și Creativ: joc cu text și cântec despre iepure
- Revenire la finalul poveștii: Domeniul Limbă și Comunicare

c. Program de activitate integrată

În cadrul unui program de activitate integrată se integrează activitățile pe domenii experiențiale și cele la alegere.

Are două tipuri:

- cunoștințele interdisciplinare sunt legate armonios de-a lungul zilei cu jocurile și cu activitățile la alegere;
- cunoștințele interdisciplinare se centrează pe anumite activități pe domenii experiențiale, jocurile și activitățile la alegere se desfășoară pe lângă acestea.

Scenarii didactice de integrare:

Pentru asigurarea caracterului integrat al situațiilor de învățare din activitățile integrate trebuie elaborate scenarii didactice de integrare.

Scenariul integrat este un nucleu unitar și coerent în jurul căruia se centrează situațiile de învățare integrată.

Câteva posibilități de scenariu integrat[71]:

I. Povestea ca nucleu de integrare

[71] Glava A., Pocol M., Tătaru L. (2009), *Educația timpurie. Ghid metodic pentru aplicarea curriculumului preșcolar*, Pitești, Editura Paralela 45, p.52

În această abordare elementul central al conținuturilor integrate este povestea, al cărei fir narativ leagă temele. De exemplu, începem o poveste: „Zâna Primăverii și-a pierdut vestitorii”. Fără aceștia primăvara nu va putea ajunge pe Pământ. Zâna cere ajutorul copiilor. Dacă ei vor reuși să treacă peste toate probele, vor deveni ajutoarele Zânei și astfel vor contribui la sosirea căldurii mângâietoare și trezirea naturii pe Pământ. Firul poveștii se va întrerupe la diferite stații care cuprind probele pe care copiii trebuie să le îndeplinească cu succes pentru a merge mai departe. La fiecare probă trecută cu succes, vor reuși să elibereze câte un vestitor. Astfel, după parcurgerea tuturor probelor vor ajunge la palatul Zânei Primăverii, unde vor realiza împreună un tablou/peisaj de primăvară cu ajutorul tuturor vestitorilor eliberați (Soarele, ghiocelul, rândunica, etc.). Povestea se încheie cu sosirea primăverii pe Pământ.

La secvențele unde se întrerupe povestea (stațiile probelor) se pot da sarcini copiilor în funcție de nivelul de vârstă și de obiectivele propuse, precum: să aleagă semințe, să formeze mulțimi, să opereze cu acestea/sau să pună în ordine fazele de dezvoltare ale unei plante de la sămânță până la recoltă (Domeniul Științe); să urmărească cu zornăitoare ritmul unui cântec de primăvară, să învețe un joc cu text și cântec de primăvară (Domeniul Estetic și Creativ); să enumere cât mai multe caracteristici (adjective) despre fotografiile ascunse în plicuri (Domeniul Limbă și Comunicare).

II. Problema ca nucleu de integrare

Problema, de asemenea, poate constitui nucleu de integrare. Iată câteva exemple:

- Să proiectăm un nou teren de joacă în curtea grădiniței! (îmbină domenii experiențiale ca Domeniul Științe, Domeniul Estetic și Creativ, Domeniul Om și Societate, Domeniul Psihomotric)
- Să planificăm o excursie!
- Micii exploratori: căutarea comorii, urmărirea hărții misterioase.

III. Concursul ca nucleu de integrare

Concursul ca nucleu de integrare poate fi aplicat cel mai eficient la activitățile de evaluare. Tema competiției este unitară (de exemplu: Ce știm despre anotimpuri?). De-a lungul competiției copiii vor primi sarcini care ating toate domeniile experiențiale. Activitatea, desigur, va fi urmată de diplome, câștiguri.

IV. Jocul didactic ca nucleu de integrare

Se aseamănă cu concursul, diferența constând într-o activitate de anvergură mai redusă. Pentru jocul didactic se alege o temă pentru realizarea căreia copiii vor trebui să aplice cunoștințe din mai multe domenii experiențiale. De exemplu: „Ce nu se potrivește în rând?” - de-a lungul jocului didactic copiii vor trebui să caracterizeze lucruri prin patru afirmații, dintre care una este falsă. Aceasta din urmă trebuie depistată de colegi.

V. Tema integratoare

Asigură un nivel crescut de unitate a conținuturilor. În Curriculumul pentru educația timpurie se fac sugestii pentru teme care au caracter integrativ în sine: Invenții și descoperiri, Colecții, Experimente. (Curriculum pentru educația timpurie, 2019).

Teme asemănătoare care presupun organizarea unor sisteme pot fi: organizarea unui eveniment, proiectarea unui oraș imaginar, proiectarea florei și faunei unei noi planete, etc.

Însumând cele dezbătute anterior, putem concluziona, că, în proiectarea activităților integrate în primul rând trebuie să ne bazăm pe învățarea experiențială, centrată pe concepția studiului integrat al limbii. Activitățile integrate contribuie la învățarea limbii române prin utilizarea ei în cât mai diverse situații.

2.2.1.5. Proiectul didactic

Proiectarea demersului didactic reprezintă activitatea desfășurată de cadrul didactic, care constă în anticiparea etapelor și acțiunilor concrete de realizare a predării.

Prin elaborarea proiectului de activitate didactică, educatoarea îşi dovedeşte creativitatea în domeniul procesului de predare-învăţare. Fiecare proiect de lecţie se conturează în funcţie de:

- particularităţile de vârstă şi psihice individuale ale preșcolarilor din grupă;
- experienţa şi ritmul de învăţare a preșcolarilor;
- conţinutul de predare-învăţare.

Proiectarea didactică[72] se finalizează cu elaborarea unor documente cu valoare de instrumente de lucru utile cadrului didactic: planificări calendaristice, proiecte ale unităților de învățare, proiecte tematice, proiecte de lecție/activitate didactică.

Proiectul didactic este un instrument de lucru și un ghid pentru cadrul didactic, el oferind o perspectiva de ansamblu, globală și complexă asupra activității. Scopul proiectului didactic este de a realiza transpunerea didactică a conținutului științific într-o manieră care să le permită preșcolarilor asimilarea lui, dar în același timp să îi determine să participe activ.

Proiectul didactic are caracter orientativ, având o structură flexibilă și cadrul didactic poate reconsidera demersul anticipat atunci când apar situații neprevăzute.

Proiectarea activității didactice[73] trebuie să constituie un pas în dezvoltarea personalității copilului. Pentru aceasta este necesar să respectăm următoarele:

a. Claritatea scopului urmărit - cadrul didactic stabilește cu claritate și precizie scopul pe care dorește să-l realizeze. Alegerea metodelor și procedeelor, alegerea conținutului activității și reliefarea unor părți din acest conținut, structura activității și îmbinarea modului de muncă

[72] Bocoș, M., Jucan, D. (2017), *Teoria și metodologia instruirii*, Pitești, Editura Paralela 45, p.119

[73] Colceriu, L. (2008), *Psihopedagogia învățământului preșcolar*, Sinteză de material, p. 85-91

individuală cu cel colectiv depind de scopul urmărit prin activitate.

b. **Alegerea potrivită a conținutului activității -** pentru a realiza o activitate de calitate, educatoarea trebuie să aleagă pentru fiecare parte a activității materialul cel mai potrivit, care să asigure atingerea scopului urmărit.

c. **Alegerea metodelor și procedeelor potrivite -** pentru realizarea sarcinilor urmărite în fiecare parte a activității. Fiecare sarcină didactică se realizează mai eficient prin utilizarea anumitor metodode.

d. **Organizarea metodică a lecției -** diferitele activități care alcătuiesc lecția sunt desfășurate într-o succesiune logică, spre a asigura realizarea scopului ei. O activitatea este organizată metodic când toate activitățile desfășurate constituie un tot unitar, servesc la atingerea scopului urmărit.

Potrivit lui Bocoș, M. și Jucan. D., algoritmul proiectării activității[74] didactice se realizează după cum urmează:

- Stabilirea formei de organizare a activității instructiv-educative și încadrarea ei în unități de învățare;
- Stabilirea obiectivelor operaționale;
- Stabilirea și prelucrarea conținutului științific;
- Elaborarea strategiei de instruire și autoinstruire;
- Stabilirea structurii procesuale a lecției/activității didactice;
- Cunoașterea și evaluarea randamentului școlar: stabilirea strategiei de evaluare și a strategiei de autoevaluare a elevilor.

În elaborarea proiectului didactic se recomandă următorii paşi:

Pasul 1:

- stabilirea conţinutului (subiectul lecţiei) activității;
- identificarea tipului de activitate pe care o organizează cadrul didactic;
- stabilirea nivelului de cunoștințe dobândite în care se menţionează informaţiile pe care le au preșcolarii în legătură cu activitatea proiectată, ca să se ştie de unde porneşte procesul de predare-învăţare.

Pasul 2:

- stabilirea comportamentelor prevăzute de programa şcolară pentru realizarea performanţelor preșcolarilor într-un an şcolar; în funcţie de comportamentele vizate se stabilesc obiectivele operaţionale, care descriu priceperile şi deprinderile preșcolarilor ce trebuie formate pe parcursul unei activități. Obiectivele operaţionale se numerotează prin O1, O2, O3, ...,etc.;

[74] Bocoș, M., Jucan, D. (2017), *Teoria și metodologia instruirii*, Pitești, Editura Paralela 45, p.123

Scopul şi obiectivele:

Trebuie să menţionăm că scopul este urmărit de către cadrul didactic, iar obiectivele reprezintă performanţele preşcolarilor la sfârşitul activității. De asemenea, numărul obiectivelor trebuie să fie în corelaţie cu durata activității (15, 25 sau 30 de minute în funcție de grupă) şi cu ritmul de învăţare al grupei.

Pasul 3:

- în funcţie de obiectivele stabilite, de conţinutul de transmis, se selectează metodele de învăţare, mijloacele şi materialele didactice, formele de organizare a activității şi instrumentele de evaluare a cunoştinţelor.

Pasul 4:

- în continuare se proiectează structura lecţiei.

2.2.2. Organizarea activităților de învățare

2.2.2.1. Activități pe domenii experiențiale

Activitatea preșcolară de învățare este totalitatea unor activități planificate, organizate, metodice, cu caracter intensiv, dirijate de cadrul didactic în vederea realizării obiectivelor propuse. Activitățile de învățare încearcă să așeze în prim plan inițiativa copilului, capacitatea individuală de luare a deciziilor, învățarea bazată pe experimentare și exersarea individuală[75].

Cadrul didactic trebuie să-și structureze activitățile în așa fel încât copiii să-și dezvolte creativitatea, să-și formeze deprinderi individuale de comportament. Astfel, aceste activități necesită o planificare conștientă, bine gândită, atât în stabilirea obiectivelor, cât și în alegerea conținuturilor și a modalităților de realizare în conformitate cu specificul grupei, respectiv cu particularitățile individuale și de vârstă ale copiilor care vor participa la activități. În situațiile în care în cadrul acestor activități, participă copii a căror limbă maternă este alta decât limba română, activitățile dirijate necesită o planificare care să faciliteze înțelegerea, interacțiunea, exersarea limbii române, repetarea continuă a structurilor, învățarea durabilă a limbii. Cadrului didactic îi revine sarcina să structureze logic, să diferențieze și să individualizeze.

Cadrul temporal al activităților pe domenii experiențiale poate fi generat în mod flexibil de către cadrul didactic. Timpul consacrat acestor activități variază între 10-40 de minute: se ajunge la 35, maxim 40 de minute în cazul preșcolarilor de grupă mare, ținând cont constant de reacțiile grupei. Dacă din reacțiile copiilor reiese că activitatea a devenit obositoare, și nu le mai stârnește interesul, timpul activității trebuie redus. De asemenea, se recomandă o pauză de 10-15 minute între

[75] Frăsineanu, E.S. (2014), *Forme specifice și moduri de realizare a activității cu preșcolarii*. In Mogonea, F.(coord): *Metodica activității instructiv- educative în grădinița de copii*, Pitești, Editura Paralela 45

activitățile experiențiale, aceste pauze pot fi petrecute cu jocuri alese, jocuri de mișcare, exerciții de gimnastică, tranziții sau rutine[76].

Activitățile desfășurate în grădiniță au caracter ludic, ce se bazează pe interacțiune: se recită poezii scurte, se intonează cântece, se spun zicători, ale căror texte sunt ușor de reținut și de repetat. Aceste activități sunt, de asemenea, componente importante în procesul de învățare a limbii române de către copilul de altă naționalitate.

Dat fiind faptul că activitatea de bază a copilului preșcolar este jocul, cadrul didactic trebuie să găsească modalitățile prin care activitățile pe domenii experiențiale să fie inserate în joc. Prin toate activitățile desfășurate în grădiniță, copilul își dezvoltă vocabularul și limbajul.

Procesul de planificare conștientă a activităților va contribui la prelucrarea și consolidarea cunoștințelor, la formarea aptitudinilor, abilităților, capacităților, a formelor de conduită și de comportament.

Clasificarea activităților pe domenii experiențiale

Activitățile pe domenii experiențiale pot fi clasificate ținând cond de trei criterii esențiale: conținut, modalitatea de realizare, sarcina didactică[77].

a. În abordarea tradițională conform criteriului de clasificare a activităților pe domenii experiențiale în funcție de conținutul învățării, aceste activități pot fi de: limba maternă, limba română, matematică, cunoașterea mediului, activitate artistico- plastică, activitate practică, activitate de educație fizică, educație pentru societate.
b. Conform modalității de realizare activitățile pe domenii experiențiale pot fi de: observare, lectură după imagini, povestire (povestea educatoarei, repovestire, povestea copiilor), conversație, memorizare, joc didactic, manipulare cu material individual, exerciții de mișcare, jocuri muzicale și jocuri cu text și cântec.
c. Din punctul de vedere al sarcinii didactice aceste activități pot fi de: dobândire a noilor cunoștințe, exersare-aplicare, sistematizare, evaluare, mixte.

Fiecare domeniu experiențial are modalități de realizare specifice[78]:

- Domeniul Limbă și Comunicare (include activitățile de învățare de limba maternă și limba română) - modalitățile de realizare ale activității specifice acestui domeniu sunt: lectura după imagini, povestea educatoarei, jocul didactic, lectura literară, povestirea liberă, convorbirea, memorizarea, dramatizarea.

[76] Ministerul Educației Naționale, *(2019), Curriculum pentru educația timpurie (a copiilor de la naștere până la vârsta de 6 ani)*, București

[77] Stark G. (2010*), Óvodapedagógia és játékmódszertan,* Cluj-Napoca, Editura Státus, p. 62-63

[78] Stark G. (2010*), Óvodapedagógia és játékmódszertan,* Cluj-Napoca, Editura Státus, p. 158-159

- Domeniul Științe (include activitățile de învățare de cunoașterea mediului și matematica)- modalitățile de realizare ale activității specifice acestui domeniu sunt: observarea, lectura după imagini, convorbirea, jocul didactic, povestirea/manipularea cu material individual, joc didactic, joc logic.
- Domeniul Om și Societate (include activitățile de învățare de educația pentru societate, activitatea practică)- modalitățile de realizare ale activității specifice acestui domeniu sunt: povestea educatoarei, lectura după imagini, jocul didactic, memorizare, convorbire, dramatizarea/înșirare, lipire, colaj, îndoire.
- Domeniul Estetic și Creativ (include activitățile de învățare de educația muzicală, educația artistico - plastică) - modalitățile de realizare ale activității specifice acestui domeniu sunt: învățarea cântecului nou, joc cu text și cântec, audiție, jocuri muzicale, jocuri euritmice/ desen, pictură, modelaj
- Domeniul Psihomotric - modalitățile de realizare ale activităților specifice acestui domeniu sunt: exerciții psihomotrice, jocuri de mișcare, dans.

Etapele activităților pe domenii experiențiale

Conform celor stabilite de R. Gagné și R. Briggs citați de Glava, Pocol și Tătaru,[79] distingem următoarele etape ale activităților didactice pe domenii experiențiale: captarea atenției; anunțarea temei, a obiectivelor urmărite; reactualizarea cunoștințelor anterioare; prelucrarea temei dirijarea învățării; atingerea performanței; asigurarea feedbackului; asigurarea aprofundării și a transferului; evaluarea.

Ordinea acestora diferă în funcție de tipul de activitate.

În continuare vom urmări etapele activităților de învățare în funcție de modalitățile de realizare cele mai frecvente[80].

Modalitatea de realizare	**Variantă**	**Momentele/ evenimentele activității**
Jocul didactic	- Joc didactic verbal - Jocuri didactice realizate cu materiale individuale	Captarea atenției: - introducere în joc cu ajutorul materialelor jocului, personajului din poveste, imaginii, sau convorbirii - elementul surpriză: prezentarea materialului didactic Anunțarea temei, a obiectivelor propuse: - anunțarea titlului, obiectivului jocului - specificări privind organizarea, cursul jocului Reactualizarea cunoștințelor anterioare: - exersare sub formă de joc pentru reactualizarea cunoștințelor cu ajutorul materialului didactic;

[79] Glava A., Pocol M., Tătaru L. (2009). *Educația timpurie. Ghid metodic pentru aplicarea curriculumului preșcolar,* Pitești, Editura Paralela 45, p.37

[80] Stark G. (2011), *Óvodai tevékenységek módszertana*, Cluj-Napoca, Editura Ábel, p.58-65

		Prezentarea conținutului, dirijarea învățării: - prezentarea regulilor de joc, a conținutului jocului/jocul prezentat de educatoare/jocul exercițiu- cu observații, precizări complementare, stabilirea criteriilor de reușită/ Aplicare: - jocul propriu-zis Asigurarea feedbackului: - complicarea jocului - una sau două variante, introducerea de noi reguli, noi obiective individual sau în micro grupuri Evaluare: - observații de apreciere în funcție de realizarea sarcinilor și de obiectivele propuse.
Povestirea povestea educatoarei	- povestea copiilor - repovestirea	Captarea atenției: - ghicitori, poezii scurte, marionetă, muzică, cărți ilustrate, cărți cu povești Reactualizarea cunoștințelor anterioare: - consolidarea emoțională, crearea atmosferei (cu includerea eventualelor explicații ale cuvintelor noi) - includerea poveștii într-o succesiune a poveștilor, reactualizarea personajelor Anunțarea temei, a obiectivelor: - adaptat la nivelul de dezvoltare al copiilor (redus la titlul poveștii) Aplicare: - copiii povestesc cu intervenția educatoarei, de-a lungul firului narativ al poveștii Asigurarea feedbackului: - sistematizare: titlul poveștii, personajele, mesajul principal Evaluare: - observații de apreciere față de modul de urmărire al poveștii, al răspunsurilor date de copii la întrebările adresate.
Observarea	animale, plante, obiectele lumii înconjurătoare, alimente, materii prime, acțiuni	Captarea atenției: - ghicitori, poezioare, alte materiale Anunțarea temei, a obiectivelor: - element surpriză, care să trezească interesul copiilor, adaptat la nivelul de dezvoltare a acestora Prezentarea conținutului, dirijarea învățării: - prezentarea materialului propus, experimentarea cu acesta se desfășoară cu implicarea a cât mai multe organe senzoriale - evocarea stării de spirit prielnice observării (pornim de la interesele copiilor) - în prima fază observarea se face nedirijat, urmat de un sistem de întrebări care conduce de la fracții până la întreg, până la observarea întregului, urmat de elementele componente, de la analizarea structurilor exterioare, la caracteristicile specifice și invers. Aplicare: - formularea de sinteze, generalități, concluzii simple. Asigurarea feedbackului: - fixarea cunoștințelor prin stabilirea funcției obiectului observat. Evaluare: - completarea fișelor de evaluare - observații în legătură cu felul în care au răspuns preșcolarii la întrebările adresate
Convorbirea	- însușirea de noi cunoștințe - sistematizarea	Captarea atenției: - imagine interesantă, ghicitoare, poezioară etc. menite să creeze o situație de vorbire

	cunoștințelor - fixarea cunoștințelor - evaluarea cunoștințelor	Anunțarea temei, a obiectivelor: - să fie cât mai interesant, cât mai atrăgător pentru copii Dirijarea învățării: - realizăm una dintre cele patru variante pe baza unui plan de întrebări bine organizate - exerciții de vorbire Aplicare: - formularea unor rezumări și concluzii parțiale de cadrul didactic sau de copii - introducerea unor elemente de joc, clasificare, comparații. Asigurarea feedbackului: - rezumare generală, formularea și fixarea concluziilor Evaluarea: - observații referitoare la activitatea, implicarea copiilor
Memorizare	- învățarea unei poezii noi - fixarea, recapitularea poeziilor cunoscute - verificarea poeziilor învățate	Captarea atenției: - imagine, marionetă, element surpriză, ghicitoare, etc. - pregătirea copiilor pentru afinitatea de a fi receptivi la conținutul ce va fi transmis. Anunțarea temei, a obiectivelor: - titlul poeziei Reactualizarea cunoștințelor anterioare: - pregătirea copiilor pentru receptarea noii poezii pe plan emoțional și intelectual (imagini, explicarea cuvintelor necunoscute) - clarificarea noțiunilor care aparțin poeziei Prezentarea conținutului, dirijarea învățării: - recitarea poeziei de către cadrul didactic- prezentare - recitare repetată - convorbire scurtă Aplicare: - exersarea poeziei: se exersează întreaga poezie de la început până la final. Dacă din pricina volumului cadrul didactic este nevoit să împartă poezia în fragmente, trebuie să țină cont de unitățile conceptuale ale acesteia. În cursul exersării partea nouă trebuie întotdeauna atașată la cea însușită. - la recapitulare se propune să recite în prima fază copilul care intonează clar și recită cu voce tare. Asigurarea feedbackului: - se realizează de către un copil care a reușit să memoreze poezia; - fixarea titlului, a autorului poeziei Evaluare: - finalizare emoțională: imitarea elementelor poeziei prin mișcări, onomatopee, reprezentare în desen, sau în spațiu cu ajutorul unor materiale din natură, materiale textile, studierea unor volume de poezii, audiție, euritmie, etc. - apreciere individuală și în grup
Lectura după imagini		Captarea atenției: - introducerea elementului surpriză - pregătirea materialului intuitiv Reactualizarea cunoștințelor anterioare: - copiii fac cunoștință cu tematica, conținutul imaginii- observare spontană Anunțarea temei, a obiectivelor: - într-un mod cât mai accesibil copiilor Prezentarea conținutului, dirijarea învățării: - analizarea, interpretarea imaginilor printr-o conversație între cadrul didactic și copii

		- concluzii parțiale, sinteze parțiale și generale, prin abordare narativă sau descriptivă Aplicare: - povestirea, argumentarea de către copii a impresiilor, atitudinilor, sentimentelor generate de imagine - alcătuirea sintezelor, formularea concluziilor, depistarea unui titlu corespunzător imaginii Asigurarea feedbackului: - reconstituirea imaginilor din elementele componente - evocarea cântecelor, poeziilor cu impresii similare Evaluare: - observații referitoare la manifestările verbale individuale ale copiilor legate de impresiile generate de imagine, sentimentele, informațiile transmise de aceasta.

Din perspectiva învățării limbii române de către copiii care provin din alte etnii, activitățile pe domenii experiențiale contribuie la formarea unei atitudini pozitive față de limba română, care va facilita procesul de învățare.

2.2.2.2- Activități liber alese (ALA)

În grădiniţa de copii, activitatea didactică zilnică se desfăşoară pe trei mari segmente: **activităţi de dezvoltare personală**, a**ctivităţile liber alese şi activităţile pe domenii experienţiale.** Toate aceste activităţi urmăresc cu precădere dezvoltarea intelectuală, cognitivă, afectivă, emoţională şi de relaţionare a copilului. Copilul preşcolar este implicat în actul didactic, participând efectiv la tot ceea ce se numeşte activitate didactică.

Noul [81]curriculum prevede foarte clar că „activitatea din grădiniţă este centrată pe copil şi pe nevoile acestuia”. Jocul liber ales din grădiniţă oferă educatoarei posibilitatea de a analiza foarte bine copilul, de a-l cunoaşte şi a-i dirija cu succes acţiunile.

Activitățile liber alese sunt foarte îndrăgite de copii, pentru că le oferă posibilitatea de a selecta centrul la care doresc să se joace. Activitățile liber alese pot fi organizate, conform curriculumului, atât în prima parte a zilei, cât și după-amiază. Ele nu sunt doar preferate de copii, ci și benefice pentru relaxarea acestora, urmărind scopuri diferite: socializare, exersarea interacțiunilor, a capacității de alegere și negociere, legarea de noi prietenii.

Cum activitatea didactică în grădiniță se bazează în totalitate pe joc, îmbinând echilibrat instruirea și jocul putem influența acumularea de noi cunoștințe.

[81] Ministerul Educației Naționale, *(2019), Curriculum pentru educația timpurie (a copiilor de la naștere până la vârsta de 6 ani)*, București

Jocurile liber alese se pot desfăşura atât individual cât şi în grupuri mici. Trebuie avută în vedere tema săptămânii, schimbate sectoarele în fiecare zi în funcţie de tema de studiu şi să fie mereu într-un echilibru perfect cu domeniile experienţiale.

Organizată[82] pe zone, centre de interes, centre de activitate sau arii de stimulare (așa cum au fost denumite în timp și în funcție de specificul grupei) sala de grupă devine un cadru adecvat situațiilor de învățare și obținerii experienței. Prin felul în care este amenajată, ea oferă copilului ocazii să se simtă bine în intimitatea lui, stimulându-i interesul și invitându-l la învățare prin descoperire și explorare. Sala de grupă îi vorbește copilului prin ceea ce oferă ca posibilitate de acțiune și experiență. Aflat în fața mai multor posibilități, copilul este invitat să aleagă ceea ce i se potrivește, să decidă.

Pentru a-i ajuta pe copii să dobândească experiență în luarea deciziilor și pentru a-i determina să o facă ori de câte ori este nevoie, trebuie să le oferim cât mai multe situații în care decizia să le aparțină. Copiii trebuie să învețe să folosească materialele în mod corespunzător pentru a-și asigura reușita. Activitățile de liniște și de audiere trebuie urmate de activități interactive, de jocuri de mișcare și discuții. Copiii trebuie încurajați să-și planifice timpul. Cei care sunt educați în acest mediu vor putea să rezolve în mod creativ probleme și vor ști să ia decizii eficiente.

Totodată aceste activităţi au drept rol socializarea copiilor, dând posibilitatea micuţilor de a interacţiona, de a se juca fără a exista bariere emoționale, de sex, religie, etnie, etc. În timpul jocurilor liber alese fiecare copil optează pentru un sector preferat deschis în acea zi. Ei au posibilitatea de a-şi alege coechipierii, de a avea prioritate amiciţia, prietenia.

Aceste activităţi se desfăşoară atât în prima parte a zilei, cât şi în mijlocul activităţilor sau la finalul programului, fiind împărțite pe sectoare de activitate: **Biblioteca, Construcţii, Joc de rol, Ştiinţă, Joc de masă, Arte, Nisip şi apă.**

Organizarea acestor centre/sectoare se va face ținând cont de resursele materiale, de spațiul existent și de nivelul de vârstă al copiilor.

O atenție deosebită trebuie acordată grupelor de preșcolari care au în componența lor copii aparținând mai multor etnii sau copii cu CES. Aici ne putem confrunta cu primii „muguri ai discriminării”, manifestându-se prin respingerea de către grup a unui copil, cauza fiind barieră lingvistică, o anumită dizabilitate/handicap, o anumită conduită/comportament, etc.

Copiii[83] sunt curioşi din naştere, învăţând continuu prin intermediul interacţiunii sociale cu adulţii şi cu ceilalţi copii şi sunt adesea mult mai deschişi decât adulţii la lucruri noi şi neobişnuite. Copiii încă descoperă lumea. Copiii mici copiază copiii mai mari şi adulţii importanţi pentru ei. De

[82] *Revista Învățământ preșcolar*, nr.1-2, (2014), București, Editura Arlechin

[83] Antonovici Ș., Neațu P. (2008), *Jocuri și activități alese*, București, Editura Aramis

aceea, mesajele pe care adulţii le transmit despre oameni care sunt de etnie diferită, care au o dizabilitate sau care vorbesc o limbă diferită sunt foarte importante.

De asemenea, este important, în cazul în care copiii se află într-o comunitate unde au ocazia să cunoască oameni de alte naţionalităţi şi culturi, oameni care au dizabilităţi sau care sunt deosebiţi, altfel decât majoritatea, să li se ofere imagini, povestiri şi informaţii despre tipuri diferite de oameni, astfel încât copiii să primească mesaje pozitive despre deosebiri încă din acest stadiu timpuriu de formare a opiniei.

Pentru a aborda subiecte despre diversitate încă din grădiniță, c***adrele didactice trebuie să înceapă cu examinarea propriilor atitudini şi credinţe.*** Acesta este primul pas spre depăşirea prejudecăţii şi ajutarea copiilor aflaţi în grija noastră să facă astfel. Trebuie să avem un timp pentru a ne gândi la discriminările şi prezumţiile pe care poate că le-am acumulat în timpul copilăriei şi la felul în care acestea ne pot afecta comportamentul la grupă.

Vă sugerăm câteva idei de cum se pot „personaliza" activitățile liber alese pentru a promova INCLUZIUNEA SOCIALĂ încă din perioada educației timpurii.

BIBLIOTECĂ

În cadrul sectorului Bibliotecă, preșcolarii își pun în valoare deprinderile de limbaj, prin lecturile după imagini, povestiri şi repovestiri, prin jocuri didactice şi concursurile de ghicitori, de recitare. Aici este locul în care copiii descoperă lumea magică a cărţilor învățând să le folosească.

La vârsta preşcolară, copiii încep să-şi dezvolte abilitatea de a experimenta lucruri în mod indirect, prin substituire, de la a vedea lucruri la început din propria lor perspectivă până la a fi capabili să îndrăgească şi să fie solidari cu felul în care alţii s-ar putea simţi.

Căutăm/creăm povești cu personaje pozitive care vorbesc sau încearcă să vorbească limba română, deși limba română nu este limba lor maternă, care sunt ajutați de copii să se joace și să comunice.

Pentru a valorifica abilităţile de utilizare a limbii materne şi pentru a accepta experienţa de a învăţa într-o limbă diferită de cea vorbită acasă, poate fi invitat un vorbitor de limbă maternă (alta decât limba română) să desfășoare cu grupa diferite activități.

Învățarea se poate produce imitând personaje din povești inversând rolurile și limba în care se face comunicarea.

Vor fi expuse cărți și imagini care au cuvinte scrise în cele două limbi iar copiii vor fi încurajați să „citească" imaginile folosind cele două coduri semantice. Astfel acceptarea și incluziunea se vor produce înlăturând bariera lingvistică.

CONSTRUCȚII

Jocurile de construcţie le dezvoltă personalitatea copiilor, făcându-i mai întreprinzători, cu multă imaginaţie şi creativitate de pus în valoare. Copiilor li se oferă posibilitatea să-şi aleagă materialele de construcţii: piese lego, figuri geometrice, piese din diverse tipuri de materiale, care să fie uşor de manipulat, îmbinat şi care să nu pună în pericol sănătatea şi securitatea copilului în timpul jocului.

La sectorul Construcții copiii pot înțelege necesitatea unei camere de zi în fiecare locuință și vor construi, în echipă, o cameră de zi, folosindu-se atât de piesele lego, cât și de mobilierul de care dispunem, pentru a o utila. La utilarea acestei camere în care primim musafiri, fiecare copil își aduce contribuția . Aici vor interveni elemente de etnocultură, fiecare familie personalizând propria locuință. Moment prielnic pentru a aprecia de către ceilalți membri ai echipei fiecare piesă și obiect pe care copilul îl alege pentru familia sa.

La fel se poate proceda cu decorarea unor obiecte-simbol (cum ar fi oul de Paște) pentru a se produce primele premise ale interculturalității.

JOC DE ROL

Centrul Joc de rol este unul dintre cele mai importante centre de interes din sala de grupă. Aici copiii refac locuri, evenimente, imită comportamentul părinţilor sau joacă roluri ale unor persoane cunoscute, reproduc lumea aşa cum o înţeleg ei, repetă, reinterpretează, reproduc şi retrăiesc experienţe. Jocul de rol îi ajută pe copii să-şi exprime şi să-şi gestioneze emoţiile, să comunice cu ceilalţi, să accepte diversitatea.

Jocurile [84]de rol sunt puternic influențate de mediul de proveniență, de rutinele, obiceiurile tradiționale și modalitățile de exprimare ale familiei. În jocul de rol, copiii trebuie lăsați să utilizeze limbajul adecvat și corect, care le este familiar. De exemplu, când se joacă „De-a familia”, copiii vor imita comportamentul și limbajul propriei familii. Educatoarea poate arăta și alte forme de comportament și de vorbire, utilizate în diferite situații: cum vorbește și se poartă un doctor sau conducătorul de tren, șoferul de autobuz, vânzătorul sau profesorul. Educatoarea poate interpreta o serie de situații care implică aceste personaje, fie jucându-le împreună cu copiii, fie utilizând păpuși sau imagini.

Scopul principal în dezvoltarea limbajului este de a-i ajuta pe copii să capete încredere în ei pentru a vorbi într-o situație de grup. Totodată, copiii sunt îndrumați pentru a învăța să asculte atunci când vorbesc alți membri ai grupului. Este o bună pregătire pentru o conversație reală, pentru dezvoltarea capacității de așteptare în schimbul de replici, depășindu-se astfel stadiul în care preșcolarii din grup vorbesc toți deodată.

[84] Evseev I. (2014), *Jocurile tradiționale de copii*, Timișoara, Editura Excelsior

Sunt identificate două variante de joc: jocurile cu subiecte alese din viața cotidiană (jocurile de convieţuire socială) și jocurile cu subiecte din basme și povești.

Jocurile cu subiecte din viața cotidiană reflectă prin conținut experiențele directe trăite de copil, dobândite prin observație sau relatare. Jocurile cu subiecte din povești implică crearea unei atmosfere speciale sau redarea unor trăsături ale personajelor.

Jocul de rol oferă o varietate de situații în care copiii primesc și transmit mesaje orale. Colțul căsuței, în care se desfășoară marea majoritate a jocurilor de rol, reprezintă mediul cel mai adecvat, iar telefonul de jucărie, cel mai potrivit instrument. Educatoarea propune un subiect iar personajul poate fi copilul, păpușa, cățelul, pisica, un vecin. Pentru a veni în ajutor personajului aflat într-o situație de viață, trebuie comunicat, astfel că există în mod logic o repetare a secvențelor de transmitere-recepționare-îndeplinire a mesajelor.

Aici putem introduce personaje care vorbesc limbi diferite iar copiii vor învăța formule de adresare, salut, numele obiecteior, atât în limba română cât și în limba maternă.

Jocul de rol dezvoltă limbajul, exersează memoria, încurajează copiii să-și exprime singuri trăirile, ideile, chiar să utilizeze texte gata construite, urmărind socializarea, formarea spiritului de echipă, empatia.

ȘTIINȚĂ

La sectorul Ştiinţă, copiii descoperă lumea înconjurătoare cu ajutorul enciclopediilor, îşi satisfac curiozităţiile observând comportamentul unor animale vii, observă succesiunea anotimpurilor şi schimbările produse în natură. Mereu puşi în situaţia de a da răspunsuri la întrebări de tipul „De ce se intâmplă?„Cine aduce...?„De unde vin...?„Ce se întâmplă dacă...? „De ce au nevoie....?”. Pentru a oferi răspunsuri adecvate, copiii explorează, experimentează, caută răspunsuri şi în cele din urmă comunică concluziile lor.

Copiii [85]au deja câteva trăsături necesare pentru a se apropia de știință: curiozitate, entuziasm și, deseori, încăpățânarea de a obține un răspuns. Mai au nevoie de ajutorul adulților pentru ca aceste trăsături să nu fie înlocuite de indiferență, apatie și tendința de a renunța ușor. Iată cum putem încuraja copiii să se apropie de științe:

- Încurajăm întrebările copilului. Chiar dacă multe din curiozitățile copilului ni se par nerealiste, mereu putem găsi un răspuns, internetul, cărțile, televizorul și alte tipuri de surse ne pot fi de mare folos în a satisface curiozitățile copilului.
- Definim știința: observăm ceea ce se întâmplă, realizăm predicții, testăm ipoteze în condiții controlate, interpretăm observațiile. Observăm cum dintr-o sămânță apare o plantă care îmbobocește, înflorește, face semințe și apoi se ofilește (numim planta în limba română și limba maternă). Vorbim despre cum are loc fierberea sau arderea. Urmărim apa în clocot și

[85] Cucoș, C. (2008), *Pedagogie, Ediția a II-a, rev.și adăug.*, Iași, Editura Polirom

temperatura la care a ajuns, cum anume ard lemnele și se transformă în cenușă (denumim fenomenele în limba română și limba maternă).

- Încurajăm activități cu un grad potrivit de dificultate. Dacă sunt prea dificile, copilul își va pierde curiozitatea și dorința de a participa, iar dacă e prea ușoară nu îi va aduce informații în plus. E important să găsim activități echilibrate și care pornesc de la interesele sale.
- Îl lăsăm să aleagă activitățile pe care vrea să le facă. Va fi mult mai interesat de activitate dacă a ales-o el. Îi putem propune mai multe idei, iar el va decide ce vrea sa facă.

  În jocurile lor, de multe ori copiii formulează ipoteze și le testează practic, răspunzându-și singuri la intrebarea „Ce se întâmpla dacă..?”.

JOC DE MASĂ

Jocurile de masă pun copiii în situaţii problematice, ducând spre o dezvoltare a atenţiei, a memoriei vizuale, a agilităţii şi mai cu seamă a gândirii. Copiii au la dispoziţie diferite jocuri de îmbinare, puzzle, mozaic, jocuri cu pioneze.

Tot în cadrul jocurilor de masă putem vorbi de jocul dominoului, prin intermediul căruia copiii selectează piesa corespunzătoare şirului, fie că este una iconică, oferind o imagine, fie că este una deductivă, oferind copiilor grupe de buline, petale, etc. Acest joc dezvoltă spiritul de echipă, de competiţie, munca în perechi şi atenţia.

În aceste activități/acțiuni copilul folosește pe lângă limbajul verbal, cel nonverbal, gesturi, mimică, oferindu-le posibilitatea să socializeze.

ARTE

În cadrul sectorului Arte, micuții își pun în valoare spiritul artistic, creativitatea şi ingeniozitatea. Copiii modelează, colorează, desenează, pictează, decupează, realizând diferite lucrări la îndrumarea educatoarei sau la libera lor alegere.

Din plastilina modelează cuiburi cu păsărele, casa căţelului, pădurea toamna, fântâna, etc . Cu pensula crează un spaţiu plastic nou, ce spune ceva despre copil, cât de introvertit sau dezinvolt este, cât de cooperant sau cât de limitat este, cât de iubitor sau egoist este.

NISIP ȘI APĂ

Este un centru ce dă posibilitatea copiilor să învețe, să se relaxeze și să-și reprezinte tridimensional realitatea. Poate fi în exterior, la nisiparul grădiniței sau în interior, la măsuță special dotată cu nisip și apă. Copiii au la dispoziție cutii cu nisip, lopățele sau alte forme de nisip, găletuşe cu apă și diferite recipiente specifice jocului cu nisip.

Aceste activități contribuie la dezvoltarea fizică a copilului, dezvoltă abilitățile motorii fine ale mâinii, precum și coordonarea vizuală și motorie, contribuie la dezvoltarea jocului de povestire și a competențelor de comunicare ale copilului, ușurarea tensiunii mentale, diminuează agresiunea, starea disconfortului intern la copii, fac să cunoască proprietățile diferitelor subiecte și

materiale, repară reprezentările elementare despre forma, dimensiunea, culoarea obiectelor, - dezvoltă sensibilitate tactilă, extinde și îmbogățește vocabularul copiilor, dezvoltă procese cognitive (percepție, atenție, memorie, gândire).

Prin tot ceea ce facem în cadrul ALA, conducem preşcolarul pe treptele superioare ale dezvoltării lui, făcându-l competitiv, dornic de cunoaştere, curios şi mai cu seamă creativ.

2.2.2.3. Activități de dezvoltare personală

În învățământul pentru educație timpurie activitatea didactică este centrată pe preșcolar, se pliază pe nevoile copilului și se poate modela în funcție de cerințele grupei de copii sau individual. Activitățile de dezvoltare personală sunt pentru copii o sursă inepuizabilă de a descoperi lucruri noi, de a dobândi cunoștințe și deprinderi. Noul curriculum pentru educație timpurie include aceste activități în lista activităților de învățare, considerându-le la fel de importante și decisive ca și activitățile pe domenii experiențiale sau jocurile liber alese pentru toate aspectele dezvoltării copilului.

Activitățile pentru dezvoltare personală[86] - ADP de la nivel preșcolar includ rutinele, tranzițiile (care se află și la nivelul antepreșcolar), o parte a activităților liber-alese din perioada dimineții (când este încurajată explorarea individuală a unui subiect de care este interesat copilul), activitățile de dezvoltare a înclinațiilor personale/predispozițiilor/aptitudinilor din perioada după-amiezii (pentru grupele de program prelungit sau săptămânal – nivel preșcolar), inclusiv activitățile opționale și extrașcolare.(figura 1)

Activități de dezvoltare personală (ADP)

A. Rutine	**B.** Tranziții	**C.** ALA (explorarea individuală a unui subiect de care este interesat copilul)	**D.** Activități de dezvoltare a înclinațiilor personale/predispozițiilor/ aptitudinilor (activități de după-amiaza)	**E.** CDȘ (Activitățile opționale)	**F.** Activitățile extrașcolare

Figura 1. Activități de dezvoltare personală

A. Conform noului Curriculum, „rutinele sunt activitățile-reper după care se derulează întreaga activitate a unei zile. Ele acoperă nevoile de bază ale copilului și contribuie la dezvoltarea globală a acestora.” Rutina focalizează atenția, liniștește și relaxează, conferă sentimentul de

[86]Ministerul Educației Naționale, *(2019), Curriculum pentru educația timpurie (a copiilor de la naștere până la vârsta de 6 ani)*, București

siguranță deoarece prin rutină copilul poate anticipa ce va urma, dezvoltă un comportament stabil prin organizarea activității zilnice. Pentru preșcolarii care nu vorbesc limba română ca limbă maternă, rutinele sunt activități care prin ritmicitatea și repetiția lor oferă copiilor posibilitatea de a-și însuși cuvinte și expresii în limba română corelate cu acțiunea sau momentul în care sunt utilizate. În cadrul acestor activități educatoarea își poate focaliza atenția asupra preșcolarilor cu dificultăți de vocabular sau de exprimare. Tipurile de activități care sunt incluse în rutinele zilnice din grădiniță sunt prezentate în figura 2.

B.

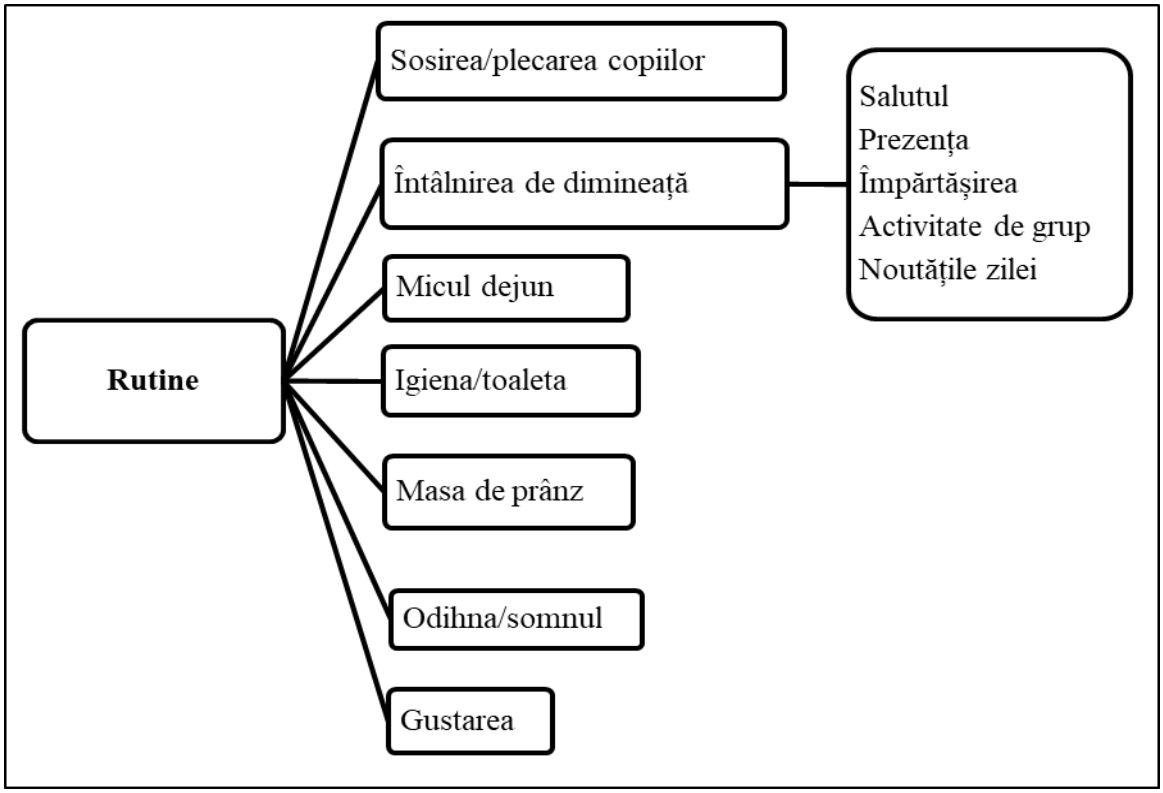

Figura 2. Activități rutine zilnice

Sosirea/plecarea copilului. Atmosfera cu care este întâmpinat copilul la sosirea în grădiniță este definitorie pentru succesul demersului didactic din ziua respectivă. Copilul va păși cu încredere într-un mediu educațional prietenos, ofertant și atractiv, de aceea este important ca sala de grupă să fie amenajată anterior, centrele tematice să fie dotate cu materiale didactice variate și interesante. Prezența educatoarei oferă copilului sentimentul de siguranță prin felul cum aceasta îl salută, îl îmbrățișează (când este cazul), îl încurajează, îi prezintă sala de grupă, activitățile viitoare și colegii. Acest moment al zilei este important pentru toți copiii dar în mod special pentru copiii care nu vorbesc limba română aceștia confruntându-se nu doar cu sentimentul de separare, ci și cu acela de neputință generat de dificultatea comunicării într-o limbă necunoscută. Repetarea zilnică a salutului, a descrierii sentimentelor, a verbalizării acțiunilor de îmbrăcare, a invitației către o locație

sau activitate va contribui la însușirea mai rapidă a cuvintelor și expresiilor specifice acestui moment.

Întâlnirea de dimineață este o activitate bazată pe comunicare, fiecare copil fiind stimulat să aibă o prezență activă, comunicând și ascultând idei noi și diverse. Această activitate trebuie bine planificată și organizată, scopul acesteia este de a crea o atmosferă pozitivă care să ofere copilului sentimentul de apartenență la un grup și să stimuleze interesul pentru activitățile următoare. În general, timpul alocat întâlnirii de dimineață este de 20-25 de minute, timp în care copiii învață să asculte și să aibă grijă de cei din jur, au posibilitatea de a participa individual sau în grup, pot stabili reguli și ritualuri dar mai ales dobândesc deprinderi importante cum ar fi: a asculta și înțelege, a rezolva probleme, a argumenta, a lua decizii, a urma indicații etc.

Aspecte care sunt necesare pentru o activitate de succes în cadrul întâlnirii de dimineață:

- Așezarea grupului de copii în cerc facilitează și dinamizează comunicarea, având avantajul că permite contactul vizual cu toți participanții, nu creează ierarhii sau tensiuni și minimalizează autoritatea formală a educatoarei aceasta devenind doar un partener care știe regulile.
- Locul fiecărui copil în cadrul întâlnirii poate fi marcat prin utilizarea de simboluri pe scăunelele/pernițele așezate în cerc sau dacă grupa ne permite, fiecare copil își alege locul.
- Anunțarea începerii activității depinde de creativitatea cadrului didactic: un clopoțel, o melodie, o sonerie, o poezie scurtă etc.
- Negocierea și stabilirea unor reguli de comunicare care să încurajeze respectul reciproc și ascultarea activă (nu vorbim decât când suntem întrebați sau ne vine rândul, nu îi întrerupem pe ceilalți, nu râdem și nu facem remarci răutăcioase, putem alege să nu vorbim etc.)
- Pentru grupele de copii nou formate sau care sunt numeroase se poate apela la părinți care, pe rând, să joace rolul de facilitator. Acesta este poziționat în mijlocul grupei și are rolul de a oferi modele de comunicare, amintind dacă este cazul, cerințele și regulile activității.
- Marioneta este foarte utilă pentru desfășurarea organizată a comunicării prin respectarea regulii „pot vorbi când primesc marioneta”. Pentru copiii cu probleme de comunicare marioneta devine un prieten, aceștia fiind încurajați să vorbească marionetei prima dată.
- Emblemele, etichetele și imaginile cu simboluri motivante încurajează copiii să-și dezvăluie sentimentele și stările sufletești.
- Antrenarea tuturor copiilor în activitatea de comunicare se realizează prin intermediul rundei de comunicare. În această situație educatoarea anunță subiectul comunicării și regula, de exemplu: „Acum vom vorbi despre ce înseamnă să fii harnic. Vom spune: să fii harnic înseamnă... . Fiecare dintre voi va spune ce crede că înseamnă să fii harnic. Încep eu și vom continua în direcția aceasta (se indică direcția).”

Activitatea întâlnirea de dimineață este o activitate planificată și structurată. Principalele elemente ale structurii acestei activități sunt salutul, prezența, împărtășirea, activitatea de grup și noutățile zilei.

Salutul este prima etapă a întâlnirii de dimineață în care preșcolarii și educatoarea se salută reciproc spunându-și numele pe un ton cald și prietenos. Pentru mulți copii frecventarea grădiniței este o experiență nouă, greu de gestionat și este foarte important ca preșcolarii să cunoască numele colegilor și a lucrurilor care îi înconjoară.

Prezența se poate efectua tot în cadrul întâlnirii de dimineață utilizând catalogul grupei și ecusoanele primite la început de an școlar prin participarea activă a copiilor. În prima zi de grădiniță copilul primește un ecuson/imagine/cartonaș cu un simbol personalizat și cu numele său pe care îl va plasa pe catalogul grupei în dreptul aceluiași simbol. În timp copiii își vor recunoaște numele și vor identifica simbolurile și chiar numele colegilor. Aceste simboluri se pot folosi și pentru a marca locul la vestiar, pătuț, trusele cu rechizite, portofoliul.

Împărtășirea sau schimbul de impresii dă posibilitatea copiilor de a genera subiecte de discuție, contribuie la socializarea preșcolarilor și îi ajută să se cunoască mai bine. Copiii își prezintă experiențele personale (ce s-a întâmplat, ce a visat, ce a simțit, ce emoții l-au cuprins etc.), ideile, gândurile. Pe parcursul săptămânii este recomandat ca toți copiii să treacă prin această experiență de împărtășire. Beneficiile acestei activități sunt multiple: înlăturarea barierelor timidității, mesajul lor ajunge la toată grupa, se creează un cadru propice dezvoltării empatiei, se conturează o atmosferă caldă și prietenoasă dar în mod special se dezvoltă capacitatea de ascultare activă de înțelegere a mesajului.

Activitatea de grup urmărește stimularea tuturor copiilor să participe activ la jocurile propuse pentru această activitate. Aceste jocuri nu sunt competitive, solicită cooperarea în funcție de nivelul de dezvoltare a preșcolarilor și interesele de moment. (Exemplu: Dacă în grup sunt copii nou-înscriși, în primele zile se vor organiza jocuri pentru cunoaștere. Copiii se adună în cerc și se așază pe scaunele. Educatoarea începe jocul, spunând: „ Pe mine mă cheamă… și stau lângă…” (numind copilul din dreapta). Fiecare copil își spune numele și precizează numele copilului din dreapta pe care deja l-a auzit).

Noutățile zilei este activitatea care se desfășoară la finalul întâlnirii de dimineață prin care li se transmit copiilor informații despre programul zilei, activitățile ce vor urma și face trecerea de la experiența anterioară la noua informație. Transmiterea acestor informații va avea loc prin intermediul imaginilor (plasate la panoul întâlnirii de dimineață) care să stârnească curiozitatea celor mici. Calendarul naturii, starea vremii, schimbările care au loc în mediul înconjurător, ce s-a mai întâmplat sunt posibile teme de abordat în această etapă a întâlnirii de dimineață.

Micul dejun/masa de prânz/gustarea deși par activități banale, uzuale, acestea au un aport nu doar nutrițional ci mai cu seamă unul de dobândire de noi și variate cunoștințe și deprinderi. Implicarea preșcolarului în amenajarea locului de masă îl va determina să conștientizeze regulile de servire a mesei, să identifice denumirea și utilitatea tacâmurilor și a veselei. Servirea mesei într-un mod organizat modelează comportamentul social și etic al preșcolarului care va învăța să mănânce în liniște, curat, fără să facă risipă. Acesta își va stimula simțurile (văzul, mirosul, gustul, simțul tactil), va identifica și recunoaște alimentele gătite, își va exprima opinia față de un produs culinar, va deveni mai îndemânatic prin mânuirea tacâmurilor.

Igiena/toaleta sunt activități care formează deprinderi igienice, iar perioada antepreșcolară și preșcolară este cea mai potrivită pentru ca aceste deprinderi să devină ulterior obișnuințe. Acest proces de transformare a deprinderilor în obișnuințe este un proces de durată, cadrul didactic având sarcina de a planifica activitățile într-un număr cât mai mare și de a explica copiilor importanța igienei pentru sănătate deoarece aceste deprinderi nu decurg spontan din maturizarea copilului, ci sunt conduite sociale și ele se formează sub control social. La început, copiii învață mișcările prin imitație spontană, apoi prin imitație intenționată. Este important să explicăm copiilor de ce facem o anumită acțiune. Când copiii aud „Acum trebuie să mergem să ne spălam pe mâini, ca să ne putem pregăti pentru a merge le masă!” copiii învață despre planificarea, organizarea corectă, consecventă și îndeplinirea sarcinilor.

Spălarea mâinilor este cea mai eficientă metodă de prevenire a bolilor infecțioase. Prin repetarea acestor activități copiii învață căspălatul mâinilor este obligatoriu înainte de masă și după masă, după folosirea toaletei precum și ori de câte ori își murdăresc mâinile.

C. Tranzițiile **s**unt momente de scurtă durată, fac trecerea de la un set de activități la altul, sunt pauze între activități. Mijloacele de realizare ale acestui tip de activitate variază foarte mult, în funcție de vârsta copiilor, de contextul momentului și de creativitatea cadrului didactic. În acest sens, ele pot lua forma unei activități desfășurate în mers ritmat, a unei activități care se desfășoară pe muzică sau în ritmul dat de recitarea unei numărători sau a unei frământări de limbă, a unui joc cu text și cânt cu anumite mișcări cunoscute deja de copii etc.

Pentru o tranziție ușoară fără evenimente neplăcute este indicat ca educatoarea:

- să anunțe copiii cu câteva minute înainte că este timpul să finalizeze activitatea începută;
- să-i obișnuiască să urmărească indicatoarele ceasului de pe perete;
- să utilizeze o clepsidră;
- să folosească un instrument muzical sau sonor pentru a anunța momentul încetării activității;
- să participe alături de copii la curățenie și la strângerea jucăriilor/materialului didactic;
- să implice preșcolarii care au finalizat activitatea într-o altă activitate plăcută pentru ca

aceștia să nu se plictisească (cântec, joc de masă etc.).

Mijloacele prin care pot fi realizate tranzițiile sunt: jocuri cu text și cânt, recitative ritmice, jocuri de degete, numărători, frământări de limbă. Aceste texte și mișcări vor fi repede învățate de copii dacă sunt repetate frecvent și în același context.

Rutinele și tranzițiile, printr-o gestionare zilnică atentă și eficientă din partea cadrului didactic, contribuie la menținerea unui climat sănătos, armonios, nestresant în sala de grupă, a tonusului copiilor și a eficienței parcursului învățării pe durata întregii zile. În fiecare grupă e util să existe un program zilnic care să ilustreze nu numai activitățile specifice domeniilor experiențiale dar și cele de dezvoltare personală, succesiunea întregului program al zilei. Programul poate fi realizat sub forma unei flori, a unei cărți, ilustrat cu imagini sugestive, atractive, text și intervalul de ore, în care are loc fiecare moment din zi. Familiarizarea cu programul zilnic se face în primele zile de grădiniță prin discuții cu grupa, dar și cu părinții, pentru a-i asigura că activitatea din grădiniță este bine planificată, iar acest lucru trebuie respectat.

2.2.2.4. Activități opționale

Disciplinele opționale[87] reprezintă o formă de materializare a curriculumului la decizia școlii numită curriculum elaborat în școală. Ele au apărut din necesitatea și din dorința adaptării programelor școlare la particularitățile comunității locale. Opționalul reprezintă o varietate de curriculum la decizia școlii ce constă într-o disciplină nouă, care presupune elaborarea în grădiniță a unei programe noi.

Opționalul la grădiniță este elaborat de către educatoare și presupune formularea unor obiective care nu sunt menționate în programa activităților. Pentru copii, opționalele reprezintă posibilitatea ca ei să aleagă în funcție de interesele și aptitudinile lor sau de domeniile în care doresc să-și dezvolte deprinderi și capacități.

Curriculum la decizia şcolii[88] rezultă din oferta de discipline incluse în curriculum opţional. Acest tip de curriculum reprezintă o formă de flexibilizare a educaţiei, prin care şcoala are dreptul să decidă asupra unui segment al curriculumului (30%) pentru a satisface preocupările specifice. El poate fi realizat prin una din următoarele trei variante:

- Curriculum aprofundat, acesta urmăreşte aprofundarea obiectivelor de referinţă ale curriculum-ului nucleu prin diversificarea activităţilor de învăţare în numărul maxim de ore prevăzut în plaja orară a unei discipline. Importanţa şi utilitatea acestuia constă în caracterul

[87] Mândruț, O. (2010), *Metodologia proiectării și aplicării curricumului la decizia școlii. Aspecte metodologice pentru proiectarea și aplicarea curricumului,* București, ISE, p. 5-6

[88] Căpiţă, L., Sarivan, L. (2000), *Proiectarea curriculum-ului la decizia şcolii*. Temă de cerectare, Bucureşti, ISE

de recuperare pentru elevii/preșcolarii care nu au reuşit să dobândească achiziţiile minimale prevăzute prin programă.

- Curriculum extins reprezintă noi obiective de referinţă şi unităţi de conţinut care se regăsesc în programa disciplinei dar sunt notate cu asterisc. Aşadar, presupune parcurgerea programei în întregime, în numărul maxim de ore prevăzut în plaja orară a unei discipline.
- Curriculum elaborat în şcoală, cu statut opţional, reprezintă introducerea unei noi discipline de învăţământ, ceea ce presupune elaborarea, la nivelul şcolii, a unei programe cu obiective şi conţinuturi noi, fiind diferită de cele existente în programele realizate la nivel naţional.

Identificăm multiple modalităţi de realizare a opţionalelor:

- *Opţionalul la nivelul disciplinei* implică activităţi, proiecte care nu sunt incluse în programa şcolară sau o nouă disciplină care nu este prevăzută ca atare în planul cadru;
- *Opţionalul la nivelul ariei curriculare* numit opţionalul integrat sau interdisciplinar, presupune alegerea unei teme care implică cel puţin două discipline dintr-o arie curriculară iar stabilirea obiectivelor de referinţă din perspectiva temei pentru care s-a optat se realizează pornind de la obiectivele-cadru ale disciplinelor;
- *Opţionalul la nivelul mai multor arii curriculare* sau transdisciplinar constă în implicarea a cel puţin două discipline aparţinând unor arii curriculare diferite.

Elaborarea activităţilor opţionale necesită *respectarea unor precizări metodologice* deoarece construirea de curriculum la decizia grădiniței trebuie să se integreze în strategia generală de dezvoltare instituţională care urmăreşte creşterea gradului de autonomie a unităţilor de învăţământ, prin ameliorarea resurselor (umane și materiale) concomitent cu deschiderea grădiniței către factorii educaţionali implicaţi în reformă.

Oferta curriculară încearcă adaptarea ofertei de învăţare atât la nevoile şi interesele copiilor, cât şi la cele ale cadrelor didactice. Ea încearcă să ţină seama de existenţa unor finalităţi clare la nivelul ciclurilor curriculare, dar şi pentru întreaga treaptă de şcolaritate având în vedere resursele umane şi materiale de care dispune instituţia de învăţământ.

Dintre aspectele metodologice necesare a fi avute în vedere, prezentăm următoarele:

- Opţionalele sunt indicate cu titlul orientativ de ME pentru fiecare arie curriculară, dar pot fi cuprinse în schema orară a unităţii de învăţământ şi opţionale din oferta locală, cu aprobarea inspectoratelor şcolare, a inspectorului de specialitate, cu condiţia să nu depăşească numărul maxim de ore/activităţi afectate prin planul cadru de învăţământ;
- Activităţile opţionale pot fi realizate pe parcursul unui semestru, modul, an şcolar, sau ciclu curricular;
- Oferta de opţionale a fiecărei şcoli va fi însoţită de precizarea privind durata, timpul care este afectat acestora;

- Oferta de opţionale la nivelul şcolii pentru anul şcolar următor va fi comunicată părinţilor preșcolarilor în luna februarie a anului şcolar în curs;
- Copiii/părinţii vor comunica opţiunile lor Consiliului de administratie al şcolii până în luna mai a anului şcolar în curs;
- Odată exprimată opţiunea pentru o anumită disciplină aceasta devine obligatorie pe durata pentru care a fost proiectată;
- Pentru opţionalele planificate, indiferent de durata acestora, trebuie să existe un bloc orar fix rezervat pentru desfăşurarea acestora;

Aşadar, elaborarea curriculum-ului solicită un demers planificat riguros şi dinamic conceput pe următoarele etape sau paşi:

1. diagnosticarea nevoilor - (oferta educațională a şcolii);
2. formularea obiectivelor - (obiective operaţionale);
3. selectarea conținuturilor - (lista conținuturilor);
4. organizarea conținutului - (elaborarea programei de opţional);
5. selectarea experiențelor de învățare - (activități de învățare);
6. organizarea experienţelor de învăţare;
7. determinarea a ceea ce trebuie evaluat şi a modurilor/mijloacelor de evaluare.

În avizarea proiectului de programă pentru opţional, inspectorul de specialitate foloseşte indicatori/criterii de evaluare în acord cu normele metodologice.

2.2.2.5. Activități specifice programului de după-amiază

Activitatea didactică din grădinița de copii se desfășoară sub forma unor activități comune, activități alese, jocuri, activități opționale etc.

În cazul grădinițelor cu program prelungit, la aceste activități se adaugă activități recreative și de relaxare, activități de dezvoltare și exersare a aptitudinilor individuale, activități recuperatorii, activități desfășurate în timpul programului de după-amiază.

Activităţile desfăşurate în perioada după-amiezii (activităţi recuperatorii pe domenii de învăţare, recreative, de cultivare şi dezvoltare a înclinaţiilor) sunt tot activităţi de învăţare.

Pentru organizarea și desfășurarea unor activități atractive și stimulative în perioada după-amiezii, se recomandă cadrelor didactice să aibă în vedere anumite aspecte precum: respectarea particularităților individuale și de vârstă ale copiilor; respectarea ritmului propriu de învăţare al copilului şi a aptitudinilor individuale ale acestuia; acordarea libertății de mișcare și de decizie a

copilului; corelarea temelor și a conținutului acestora cu tema săptămânală/tema proiectului şi cu celelalte activităţi din programul zilei; pregătirea, din timp, a materialelor necesare; stabilirea unor detalii despre modul în care urmează a fi organizat spațiul sau despre metodele utilizate și tipul de interacțiune (educatoare-copil) adecvat fiecăruia (fie că vorbim de un copil sau de un grup de copii).

În cadrul activităților de după-amiază, înainte de pregătirea pentru somn, educatoarea poate planifica împreună cu copiii un moment de lectură-**Momentul Poveștilor**, ca moment obligatoriu cu o durată de 10-15 minute. Această activitate nu se va opri doar la lecturarea unui text și la câteva întrebări şi răspunsuri pe marginea acestuia, ci poate conține, și redarea conţinutului textului citit, ca un exerciţiu eficient de exprimare şi comunicare, în care copilul face dovada înțelegerii textului, ordonează şi formulează propoziţii, operaţii în care antrenează şi gândirea.

Pregătirea copiilor pentru somn/odihnă se poate realiza prin recitarea unor versuri**: „Ora 1 a sosit,/Noi ne punem la dormit,/Pijamaua o-mbrăcăm,/Hainele le ordonăm,/ Capul pe pernă-l culcăm,/Pe Moş Ene îl chemăm”,** prin audierea unor cântece, prin jocuri cu degețelele: **„Ne jucăm cu degețelele…”**, care vor ajuta la stabilirea unei atmosfere liniștitoare. Pentru copiii care nu reușesc să doarmă sau care se trezesc mai devreme sunt stabilite (împreună cu ei) reguli despre ce au voie să facă dacă nu dorm: pot realiza, fară să-i deranjeze pe ceilalți, un puzzle, jocuri manipulative, să răsfoiască cărți, să deseneze.

Trezirea copiilor din somnul de după-amiază se poate realiza prin intonarea unor versuri: **„Ne-mbrăcăm, ne-mbrăcăm,/ Hainele de grabă pe noi le luăm/ Pijamaua jos o dăm,/ Plapuma o aranjăm**”, urmate de activități de dezvoltare personală (formarea deprinderilor de îmbrăcare/dezbrăcare: „Îmi așez hainele…”, „Facem curat la jucării…”, deprinderi de autoservire și igienă personală specifice programului de somn și gustare).

În continuare se pot purta discuții introductive despre activitățile desfășurate dimineața, după care se desfăsoară activitățile pe domenii experiențiale, activități liber-alese precum și activități de exersare a aptitudinilor individuale, activități recuperatorii, activități de relaxare si recreative.

Activităţile de dezvoltare şi exersare a aptitudinilor individuale le permite copiilor să-şi valorifice cunoştințele, abilitățile şi aptitudinile într-un domeniu anumit (aptitudinilor muzicale, de desen, sportive etc.). În timpul acestor activități, cadrul didactic va avea ocazia să propună acestor copii activități structurate pe aptitudinile ce trebuie dezvoltate (Educarea limbajului: „Cine știe să spună mai multe despre…”; joc cu rime: „Vânt- pământ, ploaie-oaie”; „Vântul și pălărioara”; joc cu diminutive- „vânt, vânticel, vântișor”; cuvinte opuse ; lectura după imagini; povești create de copii; teatru de umbre cu personaje create de copii; exerciții pentru memorie: „Reține cuvintele…”). Finalităţile ce ţin de cultivarea performanţelor şi de educaţia compensatorie sunt formulate de către

educatoare preponderent în cadrul activităţilor pe centre de interese, iar prin diferenţiere şi individualizare şi în activităţile comune.

Activităţile recuperatorii se organizează cu copiii care din diverse motive au lipsit o perioadă mai lungă de la grădiniţă, care sunt înscrişi mai târziu sau pentru copiii care fac parte dintr-o minoritate și a căror limbă maternă este alta decât limba română. Proiectarea vizează activitățile de recuperare (logopedie-frământări de limbă- „Copăcel-copăcel", exerciții pentru fixarea pozițiilor spațiale: „Taie cu o linie copacii așezați în spate, în față, în dreapta, în stânga,etc", formarea unor deprinderi de comportare în colectiv, desen, muzică, lucru manual etc.), sarcinile de lucru pentru copii, materialul utilizat, procedee de muncă individualizată.

Activităţile recreative[89] şi de relaxare au scopul activizării preşcolarilor, al trezirii interesului pentru cunoaştere şi acţiune liberă, independentă. Acest lucru nu înseamnă că el este lăsat complet liber: regulile sociale ale grupei sunt în continuare respectate. Copilul este câteodată obligat să negocieze cu ceilalţi pentru a organiza un joc colectiv sau pentru a împărţi jucăriile grupei pe care vrea să le folosească. La început, cadrul didactic poate propune activităţi variate în cadrul plimbărilor cum ar fi: observări, experimente, jocuri în aer liber, munca în natură, jocuri libere etc.

Aceste activități trebuie să rămână deschise la orice propunere sau cerere venită din partea copiilor.

2.2.3. Fișe de lucru

FIŞĂ DE LUCRU NR. 1

DEZVOLTAREA LIMBAJULUI ȘI COMUNICĂRII (DLC)

(DLC+DȘ)

Dansul florilor de primăvară

Sarcină de lucru: Numește obiectele din imagine și caracteristicile acestora

Comportamente urmărite: Participă la activitățile de grup și pronunță corect sunetele specifice limbii române, în situații uzuale, în calitate de vorbitor. Înțelege mesaje simple.

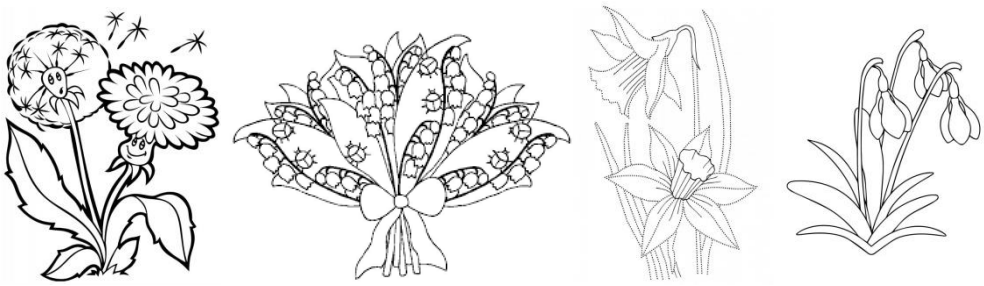

- Eu sunt o păpădie și am petale (se numește culoarea)

[89] https://mecc.gov.md/sites/default/files/ghid_ro.pdf

- Ghiocelul este vestitorul (se numește anotimpul)
- De 8 Martie voi dărui un buchet de narcise (se numește persoana)
- Numește florile din al doilea buchet (se numesc florile)
- **Indicatori:** .

(D) comprehensiune: răspunde la întrebări specifice legate de un material verbal.

- **exprimare:** numeşte categoriile sortate, utilizează pluralul substantivelor, vorbeşte cu intonaţie când descrie un obiect (se exprimă corect atât în limba română cât și în limba maternă).
- **abilități matematice**: localizează primul, al doilea, ultimul obiect dintr-un şir.

FIŞĂ DE LUCRU NR. 2

DEZVOLTAREA LIMBAJULUI ȘI COMUNICĂRII (DLC)

REALIZEAZĂ REPREZENTAREA GRAFICĂ A SILABELOR ȘI SUNETELOR

ÎNCERCUIEȘTE IMAGINEA UNDE SE REGĂSEȘTE SUNETUL I!

NUMEȘTE ÎN LIMBA MATERNĂ ȘI LIMBA ROMÂNĂ OBIECTELE DIN IMAGINI!

		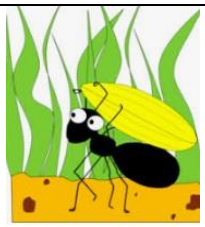			

COLOREAZĂ CU ACEEAȘI CULOARE LITERA I!

UNA

MINA

MAI

ANI

D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI A PREMISELOR CITIRII ȘI SCRIERII.

Comportamente urmărite (D/b): Înțelege mesaje simple; pronunță corect sunetele specifice limbii române; participă la activitățile de grup și la activitățile de joc, în situații uzuale, în calitate de vorbitor

D.3.Premise ale citirii și scrierii, în contexte de comunicare cunoscute

D.3.3. Discriminează/diferențiază fonetic, cuvinte, silabe, sunete și asociază sunete cu litere.

Indicatori:

502. Demonstrează creșterea conștientizării sunetelor inițiale ale unui cuvânt prin identificarea lor cu/fără ajutor.

Comportamente urmărite: jocuri de identificare a sunetelor inițiale ale cuvintelor utilizând la început cuvinte care încep cu vocale: A, E, I, O, U, sunetul corespunzător R.

• Organizarea de jocuri/activități în care copilul ar trebui să diferențieze anumite sunete în intermediul diferitelor jocuri de tip „Spune cu ce începe”, în cazul nostru sunetul și litera R.

Indicatori 503. Devine conștient că mai multe cuvinte încep cu același sunet.

Indicatori 504. Alege din imagini obiecte care încep cu acelasi sunet.

Indicatori:505. Articulează adecvat anumite sunete, toate vocalelele și majoritatea consoanelor.

Comportamente urmărite: Înțelege mesaje simple; pronunță corect sunetele specifice limbii române; participă la activitățile de grup și la activitățile de joc, în situații uzuale, în calitate de vorbitor si desparte în silabe cu ajutor.

FIŞĂ DE LUCRU NR. 3

DEZVOLTAREA LIMBAJULUI ȘI COMUNICĂRII (DLC+DȘ)

ÎMI ALEG O MESERIE

Fișa de evaluare (DȘ1)

1. Ce profesii au oamenii din imagine? Denumește meseriile în limba română.
2. Colorează diferit bulinele de deasupra imaginilor și încercuiește cu roșu bulina de deasupra pompierului!

3. Denumește obiectele și spune la ce și cum se folosește fiecare

4. Unește cu o linie de la persoana la uneltele necesare meseriei sale. Numește uneltele!

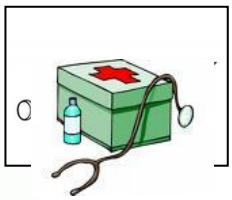
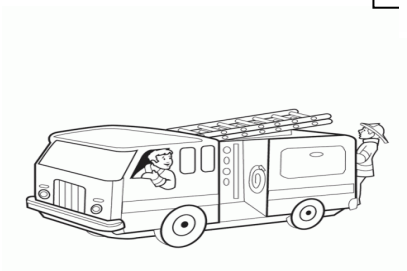
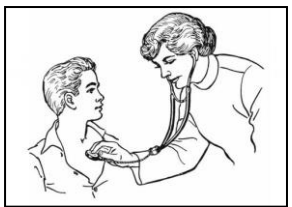

FIȘĂ DE LUCRU NR. 4

DLC-DEZVOLTAREA LIMBAJULUI ȘI COMUNICĂRII

EU SPUN UNA, TU SPUI MULTE....

1. Denumește imaginile din stânga și apoi cele din dreapta!
2. Desparte în silabe cuvintele care denumesc imaginile și reprezintă grafic silabele!
3. Formulează propoziții cu acestea!

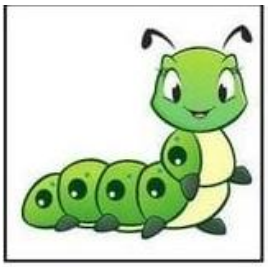

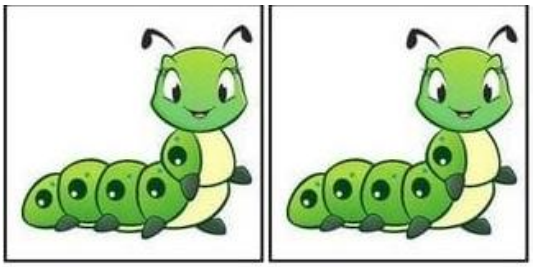

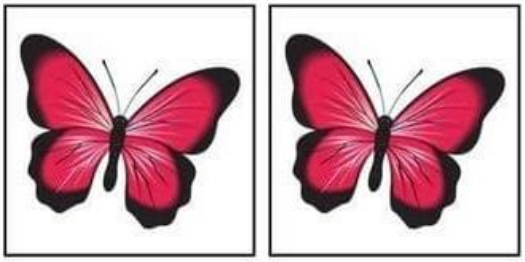

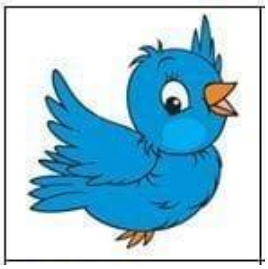

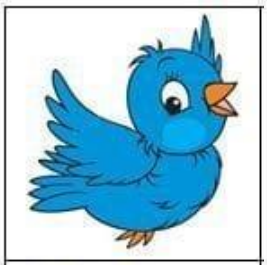

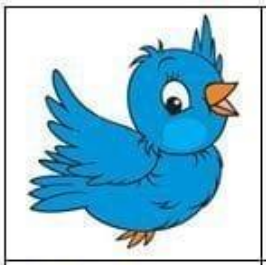

D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI A PREMISELOR CITIRII ȘI SCRIERII.

Comportamente urmărite (D/b): Înțelege mesaje simple; pronunță corect sunetele specifice limbii române; participă la activitățile de grup și la activitățile de joc, în situații uzuale, în calitate de vorbitor

D.3. Premise ale citirii și scrierii, în context de comunicare cunoscute

D.3.4 Asimilează unele elemente ale scrisului și folosește diferite modalități de comunicare grafică și orală pentru transmiterea unui mesaj.

Indicatori:

429. Folosește pluralul în vorbirea curentă, corect și sistematic

507. Desparte cuvinte în silabe cu ajutor

465. Utilizează în vorbire propoziții dezvoltate și fraze

FIȘA DE LUCRU NR. 5

DLC-DEZVOLTAREA LIMBAJULUI ȘI COMUNICĂRII

1. Recunoaște personajele care fac parte din poveste și așază-le în oală!

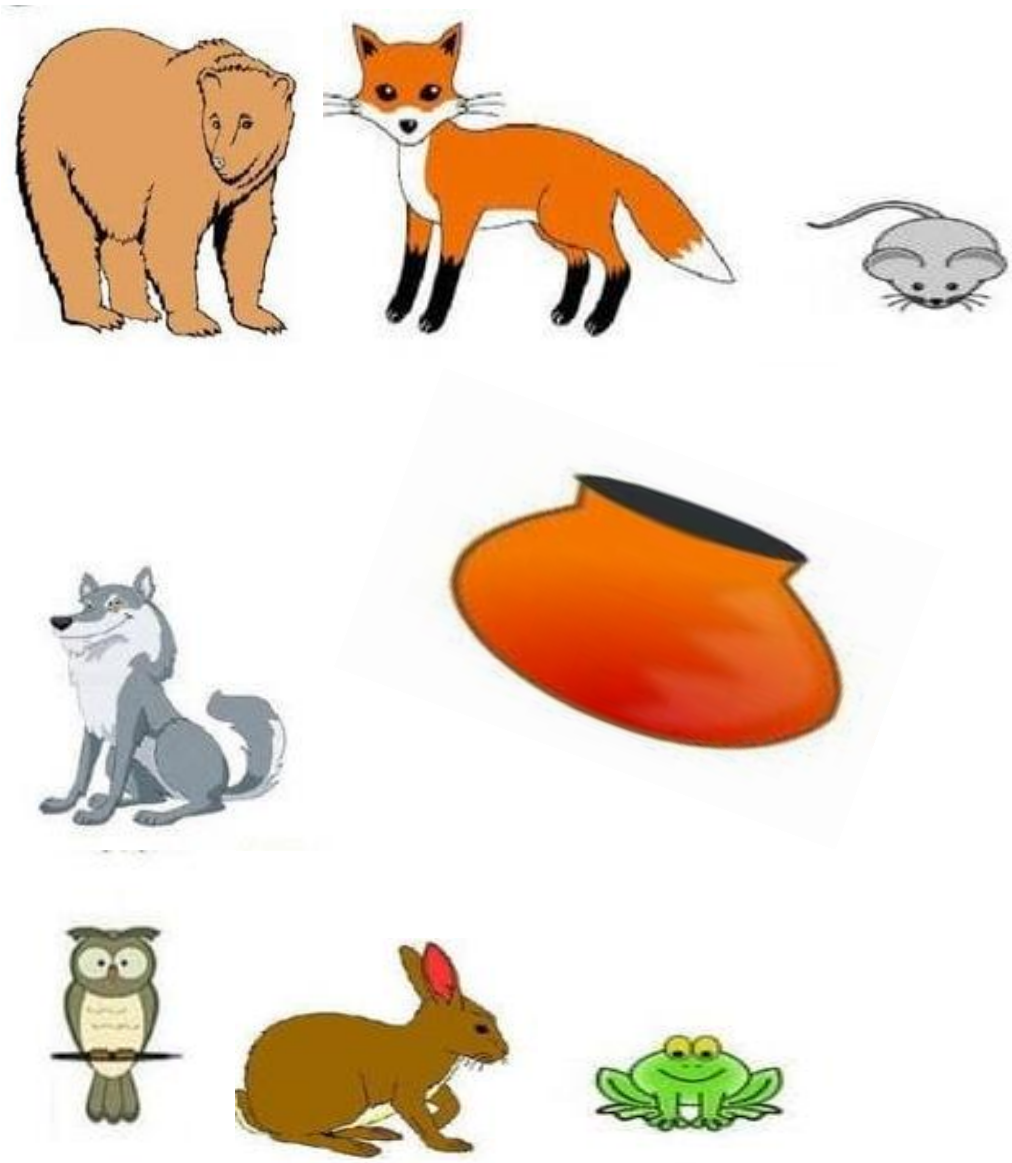

2. Denumește personajele din poveste și alintă-le!

3. Colorează cerculețul de sub obiectul din care animalele și-au făcut căsuță!

D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI A PREMISELOR CITIRII ȘI SCRIERII.

Comportamente urmărite (D/b): Înțelege mesaje simple; pronunță corect sunetele specifice limbii române; participă la activitățile de grup și la activitățile de joc, în situații uzuale, în calitate de vorbitor

D.1. Mesaje orale în contexte de comunicare cunoscute

D.1.1. Demonstrează înțelegerea unui mesaj oral, ca urmare a valorificării ideilor, emoțiilor, semnificațiilor etc. (comunicare expresivă)

Indicatori:

388. Povestește un eveniment sau o poveste cunoscută respectând succesiunea evenimentelor.

D.2. Subdomeniul: Premisele citirii și scrierii

D.2.1. Aspect specific: Participarea în experiențe cu cartea; cunoașterea și aprecierea cărții.

***Indicatori*:**

491. Recită o strofă sau repetă ultimul vers al unei poezii preferate sau redă cuvinte, expresii, sintagme, din povestea preferată

FIȘĂ DE LUCRU NR. 6

DLC- DEZVOLTAREA LIMBAJULUI ȘI COMUNICĂRII

- Ascultă povestea *Cei trei fluturi* de Ana Lulinschi!

1. Colorează imaginile care reprezintă personaje din poveste!

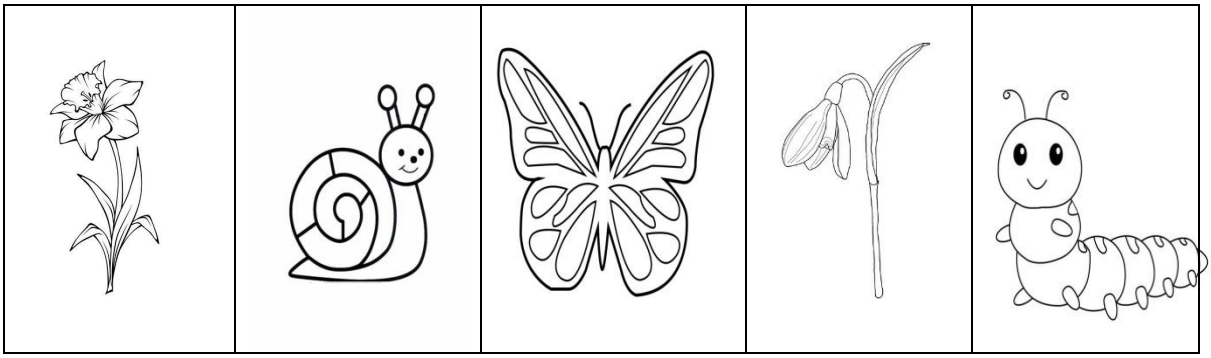

2. Desenează o bulină galbenă deasupra imaginilor în numele cărora auzi sunetul *ă*!

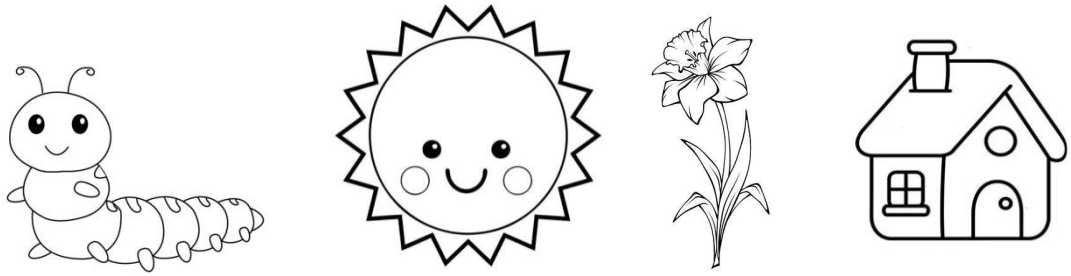

3. Desenează atâtea buline roșii câte sunete are cuvântul!

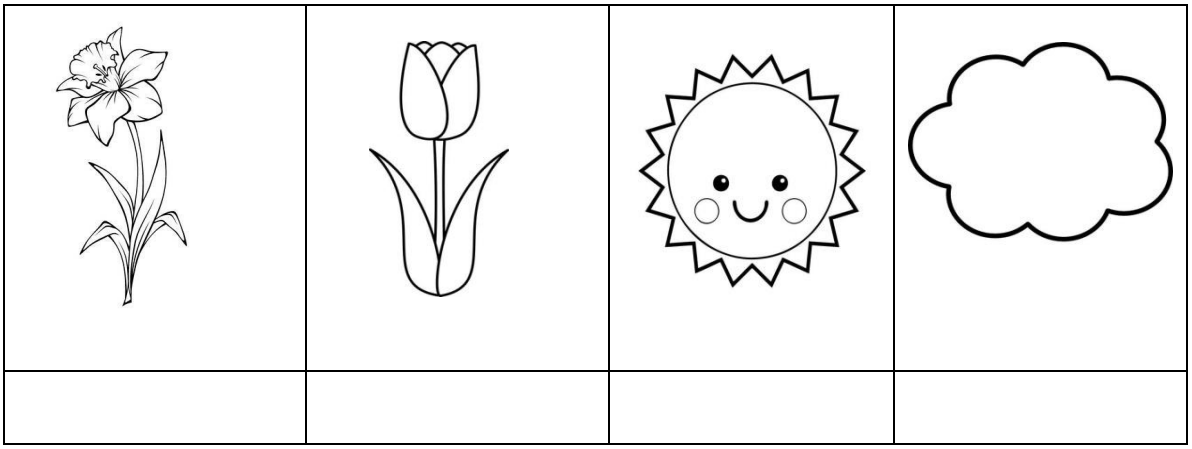

4. Desenează personajul tău preferat! Povestește de ce l-ai ales tocmai pe el!

D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI A PREMISELOR CITIRII ȘI SCRIERII

Comportamente urmărite (D/b): Înțelege mesaje simple; pronunță corect sunetele specifice limbii române; participă la activitățile de grup și la activitățile de joc, în situații uzuale, în calitate de vorbitor

D.1. Receptarea de mesaje orale în contexte de comunicare cunoscute

D.1.1. Demonstrează înțelegerea unui mesaj oral, ca urmare a valorificării ideilor, emoțiilor, semnificațiilor etc. (comunicare expresivă)

Indicatori:

388. Povestește un eveniment sau o poveste cunoscută respectând succesiunea evenimentelor.

D.2. Subdomeniul: Premisele citirii și scrierii

D.2.1. Aspect specific: Participarea în experiențe cu cartea; cunoașterea și aprecierea cărții.

***Indicatori*:**

491. Recită o strofă sau repetă ultimul vers al unei poezii preferate sau redă cuvinte, expresii, sintagme, din povestea preferată.

D.2.4. Aspect specific: Însușirea deprinderilor de scris; folosirea scrisului pentru transmiterea unui mesaj

Indicatori:

556. Începe să respecte conturul imaginilor și să coloreze în interior

D.3.4. Aspect specific: Asimilează unele elemente ale scrisului și folosește diferite modalități de comunicare grafică și orală pentru transmiterea unui mesaj.

FIȘĂ DE LUCRU NR. 7 – DLC

LITERE, SUNETE, SILABE, PROPOZIȚII

1. Colorează imaginile în denumirea cărora auzi grupul de sunete *oa*!

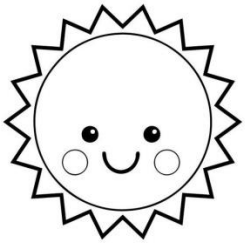
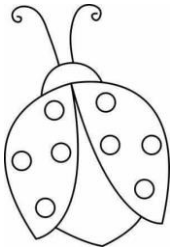

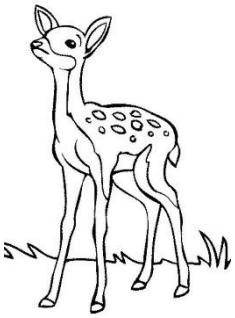
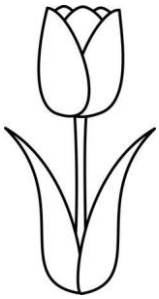
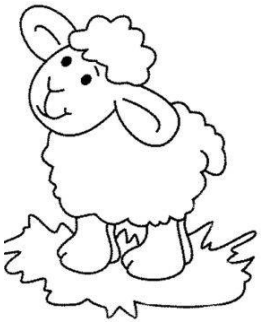

1. Câte silabe are fiecare cuvânt? Colorează bulina corespunzătoare!

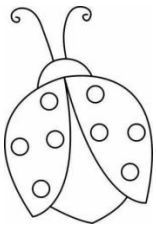

1 **2** **3** **4**

1 **2** **3** **4**

1 **2** **3** **4**

3. Desparte în silabe cuvintele care denumesc imaginile de mai jos! Reprezintă-le grafic prin liniițe orizontale!

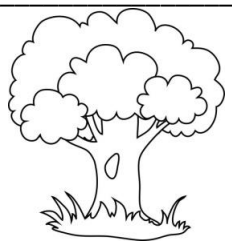

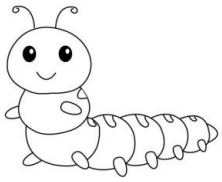

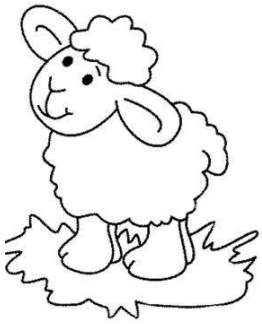

4. Alege o imagine! Povestește despre imaginea aleasă! Coloreaz-o!

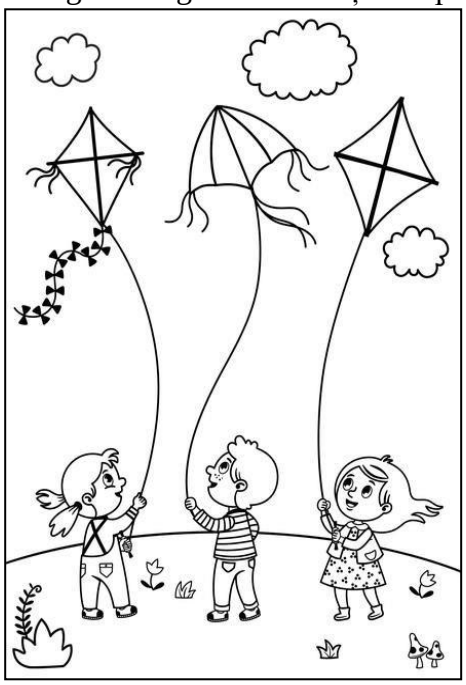

D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI A PREMISELOR CITIRII ȘI SCRIERII

Comportamente urmărite (D/b): Înțelege mesaje simple; pronunță corect sunetele specifice limbii române; participă la activitățile de grup și la activitățile de joc, în situații uzuale, în calitate de vorbitor.

D.3. Premise ale citirii și scrierii, în context de comunicare cunoscute

D.3.4 Asimilează unele elemente ale scrisului și folosește diferite modalități de comunicare grafică și orală pentru transmiterea unui mesaj.

Indicatori:

429. Folosește pluralul în vorbirea curentă, corect și sistematic.

507. Desparte cuvinte în silabe cu ajutor.

465. Utilizează în vorbire propoziții dezvoltate.

FIŞĂ DE LUCRU NR. 8

DLC- **DEZVOLTAREA LIMBAJULUI ȘI COMUNICĂRII**

(DŞ+DLC+DOS)

De vorbă cu PINOCCHIO!

- Eu sunt Pinocchio, tu cine eşti?
- Eu vin dintr-o poveste, tu ce poveste cunoști?
- Te rog să mă colorezi cu culorile tale preferate!
- Mie-mi plac merele, tu ce fructe preferate ai?
- Desenează 2 buline pe fiecare papucel şi 3 pe pălăria mea!

● Pe tatăl meu îl cheamă Gepetto, dar pe părinţii tăi?

B. DEZVOLTAREA SOCIO-EMOȚIONALĂ

B.2. Subdomeniul: Dezvoltare emoțională

B.2.1. Aspect specific: Dezvoltarea conceptului de sine

Indicatori:

265. Folosește corect pronumele (nu mai folosește persoana a III-a pentru a se referi la sine);

266. Descrie membrii familiei, asociindu-le corect statutul și spunându-le numele;

268. Împărtășește celorlalți informații despre sine.

D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI A PREMISELOR CITIRII ȘI SCRIERII

Comportamente urmărite (D/b): Înțelege mesaje simple; pronunță corect sunetele specifice limbii române; participă la activitățile de grup și la activitățile de joc, în situații uzuale, în calitate de vorbitor

D.1.Mesaje orale în contexte de comunicare cunoscute

D.1.1. Demonstrează înțelegerea unui mesaj oral, ca urmare a valorificării ideilor, emoțiilor, semnificațiilor etc. (comunicare expresivă)

Indicatori:

388. Povestește un eveniment sau o poveste cunoscută respectând succesiunea evenimentelor.

D.2. Subdomeniul: Premisele citirii și scrierii

D.2.1. Aspect specific: Participarea în experiențe cu cartea; cunoașterea și aprecierea cărții.

***Indicatori*:**

491. Recită o strofă sau repetă ultimul vers al unei poezii preferate sau redă cuvinte, expresii, sintagme, din povestea preferată

D.2.4. Aspect specific: Însușirea deprinderilor de scris; folosirea scrisului pentru transmiterea unui mesaj

Indicatori:

556. Începe să respecte conturul imaginilor și să coloreze în interior

E. DEZVOLTAREA COGNITIVĂ ȘI CUNOAȘTEREA LUMII

E.2. Subdomeniul: Cunoștințe și deprinderi elementare matematice, cunoașterea și înțelegerea lumii

E.2.1. Aspect specific: Reprezentări elementare matematice (numere, reprezentări numerice, operații, concepte de spațiu, forme geometrice, înțelegerea modelelor, măsurare)

Indicatori:

621. Înțelege corespondența unu la unu (de ex. că numerele desemnează o cantitate)

E.2.2. Aspect specific: Cunoașterea și înțelegerea lumii (lumea vie, Pământul, spațiul, metode științifice)

Indicatori:

693. Sortează ființele vii și plantele după mediul de viață sau caracteristicile lor (ființe terestre/ marine sau legume/fructe/flori).

FIŞĂ DE LUCRU NR. 9

DLC- DEZVOLTAREA LIMBAJULUI ȘI COMUNICĂRII

(DŞ+DLC+DOS)

1. Desparte în silabe cuvintele care denumesc imaginile de mai jos și trasează în căsuța liberă tot atâtea liniițe câte silabe are cuvântul:

2. Încercuiește imaginile a căror denumire încep cu sunetul **R**:

D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI A PREMISELOR CITIRII ȘI SCRIERII

Comportamente urmărite (D/b): Înțelege mesaje simple; pronunță corect sunetele specifice limbii române; participă la activitățile de grup și la activitățile de joc, în situații uzuale, în calitate de vorbitor

D.3. Premise ale citirii și scrierii, în contexte de comunicare cunoscute

D.3.3. Discriminează/diferențiază fonetic, cuvinte, silabe, sunete și asociează sunete cu litere.

Indicatori:

502. Demonstrează creșterea conștientizării sunetelor inițale ale unui cuvânt prin identificarea lor cu/fără ajutor.

Comportamente urmărite: jocuri de identificare a sunetelor inițiale ale cuvintelor utilizând la început cuvinte care încep cu vocale: A, E, I, O, U, sunetul corespunzător R.

• Organizarea de jocuri/activități în care copilul ar trebui să diferențieze anumite sunete în intermediul diferitelor jocuri de tip „Spune cu ce sunet începe”, în cazul nostru sunetul și litera R.

Indicatori 503. Devine conștient că mai multe cuvinte încep cu același sunet.

Indicatori 504. Alege din imagini obiecte care încep cu același sunet.

Indicatori:505. Articulează adecvat anumite sunete, toate vocalelele și majoritatea consoanelor.

Comportamente urmărite Înțelege mesaje simple; pronunță corect sunetele specifice limbii române; participă la activitățile de grup și la activitățile de joc, în situații uzuale, în calitate de vorbitor și desparte în silabe cu ajutor.

FIȘĂ DE LUCRU NR. 10

DLC-DEZVOLTAREA LIMBAJULUI ȘI COMUNICĂRII

1. Desparte în silabe cuvintele ce denumesc imaginile!
2. Colorează imaginile a căror denumire au 2 silabe!
3. Înconjoară imaginile a căror denumire au ca sunet iniţial, sunetul ,,M”!
4. Taie cu o linie imaginile a căror denumire au ca sunet final, sunetul,,N”!

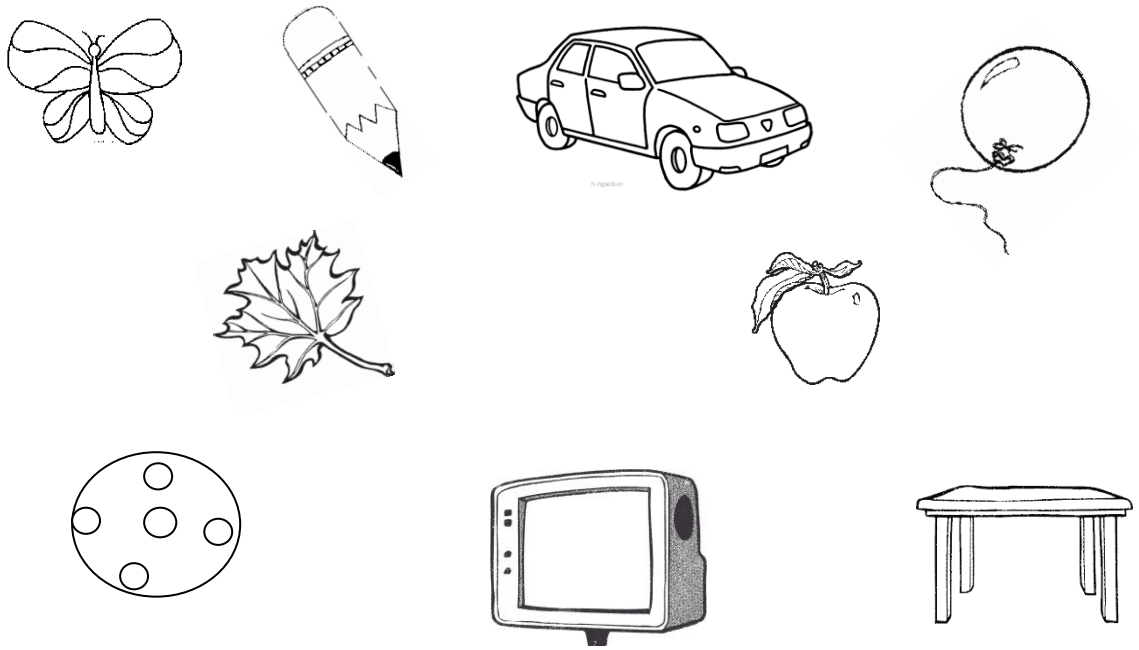

D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI A PREMISELOR CITIRII ȘI SCRIERII

Comportamente urmărite (D/b): Înțelege mesaje simple; pronunță corect sunetele specifice limbii române; participă la activitățile de grup și la activitățile de joc, în situații uzuale, în calitate de vorbitor

D.2. Subdomeniul: Premisele citirii și scrierii

D.2.2. Aspect specific: Dezvoltarea capacității de discriminare fonetică; asocierea sunet – literă

Indicatori:

507. Desparte cuvinte în silabe cu ajutor.

502. Demonstrează creșterea conștientizării sunetelor inițale ale unui cuvânt prin identificarea lor cu/fără ajutor.

504. Alege din imagini obiecte care încep cu același sunet.

D.2.4. Aspect specific: Însușirea deprinderilor de scris; folosirea scrisului pentru transmiterea unui mesaj

Indicatori:

556. Începe să respecte conturul imaginilor și să coloreze în interior

2.3. Proiectarea și adaptarea strategiilor didactice

✓ **Definiții și precizări conceptuale**

Termenul „strategie" derivă din cuvântul antic grecesc stratēgia (στρατηγία) care înseamnă „arta liderului armatei"[90]. DEX-ul definește strategia[91] ca „parte componentă a artei militare, care se ocupă cu problemele pregătirii, planificării și ducerii războiului și operațiilor militare". În prezent, noțiunea „strategie" este folosită în toate domeniile de activitate care parcurg un traseu evolutiv și au un scop final (strategia unui meci, strategia de marketing, strategia economică, strategia didactică etc.).

Strategia didactică este „modalitatea eficientă prin care profesorul îi ajută pe elevi să acceadă la cunoaștere și să-și dezvolte capacitățile intelectuale, priceperile, deprinderile, aptitudinile, sentimentele și emoțiile; ea se constituie într-un ansamblu complex și circular de metode, tehnici, mijloace de învățământ și forme de organizare a activității, complementare, pe baza

[90] http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus:text:1999.04.0057:entr_y=strathgi/a

[91] Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan" (1998), *Dicționarul Explicativ al limbii române*, București, Editura Univers Enciclopedic, p.1024

cărora profesorul elaborează un plan de lucru cu elevii, în vederea realizării cu eficiență a învățării”[92].

Setul de acțiuni planificate și orientate pentru atingerea unor finalități educaționale reprezintă **strategia didactică**. Succesul strategiei depinde de eficiența **metodei** alese, eficiență care are la bază **mijloacele de învățământ** și **forma de organizare** a activității de predare-învățare.

✓ **Clasificarea strategiilor didactice**[93] se face în funcție de tipul de achiziții și rezultatele dorite și în funcție relația și tipul de interacțiune a subiectului cu materialul informațional nou.

1. **După criteriul achizițiilor și rezultatelor dorite**
2. **După criteriul relației și tipului de interacțiune a subiectului cu materialul informațional.**

În **funcție de criteriul achizițiilor** și rezultatelor dorite strategiile didactice pot fi:

- Strategii de dobândire de noi informații au un caracter informativ, care se bazează pe metode de predare învățare prin care preșcolarul este implicat în activități/jocuri de grup sau frontale iar educatoarea are rolul de coordonator de joc.
- Strategii interactive de exersare/aplicare a noilor informații și de dezvoltare a abilităților practice adică predominant aplicative - se referă la organizarea unor activități practice care să stimuleze preșcolarii să aplice în practică ceea ce au învățat.
- Strategii de evaluare – au ca scop stimularea copilului în procesul propriei evaluări.

În **funcție de criteriul relației și tipului de interacțiune** a subiectului cu materialul informațional nou strategiile didactice se pot clasifica în:

- Strategii de transmitere și receptare a noului material informațional – educatoarea organizează, selectează adaptează noul material informațional astfel încât preșcolarii să poată recepta și înțelege cu ușurință informațiile. Rolul principal în procesul învățării prin transmiterea informațiilor îl deține educatoarea.
- Strategii de căutare și confruntare cu noul material informațional - acestea presupun stimularea inițiativei copiilor de a merge către sursele de informare. Rolul educatoarei este de a crea aceste ocazii de învățare prin căutare, descoperire.
- Strategii de acțiune și restructurare a noului material informațional - presupun activități prin care preșcolarului i se oferă posibilitatea de a completa informațiile primite, de a le

[92] Pânișoară, I.-O., Oprea, C. L. (2012), *Metode interactive de predare, învățare, evaluare*. *Program de formare,* Material elaborate în cadrul proiectului *Cariera de succes în învățământul preuniversitar prin implementarea de programe de formare inovative* POSDRU/87/1.3/S/61602

[93] Oprea, C.L. (2009), *Strategii didactice interactive,* ed. a 3-a, București, Editura Didactică și Pedagogică, p.55-62

particulariza sau generaliza și de a le găsi un corespondent în practică. Educatoare îndrumă și încurajează acțiunile copiilor.

- Strategii de inovare și creare de noi materiale informaționale - încurajează preșcolarii să creeze conținuturi noi pornind de la informațiile deja achiziționate. Educatoarea devine un membru al echipei creative, inițiativa aparținând copiilor.

❖ **Metoda didactică** reprezintă unul din instrumentele care stau la baza elaborării strategiei didactice, aceasta fiind calea sau modalitatea prin care se realizează procesul instructiv-educativ. Metodele didactice sunt mijloacele prin care se formează și se dezvoltă priceperi, deprinderi și formează caractere. Sistemul[94] de metode de predare-învățare poate fi sintetizat astfel: metode de comunicare, metode bazate pe acțiune, metode de explorare a realității și metode de raționalizare a învățării și predării.

a) **Metodele de comunicare:**
   - orală:
     - ✓ expozitive: povestirea, descrierea, explicația, prelegerea, instructajul, conferința, cursul;
     - ✓ conversative: conversația, discuția, dezbaterea, brainstormingul, problematizarea.
   - scrisă: lectura, studiul de text.
   - oral vizuală: instruirea prin filme, suporturi media.
   - interioară: reflecția personală, experimentul mintal.

b) **Metodele bazate pe acțiuni:**
   - acțiune reală: exercițiul, proiectul, lucrările practice, aplicații tehnice, activități creative.
   - acțiune simulată: jocul didactic, jocul de rol, metoda dramatizării, învățarea pe simulatoare.

c) **Metode de explorare a realității:**
   - directe: observarea, experimentul, ancheta, studiul de caz, învățare prin cercetare/descoperire.
   - indirecte: demonstrația, modelarea.

d) **Metode de raționalizare a învățării și predării**: metoda fișelor de lucru, metode algoritmice de învățare, instruirea programată, e-learning.

Funcțiile pe care le îndeplinesc metodele didactice sunt: funcția cognitivă, funcția formativ-educativă, funcția motivațională, funcția instrumentală, funcția normativă (de optimizare).

[94] Cerghit, I. (2006), *Metode de învățate,* Iași, Editura Polirom, p.114

Modernizarea și adaptarea metodologiei didactice este necesară și trebuie făcută în funcție de schimbările sociale pentru a răspunde nevoilor individuale ale populației și vizează următoarele aspecte:

- diversificarea metodelor în funcție de varietatea situațiilor de instruire;
- utilizarea metodelor care valorifică potențialul intelectual și creativ al elevilor;
- folosirea metodelor ce combină munca individuală cu munca în grup;
- promovarea metodelor euristice, a metodelor bazate pe cercetare- acțiune-descoperire;
- operaționalizarea metodologiei didactice prin intermediul mijloacelor de învățământ.

❖ **Mijloacele de învățământ** sunt instrumentele materiale și tehnice, produsele, dispozitivele și aparatele cu ajutorul cărora se realizează obiectivele activității instructiv-educative. Mijloacele de învățământ sunt alese în funcție de metodele și procedeele didactice proiectate pentru activitatea de predare-învățare-evaluare, acestea având o funcționalitate precisă pentru realizarea obiectivelor propuse.

Clasificarea[95] acestora după funcția pedagogică este următoarea:

a) mijloace informativ- demonstrative:
   - materiale intuitiv naturale
   - obiecte elaborate sau construite - substitute tridimensionale
   - materiale reprezentări figurative - substitute bidimensionale
   - reprezentări simbolice (grafice, desene)

b) mijloace de exersare și formare a deprinderilor

c) mijloace de raționalizare a timpului în cadrul lecțiilor

d) mijloace de evaluare

e) mjloace tehnice audio-vizuale

✓ Modalitatea prin care cadrul didactic alege metodele, instrumentele, mijloacele de învățământ și forma de organizare a activităților (frontal, pe grupe, în perechi sau individual) reprezintă **stilul didactic**.

Factorii care determină stilul didactic sunt personalitatea profesorului, concepția pedagogică personală, cultura și societatea contemporană, experiența didactică, dorința de inovare, pregătirea științifică, cunoștințele de psihopedagogie, atitudinea profesorului față de creativitatea și implicarea elevilor în procesul instructiv- educativ.

[95] Cerghit, I. (1977), *Metode de învățământ,* București, Editura Didactică și Pedagogică, p.79

O strategie didactică eficientă trebuie să împletească factorii care țin de profesor cu variabilele[96] care țin de:

- **colectivul de elevi** (particularitățile grupei de preșcolari, sintalitatea grupului, nevoile, cerințele dorințele și posibilitățile și experiențele cognitive, sociale și afectiv emoționale ale copiilor; mărimea colectivului, gradul de omogenitate, posibilitățile de grupare ori de lucru frontal sau individual, gradul de motivare al preșcolarilor și pregătirea pentru a lucra în grup, în perechi, colectiv sau individual, aptitudinile și nivelul de pregătire pentru un anumit domeniu);
- **de organizarea școlară** (timpul școlar avut la dispoziție în raport cu timpul solicitat de o anumită strategie didactică, spațiul școlar avut la dispoziție),
- **resurse materiale (**dotări, aparatură, echipamente disponibile etc. folosite în spațiul și în timpul disponibil);
- **de curriculum** (finalitățile macro-structurale și micro-structurale urmărite, gradul de accesibilitate și modalitățile de verificare a îndeplinirii acestora, natura obiectivelor și a conținutului pe care trebuie să-l învețe preșcolarii, relația cu achizițiile curente ale acestora, gradul de adaptabilitate, utilitatea și importanța acestuia pentru activitatea și viața elevilor, experiențele de învățare propuse copiilor, gradul de problematizare și nivelul de interactivitate solicitat) .

❖ Planificarea și adaptarea strategiilor didactice pentru activitățile de învățare în învățământul preșcolar

În învățământul preșcolar strategia didactică este orientativă, flexibilă și provizorie, aceasta putând fi modificată, restructurată și adaptată pe tot parcursul procesului instructiv-educativ. Educatoarea va alege metodele de lucru și mijloacele de învățământ în funcție de caracteristicile colectivului de preșcolari, resursele materiale avute la dispoziție și de finalitățile educaționale țintite.

Principala metodă instructiv educativă folosită în grădiniță este **jocul**. Prin joc copilul dobândește comportamente sociale, se optimizează potențialul intelectual și fizic, motiv pentru care activitatea de joc poate fi extrem de solicitantă pentru copil. Așadar, educatoarea trebuie să știe cât îl poate solicita pe copil prin joc și în ce fel, transformând jocul într-o situație concretă de învățare. Jocul[97] devine „didactic" atunci când prin modul de formulare a sarcinii de învățare copilul este adus în situația de a-și utiliza energiile și potențialul psihofizic pentru a-și optimiza

[96] Oprea, C.L. (2009), *Strategii didactice interactive, ed. a 3-a,* București, Editura Didactică și Pedagogică, p.34-35
[97] Ezechil, L., Păiși-Lăzărescu, M. (2002), *Laborator preșcolar*- ghid metodologic, ediția a II-a revizuită, București, V&I Integral, p.123

parametrii comportamentali. Clasificarea jocurilor se face pe baza funcțiilor didactice pe care acestea le îndeplinesc:

- jocul de construcție permite copiilor să exploreze materialele cu ajutorul cărora vor construi diferite obiecte având posibilitatea să compare diverse materiale. În cadrul acestui joc copiii vor observa diferite forme ale obiectelor și însușirile acestora;
- jocul cu reguli - prin intermediul acestui tip de joc copiii vor face cunoștință și se vor supune normelor care sunt mai presus decât propriile dorințe. Astfel preșcolarii află că nerespectarea regulilor aduce sancțiuni, cel mai adesea, prin excluderea din joc;
- jocul de rol aduce preșcolarii în situația să și asume diferite roluri sociale pe care mai întâi le imită. Aceste jocuri ne dezvăluie modul în care copiii percep împărțirea sarcinilor sociale și îndeplinirea lor.

Metodele intuitive sunt **observația și demonstrația.**

Observația este o metodă care poate fi provocată de educatoare (observarea dirijată) sau poate fi independentă în acest caz copilul observă particularitățile și/sau schimbările din mediul în care este integrat.

Observația, ca metodă, contribuie la dezvoltarea unor capacități cum ar fi:

- capacitatea de a investiga, cerceta un obiect sau un fenomen;
- capacitatea de a urma un plan pe care, la început, îl stabilește cadrul didactic;
- capacitatea de a analiza, generaliza, sintetiza unele aspecte din realitatea imediată;
- dezvoltă spiritul de observație care este indicator esențial al inteligenței perceptive;
- capacitatea de stimulare și afirmare a curiozității de cunoaștere a copilului;
- dezvoltă atitudini active în raportul copilului cu mediul înconjurător.

Demonstrația oferă copilului prilejul de a asista la diverse acțiuni și chiar de a acționa în mod direct asupra unor obiecte pentru a constata anumite caracteristici, particularități, relații. Această metodă este modul cel mai firesc pentru desfășurarea activităților în grădiniță deoarece ea aduce suportul material sau imagistic necesar pentru observarea obiectelor, pentru înțelegerea unor procese și fenomene.

Demonstrația poate îmbrăca diferite forme în desfășurarea activităților cu preșcolarii:

- *exemplificarea* este o modalitate care demonstrează anumite fapte, situații, evenimente, adecvată pentru nivelul de înțelegere a preșcolarului;
- *demonstrarea pe viu* se realizează prin utilizarea plantelor, animalelor, păsărilor mai ales atunci când copiii nu au posibilitatea de a le cunoaște în mod direct;
- *demonstrația ca model* de acțiune în care educatoarea intenționează să inițieze copiii în executarea anumitor operațiuni, aceasta le demonstrează mai întâi cum să procedeze pentru ca mai târziu copiii să o poată imita.

Metode preponderent verbale

Povestirea prezintă unele informații sau redă alte situații într-o formă impresionistă, această metodă este integrată în majoritatea activităților organizate în învățământul preșcolar indiferent de aria de activitate abordată. Eficiența acestei metode depinde de limbajul utilizat, de cât de accesibil este acesta pentru preșcolari, de felul cum sunt adaptate conținuturile prezentate la nivelul de înțelegere al copilului, de resursele emoționale pe care le accesează atât din punctul de vedere al educatoarei care transmite acest mesaj dar și din punctul de vedere al copilului care urmează să recepteze acest mesaj.

Repovestirea este colaterală povestirii, această metodă presupune o focalizare a activității pe preșcolarul care urmează să re-elaboreze un subiect deja prezentat de către educatoare. Adus într-o astfel de situație preșcolarul este stimulat să-și dezvolte capacitățile de exprimare prin claritate, corectitudine și coerență în vorbire fiind supravegheat îndeaproape de către educatoare. Metoda repovestirii este destul de dificilă deoarece îl forțează pe copil să reconstruiască în mod propriu un subiect în funcție de vocabularul pe care îl stăpânește și îl aduce în situația de a genera propoziții.

Conversația este o metodă verbală activă deoarece îl plasează pe copil în poziția de partener de discuție cu adultul. Pentru că acest lucru să fie posibil este nevoie ca preșcolarul să dețină anumite abilități verbale iar educatoarea competențe de stimulare a dialogului interpersonal. În cadrul grădiniței conversația se poate purta cu întreaga grupă de preșcolari care pune întrebări iar copiii răspund în cor. Această formă de desfășurare a conversației prezintă avantajul că li se permite copiilor mai timizi un anumit anonimat. Această metodă contribuie la dezvoltarea capacităților de comunicare ale copilului dar mai ales la îmbunătățirea comportamentului social: de a intra cu ușurință în relație cu ceilalți, de a avea inițiativa dialogului, dar mai ales de a asculta activ (înțelegând ce spune interlocutorul și respectând ce dorește sau ce așteaptă de la el).

Explicația este o metodă absolut necesară având în vedere că experiențele de viață și de învățare ale preșcolarilor sunt foarte sărace. Prin intermediul explicației sarcinile de instruire sunt mai bine înțelese, mai bine conectate la ansamblul de cunoștințe anterioare pe care le deține preșcolarul. În acest sens explicația este o metodă de sine stătătoare dar poate deveni și un procedeu al altei metode, spre exemplu pentru metoda observației și a demonstrației se apelează la explicație ca procedeu.

Metode de exersare:

Exercițiul este metoda prin care preșcolarii sunt puși în situații în care vor acționa efectiv. Exersând, adică reluând anumite acțiuni până la realizarea lor cu un efort minim, copilul își dezvoltă abilități acționale de ordin fizic, mental, emoțional și dobândește deprinderi și comportamente.

Metode de simulare: jocul de rol și dramatizările. *Jocul de rol* este una din cele mai frecvente metode de simulare care se utilizează în învățământul preșcolar. Cu ajutorul acestei metode copilul este atras către transpunerea în diverse situații sociale pe care și le asumă sub forma jocului. Exersarea rolului ales îl solicită sub aspect imaginativ și creator. Principalele caracteristici ale jocului de rol sunt date de faptul că preșcolarul este motivat personal, participă activ, îi este solicitată gândirea, emoțiile și imaginația și i se permite să se exprime liber.

Dramatizarea tinde să fie confundată cu jocul de rol. Dramatizarea dezvoltă capacitatea de transpunere într-un rol dar în același timp se solicită și capacitatea de memorare a unor replici. Ca și în jocul de rol se stimulează dialogul, interacțiunea și comunicarea atât de necesare pentru optimizarea comportamentului social al copilului. Metoda jocului de rol și cea a dramatizării sunt foarte atrăgătoare pentru copii, deoarece le creează sentimentul apropierii de lumea adulților.

2.4. Exemple de bune practici.

EXEMPLUL 1

Grupa: Mare

Domeniul experențial: Educarea limbajului

Unitatea de învățare: Magia sărbătorilor pascale

Tema zilei: ***„Povestea iepurașului de Paște”,*** adaptare după Andra Lupăescu (evaluare sumativă)

Comportamentul/comportamentele vizate: Stimularea imaginației creatoare, dezvoltarea exprimării orale, înțelegerea și utilizarea corectă a semnificatiilor structurilor verbale orale. Exprimarea originalității, în scopul realizării sarcinilor propuse.

Obiective operaționale:

- Să denumească titlul poveștii;
- Să recunoască și să realizeze corespondența între personajele poveștii (în funcție de cerință);
- Să selecteze corect ilustrațiile din povestea cerută;
- Să participe la activitate, atât în calitate de vorbitor cât și în calitate de auditor (metoda RAI);
- Să completeze, într-un șir de ilustrații, imaginile lipsă (în ordinea cronologică a desfășurării evenimentelor);
- Să repovestească evenimentele desfășurate pe baza imaginilor expuse.

ITEMI OBIECTIVI: Alege răspunsul potrivit:

1. **Alegere dublă**

   Titlul este „Povestea iepurașului de Paște”

   NU DA

Țup a ales oul albastru.

DA NU

2. **Tip pereche**

Care este perechea?

Sunt fixate două şiruri de imagini ale personajelor cunoscute de copii. Aceştia trebuie să marcheze legătura dintre un personaj (din primul şir) şi „perechea” acestuia, din al doilea şir.

3. **Cu alegere multiplă**

Din aceeaşi familie cu iepurașul (se arată imaginea) face parte.....? (se expun imagini cu: o casă, un copac, o veveriță).

ITEMI SEMIOBIECTIVI

1. **Cu întrebări structurate**

a) **Prin valorificarea metodei R.A.I pe baza unei imagini sugestive**

R.A.I. este atât o metodă de evaluare cât şi o strategie de învăţare care îmbină cu succes competiţia şi colaborarea şi permite realizarea unui feed-back rapid.

Copiii sunt așezați în cerc. Educatoarea rostogolește un ou pictat (ou-jucărie) unui copil formulând prima întrebare. Copilul care primește oul răspunde. Dacă nu cunoaște răspunsul, dă oul colegului din dreapta. Preșcolarul care răspunde corect, rostogolește oul înapoi.

Întrebările pot fi formulate și de către preșcolari, educatoarea arătând imagini sugestive din poveste (pe baza cărora se formulează întrebarea). La sfârșitul aplicării metodei, se poate face „returul”, acordându-se eventual „calificative” copilului (Bine, Foarte bine, Excelent).

b) **Joc interactiv**

Este nevoie de fișele cu „Povestea iepurașului de Paște”, un coșuleț cu întrebările printate:

1. Care sunt personajele poveştii?
2. Câți frați avea Țup?
3. Ce mănâncă iepurașii?
4. Ce culoare are oul ales de Țup?
5. Unde trebuiau duse ouăle colorate?
6. Unde a ascuns Țup oul roșu?
7. Ce sărbătoare reprezintă iepurașul?

Putem introduce şi întrebări **capcană** sau **haioase**, ca de exemplu:

1. Unde trăia băiețelul (Vlad)?
2. Ce a găsit Vlad în grădină?
3. În ce anotimp se petrece acțiunea din poveste?
4. Pisica i-a furat oul unui iepuraș?

2. **Lacunar (de completare)**

Preșcolarii trebuie să așeze la flanelograf imaginile care lipsesc din firul epic al poveștii.

ITEMI SUBIECTIVI

1. **Tip rezolvare de probleme**

Dacă în „Povestea iepurașului de Paște" ar fi anotimpul iarna ce s-ar întâmpla?

2. **Eseu structurat**

Pe baza expunerii la flanelograf a imaginilor din poveste, așezate în ordinea cronologică se poate realiza povestirea.

EXEMPLUL 2

„Există patru vârste în viața omului:
- cea în care crede în Moş Crăciun;
- cea în care nu mai crede în Moş Crăciun;
- cea în care este Moş Crăciun;
- cea în care seamănă cu Moş Crăciun."

Nivel de vârstă/grupa: 5-6 ani, nivel II

Grupa: mare

Tema anuală de studiu: „*Cu ce și cum exprimăm ceea ce simțim?*"

Tema proiectului/săptămânii: „Vine,vine Moş Crăciun!"

Tema activității: „Spiridușii lui Moş Crăciun"

Elemente componente ale activității integrate: ADP+ALA+ADE

ADE: Domeniul Limbă şi comunicare; Domeniul Psihomotric (Educație fizică)

Mijloc de realizare: DLC: lectura educatoarei: Povestea „**Barba lui Moș Crăciun**"

DPM: Consolidarea prin joc a unor mișcări și calități motrice de baza (parcurs aplicativ) - „**Să-l ajutăm pe Moș Crăciun**"

DIMENSIUNI ALE DEZVOLTĂRII:

- Autocontrol și expresivitate emoțională;
- Comportamente prosociale, de acceptare și de respectare a diversității în condiţiile în care jumătate dintre copiii grupei aparţin altei etnii;
- Activare și manifestare a potențialului creativ;
- Motricitate grosieră și motricitatea fină în contexte de viaţă familiare;
- Finalizarea sarcinilor-persistenţa în activități;
- Mesaje orale în diverse situaţii de comunicare;

- Conduită senzorio-motorie, pentru orientarea mișcării;
- Competențe și deprinderi elementare în realizarea sarcinilor.

COMPORTAMENTE VIZATE:

- Explorează și utilizează texturi și suprafețe diferite când execută lucrările practice;
- Își însușește și respectă reguli; înțelege efectele acestora în planul relațiilor sociale, în contexte familiare;
- Exersează, cu sprijin, asumarea unor responsabilități specifice vârstei, în contexte variate;
- Demonstrează creativitate prin activități artistico-plastice, de mișcare și practice, în conversații și povestiri creative;
- Demonstrează capacitate de comunicare clară a unor idei, nevoi, curiozități, acțiuni, emoții proprii;
- Execută mişcările poziţionând corpul și membrele pentru a executa corect;
- Recunoaște și exprimă emoții de bază produse de texte literare, obiecte de artă create de ei;
- Exersează, cu sprijin, ascultarea activă a unui mesaj, în vederea înţelegerii și receptării lui (comunicarea receptivă);
- Demonstrează familiarizarea cu informații despre greutate, înălţime, lungime, volum;
- Evidenţiează caracteristicile unor obiecte localizate în spaţiul înconjurător.

SCOPUL ACTIVITĂȚII: Dezvoltarea capacității de a înțelege un text narativ și de a exprima propriile emoții valorificând mesajul literar în redarea unor mişcări motrice; consolidarea și verificarea unor deprinderi practic-aplicative.

OBIECTIVE:

O1 - Să formuleze minim două predicții de continuare a fiecărui fragment audiat valorificând imaginația de tip creator;

O2 - Să redea corect mișcările motrice de bază însușite anterior la indicaţiile educatoarei;

O3 - Să formuleze cel puțin un enunț corect, o concluzie parţială referitoare la trăirile lui Moș Crăciun pe baza textului audiat;

O4 - Să analizeze contextele în care se manifestă emoțional personajul remarcând că, de la un moment la altul, emoțiile trăite pot să se schimbe;

O5 - Să-şi dezvolte unele calități motrice în contextul emoțional al povestirii (rapiditate, atenţie, îndemânare)

O6 - Să manifeste independenţă și creativitate în realizarea unor lucrări practic-aplicative;

O7 - Să participe la toate activitățile de grup manifestând empatie;

STRATEGII DIDACTICE:

Metode şi procedee: povestirea, conversaţia, impulsul emoțional, participarea activă și afectivă, insructajul verbal, exerciţiul, jocul, problematizarea, expunerea, metoda predicțiilor, brainstormingul, metoda CLIL.

Resurse materiale: carte, brad artificial, clopoțel, diferite materiale din natură, materiale reciclate, creioane colorate, carioci, lipici, aracet, sfoară, paiete, sclipici, coli de hârtie, cutii de carton pentru asamblare, cuburi diferite, cub cu modele de grafisme, siluete de globuleţe, reni confectionaţi din baghete de plută, coşuri, suluri de zăpadă, etc.

Forme de organizare: frontal, pe grupe, individual

Durata estimată: ADE 40 - 45minute

ADP, ALA, R, T -3h

CATEGORII DE ACTIVITĂŢI:

ADP:

Întâlnirea de dimineaţă: „Copilul cuminte și bun, e căutat de Moș Crăciun!”

Salutul, Prezenţa, Calendarul naturii.

Rutine: „Cu condei de argint el scrie, ce copil și ce purtare” (deprinderea de a se purta civilizat)

Tranziţii: „Eu sunt renul lui Moș Crăciun” - cântec

ALA I Artă: „Podoabe pentru bradul de Crăciun”-confecţionare;

Construcţii: „Oraşul de Crăciun”- construire prin alăturarea, suprapunerea unor corpuri geometrice de dimensiuni diferite;

Bibliotecă: „Globuleţe”- decorare cu ajutorul unor grafisme

ADE: (DLC/DPM): **„Barba lui Moș Crăciun!” și Joc : „Să-l ajutăm pe Moș Crăciun”**

(lectura educatoarei) (parcurs aplicativ)

ALA II: „Împodobim bradul de Crăciun!”-joc liniștitor de comunicare și relaxare

„Pentru Moşul vom cânta şi-mpreună vom dansa!”-cântece, dans, mişcare

OBIECTIVE OPERAŢIONALE: ALA I

Artă:

O1- să denumească corect materialele și instrumentele de lucru ;

O2- să confecţioneze podoabe pentru brad, folosind tehnici şi materiale diferite;

O3- să colaboreze cu colegii pe tot parcursul activității;

Construcţii:

O1 - să redea, prin alăturarea figurilor geometrice, forma unui brad ;

O2 - să realizeze diferite construcţii, prin suprapunere după criterii date;

O3 - să colaboreze, în cadrul grupului de lucru, pentru a realiza tema dată.

Bibliotecă:

O1- să traseze linii într-un spaţiu limitat pentru realizarea unui desen decorativ;

O2- să verbalizeze corect acțiunile efectuate.

ALA II

O1 - să intoneze cântece pentru copii în legătură cu tema;

O2 - să aranjeze în brad podoabele confecţionate conform indicațiilor primite;

O3 - să execute paşii de dans conform indicațiilor primite, dansul spiriduşilor.

Material bibliografic:

Colecția-Revista învătământului preșcolar;

„Repere fundamentale în învăţarea și dezvoltarea timpurie a copilului de la naştere la 7 ani" Dr.Mihaela Ionescu(coord.), Carmen Anghelescu, Cristiana Boca,ed.Vanemonde, Bucureşti, 2010

*** *Curriculum pentru educație timpurie 2019*

I. Primirea copiilor și activități de explorare individuală a unor materiale noi.

Convorbiri individuale .

Activitatea zilei debutează cu ***Întâlnirea de dimineață*:** „Copilul cuminte și bun, e căutat de Moș Crăciun!"

Copiii sunt aşezati în semicerc.

Salutul: „Dimineaţa a venit/Toţi copiii au sosit/În semicerc să ne-adunăm/Cu toţi să ne salutăm."

Fiecare copil salută, prezentându-se și precizând de ce îl așteaptă pe Moș Crăciun. Ultimul copil va saluta educatoarea care, la rândul ei va saluta copiii , „Bună dimineața,copii! ".

Activitatea de grup - (Joc de spargere a gheții) - Educatoarea poartă cu copiii o conversație scurtă referitoare la mult așteptatele sărbători de iarnă și le propune o călătorie în „Țara lui Moș Crăciun". Ajunşi în „Ţara lui Moş Crăciun", copiii nu cunosc limba și sunt nevoiți să se descurce mimând diverse activități legate de activitatea lui Moș Crăciun. Se joacă un joc de mimă „Ghiceşte ce face sau cine face așa ?", care-i bine dispune pe copii și reactualizează diverse reprezentări (este mimat mersul lui Moş Crăciun, aspectul, activităţi de citire a scrisorilor, vorbitul la telefon, mânatul renilor, fluieratul).

Prezența - pentru a vedea câți copii merg în călătorie se va completa panoul de prezență prin plasarea simbolurilor individuale. Cine nu este prezent astăzi? O fată numără băieţii şi un băiat numără fetele.

Calendarul naturii - Se vor stabili împreună cu copiii data, ziua, luna și anul în care ne aflăm, apoi aspectele vremii din această dimineață, îmbrăcămintea adecvată pentru această zi.

Noutatea zilei o reprezintă scrisoarea trimisă de Moș Crăciun în care le scrie copiilor că le-a trimis foarte multe materiale cu care vor lucra astăzi și le mai spune că va veni foarte curând să

vadă ce au lucrat și să le aducă cadouri. Îi roagă pe copii să îl ajute să facă pregătirile pentru seara cea mare, fiind transformaţi printr-o vrajă:

„***Hocus - Pocus, copilaşi măricei,/Astăzi vă transform în spiriduşii mei!***"

Mesajul zilei se stabilește împreună cu copiii: „SUNTEM SPIRIDUŞII LUI MOŞ CRĂCIUN!"

Tranziţii: „Bradul ne așteaptă
Să-l împodobim.
Nu mai stăm pe gânduri
Spre centre pornim!"

ALA I

În continuare copiii își desfășoară activitatea în centrele de interes deschise. Aceștia vizitează centrele, unde le sunt prezentate materialele cu care vor lucra și li se explică ce sarcini de lucru au fost stabilite și cum le pot realiza. În continuare, copiii își aleg centrul în care vor să lucreze. Pe parcursul desfășurării activităților din centre se intervine cu explicații suplimentare sau se oferă ajutor doar când este cazul. La finalul activităţii se analizează produsele obținute în fiecare centru (turul galeriei), sunt realizate expoziții în sala de grupă, copiii sunt recompensați cu surprize dulci.

Tranziţii: „Noi pe centre am lucrat
Podoabe am decorat
Oraşul de Crăciun e pregătit
Numai că Moș Crăciun nu a venit!
Rândul iute îl formăm
Pe mănuţe ne spălăm
Este timpul să mâncăm
Și pe Moș să-l ajutăm!"

Copiii vor reveni în clasă intonând versurile:

Tranziţii: „Da, da, da, i-adevărat
Noi muncim neîncetat
Suntem spiriduşi vestiţi
Meşteri foarte iscusiţi
Decupăm și sculptăm,
Îmbinăm și asamblăm
Cioca - boca, cioc, cioc, cioc
Cioca - boca, cioc, cioc, cioc!" (pe melodia „În pădurea cu alune")

ADE: (DLC/DPM): „**Barba lui Moș Crăciun!**" **+ Joc:** „**Să-l ajutăm pe Moș Crăciun**"
(lectura educatoarei și parcurs aplicativ)

SCENARIUL ACTIVITĂȚILOR ZILEI:

Pentru crearea unui cadru prietenos, destins, copiii vor fi aşezati pe pernuţe în cerc în jurul educatoarei. Clasa va fi decorată de sărbătoare.

Captarea atenției se realizează prin prezentarea bradului adus în sala de grupă de către Moș Crăciun, brad care trebuie împodobit de spiriduşii lui. Dar până la sosirea spiriduşilor vor asculta împreună povestea unei întâmplări trăite de Moș Crăciun înainte să ajungă la ei, vor afla de unde vine el, cine este și de ce este atât de iubit de copii.

Pornind de la prezumţia că lor le plac poveştile atât să le asculte, cât şi să le creeze, să se identifice cu eroii poveștilor, educatoarea cere copiilor să-şi amintească poveştile pe care le cunosc și să argumenteze de ce le-au plăcut anumite poveşti.

Anunţă copiii că le va citi povestea „Barba lui Moș Crăciun" iar, dacă va fi nevoie, vor fi invitați să participe și ei: Cine știe ce surprize vor fi.... (este creat momentul de suspans, care-i va motiva să asculte cu atenție)

-Știe cineva câți reni avea moșul și cum îi chema ?

Este iniţiată o scurtă conversație.

Barba lui Moș Crăciun

A fost odată ca niciodată, undeva departe, la Polul Nord, un loc special şi magic. Se spune că doar cei care cred cu adevărat pot să vadă casa fermecată a lui Moş Crăciun. Ei bine, acolo sus, deasupra zăpezilor, în casa celor 7 reni şi a spiriduşilor moşului, există un atelier în care sunt făcute toate cadourile pe care moşul le lasă copiilor cuminţi de Crăciun. Venise iarna, dar ei nu aveau calendar să ştie câte zile au mai rămas până la Crăciun. Într-o dimineață s-a auzit un glas:

- Moş Crăciun!!! strigă şeful spiriduşilor deschizând uşa camerei unde dormea bătrânul domn. Treziți-vă, suntem la mijlocul lunii decembrie. Trebuie să începem să ne pregătim...

- Ce? Deja? se ridică Moş Crăciun, somnoros și nedumerit. Deja trebuie să pornim la drum?

- Haideți, haideți, insistă spiriduşul, altfel nu o să fiţi gata la timp să faceți turul hornurilor. Gândiți-vă, trebuie curăţată mantia cea mare, lustruite cizmele, pregătiţi renii, deschise toate scrisorile copiilor care v-au scris, ambalate cadourile, încărcată sania.....

- Hohoho... spuse Moş Crăciun, ridicându-se în cele din urmă din pat. Ce de muncă.....

- Curaj, Moş Crăciun! V-am adus un ceai cald.

Moşul bău repede ceaiul, pe urmă se îndreptă către dulapul în care îşi ţinea aranjate lucrurile sale. Îşi scoase mantia cea mare şi cizmele de drum şi i le întinse spiriduşului.

- Vedeţi, ţinuta mea să fie impecabilă! Copiii nu mă plac nearanjat. Până atunci eu o să-mi adun renii și o să deschid scrisorile.

Dar ... mare mirare, mare!! Moş Crăciun s-a întunecat la faţă. Spiriduşii l-au întrebat curioşi:

- Ce este? De ce te-ai întristat, Moş Crăciun? N-au sosit scrisorile?

- O-ho-ho, hoo! Demult n-am mai tras așa sperietură. Unde-s renii, cine a lăsat poarta deschisă? Ce ne facem? Scrisorile sunt aici și sunt foarte multe!!!

(la fiecare secvență se explica cuvintele necunoscute și se traduc cuvinte, expresii, sintagme în limbile minorităților– metoda CLIL, pentru a fi mai ușor de înțeles textul).

Spiriduşii moşului, care și aşa erau puțini, n-au știut ce să spună.

(Cât de trist este moșul! Copiii redau prin mimică starea de tristețe)

PREDICȚIA 1

(Educatoarea folosește braistormingul pentru a conduce discuția spre a găsi soluții).

- Copii, văd că voi sunteți îmbrăcați în spiriduşi astăzi, suntem spiriduşi, nu trebuie să-l lăsăm pe Moş Crăciun să se îngrijoreze. Să repetăm formula magică:„Hocus-pocus, copilaşi măricei/ Vă transform în spiriduşii moşului.....” Cum putem să-l ajutăm? Unde or fi renii lui? (educatoarea cere copiilor spiriduşi să emită judecăţi, să găsească soluții, să propună acțiuni). Copiii încep să strige renii pe nume: DONDER....DAXER...RUDOLF...dar nu le răspunde nimeni. Atunci se hotărăsc să plece în călătorie să-i caute.

Se valorifică acest moment pentru a se face pregătirea organismului pentru activitatea psihomotrică. Copiilor li se cere să meargă după comenzile verbale ale educatoarei folosind variante de mers și alergare, oprire și pornire la semnal, exerciţii pentru încălzirea diferitelor segmente ale corpului:„Brațe scurte-brațe lungi”), „Șurubul”,

„Mic-Mare” „Sari ca mingea”. Se fac exerciții de respirație: se inspiră pe silaba RU - expirație DOLF. Pentru că renii nu au răspuns se pornește mai departe. Apare un obstacol, un râu. Educatoarea le solicită perspicacitatea: Cum îl trecem? (sărim, pășim prin apă, ocolim etc.) Se alege varianta de sărit. Li se reamintește că în alte activități au învățat săritura în lungime de pe loc, cu elan. Li se reamintește și li se exemplifică (un copil) mişcarea motrică. Aşezaţi pe două rânduri vor sări peste rău, executând cât mai corect mișcarea.

Dincolo de râu, sunt renii pe care copiii i-au lucrat în tehnici diferite în activitățile saptămânii în curs. Copiii își vor lua renii, vor porni înapoi imitând mișcarea de călărie pe ren și-i vor aduce renii lui Moş Crăciun . Pentru revenirea organismului la normal după activitatea psihomotrică, copiii vor face exerciții de respirație. Pe timpul expiraţiei îl vor imita pe Moş Crăciun:„OHOO-HO-HO ... ”

Copiii redau prin mimică și gestică starea de fericire a moşului la găsirea renilor. Revin la locul iniţial și povestea continuă.

Şi aşa zi de zi începu o activitate intensă în cer, în ţara lui Moş Crăciun. În noaptea de Crăciun şeful spiriduşilor veni la Moş Crăciun. Îl ajută să-şi îmbrace mantia, să se încalţe cu cizmele, după care se dădu câţiva paşi înapoi şi îi zise moşului:

- Întoarceţi-vă....nu e rău....nu e rău deloc! exclamă el aranjând un pliu al mantiei moşului, după care se urcă pe un scaun pentru a aranja o şuviţă de păr care ieşea de sub căciula moşului. Totul îmi pare perfect. Nu a mai rămas decât barba, care şi anul acesta mi se pare, ca de obicei, un pic prea lungă...

-Aşa crezi tu? întrebă moşul aruncând o privire în oglindă.

-Da, este aşa de lungă încât riscaţi să o agăţaţi şi să cădeţi din sanie. A trecut tare tare mult timp de când nu v-aţi mai tuns-o. Nu este prea elegant. Nu mişcaţi..

Şi spiriduşul reveni câteva minute mai târziu cu o pereche de foarfeci mari, îl instală pe moş într-un fotoliu de nori și începu să îi taie uşurel din barbă. Milioane de firicele de păr albe începură să zboare în cer sub ochii amuzaţi ai spiriduşilor care se adunaseră pentru a asista la spectacol.

Pe pământ, în acelaşi timp, un copil care nu adormise aşteptându-l pe Moș Crăciun, ridică perdeaua de la ferestra camerei sale. Dintr-o dată el văzu, fermecat, primii fulgi de zăpadă care dansau în noapte și acopereau un pic câte un pic pământul. Un zâmbet îi apăru pe buze. Se grăbi să o trezească pe surioara sa:

-Vino să vezi... E minunat....Ninge....! Acolo sus fără îndoială îşi aranjează moşul barba...aceasta înseamnă că va veni cu siguranță. Haide să-l aşteptăm....!

În acest timp, Moş Crăciun era încântat de noua lui înfăţişare. Îşi puse cizmele și dă să plece. Sacul, unde-i sacul? L-am uitat afară? Cine mi-l găsește prin zăpadă?

PREDICȚIA 2

Educatoarea solicită din nou imaginația și raționamentul copiilor.

- Ce putem face? Rămâne bradul neîmpodobit? Voi, astăzi, ați făcut niște lucruri minunate care sigur îi vor plăcea moşului. Este folosită din nou formula magică:„Hocus-pocus, copilaşi măricei/ Sunteţi spiriduşii mei!...” și copiii sunt iarăși spiriduşii moşului. Cum îl putem ajuta?

- Să mergem să aducem podoabele noastre!

Coşurile cu podoabe sunt departe și a nins mult, s-au făcut troiene mari de zăpadă ...

Se valorifică acest moment pentru a se face consolidarea altei mişcări motrice: săritura de pe un picior pe celălalt cu trecere peste obstacole (suluri de zăpada). Copiii vor porni la indicaţia educatoarei imitând alunecatul pe zăpadă în cerc, după care vor face două coloane pentru a se întrece. Li se explică și li se exemplifică mişcarea. Aici sunt antrenate și calitățile motrice: atenţia, viteza de reacție, îndemanarea, spiritul competitiv. Vor sări folosind mişcarea alternativă a

picioarelor. Ajunşi la destinaţie, vor lua jucăriile şi podoabele uitate de Moş Crăciun, vor păşi din nou peste sulurile de zăpadă şi vor aşeza podoabele în coşulețe colorate diferit, se vor întoarce dacă mai este cazul. Ambele echipe sunt câştigătoare, Moş Crăciun îi iubeşte pe toţi la fel. Vor face exerciţii de respiraţie imitând râsul lui Moş Crăciun.

- *Gata, aţi fost cu adevărat spiriduşi vioi . Moş Crăciun vă mulţumeşte cu căldură.*

Pentru a asigura retenția și transferul, educatoarea inițiază o convorbire în care se fixează ideile principale, momentele poveștii care au generat și momentele jocului psihomotric. Copiii se vor exprima cursiv și clar folosind expresii și cuvinte din poveste. Se valorifică textul din punctul de vedere al emoțiilor trăite de Moș Crăciun pe parcursul povestirii, faptul că de la un moment la altul el trece de la tristețe la bucurie, dar copiii au găsit soluții de rezolvare. Jucăriile și podoabele de brad vor fi aranjate în brad în următoarea secvența a zilei: ALA II.

Tranziţia: Copiii vor cânta *„Renii lui Moş Crăciun”,* se vor aşeza în jurul bradului (joc liniștitor) și vor începe să aranjeze bradul cu podoabele confecţionate de ei în atelierele din prima parte a zilei. Copiii vor lua podoabele și vor formula propoziții. „Eu aşez un globuleţ făcut din .... în vârf, jos, sus, lângă” (se face apel la orientarea spaţială).

Vor verbaliza acțiunea făcută în propoziții fluente și corecte din punct de vedere gramatical. La sfârșit vor dansa împreună în jurul bradului utilizând altă mișcare motrică: paşi de dans.

Se fac aprecieri asupra diversității ideilor pe care le-au avut pentru continuarea povestirii, fiecare putând fi valorificată ca o nouă poveste pentru a fi spusă altor copii, asupra rapidității cu care au sărit în ajutorul Moşului, trecând peste obstacole cu curaj, dar și asupra activității copiilor din perspectiva realizării obiectivelor operaționale stabilite, a progresului înregistrat de preșcolari în finalizarea scopurilor propuse.

Copiii ies din sala de grupă intonând cântecul învățat *„Mos Crăciune,/Unde-i sacul....!”*

EXEMPLUL 4

PROIECT DE ACTIVITATE INTEGRATĂ

I. DATE INTRODUCTIVE

1. Data: 30.03.2023.

2. Tema anuală de studiu: „ Cu ce și cum exprimăm ceea ce simțim?”

3. Proiectul: „Primăvară, bine ai venit!”

4. Tema săptămânii: „S-au trezit gâzele!”

5. Grupa: Mare

6. Categoria de activitate: Activitate integrată

7. Tema activităţii: Povestea *Cei trei fluturi* după Ana Lulinschi

8. Domeniile experiențiale integrate: DLC+DEC+DȘ

9. Modalități/variante de realizare: (pentru fiecare categorie de activitate)

ADP: „Dacă aș fi o gâză aș fi...”- elementul surpriză; prezența; calendarul naturii;

ALA: Bibliotecă: Ghicitori despre gâze/ Studierea unor dicționare zoologice, enciclopedii

Joc de Masă: „Gâze haioase!”-puzzle

Știință: „A cui umbră sunt?” – asociere umbre/ Studierea metamorfozei, ciclului de viață a unui fluture (ouă-omidă-pupă-fluture- cu ajutorul imaginilor)

ADE: DLC+DOS+DȘ+DEC „Povestea *Cei trei fluturi*” – povestire + operații cu mulțimi + pictură

ALA 2: „Unde se așează fluturele ?” - joc distractiv

Tranziții: elemente surpriză, poezii rimate, Bat din palme clap clap clap / Din picioare trap trap trap/ Ne învârtim ne răsucim /Și la centre noi pornim.

Joc cu text și cântec: Micul fluturaș apare…

10. Tipul activităţii: Consolidare de cunoștințe și deprinderi

11. Scopul activităţii: Consolidarea capacității de a audia în liniște o poveste și de a reține ideile acesteia; Consolidarea deprinderilor practice specifice nivelului de dezvoltare motrică.

12. Durata activităţii: o zi

13. Dimensiuni ale dezvoltării: - din curriculum

A1 - Motricitate grosieră și motricitate fină ;

B1 - Interacțiuni cu adulții și cu copiii de vârste apropiate;

C2 - Finalizarea sarcinilor și a acțiunilor (persistență în activități);

D1 - Ascultarea activă a mesajului pentru înțelegerea și receptarea lui (comunicare receptivă);

D2 - Exprimarea orală a mesajului, a emoțiilor etc. (comunicare expresivă);

E2 - Reprezentări matematice elementare, pentru rezolvarea de probleme și cunoașterea mediului apropiat;

14. Comportamente vizate:

A1 - 1.1. Își coordonează mușchii în desfășurarea unor activități diversificate, specifice vârstei;

A1 - 1.3. Utilizează mâinile și degetele pentru realizarea de activități variate;

B1 - 1.1 Imită și se joacă împreună cu adulții, interacționând pozitiv cu aceștia;

E1 - 1.2. Înțelege mesaje simple ca urmare a valorificării ideilor, emoțiilor, semnificațiilor;

D2 - 2.1 Demonsrează capacitate de comunicare orală a unor idei, nevoi, emoții;

E2 - 2.1 Recunoaște unele cantități ale unor obiecte (ex.: două flori, trei fluturi etc.).

15. Obiective operaționale:

O1 - Să audieze cu atenție povestea;

O2 - Să denumească personajele principale din poveste;

O3 - Să răspundă corect în propoziție la întrebările educatoarei;

O4 - Să își spună părerea cu privire la personajele din lectură;

O5 - Să așeze cifra corespunzătoare cantității;

O6 - Să realizeze creații artistice variate;

O7 - Să lucreze corect ordonat și îngrijit;

O8 - Să recunoască și să denumească insectele învățate, etc.

16. Strategia didactică: expozitivă, analogică

a. **Metode didactice:** conversația, explicația, exercițiul, demonstrația, lectura educatoarei, jocul de mișcare, jocul didactic;

b. **Mijloace și materiale didactice:** planșe, hârtie colorată, enciclopedii, imagini demonstrative, materiale colorate, marionete, pânze, bloc de desen, vopsea, cartonașe cu imagini, cartonașe cu cifre, etc.

c. **Forma de organizare** a activității copiilor: frontal, pe grupuri mici, individual

17. Modalități de evaluare: Forma de evaluare: formativă; Metode de evaluare: observarea sistematică a comportamentului copiilor, analiza răspunsurilor copiilor, aprecieri verbale, analiza lucrărilor.

18. Efectivul grupei: 23 de preșcolari

19. Bibliografie:

a) Oficială:

• Ministerul Educației Naționale, *(2019), Curriculum pentru educația timpurie (a copiilor de la naștere până la vârsta de 6 ani)*, București

• *Suport pentru explicitarea și înțelegerea unor concepte și instrumente cu care operează curriculum pentru educația timpurie*, 2019

• *Ghid de bune practici pentru educația timpurie a copiilor între 3-6/7 ani*, MECT, Unitatea de Management al Proiectelor pentru Învăţământul Preuniversitar, 2008

b) Pedagogică:

• Bocoș, M., Jucan, D., *Teoria și metodologia instruirii. Teoria și metodologia evaluării*, București, Editura Paralela 45

c) Metodico-didactică:

• Anghelache, V. (2017), *Metodica activităților instructiv-educative din grădiniță*, București Editura Didactică și Pedagogică

d) surse internet

II. SCENARIUL ACTIVITĂȚII

A. **ORGANIZAREA ACTIVITĂŢII** Sala de grupă este decorată cu obiecte specifice pentru tema „S-au trezit gâzele!”

MOTIVAŢIA ZILEI: Să realizeze ce au de făcut, pe baza indiciilor primite, să precizeze care sunt aceste sarcini, pentru a putea deschide cutia- surpriză.

FINALITATEA ZILEI: Deschiderea cutiei cu surpriză, primită de la Zâna Primăvară care ne-a dat câteva sarcini pentru a-i putea ajuta pe fluturi să deschidă ușa casei.

MOTIVAŢIA ZILEI: Să realizeze că au sosit în vizită trei fluturi trimiși de Zâna Primăverii să îi ajutăm. Pentru a-i ajuta pe fluturii triști să intre în casa lor, trebuie să facem rost de cheia magică- o putem primi, dacă parcurgem stațiile cu probe- ascultarea unei povești, numărare, pictură.

FINALITATEA ZILEI: Rezolvarea sarcinilor și deschiderea cutiei cu surpriză, primită de la Zâna Primăvară.

Salutul de dimineață se realizează prin tehnica comunicării rotative. Copiii stau pe scăunele în semicerc. Salutul pornește de la educatoare și este continuat de toți copiii grupei, care dau mai departe un fluture:

Bună dimineața, s-a trezit și…(numele copiilor pe rând)

Bună dimineața tuturor!- cântec

Se va realiza prezenţa iar preșcolarii vor specifica colegii absenți, urmând ca apoi educatoarea să denumescă un copil care să numere colegii. Oare fetele sau băieții sunt astăzi prezenți în număr mai mare?- copii estimează- verificăm prin formarea de perechi.

Calendarul naturii va fi completat de către copii prin întrebările precum: „În ce anotimp ne aflăm?” „Cum este vremea azi?” „În ce zi ne aflăm? Se discută despre îmbrăcămintea de azi în funcție de vreme, aspecte ale anotimpului, anul curent, luna ziua și data.

Împărtăşirea cu ceilalţi: „Puteți voi să îmi spuneți oare dacă ați fi o gâză ce ați fi?..... Momentul de înviorare va consta în câteva mișcări de înviorare și cântecele.

1. „Mâinile le ridicăm și pe cap le așezăm/Pe ochi, pe nas, pe urechi ne-a mai rămas/Iute batem din picioare/Palmele le batem tare.”

2. Luați seama bine în picioare drepți/Ochii toți la mine, mâinile la piept/Unu, doi, trei, unu, doi, trei, unu, doi, trei, așa copii…/Unu, doi, trei, unu, doi, trei, unu, doi, trei, așa copii.

Copiii sunt invitaţi să observe cum este pregătită sala de grupă, dacă sunt deosebiri faţă de celelalte zile, se scoate în evidenţă noutatea zilei, modificarea amenajării spaţiului educaţional, a centrului tematic.

Se trece apoi la activitățile pe centre folosind tranziția:

„Bat din palme clap, clap, clap/Din picioare trap, trap, trap/Ne învârtim ne răsucim/Și la centre noi pornim.”

ALA

- Bibliotecă: Ghicitori despre gâze/Studierea unor dicționare zoologice, enciclopedii
- Joc de Masă: „Gâze haioase!”-puzzle

- Știință: „A cui umbră sunt?” - asociere umbre/Studierea metamorfozei, ciclului de viață a unui fluture (ouă-omidă-pupă-fluture- cu ajutorul imaginilor).

La întoarcerea în grupă vom desfășura activitățile pe domenii experiențiale unde la DLC preșcolarii vor asculta povestea „Cei trei fluturi” după Ana Lulinschi. După povestire în continuarea poveștii vom trece la DȘ - unde vom așeza atâția fluturi pe flori, câte indică cifra de pe floarea respectivă. Vom trece apoi la DEC unde vom picta fluturi prin tehnica monotipiei.

Se face trecerea spre jocul de mișcare (ALA2): „Unde se așează fluturele?” (scaunele muzicale), printr-o tranziție.

Pregătirea jocului: Se face un cerc din atâtea scaune cât numărul participanţilor, mai puţin cu unu. Cum se joacă Scaunele muzicale. Copiii dansează în jurul scaunelor pe muzică până când aceasta este oprită. În momentul în care muzica se opreşte fiecare dansator trebuie să-şi găsească un scaun.

1. Cel care rămâne fără loc, va dansa în mijlocul cercului sau în alt loc amenajat pentru asta dar aproape de cercul de dansatori.

2. Cel care rămâne fără loc, va ieși din joc, dar va bate ritmul cu zornăitoare.

Finalitatea zilei va fi: la finalul zilei copiii vor fi putea să spună ce au învățat, cum li s-a părut jocul.

B. DESFĂŞURAREA ACTIVITĂŢII

Categoriile de activități	**EVENIMENTELE** **Etapele activității**	OB - OP	**CONȚINUTURILE ÎNVĂȚĂRII**	**STRATEGIA DIDACTICĂ (Metode didactice Mijloace și materiale didactice Forme de organizare a activității)**	**MODALITĂȚI DE EVALUARE**
ALA Jocul liber **ADP Tranziții-Rutină**	Momentul organizatoric		Asigurarea unui climat educaţional favorabil necesar bunei desfăşurări a activităţii: - aerisirea sălii de grupă; - aranjarea pernițelor în semicerc; - pregătirea materialului didactic şi distribuirea lui pe centre; - intrarea ordonată a copiilor în sala de grupă. **Salutul** de dimineață se realizează prin tehnica comunicării rotative. Copiii stau pe scăunele în semicerc. Salutul pornește de la educatoare și este continuat de toți copiii grupei, care dau mai departe un fluture: *Bună dimineața, s-a trezit și…(numele copiilor pe rând)*	Frontal Individual	Formativă

			Bună dimineața tuturor!- cântec **Prezența-** preșcolarii vor specifica colegii absenți, urmând ca apoi educatoarea să denumescă un copil care să numere colegii. Oare fetele su băieții sunt astăzi prezenți în număr mai mare?- copii estimează- verificăm prin formarea de perechi.	Grupal	
			Calendarul naturii va fi completat de către copii prin întrebările precum: „În ce anotimp ne aflăm?” „Cum este vremea azi?” „În ce zi ne aflăm?” Se discută despre îmbrăcămintea de azi în funcție de vreme, de aspecte ale anotimpului curent, de anul luna ziua și data. Împărtășirea cu ceilalţi: -Puteți voi să îmi spuneți oare dacă ați fi o gâză ce ați fi?	Grupal și individual	Observarea comportamentului verbal şi non - verbal al copiilor în timpul realizării sarcinilor
			Momentul de înviorare va consta în câteva mișcări de înviorare și cântecele. 1. „Mâinile le ridicăm și pe cap le așezăm/Pe ochi, pe nas, pe urechi ne-a mai rămas/Iute batem din picioare/Palmele le batem tare.” 2. „Luați seama bine în piciorare drepți/Ochii toți la mine, mâinile la piept/Unu, doi, trei, unu, doi, trei, unu, doi, trei, așa copii…/Unu, doi, trei, unu, doi, trei, unu, doi, trei, așa copii”. Se trece apoi la activitățile pe centre folosind tranziția: ”Bat din palme clap, clap, clap/Din picioare trap, trap, trap/Ne învârtim ne răsucim/Și la centre noi pornim.”	Grupal Individual Grupal	
	Captarea atenției	Ob. Op. 1.	Copiii sunt invitaţi să observe cum este pregătită sala de grupă, dacă sunt deosebiri faţă de celelalte zile, se scoate in evidenţă noutatea zilei, modificarea amenajării spaţiului educaţional, a		Observarea comportamentului verbal şi non - verbal al copiilor în timpul realizării sarcinilor

ALA1-pe centre **ADP-tranziții** **ADE-act. integrată-DLC+DEC +DȘ**	Anunțarea temei și a obiectivelor Dirijarea învățării	Ob. Op. 3. Ob. Op. 8. Ob. Op. 1. Ob. Op. 2./ 3./ 4.	centrului tematic. Au sosit în vizită trei fluturi trimiși de Zâna Primăverii să îi ajutăm. Pentru a-i ajuta pe fluturii triști să intre în casa lor, trebuie să facem rost de cheia magică- o putem primi, dacă parcurgem stațiile cu probe- asculatrea unei povești, numărare, pictură, jocuri. Se citește prima sarcină pe care trebuie să o rezolve preșcolarii. Se trece apoi la activitățile pe centre folosind tranziția: ”Bat din palme clap clap clap Din picioare trap trap trap Ne învârtim ne răsucim și la centre noi pornim.” Bibliotecă: Ghicitori despre gâze/ Studierea unor dicționare zoologice, enciclopedii Joc de Masă: „Gâze haioase!”-puzzle Știință: „ A cui umbră sunt?” – asociere umbre/ Studierea metamorfozei, ciclului de viață a unui fluture (ouă-omidă-pupă-fluture- cu ajutorul imaginilor) Voi reaminti copiilor comportamentul aşteptat în cadrul activităţilor: se discută în şoaptă pentru a nu deranja colegii, apreciem şi protejăm lucrările colegilor, fiecare sarcină trebuie terminată, colaborăm în realizarea sarcinilor, dacă un copil a terminat sarcina şi doreşte să lucreze la un alt centru este liber să o facă. După ce vor finaliza activitatea la centre ne vom juca un joc cu text și cântec- Micul fluturaș…	Frontal Individual În perechi Frontal În perechi Frontal și individual	Prin analiza răspunsurilor elevilor, prin chestionare orală, prin analiza produselor activității etc. Observarea comportamentului verbal şi non - verbal al copiilor în timpul realizării sarcinilor

ALA 2		Ob. Op. 5. Ob. Op. 6./ 7.	*Micul fluturaș apare pe sub soare peste floare,* *Micul fluturaș apare, dar ce vrea el oare?* *Tipatip-tipatip un prieten, tipatip, tipatip își dorește, tipatip, tipatip cum se cheamă?....(numele copilului ales) se numește!*-copiii stau în cerc, merg încet pe melodia cântecului, un copil în cerc este fluturașul, care își alege un prieten, iar în timp ce ei dansează, ceilelți bat din palme. În continuare se vor desfășura activitățile pe domenii experiențiale unde la DLC preșcolarii vor asculta povestea „Cei trei fluturi” după Ana Lulinschi. –teatru de păpuși- povestea educatoarei. După povestire vor răspunde la întrebările educatoarei, vor mima scene din poveste, vor atribui o altă încheiere poveștii. După povestire în continuarea poveștii vom trece la DȘ – unde vom așeza atâția fluturi pe flori, câte indică cifra de pe floarea respectivă. În continuarea poveștii, în vederea obținerii cheii magice pentru a-i ajuta pe fluturași să ajungă acasă, vom trece la DEC unde vom picta fluturi prin tehnica monotipiei. Educatoarea propune copiilor să să o privească și să își spună părerea. Copiii vor deschide cutia și vor scoate cheia megică- astfel fluturașii veniți în vizită vor putea să ajungă acasă cu ajutorul lor. *Unde se așează fluturele*? Pregătirea jocului: Se face un cerc din atâtea scaune cât numărul participanţilor, mai puţin cu unu. Cum se joacă	Individual Frontal, Individual, Grupal	Observarea comportamentului verbal şi non - verbal al copiilor în timpul realizării sarcinilor

			„Scaunele muzicale”? Copiii dansează în jurul scaunelor pe muzică până când aceasta este oprită. În momentul în care muzica se oprește fiecare dansator trebuie să-și găsească un scaun. 1. Cel care rămâne fără loc, va dansa în mijlocul cercului sau în alt loc amenajat pentru asta dar aproape de cercul de dansatori. 2. Cel care rămâne fără loc, va ieși din joc, dar va bate ritmul cu zornăitoare. La finalul zilei copiii vor putea să spună ce au învățat, cum li s-a părut jocul.		

C. ÎNCHEIEREA ACTIVITĂȚII

Se vor face aprecieri pozitive cu privire la modul în care s-au desfășurat activitățile pe parcursul zilei, preșcolarii vor primi recompense cu fluturași de diferite culori la alegere.

ANEXA 1.

Cei trei fluturi

după Ana Lulinschi

Au fost odată trei fluturi: unul alb, unul roşu şi unul galben. Ei se jucau la soare şi zburau veseli din floare în floare. Şi nu oboseau deloc, aşa le plăcea jocul. Deodată însă, veni ploaia. Ei voiră să zboare acasă, dar casa era departe.

Ce să facă acum, bieţii fluturaşi? Zburară repede la o floricică, laleaua cea galbenă, şi îi ziseră:

- Dragă lalea, deschide-ne floarea ta, să ne ascundem în ea, că ne omoară ploaia.

Laleaua privi pe rând la cei trei fluturaşi şi apoi răspunse:

- Celui galben şi celui roşu le voi deschide, căci ei seamănă la culoare cu mine, dar pe cel alb nu îl primesc, pentru că el nu seamănă cu mine.

- Îţi mulţumim de aşa primire. Dar aşa nu voim să intrăm la tine, dacă nu îl primeşti şi pe fratele nostru cel alb. Rămâi sănătoasă, ziseră ei.

Ploaia se făcea tot mai mare. Fluturii zburară la crinul cel alb şi îi ziseră:

- Dragă crinule, deschide-ne floarea ta, ca să ne adăpostim în ea de ploaie.

- Pe cel alb îl primesc cu bucurie, că e alb la culoare ca şi mine, dar pe ceilalţi nu vă primesc.

- Dacă nu-i primeşti şi pe fraţii mei, atunci nici eu nu vin la tine. Mai bine să fim udaţi cu toţii decât

să ne părăsim unul pe altul, zise fluturaşul cel alb.

Astfel, fluturaşii zburară mai departe.

Soarele, care era ascuns în dosul norilor, văzu bunătatea celor trei fluturaşi şi se bucură că ţineau atât de mult unul la altul. De aceea, el ieşi dintre nori şi alungă ploaia.

Peste puţin aripile lor se uscară, iar trupuşoarele lor se încălziră. Cei trei fluturi zburară acasă şi se culcară fericiţi!

EXEMPLUL 5

ACTIVITATE OPȚIONALĂ

CASTELUL CU POVEȘTI

NIVELUL I GRUPA MIJLOCIE

ANUL ȘCOLAR 2022-2023

ARGUMENT

Vârsta preșcolară este vârsta la care copilul este fascinat de cuvinte, de povești, povestiri și legende. Poveștile i-au fascinat întotdeauna pe cei mici, le-au captat atenția, i-au făcut să se implice, să se viseze eroi care învinge întotdeauna, să aprecieze personajele și lucrurile bune, pozitive.

Prin intermediul acestui opțional, copiii vor descoperi povești noi, se vor transpune în pielea personajelor, vor rezolva situații problemă, vor învăța să comunice corect (să asculte și să formuleze mesaje). Ghicitorile, proverbele, poezioarele hazlii, textele care au conținut satiric, umoristic îi vor face pe copii să se destindă, să participe cu plăcere și interes la acest tip de activitate.

Acest opțional urmărește prin multitudinea și diversitatea textelor ca cei mici să fie determinați să învețe să asculte sau să audieze un text, să descopere informații noi, să aplice/să valorifice cunoștințele dobândite, să redea conținutul unui text, să identifice mesajul transmis de autor. De asemenea, aceștia își vor exersa exprimarea verbală corectă și utilizarea limbajului non-verbal ca modalitate de exprimare a gândurilor și sentimentelor personajelor din povești. Prin acest opțional, copiii își vor dezvolta creativitatea și vor putea dramatiza într-o manieră proprie momente din povești.

Alegerea acestui opțional de către părinți indică dorința acestora de a-și ajuta copiii să aibă cunoștințe bogate despre povești și personaje din povești și o exprimare verbală corectă din punct de vedere gramatical. De asemenea, aceștia doresc să se implice în activitățile opționalului participând la dramatizări sau la activitățile practice organizate la nivel de grupă.

Activitatea primordială a copilăriei este jocul, așadar, totul trebuie să se desfășoare ca un joc pentru a-i ajuta să își dezvolte creativitatea și să își formeze un așa-zis simț al limbii materne, care nu poate fi exersat decât prin lectură și prin joacă cu cuvintele, motiv pentru care am optat pentru alegerea acestui opțional.

Ceeea ce se urmăreşte, de fapt, este a-i determina pe copii să-i înveţe să asculte, să se relaxeze şi, treptat, să „simtă'' cuvintele, frumuseţea şi expresivitatea lor: să aibă răbdare şi să recepteze cu plăcere textele literare.

1. DIMENSIUNI ALE DEZVOLTĂRII: .

- Mesaje orale în contexte de comunicare cunoscute;
- Premise ale citirii și scrierii, în contexte de comunicare cunoscute;
- Ascultarea activă a mesajului pentru înțelegerea și receptarea lui (comunicare receptivă);
- Exprimarea orală a mesajului, a emoțiilor etc. (comunicare expresivă);
- Manifestarea unei atitudini pozitive faţă de limba română;
- Curiozitate, interes și inițiativă în învățare;

2. COMPORTAMENTE VIZATE:

- C1: Stimularea capacității de receptare a textelor literare din literatura română și universală pentru copii;
- C2: Dezvoltarea capacității de exprimare orală și scrisă;
- C3: Dezvoltarea capacității de reprezentare a unor secvențe din povești prin desene;
- C4: Dezvoltarea creativității și expresivității limbajului oral;
- C5: Educarea unei exprimări verbale corecte din punct de vedere fonetic, lexical și sintactic;
- C6: Stimularea imaginației copiilor prin compararea unor scurte povești;
- C7: Interpretarea prin dramatizare a unor momente din povești.

3. OBIECTIVE OPERAȚIONALE

- O1: Să asculte cu atenție un text citit sau povestit:
- O2: Să înțeleagă conținutul unui text literar audiat sau citit;
- O3: Să aprecieze comportamentul personajelor;
- O4: Să ordoneze imagini corespunzătoare firului epic dintr-un text;
- O5: Să formuleze întrebări și răspunsuri în legătură cu textul audiat;
- O6: Să prezinte conținutul textului literar;
- O7: Să creeze noi texte pornind de la un text cunoscut;
- O8: Să deseneze personaje din povești;
- O9: Să redea prin desen punctul culminant al textului audiat:
- O10: Să manifeste interes și plăcere pentru audierea textelor literare, pentru redarea lor în lucrări plastice;
- O11: Să compună text pe baza imaginilor utilizând un limbaj adecvat;
- O12: Să redea cu propiile cuvinte conținutul unei povești pe baza imaginilor;
- O13: Să formuleze propoziții corecte din punct de vedere gramatical pe baza imaginilor din povești;
- O14: Să pronunțe corect cuvintele corespunzătoare imaginilor de pe jetoane;
- O15: Să compună scurte povești pe tematica dată;
- O16: Să prezinte un alt final pentru povestea audiată;
- O17: Să interpreteze scenic pasaje din povești.

4. ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE:

Activitățile de învățare vor fi desfășurate prin următoarele modalități:

- Lecturi ale educatoarei;
- Povestiri;
- Repovestiri;
- Vizionarea unor materiale audio-vizuale;
- Dramatizări;
- Jocuri de rol;
- Convorbire;
- Activități practice (colaje, lipire, decupare, etc) cu input de tip instrucțiuni;
- Activități de educație plastică (modelaj) cu input de tip instrucțiuni.

5. MATERIALE DIDACTICE:

Cărţi de basme, poveşti, poezii, scenete, ghicitori, hârtie, carton, acuarele, pensule, creioane colorate, mulaj corp uman, planșe didactice, diverse costume.

6. EVALUAREA:

- observarea sistematică a activității;
- aprecieri verbale;
- jocuri-concurs;
- CD cu poze din activitățile desfășurate;
- serbare pe teme ecologice.

PROIECTAREA ACTIVITĂŢILOR OPŢIONALE

Nr. Crt	Data	TEMA ACTIVITĂŢII	MIJLOACE DE REALIZARE
1.	12.09. 2022	„Scufiţa Roşie''	- povestirea educatoarei
2.	19.09. 2022	„Scufiţa Roşie''	- recunoaşterea personajelor după replicile acestora
3.	26.09 2022	„Scufiţa Roşie''	- joc didactic pentru formarea de perechi – adjectiv
4.	03.10. 2022	„Ursul păcălit de vulpe"	- povestirea educatoarei
5.	10.10 2022	„Ursul păcălit de vulpe"	- recunoaşterea personajelor după replicile acestora
6.	17.10 2022	„Ursul păcălit de vulpe"	- dramatizare
7.	31.10	„E toamnă!"-ghicitori	- joc concurs

	2022		
8.	07.11. 2022	„Toamna” -poezie	- exersarea creativităţii prin crearea unui dialog între legumele şi fructele din poezie.
9.	14.11. 2022	„Iedul cu trei capre”	- povestirea educatoarei
10.	21.11. 2022	„Iedul cu trei capre”	- repovestire
11.	28.11. 2022	„Iedul cu trei capre”	- joc didactic pentru formarea de perechi substantiv – adjectiv
12.	05.12. 2022	„Baba iarnă face pozne!”- poveste	- povestirea educatoarei - redarea prin pictură a unui personaj din poveste
13.	12.12. 2022	„Fetiţa cu chibrituri” – Hans Christian Andersen -poveste	- povestirea educatoarei - propunerea altui final pentru „Fetiţa cu chibrituri” de Hans Christian Andersen
14.	19.12. 2022	„Legenda lui Moş Crăciun ”- poveste	povestirea educatoarei - redare prin modelaj a unei secvenţe din poezie
15.	09.01. 2023	„Ghiceşte de unde vin eu!”	- exerciţii de recunoaştere a personajelor din poveştile parcurse în cadrul activităţii din cadrul opţionalului
16.	16.01. 2023	„Povestea omului de zăpadă”- poveste	- povestirea educatoarei

17.	23.01. 2023	„Povestea omului de zăpadă”- poveste	- recunoaşterea personajelor după replicile acestora
18.	30.01. 2023	„Capra cu trei iezi”	- povestirea educatoarei
19.	06.02. 2023	„Capra cu trei iezi”	- recunoaşterea personajelor după replicile acestora
20.	13.02. 2023	„Capra cu trei iezi”	- joc didactic pentru formarea de perechi substantiv – adjectiv
21.	20.02. 2023	„Capra cu trei iezi”	- dramatizare
22.	27.02. 2023	„Legenda ghiocelului”- poveste	- povestirea educatoarei
23.	06.03. 2023	„8 Martie”- poezie	- intonarea cursivă şi expresivă a poeziei dedicate mamei
24.	13.03. 2023	„Ploaia pentru floarea cea mică”-	- povestirea educatoarei
25.	20.03. 2023	„De-a grădinarii”	- joc de rol; - exerciţii de redare şi recunoaştere a unor aspecte de primăvară utilizând un limbaj corect din punct de vedere gramatical
26.	27.03. 2023	„Ce a pus iepuraşul în coş”	joc didactic; - exerciţii de redare şi recunoaştere a unor obiecte cu specific de Paşte.
27.	03.04. 2023	„Rilă Iepurilă şi cărăbuşul cu aripioare de aur”-	- povestirea educatoarei
28.	10.04. 2023	„Rilă Iepurilă şi cărăbuşul cu aripioare de aur”-	- joc de rol
29.	24.04.	„Coliba Iepurașului”	- repovestire

	2023		
30.	08.05. 2023	„Coliba Iepurașului”	- dramatizare
31.	15.05. 2023	„Punguța cu doi bani”	- povestirea educatoarei
32.	22.05. 2023	„Punguța cu doi bani”	- recunoaşterea personajelor după replicile acestora
33.	29.05. 2023	„Cărticica de poveşti”	- confecţionare album
34.	12.06. 2023	„Carnavalul personajelor din poveşti”	-serbare

CAPITOLUL 3.

EVALUAREA

Evaluarea se poate defini ca un sistem de concepții, principii și tehnici referitoare la măsurarea și aprecierea rezultatelor școlare și a procesului didactic.

Evaluarea[98] reprezintă un proces didactic complex, integrat structural şi funcţional în activitatea instructiv-educativă. Ea este, în opinia lui Ausubel, punctul final într-o succesiune de evenimente care cuprinde următorii paşi: stabilirea scopurilor şi a obiectivelor pedagogice, proiectarea şi executarea programului de realizare a scopurilor, măsurarea rezultatelor aplicării programului. Procesul evaluativ este totodată şi un punct de pornire, deoarece activitatea este adaptată nevoilor de educaţie şi posibilităţilor reale de a le satisface, procesul de învăţământ capătă o structură ciclică, iar evaluarea joacă un rol reglator.

„Evaluarea merită un loc important în învăţământ, din care face parte integrată. Ea are întotdeauna un raport direct sau indirect cu progresul, în extensie şi în calitate, al învăţării.” (D. Ausbel). Dacă luăm în considerare studiile efectuate de către D. Ausbel[99], se poate afirma că evaluarea este o componentă importantă a procesului de învăţământ, ce permite luarea, în cunoştinţă de cauză, a unor decizii de reglare, ameliorare şi perfecţionare a activităţii copilului.

Scopul evaluării este de a îmbunătății actul didactic. În opinia cadrului didactic, funcţiile evaluării urmăresc:

• strângerea informaţiilor privind măsura în care au fost atinse obiectivele stabilite;

• controlul asupra activităţii desfăşurate;

• stabilirea eficienţei organizării, structurării, accesibilizării conţinutului, a alegerii strategiei adecvate întregii grupe sau copiilor aparte;

• identificarea unor lacune, dificultăţi, rămâneri în urmă pentru ca pe baza lor să se elaboreze un program de intervenție/recuperare (cu întreaga grupă, pe grupe mici sau individual).

La nivelul învățământului preşcolar, evaluarea:

• îl ajută să fixeze, să consolideze şi să reţină cunoştinţele prin repetare şi întărirea pozitivă pe care evaluarea o determină, să le integreze în sisteme;

• îi mărește încrederea în forţele proprii şi îi descurajează comportamentele negative;

• îi susţine interesul pentru cunoaştere, stimulându-i şi dirijându-i învăţarea;

• contribuie la formarea capacităţii de autoapreciere şi la stimularea tendinţei de autoafirmare;

[98] Tomșa, (2005), *Psihopedagogie preșcolară și școlară*, București, p. 165

[99] Vrânceanu M., (2018), *Metodologia de monitorizare şi evaluare a dezvoltării copilului în baza standardelor de învățare și dezvoltare a copilului,* Ghid pentru cadrele didactice din educația timpurie, Chișinău, p.6

• contribuie la întărirea legăturii grădiniţei cu familia. Toate aceste funcţii demonstrează necesitatea includerii evaluării în activitatea didactică.

Fiecare copil este unic, așadar pentru fiecare în parte se vor utiliza tehnicile și strategiile de învățare și comunicare potrivite, astfel, încât ei să beneficieze de spijinul și stimularea corespunzătoare pentru dezvoltarea optimă.

Pentru a realiza o evaluare cât mai exactă a competenţelor copiilor este nevoie de metode eficiente. Metodele principale pe care educatoarea le va utiliza pentru colectarea datelor privind dezvoltarea copilului sunt:

1) observarea copilului în timpul diferitelor activităţi şi momente din programul zilnic, consemnarea rezultatelor în caietul de observații;

2) dialogul/conversația/interviul cu copilul şi cu părinţii pentru cunoaşterea dezvoltării psiho-fizice, a nivelului de cunoaştere, a deprinderilor preşcolarilor;

3) proba practică.

Educatoarea poate utiliza modalități alternative de monitorizare și evaluare: discuțiile individuale cu copiii, autoevaluarea, apecierile verbale, aprecierea rezultatelor prin laude, ecusoane, medalii, jocuri evaluative, lucrări practice, metoda consemnării pe un grafic a rezultatelor (prin simboluri) pe activități și preferințe, afișarea lucrărilor, serbările, activitățile în aer liber, vizite, excursii, portofoliul etc. Contribuţia jocurilor şi a activităţilor alese, inclusiv tranzițiile, rutinele, plimbările și jocurile în aer liber, se evaluează împreună cu cea a activităţilor comune/integrate, deoarece este dificil să determinăm cât din performanţele copiilor se datorează fiecărei forme de activitate. Important este ca la finele fiecărei activităţi, preşcolarii să-şi îmbunătăţească rezultatele, să se comporte conform regulilor stabilite de comun acord. Astfel, prin toate aceste forme de evaluare şi metode de apreciere a rezultatelor, preşcolarii devin treptat capabili să se autoaprecieze, să descopere ce au lucrat bine, corect, ce achiziţii noi au, dar şi ce lacune trebuie compensate.

Cele mai des întâlnite forme de evaluare sunt: evaluarea **iniţială, continuă şi finală.**

Evaluarea iniţială se realizează la începutul unui program de „instruire” şi stabileşte nivelul de pregătire a preşcolarilor în momentul iniţierii programului respectiv, constituind o condiţie hotărâtoare pentru reuşita activităţilor următoare deoarece oferă educatoarei posibilitatea de a cunoaşte potenţialul fiecărui copil.

La fiecare început de an școlar se planifică o perioadă de două săptămâni pentru evaluarea inițială a copiilor din grupă, în scopul cunoașterii acestora, pentru a stabili care este nivelul și ritmul lor de dezvoltare, gradul în care stăpânesc anumite cunoștințe, abilități sau competențe necesare învățării.

Întrucât nu există un set unitar de probe de evaluare[100] pentru copiii de 3-6/7 ani, selectarea probelor de evaluare sau conceperea lor trebuie să se facă cu multă responsabilitate, consultând bibliografia de specialitate și Curriculum-ul pentru învățământul preșcolar (3-6/7 ani) 2019, ținându-se seama de comportamentele specifice fiecărui domeniu de dezvoltare.

O evaluare eficientă este bazată pe observarea sistematică a comportamentului copilului deoarece oferă educatoarei informații despre copii privind perspectiva capacității lor de acțiune și de relaționare, despre competențele și abilitățile de care dispun în mod direct. Chiar dacă sunt menționate și fișele de lucru printre celelalte metode de evaluare trebuie avut grijă ca probele cu sarcini pe fișe să fie echilibrate cu observarea comportamentului copilului în timpul jocului, copiii să nu fie reținuți de la joc, pentru a rezolva sarcini pe fișe.

Probele de evaluare sunt integrate în activitatea zilnică obișnuită, de exemplu, jucându-se la Centrul „Joc de rol”, „De-a bucătăria”, copilului i se pot adresa întrebări despre culorile obiectelor de veselă. În Centrul „Construcții” se pot obține informații despre formele geometrice pe care copilul le cunoaște. La „Științe” printr-o discuție, fără a-i întrerupe jocul cu castanele, se poate constata dacă face clasificări, ordonări după mărime sau poate număra.

Este necesar să observăm copilul în contexte naturale cât mai variate, în mediile lui firești: în sala de grupă, în timpul jocului în aer liber, în timpul activităților extracurriculare, în timpul mesei, la sosirea și plecarea din grădiniță. Se recomandă evitarea evaluării unilaterale, care vizează doar latura cognitivă (daca numără, vorbește în propoziții, recunoaște anumite cuvinte, știe povești, poezii etc.), ci și nivelul de dezvoltare al copilului din punct de vedere fizic și socio-emoțional, iar informațiile obținute trebuie analizate în interrelație.

Datele obţinute ajută la conturarea activităţii didactice în trei planuri: stabilirea modului adecvat de predare a noului conţinut al programei, organizarea unui program de recuperare, dacă este cazul, şi adoptarea unor măsuri de sprijinire şi recuperare a unora din preşcolari.

Această formă de evaluare determină o anumită planificare a secvenţelor de învăţare pentru a aprecia viitoarele progrese ale preşcolarilor, dar şi pentru a permite educatoarei să-şi evalueze strategia didactică folosită.

Evaluarea formativă îşi propune să verifice toţi preşcolarii asupra conţinuturilor predate, fapt ce permite ca educatoarea să cunoască pregătirea copiilor, identificarea lacunelor, după fiecare secvenţă de învăţare să adopte măsuri pentru ameliorarea procesului de învăţământ.

Se poate realiza cu ajutorul fișelor individuale, a jocurilor-exerciții, a jocurilor de rol, a povestirilor, a repovestirilor, a dialogurilor în situații reale sau imaginare, memorizărilor, asamblărilor de figurine, construcțiilor, modelajului etc. Ea vizează toate domeniile de dezvoltare

[100] Chiriac M.(1970), „*Evaluarea-ghid al activității din grădiniță*”- studiu științific, București

ale copilului. În funcție de rezultatele obținute, se stabilește un plan de intervenție remedial sau de dezvoltare.

Cele mai utilizate instrumente de înregistrare a datelor sunt: fișa de observație, grilele de verificare și control, rapoartele, fișa de caracterizare. Aceste documente însoțite de observații - comentarii, aprecieri ale educatoarei, fotografii - sunt cuprinse în portofoliul copilului și dovedesc traiectoria dezvoltării lui.

Evaluarea finală intervine la sfârşitul unei perioade mai lungi de învăţare, la sfârşit de an şcolar, ciclu de învăţământ. Se urmărește stabilirea măsurii în care elevii au capacitatea de a opera cu cunoștințele de bază însușite și și-au format abilitățile vizate pe parcursul derulării programului de instruire. Oferă informații utile asupra nivelului de performanță atins de elevi în raport cu obiective propuse.

Aceasta formă de evaluare vizează nivelul de performanță atins în raport cu dimensiunile dezvoltării și comportamentele vizate cuprinse în curriculum și se realizează, în special, înainte de părăsirea grădiniței. Pe baza constatărilor privind măsura în care copilul a atins comportamentele vizate, educatoarea îi schițează profilul de personalitate, descrie inventarul de cunoștinte principale, identifică interesul și posibilitățile de învățare, pentru a argumenta recomandarea înscrierii sale în școala primară sau reținerea în grădiniță.

Aşadar, prin evaluare, educatoarea îşi îndeplineşte misiunea de a pregăti copilul pentru intrarea în şcoală, de a urmări ce se întâmplă cu el şi după terminarea grădiniţei, furnizând învăţătorilor datele necesare continuării acţiunii instructiv-educative pe diferite trepte. Totodată, se recomandă cadrului didactic să monitorizeze în permanență progresul copilului. Acesta fiind în prealabil comunicat și discutat cu familia acestuia. Implicarea părinților ca sursă de informații și evaluatori direcți se poate realiza prin activități comune (părinți-copii-educatoare), activități de consiliere, discuții informale individuale, periodice sau zilnice, dacă este necesar, prin analiza portofoliului individual al copilului, prin analiza agendei de comunicare cu părinții, prin scrisori tematice, prin intermediul copiilor care vor duce acasă desene, fişe, felicitări, tablouri confecţionate de ei, etc., sporind, astfel, preocuparea acestora pentru munca educativă şi conţinutul informaţional transmis de educatoare şi atrăgând sprijinul lor ca parteneri în educaţie. Acest lucru ajută familia să știe care sunt obiectivele programului educațional corespunzător vârstei copilului lor, precum și ce înseamnă și care sunt domeniile de dezvoltare, care este stadiul de dezvoltare la care se află propriul copil, ce este capabil să rezolve la un moment dat în raport cu vârsta și cu stadiul anterior de dezvoltare etc.

Metode şi instrumente de evaluare utilizate în activităţile de educare a limbajului

În grădiniţă sunt valorificate, cu nuanţe specifice, atât metodele clasice, cât şi cele moderne de evaluare, adaptate particularităților copiilor preșcolari şi la specificul demersului instructiv-educativ derulat în ciclul preșcolar:

METODE CLASICE/TRADIȚIONALE DE EVALUARE:

OBSERVAREA SISTEMATICĂ A COPIILOR

- deprinderile copiilor preşcolari de a valorifica valenţele comunicării verbale (orale, scrise), nonverbale şi paraverbale;
- etapele dezvoltării limbajului copilului;
- caracteristici ale dialogului cu copilul şi cu părinţii;
- caracteristici ale produselor activităţii copiilor (desene, colaje, machete, picturi, construcţii etc.);
- caracteristici ale procesului de comunicare, de integrare/socializare;

PROBA ORALĂ

- caracteristicile pronunţiei copiilor;
- caracteristici ale implicării copiilor într-un anumit tip de dialog;
- măsura în care copiii utilizează limba română literară actuală la nivel fonetic/fonologic, lexical-semantic, gramatical, stilistic;
- capacitatea copiilor de a se raporta la un anumit text literar/nonliterar;
- capacitatea de a verbaliza întâmplări reale/imaginare etc.;

PROBA SCRISĂ/GRAFICĂ

- redarea în scris/grafic a unor sunete/cuvinte/propoziţii, reprezentarea lor grafică;

deprinderile copiilor de a scrie după „dictare”, de a transcrie, de a copia anumite semne grafice/litere (de exemplu, propriul prenume al copilului preşcolar) etc.;

PROBA PRACTICĂ

- relaţionarea oral – grafic în comunicare;
- realizarea/completarea de machete care să reflecte receptarea şi decodarea corectă de către copii a unui text (lecturat, povestit de educatoare);
- capacitatea de redare a unei replici în cadrul unei dramatizări (cu nuanţele posibile la fiecare nivel de vârstă) etc.;

TEMA DE LUCRU ÎN GRUPĂ

- gruparea personajelor aparţinând aceluiaşi text;
- corelarea unei imagini cu reprezentarea grafică a silabelor cuvântului care o denumeşte (__ __ = pentru un cuvânt alcătuit din două silabe; __ __ __ = pentru un cuvânt alcătuit din trei silabe etc.);
- eliminarea dintr-o mulţime de elemente a celui care nu se potriveşte;

- „verbalizarea” rezultatelor, realizată de fiecare copil sau de purtătorul de cuvânt al fiecărei echipe etc.

AUTOEVALUAREA

- raportarea la criterii stabilite/discutate în prealabil cu preşcolarii;

METODE MODERNE/ALTERNATIVE DE EVALUARE:

PORTOFOLIUL INDIVIDUAL/DE GRUP

- însumarea materialelor asociate anumitor conţinuturi abordate în cadrul demersului instructiv-educativ în grădiniţă, a produselor activităţilor copiilor preşcolari (de exemplu, portofoliul/mapa fiecărui copil);

HARTA IMAGISTICĂ

- modalitate de reflectare, de către preşcolari, a relaţiilor pe care aceştia le stabilesc între imagini aparţinând aceleiaşi sfere sau unor sfere diferite ale cunoaşterii, ale realităţii etc.;
- în funcţie de tema reflectată, harta imagistică poate fi realizată ramificat, arborescent, linear etc.; de exemplu, harta imagistică a basmului *Albă-ca-Zăpada şi cei şapte pitici* poate cuprinde siluetele personajelor, cerculeţe albe şi negre (corespunzând personajelor pozitive, respectiv negative), săgeţi de diferite tipuri (cu un capăt, cu două capete etc.), dispunerea acestora indicând felul în care copiii preşcolari percep relaţiile dintre diferitele tipuri de personaje (de exemplu, un copil poate plasa în partea de sus a hărţii împăratul şi împărăteasa – mama Albei-ca-Zăpada, alt copil poate pune alături de silueta împăratului pe cea a mamei vitrege etc.);

PROIECTUL

- activitate etapizată, implicând: explicarea temei alese, discutarea elementelor noi care apar pe măsură ce se lucrează, urmată de soluţionarea eventualelor probleme; de exemplu, proiectul care vizează realizarea unui album în care copiii preşcolari, pe măsură ce parcurg în cadrul activităţilor de diferite tipuri desfăşurate în grădiniţă tema *Primăvara*, lipesc imagini caracteristice acestui anotimp, realizează desene după texte având această temă, completează treptat un mini-ierbar cu florile de primăvară din zona în care locuiesc, reflectă, în imagini, fotografii etc., obiceiurile specifice sărbătorilor de primăvară etc. (albumul poate fi realizat pe echipe de lucru: *Echipa micilor fotografi, Echipa florilor, Echipa sărbătorilor de primăvară, Echipa pictorilor* etc.);

INVESTIGAŢIA

- activitate organizată simplu, individual sau pe grupe, vizând acumularea de informaţii despre un conţinut dat şi sistematizarea informaţiilor (după anumite criterii) şi a rezultatelor obţinute; de exemplu, la grădiniţă se poate „investiga” de către preşcolari maniera de realizare a unor reclame pentru produse/activităţi asociate vârstei copiilor sau comportamentul anumitor personaje din texte

cunoscute (în acest caz putând fi folosite siluete, machete, fragmente din înregistrări audio, video) etc.

Pentru întocmirea modelelor de evaluare, inițială și finală, ambele nivele, se recomandă consultarea Curricumului pentru educație timpurie 2019, Reperele fundamentale în învățarea și dezvoltarea timpurie a copilului de la naștere la 7 ani, Suport-curriculum educație timpurie 2019.

3.1. Model de evaluare inițială (nivel I & II)

Model de evaluare inițială aplicată la grupa mică (nivel I)

Evaluarea inițială se realizează la începutul anului școlar sau la integrarea copilului în grupă. Ea ne permite o reprezentare cât mai exactă a situației existente și ne sugerează strategii adecvate pentru obținerea performanței.

De obicei, prima săptămână la grupa mică este săptămâna de acomodare, dar educatoarea face observații și le notează în caietul de obsevații al grupei, evaluarea fiind indirectă, obsevând copilul în diverse situații, discutând, prin joacă/jocuri, etc.

A. DOMENIUL PSIHOMOTRIC

DPM- Joc: „Ursuleţii în excursie”

Itemi:

a) Merge în direcţia indicată de educatoare;
b) Întinde mâinile sus, în faţă;
c) Bate din palme sus, jos;
d) Sare pe loc.

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c., d.)

D = comportament în dezvoltare (a., b.)

Obiectiv: *să execute la comandă mişcări ale diferitelor segmente ale corpului;*

Copiii vor fi organizați pe grupuri de câte 5-6 şi vor executa, la comanda educatoarei, toate cerințele de la punctele a, b, c şi d. Activitatea se va desfăşura prin organizarea unui parcurs aplicativ. Copiii vor merge spre un reper dat, apoi vor executa restul mişcărilor sugerate de către educatoare, care va nota, cu punctajele stabilite, activitatea acestora.

B. DOMENIUL LIMBĂ ȘI COMUNICARE-DEZVOLTAREA LIMBAJULUI

DLC- Joc didactic: „Camionul cu jucării”

Itemi:

a) Denumeşte 4 jucării;

b) Pronunţă corect sunetele;

c) Formulează o propoziţie simplă despre o jucărie numită.

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c.)

D = comportament în dezvoltare (a., b.)

Obiective:

• *să pronunţe relativ corect cuvintele, fără omisiuni sau inversări de sunete ori de grupuri de sunete;*

• *să formuleze propoziţii simple, ca răspuns la întrebările primite.*

A. Copiii aşezaţi în semicerc, vor recunoaşte, la provocarea educatoarei, jucăriile. Proba se va desfăşura sub formă de joc, cu toată grupa de copii. (PROBĂ ORALĂ)

B. Pronunţia clară, corectă a sunetelor integrate în cuvinte, fără omisiuni, prelungiri sau inversiuni, va fi notată cu A, cea deficitară - cu D. (PROBĂ ORALĂ)

C. Educatoarea va prezenta diferite jucării (avion, barcă, păpuşă, minge, ursuleţ, etc.), iar copiii vor fi solicitaţi să alcătuiască propoziţii simple. Răspunsurile vor fi notate cu A sau D, în funcţie de promptitudinea răspunsului sau de alcătuirea corectă a propoziţiei. Proba se va desfăşura sub formă de joc, cu grupuri de câte 5 copii. (PROBĂ ORALĂ)

C. DOMENIUL ŞTIINŢE- CUNOAŞTEREA MEDIULUI

DŞ 1- Joc didactic: „Ne jucăm cu păpuşa”

Itemi:

a) Spune care sunt principalele părţi ale corpului uman (mâini, picioare, cap, spate, abdomen);

b) Recunoaşte şi denumeşte 4 obiecte de îmbrăcăminte/încălţăminte;

c) Denumeaşte cel puţin 4 alimente de bază (lapte, pâine, ouă, biscuiţi, etc.).

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c.)

D = comportament în dezvoltare (a., b.)

Obiective:

- *să enumere părţile componente ale corpului uman;*

- *să denumească unele obiecte de îmbrăcăminte şi încălţăminte;*
- *să denumească alimente de bază (lapte, pâine, ouă, biscuiţi, etc.).*

Proba se va desfăşura sub formă de joc, cu grupuri de câte 5 copii. (PROBĂ ORALĂ)

A. Fiecare recunoaştere a unei părţi a corpului va fi notată cu A.

B. Proba a doua va fi aplicată într-o activitate ulterioară şi se va desfăşura la fel ca cea precedentă, cu grupuri de câte 5 copii.

C. A treia probă va fi aplicată într-o activitate ulterioară şi se va desfăşura la fel ca cele precedente, cu toată grupa de copii.

C. DOMENIUL ŞTIINŢE- ACTIVITĂŢI MATEMATICE

DȘ2- Exercițiu cu material individual: „Copiii harnici”

Itemi:

a) Separă jucăriile de alte obiecte;

b) Grupează maşinile după mărime;

c) Construieşte, după model, un tren din cuburi (1-roşu, 1-albastru)

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c.)

D = comportament în dezvoltare (a., b.)

Obictive:

- *să clasifice obiecte după criteriul formei şi mărimii;*
- *să construiască structuri după un model dat.*

Proba se va desfăşura cu grupuri de câte 5 copii. Vor fi prezentate sarcinile şi modul de realizare al acestora, în mod general, apoi se va prezenta câte o sarcină, pe rând, urmată imediat de rezolvarea ei de către câte un copil. (PROBĂ ORALĂ)

DȘ2- Joc didactic: „Unde se află ursuleţul?”

Itemi:

a) Denumeşte poziţia ursuleţului: sus, jos, sub, pe;

b) Aşază ursuleţul în poziţia cerută**.**

Indicatori:

A = comportament atins (a., b.)

D = comportament în dezvoltare (a.)

Obiective:

- *să sesizeze relaţiile spaţiale între grupe de obiecte;*
- *să plaseze obiecte în poziţiile indicate.*

Proba va fi aplicată într-o activitate şi se va desfăşura cu toată grupa de copii. Vor fi prezentate sarcinile şi modul de realizare al acestora, în mod general, apoi se va prezenta câte o sarcină, pe rând, urmată imediat de rezolvarea ei de către un copil. (PROBĂ ORALĂ)

D. DOMENIUL OM ŞI SOCIETATE - EDUCAȚIE PENTRU SOCIETATE

DOS1- Joc didactic: „Ne jucăm cu păpuşa!”

Itemi:

a) Foloseşte formule de salut: „Bună ziua!”; „Bună dimineaţa!”; „ La revedere!”;
b) Foloseşte formulele: „Te rog!” şi „Mulţumesc!”.

Indicatori:

A = comportament atins (a., b.)
D = comportament în dezvoltare (a.)

Obiectiv:

- *să cunoască norme elementare de convieţuire în grup (formule de politeţe);*

Educatoarea va prezenta copiilor aşezaţi în semicerc, o păpuşă ce va desfăşura diferite activităţi: va intra/va ieşi din grupă, le va prezenta diferite jucării, pe care copiii vor fi încurajaţi să i le ceară, etc. Proba se va desfăşura sub formă de joc, cu *toată grupa de copii.* (PROBĂ ORALĂ)

DOS1- Observația

Itemi:

a) Mănâncă singur;
b) Se încalță singur.

Indicatori:

A = comportament atins (a., b.)

D = comportament în dezvoltare (a.)

Obiectiv:

- *să dobândească autonomie în activitatea zilnică;*

Copiii vor fi observați pe parcursul mai multor activități şi vor fi notate diferitele comportamente ale acestora (cele enumerate anterior). (PROBĂ ORALĂ)

D. DOMENIUL OM ŞI SOCIETATE-ACTIVITĂȚI PRACTICE ŞI ELEMENTE DE ACTIVITATE CASNICĂ

DOS2- Colaj: „Câmp cu flori”

Itemi:

a) Lipește tulpini de flori și flori la locul potrivit

b) Lipește fâșii de iarbă la locul potrivit

Indicatori:

A = comportament atins (a., b.)

D = comportament în dezvoltare (a.)

Obiective:

- *să lipească flori și iarbă respectând indicațiile educatoarei*

Activitatea se va desfăşura cu toată grupa de copii.

E. DOMENIUL ESTETIC ŞI CREATIV-EDUCAŢIE ARTISTICO-PLASTICĂ

DEC1- Desen: „Colorăm şi ne jucăm cu baloane”

Itemi:

a) Ţine cu destulă uşurinţă creionul în mână;

b) Colorează baloanele, cu sau fără depăşirea liniei de contur;

c) Numeşte două dintre culorile primare: roşu, galben, albastru (roşu ca mărul, galben ca soarele, albastru ca cerul).

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c.)

D = comportament în dezvoltare (a., b.)

Obiective:

- să traseze cu îndrăzneală linii, pentru a colora suprafeţe date;
- să asocieze culori unor elemente, obiecte întâlnite în mediul apropiat.

Activitatea se va desfăşura cu *toată grupa de copii.* Copiii vor colora siluetele de baloane, după intuirea materialelor şi a modelului.

a) Va fi observată şi notată modalitatea de a ţine/a folosi creionul;
b) Realizarea temei (colorarea) va fi notată în funcţie de acoperirea suprafeţei, încadrarea în spaţiu, folosirea diferitelor culori;
c) Educatoarea va prezenta diverse baloane având culorile primare (roșu, galben, albastru), apoi aceştia vor denumi culoarea baloanelor obținute.

E. DOMENIUL ESTETIC ŞI CREATIV- EDUCAŢIE MUZICALĂ

DEC2- Exerciţiu muzical: „Cântă ca mine!”

Itemi:

a) Ascultă cu interes și atenţie cântece;
b) Reproduce relativ corect, după model, un cântec simplu.

Indicatori:

A = comportament atins (a., b.)

D = comportament în dezvoltare (a.)

Obiective:

- *să audieze cu interes cântece cu linie melodică simplă;*
- *să intoneze linia muzicală a unui cântec.*

a) Pe parcursul mai multor activităţi, copiii vor asculta/audia, la alegerea educatoarei, *în grup sau individual*, cântecele propuse. (PROBĂ ORALĂ)
b) Copiii vor fi organizați în *grupuri de câte 6-7* şi, pe rând, vor “imita” fragmentul/cântecul propus de educatoare (PROBĂ ORALĂ)

Cântece propuse: „Ploaia”, „O mulțime de pitici”, „Ursuleţul Martinel”, „Veveriţa”, „Cocoşelul”, „Azorel”, „Trenul”, etc.

Model de evaluare inițială aplicată la grupa mare (nivel ii)

SĂPTĂMÂNA I

A. DEZVOLTAREA FIZICĂ, A SĂNĂTĂȚII ŞI IGIENEI PERSONALE

Mijlocul de realizare și tema: DEC - Educație Plastică - „Anotimpul meu preferat” (pictură), DPM - „Călatorie în lumea magică a poveștilor” (parcurs aplicativ); DPM - „Cel mai bun dansator” (repetarea dansurilor învățate), DEC - Educație Muzicală: „Bună dimineața, dragă gradiniță” - cântec; ADP - Rutine.

Itemi

I_1 - Execută corect tipurile de mers, alergare, săritură învățate - 2 p (*Comportament A.1.2)*

I_2 - Utilizează pensula și degetele pentru realizarea unor lucrări artistico-plastice -2 p *(Comportament A.1.3)*

I_3 - Frământă corespunzător plastilina, modelând-o sub diverse forme 2p (*Comportament A.1.3)*

I_4 - Execută corect pașii de dans sincronizând mișcările cu muzica și ceilalți colegi -2p (*Comportament A.2.3)*

I_5 - Își spalã mâinile și le șterge înainte de masã și dupã utilizarea toaletei -2 p (*Comportament A.3.4)*

B. DEZVOLTAREA SOCIO-EMOȚIONALĂ

Mijlocul de realizare și tema: DLC - Educarea Limbajului: „În lumea fermecată a poveștilor” (joc didactic); DOS - Educație pentru Societate: „Știu cum să mă comport” (joc didactic); Bibliotecă: „Cum ne comportăm cu ceilalți?” - citire de imagini; Joc de masă: „Așa da, așa nu!”; Joc de rol: „În vizită la prietenul meu”, „De-a colegii”, „De-a Scufița Roșie/ De-a capra cu trei iezi/ De-a purceluții/ De-a moșul și ridichea uriașă”; Bibliotecă: „4 cărți, 4 povești” (Scufița Roșie, Cei trei purceluși, Ridichea Uriașă, Capra cu trei iezi) (citire de imagini); Construcții: „Casa bunicuței/ Casele purceluților/ Casa iezilor”;

Itemi

I_1 - Cooperează cu ceilalți colegi în realizarea unor activități diverse, schimbă, împart obiecte și jucării între ei -2 p *(Comportament B.1.3)*

I_2 - Selectează imaginile cu comportamente pozitive -2p *(Comportament B.2.2)*

I_3 - Precizează trei reguli ale grupei -2p *(Comportament B.2.2)*

I_4 - Precizează cel puțin trei calități despre el însuși - 2p *(Comportament B.3.1)*

I_5 - Își exprimă emoțiile prin diferite desene - 2p *(Comportament B.4.1)*

C. CAPACITĂȚI ȘI ATITUDINI ÎN ÎNVĂȚARE

Mijlocul de realizare și tema: DȘ - Cunoașterea Mediului: „Spune-mi când se întamplă?” (joc didactic); DEC - Educație Plastică: „Anotimpul meu preferat” (pictură); Joc muzical: „Cel mai bun interpret”;

Itemi

I_1 - Denumește fenomene specifice anotimpului redat în imagine -2p *(Comportament C.1.1)*

I_2 - Recunoaște și așează jetonul la anotimpul corespunzător -2p *(Comportament C.1.1)*

I_3 - Finalizează lucrarea artistico-plastică, respectând tema dată -2 p *(Comportament C.2.1)*

I_4 - Interpretează cântecele învățate respectând tonul, ritmul și linia melodică -2 p *(Comportament C.3.2)*

I_5 - Execută mişcările sugerate de textul cântecului/jocului muzical -2 p *(Comportament C.3.)*

D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI A PREMISELOR CITIRII ȘI SCRIERII

Mijlocul de realizare și tema: DLC - Educarea Limbajului: „Știu să vorbesc corect" (joc didactic); DOS - Activitate Practică: „Diagrame cu flori și fluturi" (lipire); DOS - Educație pentru Societate: „Știu să mă comport frumos" (convorbire)

Itemi

I_1 - Denumește poveștile descoperite în imaginile de la panou -2p *(Comportament D.1.2)*

I_2 - Recunoaște povestea/personajul după un fragment audiat sau după o ghicitoare -2p *(Comportament D.1.2)*

I_3 - Descrie în câteva propoziții scena din poveste -2 p *(Comportament D.1.2)*

I_4 - Recită o poezie respectând tonul, pauzele, intonația -2p *(Comportament D.2.1)*

I_5 -Desparte cuvintele recunoscute în imagini cu ajutorul educatoarei- 2 p *(Comportament D.3.3)*

E. DEZVOLTAREA COGNITIVĂ ȘI CUNOAȘTEREA LUMII

Mijlocul de realizare și tema: DLC-Educarea Limbajului: „Alege, grupează și numără personajele" (joc didactic); DȘ - Activitate Matematică: „Cine știe, câștigă" (joc didactic); Joc de masă: „Alege și grupează(mulțime – cifră)".

Itemi

I_1 - Efectuează operații de seriere, grupare, clasificare, măsurare a obiectelor -2p (Comportament E.1.1)

I_2 - Numară în ordine crescătoare/descrescătoare în limitele 1-7- 2p (Comportament E.2.1)

I_3 - Raportează corect cifra la cantitate -2p (Comportament E.2.1)

I_4-Identifică și denumește figurile geometrice învățate (cerc, pătrat, triunghi) -2p (Comportament E.2.2)

I_5 - Grupează fructele/ legumele după criteriul cerut alcătuind mulțimi -2p (Comportament E.3.1)

Centralizare pe domeniu de dezvoltare:

A*-comportament atins:* ***8-10 p***

D *- comportament în dezvoltare:* ***5-7 p***

NS *- comportament care necesită sprijin:* ***2-4 p***

Centralizare pe comportamente:

A *- comportament atins:* ***2 p***

D *- comportament în dezvoltare:* ***< 2 p***

NS *- comportament care necesită sprijin:* ***< 1 p***

SĂPTĂMÂNA A -II-A

A . DEZVOLTAREA FIZICĂ, A SĂNĂTĂȚII ŞI IGIENEI PERSONALE

Mijlocul de realizare și tema: DPM - Educație Fizică: „Jucăriile defilează” (parcurs aplicativ-forme și ritmuri de mers); DEC - Educație Plastică: „Locomotiva” (pictură); DEC - Educație Plastică: „Animale sau plante” (modelaj), DOS - Activitate Practică: „Ornamente pentru petrecere” (decupare); DOS - Educație pentru Societate: „Cum se consumă fructele și legumele?” (convorbire), DPM - Educație Fizică: „Buburuzele la petrecere”; ALA - Joc de atenție: „Prinde jucăria”, „Noi la masă când mâncăm, curățenia o păstrăm” - ADP - deprinderi specifice mesei și îngrijirii personale;

Itemi

I_1 - Execută corect tipurile de mers învățate - 2 p *(Comportament A.1.2)*

I_2 - Utilizează pensula și degetele pentru realizarea unor lucrări artistico-plastice -2p *(Comportament A.1.3)*

I_3 - Frământă corespunzător plastilina, modelând-o sub diverse forme 2p *(Comportament A.1.3)*

I_4 - Execută corect mișcări la auzirea unei comenzi -2p *(Comportament A.2.2)*

I_5 - Enumeră alimentele sănătoase pentru organism -2 p *(Comportament A.3.1)*

B. DEZVOLTAREA SOCIO-EMOȚIONALĂ

Mijlocul de realizare și tema: DEC - Educație Plastică: „Pisica” (desen), ALA - Construcții: „Lădițe pentru jucării”; Joc de rol: „De-a animalele”; Artă: „Coifuri pentru petrecere”; ADP - Întâlnirea de dimineață;

Itemi

I_1 - Cooperează cu ceilalți colegi în realizarea unor activități diverse, schimbă, împart obiecte și jucării între ei -2 p *(Comportament B.1.3)*

I_2 - Selectează imaginile cu comportamente pozitive -2p *(Comportament B.2.2)*

I_3 - Își spune corect numele, prenumele și vârsta - 2p *(Comportament B.3.2)*

I_4 - Precizează minim două emoții învățate, imitându-le prin expersii faciale -2 p *(Comportament B.4.1)*

I_5 - Asociază emoția exprimată în imagini cu o situație în care au trăit acea emoție- 2p *(Comportament B.4.1*

C. CAPACITĂȚI ȘI ATITUDINI ÎN ÎNVĂȚARE

Mijlocul de realizare și tema: ALA - Construcții: „Îmi construiesc o jucărie"; Artă: „Jucăria preferată" (lipire), Artă: „Animalul meu preferat" (modelaj); DEC - Educație Muzicală: „Cel mai bun interpret";

Itemi

I_1 - Combină diverse materiale pentru realizarea unei lucrări artistico-plastice/practice -2p *(Comportament C.1.1)*

I_2 - Realizează diverse construcții prin ansamblarea/alăturarea/îmbinarea a minim trei materiale diferite din cele puse la dispoziție-2 p*(Comportament C.1.1)*

I_2 - Finalizează lucrarea artistico-plastică, respectând tema dată -2 p *(Comportament C.2.1)*

I_3 - Interpretează singur sau în grup, cu ajutor din partea educatoarei ,un cântec învățat -2 p *(Comportament C.3.2)*

I_4 - Execută mişcările sugerate de textul cântecului/jocului muzical -2 p *(Comportament C.3.2)*

D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI A PREMISELOR CITIRII ȘI SCRIERII

Mijlocul de realizare și tema: ADP: Întâlnirea de dimineață „Jucăriile ne povestesc"; DLC - Educarea Limbajului: „Jocul cuvintelor" (joc didactic); ALA - Biblioteca: „Citim imagini despre ferma cu animale"

Itemi

I_1 -Ascultă interlocutorul în timp ce vorbește, așteptându-și rândul la dialog/replică/răspuns -2p *(Comportament D.1.1)*

I_2 - Povestește un eveniment, respectând succesiunea întâmplărilor -2p *(Comportament D.1.2)*

I_3 - Formulează propoziții cu cuvintele necunoscute p-2 p *(Comportament D.1.2)*

I_4 - Își exprimă propriile opinii și sentimente vis-a-vis de diferite situații -2p *(Comportament D.2.1)*

I_5 - Desparte cuvintele în silabe - 2 p *(Comportament D.3.1)*

E. DEZVOLTAREA COGNITIVĂ ȘI CUNOAȘTEREA LUMII

Mijlocul de realizare și tema: DS - Cunoașterea Mediului „În lumea animalelor” (joc didactic), ALA: Știință: „Găsește umbra” (siluete); ALA - Știință: „Alege și grupează alimentele după formă”; ADP - Calendarul Naturii.

Itemi

I_1 - Raportează corect numărul și cifra la cantitate și invers -2p (Comportament E.2.1)

I_2 - Identifică și asociază formele geometrice învățate cu obiecte din mediul înconjurător (cerc, pătrat, triunghi) -2p (Comportament E.2.3)

I_3 - Identifică soluții de rezolvare a problemelor într-un grup fără ajutorul adulților -2p (Comportament E.1.4)

I_4 - Sortează ființele vii, alcătuind mulțimi după caracteristicile lor -2p (Comportament E.3.2)

I_5 - Enumeră zilele săptămânii, în ordine cronologică -2p (Comportament E.3.3)

Centralizare pe domeniu de dezvoltare:

A *- comportament atins:* ***8-10 p***

D *- comportament în dezvoltare:* ***5-7 p***

NS *- comportament care necesită sprijin:* ***2-4 p***

Centralizare pe comportamente:

A *- comportament atins:* ***-2 p***

D *- comportament în dezvoltare:* ***< 2 p***

NS *- comportament care necesită sprijin:* ***< 1 p***

Obiectivele urmărite și itemii de evaluare trebuie gândiți și formulați ținând cont de particularitățile de vârstă și cele individuale ale preșcolarilor.

Sunt vizate următoarele domenii de dezvoltare:

Dezvoltarea fizică, a sănătății și igienei personale

- Poziționează corpul și membrele în mod corespunzător pentru a imita ceva sau pe cineva sau pentru a executa o mișcare;
- Demonstrează conștientizarea simțurilor în acțiuni (recunoaște obiecte ascunse prin pipăit, fară să le vadă, execută mișcări la auzirea unor comenzi etc.);
- Demonstrează independență în igiena personală (se spală și se șterge singur pe mâini, își acoperă gura cu mâna când strănută, când tușește, folosește independent toaleta, folosește batista etc.).

Dezvoltare socio- emoţională

- Interacționează, din proprie inițiativă, cu copiii apropiați ca vârstă, în diferite contexte;
- Își spune corect numele, prenumele, vârsta, luna, ziua, orașul și țara în care s-a născut;

- Împărtășește celorlalți (copii, adulți din anturajul propriu) trăirile/emoțiile sale și reacționează adaptativ la contexte sociale variate.

Dezvoltarea limbajului, a comunicării și a premiselor citirii și scrierii

- Povestește un eveniment sau o poveste cunoscută, respectând succesiunea evenimentelor;
- Utilizează în vorbire propoziții dezvoltate și fraze;
- Stă și ascultă, în momente de lectură, fără să deranjeze, rămâne până la finalul ei.

Dezvoltare cognitivă și cunoașterea lumii

- Grupează obiecte care întrunesc două criterii concomitent;
- Creează, copiază și construiește forme (cerc, pătrat, triunghi etc.);
- Numără cu ușurință până la 5;
- Descrie timpul probabil și ilustrează o anumită stare a vremii (utilizează semne convenționale pentru ape, ploaie, munți, ninsoare, anotimpuri, zile ale săptămânii etc.).

Capacități și atitudini în învățare

- Formulează întrebări referitoare la schimbările din jur;
- Găsește forme și mijloace noi de exprimare a gândurilor și emoțiilor (prin muzică, desen, dans, joc simbolic);
- Utilizează sau combină materiale și strategii în modalități noi pentru a explora sau rezolva problema.

Evaluarea inițială la **grupa mare** poate viza următoarele obiective, dimensiuni și itemi:

DOMENIUL LIMBĂ ȘI COMUNICARE-DLC
Activități desfășurate:

1. „Cel mai bun recitator” - concurs de recitări
2. „Completează ce lipsește” - joc didactic
3. „Cine este personajul?” - joc didactic
4. „Cuvinte - propoziții” - joc didactic

Obiective

- ✓ Să recite corect și expresiv poeziile alese;
- ✓ Să folosească corect formele de singular și plural în exprimare;
- ✓ Să recunoască personajele din poveștile prezentate;
- ✓ Să asocieze corespunzător personajul cu povestea din care face parte;
- ✓ Să formuleze cuvinte și propoziții dezvoltate corecte din punct de vedere gramatical.

Dimensiuni ale dezvoltării

- Mesaje orale în contexte de comunicare cunoscute;

- Exprimarea orală a mesajului, a emoțiilor;
- Manifestarea unei atitudini pozitive față de limba română.

Itemi de evaluare

- Recită clar și expresiv poeziile cunoscute;
- Recunoaște versurile unei poezii cunoscute și denumește titlul acesteia;
- Recunoaște personajul și povestea din care face parte;
- Redă în propoziții simple sau dezvoltate conținutul unei povești, respectând ordinea logică a evenimentelor;
- Reproduce formule de început și încheiere a basmelor;
- Formulează enunțuri cu cuvinte date.

Pot fi utilizate ca măsuri ameliorative:

- ✓ Jocuri pentru exersarea pronunției corecte a sunetelor limbii române;
- ✓ Corectarea curentă a greșelilor de exprimare;
- ✓ Exprimarea permanentă în propoziții corecte din punct de vedere gramatical;
- ✓ Jocuri didactice pentru familiarizarea cu literele de tipar, despărțirea în silabe, identificarea poziției sunetelor în cuvinte etc.;
- ✓ Povestiri și repovestiri pentru îmbogățirea vocabularului;
- ✓ Colaborarea cu logopedul pe tot parcursul anului școlar.

DOMENIUL ȘTIINȚE- CUNOAȘTEREA MEDIULUI

Activități desfășurate

1. „Locurile minunate ale vacanței” - povestiri ale copiilor
2. „Așază la anotimpul potrivit” - joc didactic

Obiective:

- ✓ Să descrie locurile unde și-a petrecut vacanța de vară;
- ✓ Să enumere activități și jocuri specifice verii;
- ✓ Să denumească cele patru anotimpuri;
- ✓ Să asocieze imagini fiecărui anotimp.

Dimensiuni ale dezvoltării

- Curiozitate, interes și inițiativă în învățare;
- Caracteristici structurale și funcționale ale lumii înconjurătoare;
- Relații și deducții logice în mediul apropiat.

Itemi de evaluare

- Denumeşte localitatea și caracteristicile zonei unde și-a petrecut vacanța;

- Descrie cel puțin două activități/jocuri la care a participat în timpul vacanței;
- Recunoaşte anotimpul reprezentat de imagine şi precizează 2-3 caracteristici ale acestuia;
- Asociază cel puțin două imagini cu anotimpul corespunzător.

Pot fi utilizate ca măsuri ameliorative

- Jocuri didactice pentru consolidarea şi sistematizarea cunoştinţele referitoare la fructe, legume, animale, anotimpuri etc.;
- Intuirea de către copii a unor caracteristici ale fenomenelor mediului înconjurător și a cauzalităţii acestora în vederea formării premiselor concepţiei ştiinţifice despre lume;
- Înnoirea permanentă a centrului tematic cu materiale atractive și diversificate care să asigure învățarea spontană și de durată;
- Implicarea copiilor în activități extracurriculare diverse (excursii, drumeții, vizite tematice etc). pentru dezvoltarea unor atitudini ecologice față de mediul înconjurător.

DOMENIUL ȘTIINȚE-ACTIVITATE MATEMATICĂ

Activități desfășurate

1. „Unde se află jucăria?” - joc didactic
2. „Trenulețul vacanței” - joc logico-matematic
3. „1,2,3,4,5 de acum suntem voinici” - joc didactic
4. „Numără și arată cifra!” - joc exercițiu

Obiective:

- ✓ Să sesizeze relaţiile spaţiale între grupe de obiecte;
- ✓ Să plaseze obiecte în poziţiile indicate;
- ✓ Să denumească și să utilizeze formele geometrice (cerc, pătrat, triunghi) în jocul propus;
- ✓ Să efectueze operații de grupare a obiectelor în funcție de anumite criterii;
- ✓ Să numere crescător și descrescător în intervalul 1-5;
- ✓ Să raporteze corect numărul la cantitate și invers.

Dimensiuni ale dezvoltării

- Reprezentări elementare matematice pentru rezolvarea de probleme și cunoașterea mediului apropiat;
- Finalizarea sarcinilor și a acțiunilor.

Itemi de evaluare:

- Precizează locul unui obiect raportat la un reper;
- Aşază jucăriile în poziţia indicată;

- Denumeşte corect figurile geometrice învăţate;
- Formează grupe de elemente după anumite criterii;
- Recunoaște cifrele și raportează corect cantitatea la număr și numărul la cantitate;
- Alege cifra corespunzătoare numărului de elemente;
- Formează șirul numeric 1-5;
- Precizează vecinii numerelor 2,3,4;
- Numără crescător și descrescător în limitele 1-5.

Pot fi utilizate ca măsuri ameliorative

- ✓ Planificarea și realizarea unor activități recuperatorii cu conținut matematic pe grupuri mici sau individuale;
- ✓ Stimularea vocabularului activ și pasiv al copiilor cu date din sfera matematicii.

DOMENIUL OM ȘI SOCIETATE-EDUCAȘIE PENTRU SOCIETATE

Activități desfășurate

1. „Igiena corporală” - convorbire
2. „Cum ne comportăm?” - joc didactic

Obiective:

- ✓ Să identifice cel puțin două măsuri de păstrare a igienei personale;
- ✓ Să recunoască obiectele de uz personal și modul de întrebuinţare a acestora;
- ✓ Să cunoască norme elementare de convieţuire în grup (formule de politeţe);
- ✓ Să respecte regulile de comportament civilizat în timpul jocului.

Dimensiuni ale dezvoltării

- Interacțiuni cu adulții și cu copii de vârste apropiate;
- Sănătate (nutriție, îngrijire, igienă personală) și practici privind securitatea personală;
- Comportamente prosociale de acceptare și respectare a diversității.

Itemi de evaluare

- Precizează care sunt măsurile de păstrare a igienei personale;
- Denumește obiectele de uz personal și detaliază modul de folosire a acestora;
- Foloseşte formule și cuvinte „magice”: „Bună ziua!”, „Bună dimineaţa!”, „La revedere!”, „Te rog”, „Mulţumesc” etc.;
- Alege imaginile care reprezintă fapte bune, motivând alegerea făcută;
- Identifică faptele negative prezentate în ilustrații, precum și consecințele acestora;
- Formulează corect mesajul transmis de ilustrații;
- Se joacă cu alți copii, interacționând pozitiv prin colaborare.

Pot fi utilizate ca măsuri ameliorative

- ✓ Jocuri didactice/de rol pentru însușirea normelor de igienă personală;
- ✓ Jocuri care presupun interacțiunea permanentă și colaborarea partenerilor;
- ✓ Responsabilizarea tuturor copiilor în cadrul desfășurării activităților cu conținut moral-civic;
- ✓ Menținerea legăturii permanente cu părinții prin ședințe și ore de consiliere săptămânale cu părinții.

DOMENIUL OM ȘI SOCIETATE-ACTIVITATE PRACTICĂ

Activități desfășurate

1. „Mărgele pentru păpuși" - înșirare
2. „Coiful" - îndoire

Obiective:

- ✓ Să execute lucrări practice de înșirare, decupare și îndoire utilizând materialele puse la dispoziție (mărgele, paiete, hârtie glasată, foarfece etc.);
- ✓ Să realizeze cel puțin un obiect funcțional pe baza demonstrației făcute de educatoare și a experienței anterioare.

Dimensiuni ale dezvoltării

- Motricitate grosieră și motricitate fină în contexte de viață familiare;
- Activare și manifestare a potențialului creativ;
- Autocontrol și expresivitate emoțională;
- Finalizarea sarcinilor și a acțiunilor (persistență în activități).

Itemi de evaluare

- Denumește materialele de lucru (mărgele, paiete, hârtie glasată, foarfece etc.) precizând întrebuințarea lor;
- Înșiră elementele într-o succesiune logică, denumind lucrarea realizată;
- Îndoaie (pliază) hârtia conform demonstrației educatoarei;
- Decupează hârtia în mod corespunzător;.
- Finalizează lucrarea respectând indicațiile primite pentru a realiza un coif.

Pot fi utilizate ca măsuri ameliorative

- ✓ Folosirea unor materiale atractive care să ofere motivație și dorința de implicare a copiilor;
- ✓ Exersarea deprinderilor practice-gospodărești a copiilor în cadrul activităților liber alese sau a celor experiențiale;
- ✓ Desfășurarea mai multor jocuri şi activități pe grupuri pentru dezvoltarea abilităţilor de lucru în echipă;

- ✓ Planificarea unor ateliere de lucru în cadrul parteneriatelor cu familia sau cu școala.

DOMENIUL ESETIC ȘI CREATIV-EDUCAȚIE ARTISTICO-PLASTICĂ

Activități desfășurate

1. „Amintiri din vacanță” - desen
2. „Jucăria preferată” - pictură

Obiective:

- ✓ Să respecte poziţia corectă a corpului faţă de suportul de lucru;
- ✓ Să traseze linii și puncte pentru a reda elemente ale mediului înconjurător;
- ✓ Să discrimineze culori după criterii asociate unor aspecte întâlnite în mediul apropiat;
- ✓ Să realizeze prin tehnici specifice picturii cel puțin un element sugerat (jucăria preferată);
- ✓ Să aprecieze lucrarea unui coleg respectând cel puțin un criteriu enunțat de educatoare (acuratețe, respectarea temei, finalizarea lucrării).

Dimensiuni ale dezvoltării

- Motricitate grosieră și motricitate fină în contexte de viață familiare;
- Activare și manifestare a potențialului creativ;
- Autocontrol și expresivitate emoțională;
- Finalizarea sarcinilor și a acțiunilor (persistență în activități).

Itemi de evaluare

- Respectă poziţia corectă a corpului faţă de suportul de lucru;
- Trasează cu creionul linii şi puncte pentru redarea temei propuse;
- Desenează elemente diferite, păstrând proporțiile și utilizând întreg spațiul plastic;
- Redă prin tehnici specifice picturii anumite elemente sugerate (jucăria preferată);
- Finalizează lucrarea începută;
- Apreciază lucrările colegilor.

Pot fi utilizate ca măsuri ameliorative

- ✓ Dezvoltarea reprezentărilor copiilor în cadrul tuturor activităților din grădiniță cât și a celor extracurriculare;
- ✓ Abordarea unor tehnici de lucru specifice artei plastice care să asigure motivarea și stimularea creativității copiilor;
- ✓ Exerciții pentru încălzirea mușchilor fini ai mâinii;
- ✓ Vizite la Muzeul de Artă din Ploiești și continuarea parteneriatului cu acesta.

DOMENIUL ESTETIC ȘI CREATIV EDUCAȚIE MUZICALĂ

Activități desfășurate

1. „Cântece îndrăgite de copii” - audiții, repetare cântece
2. „Recunoaște cântecul!” - concurs de interpretări

Obiective:

- ✓ Să audieze cu interes cântece cu linie melodică simplă;
- ✓ Să recunoască un cântec după un fragment melodic audiat;
- ✓ Să intoneze corect linia melodică a unui cântec cunoscut fără ajutorul educatoarei;
- ✓ Să execute mişcări ritmice sugerate de textul cântecului.

Dimensiuni ale dezvoltării

- Autocontrol și expresivitate emoțională;
- Activare și manifestare a potențialului creativ;
- Curiozitate, interes și inițiativă în învățare.

Itemi de evaluare

- Audiază cu plăcere cântece pentru copii;
- Recunoaște fragmentul audiat şi continuă;
- Reproduce, respectând linia melodică, individual sau în grup un cântec cunoscut;
- Respiră corect în timpul interpretării cântecului;
- Execută corect mişcările sugerate de textul cântecului.

Pot fi utilizate ca măsuri ameliorative

- ✓ Planificarea jocurilor cu text şi cânt în cadrul Domeniului Estetic și Creativ, a activităților liber alese, a tranzițiilor etc.;
- ✓ Sensibilizarea copiilor pentru a interpreta linii melodice din cântecele cunoscute;
- ✓ Solicitarea executării de către preșcolari a mișcărilor sugerate de textul cântecelor și acompanierea cu anumite instrumente muzicale realizate de ei.

DOMENIUL PSIHOMOTRIC

Activități desfășurate

1. „Ștafeta celor mai sprinteni” - joc sportiv
2. „În excursie” - concurs

Obiective:

- ✓ Să execute la comandă mişcări ale diferitelor segmente ale corpului;
- ✓ Să execute corect exerciţiile de mers şi alergare;
- ✓ Să-și coordoneze mișcările în raport cu comenzile date;

- ✓ Să-și dezvolte deprinderile motrice de bază (mers, alergare, săritură) și calitățile motrice (viteză îndemânare);
- ✓ Să aplice regulile de joc, manifestând fair-play.

Dimensiuni ale dezvoltării

- Conduită senzorio-motorie pentru orientarea mișcării;
- Motricitate grosieră și motricitate fină în contexte de viață familiare.

Itemi de evaluare

- Respectă poziția corectă a corpului pentru comenzile „Drepți!", „Pe loc repaus", „La dreapta", „La stânga";
- Merge în direcţia arătată de educatoare având diferite poziții ale membrelor;
- Execută exerciţii de încălzire a diferitelor segmente ale corpului;
- Execută corect alergarea respectând poziția corectă a corpului;
- Răspunde motric la o comandă dată;
- Respectă regulile stabilite în cadrul jocului.

Pot fi utilizate ca măsuri ameliorative

- ✓ Jocuri de orientare în spaţiu după un reper dat, dezvoltare fizică armonioasă, gimnastică de înviorare zilnică, divertisment şi jocuri în aer liber;
- ✓ Corectarea ținutei corporale și antrenarea copiilor în jocuri care să stimuleze cooperarea;
- ✓ Organizarea de activități extracurriculare care să satisfacă dorința de mișcare și de recreere a copiilor.

Prin activitățile propuse se urmărește dezvoltarea vocabularului și a exprimării corecte din punct de vedere fonetico-lexical. Domeniul Limbă și Comunicare, pe cele trei componente-fonetică, gramatică, formulare de enunțuri, este omni prezent în toate domeniile de dezvoltare și în toți itemii propuși, deoarece orice acțiune este inteprinsă de copilul preșcolar este verbalizată, prima dată de către educatoare, iar mai apoi de către copii, astfel reușind a se urmări exprimarea verbală, înțelegerea semantică, corectarea dicției și a pronunției. Creativitatea și expresivitatea limbajului oral sunt urmărite și exersate prin desfășurarea activităților zilnice.

3.2. Model de evaluare finală (nivel I & II)

Model de evaluare finală aplicată la grupa mică (nivel I)

Evaluarea finală are drept scop valorificarea potențialului psihic și fizic al fiecărui copil în vederea stabilirii nivelului de pregătire, a volumului de cunoștințe, priceperi și deprinderi dobândite pe parcursul anului școlar.

A. DOMENIUL PSIHOMOTRIC

Proba 1

DPM- Joc: „Ștafeta” -parcurs aplicativ

Itemi:

a) Merge în echilibru; (-Mergi pe marginea liniei!)

b) Execută sărituri cu desprindere de pe ambele picioare și în adâncime; (-Ferește-te de lac!)

c) Aleargă spre un obiectiv. (-Aleargă și pasează!)

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c.)

D = comportament în dezvoltare (a., b.)

Obiective:

- să execute deplasarea, prin pas adăugat, urmând linia trasată;
- să execute săritura în adâncime, prin flexarea genunchilor și balansarea brațelor în față și în spate, cu desprindere de pe ambele picioare;
- să execute alergarea spre direcția indicată.

Copiii vor fi organizați *pe grupuri de câte 5-6* și vor executa parcursul aplicativ, urmând indicațiile educatoarei.

B. DOMENIUL LIMBĂ ȘI COMUNICARE

Proba 1-DLC- Joc didactic „Ascultă şi continuă!”

Itemi:

a) Recunoaște poezia;

b) Recită mai departe poezia;

c) Pronunţă corect sunetele.

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c.)

D = comportament în dezvoltare (a., b.)

Obiective:

• *să pronunţe relativ corect cuvintele, fără omisiuni sau inversări de sunete ori de grupuri de sunete;*

Proba 2- DLC- Joc didactic „Cutia magică”

Itemi:

a) Denumește 3 obiecte, animale sau ființe văzute în imagine

b) Formulează câte o propoziţie simplă despre 3 obiecte din imaginea dată

Indicatori:

A = comportament atins (a., b.)

D = comportament în dezvoltare (a.)

Obiectiv:

- *să formuleze propoziţii simple, ca răspuns la întrebările primite*

C. DOMENIUL ŞTIINŢE-CUNOAŞTEREA MEDIULUI

Proba 1 -DȘ 1- Joc didactic „Coșul cu vitamine”

Itemi:

a) Sortează fructele și legumele în coșuri diferite

b) Recunoaște şi denumește 2 legume și 2 fructe

c) Precizează la ce folosește un fruct sau o legumă, la alegere

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c.)

D = comportament în dezvoltare (a., b.)

Obiective:

- *să sorteze fructele și legumele în coșuri diferite;*
- *să recunoască şi să denumească 4 legume și 4 fructe, precizând la ce folosește un fruct sau o legumă, la alegere.*

Proba se va desfăşura sub formă de joc, cu grupuri de câte 5 copii. (PROBĂ ORALĂ)

Proba 2- DȘ 1- convorbire „Fiicele anului”

Itemi:

a) Recunoașterea anotimpurilor și denumirea lor.

b) Semnele fiecărui anotimp.

c) Hainele potrivite pentru fiecare anotimp.

d) Alegerea unui anotimp îndrăgit.

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c., d.)

D = comportament în dezvoltare (a., b., c.)

Obiective:

- *să recunoască anotimpurile reprezentate în imagini, denumindu-le;*
- *să identifice, cu ajutorul imaginilor, semnele specifice fiecărui anotimp;*
- *să numească piesele vestimentare potrivite pentru fiecare anotimp, alegând jetonul potrivit;*
- *să răspundă întrebărilor adresate, în propoziții simple, corecte din punct de vedere gramatical.*

C. DOMENIUL ŞTIINŢE - ACTIVITĂŢI MATEMATICE

Proba 1- DȘ2- Exercițiu cu material individual: „Micul matematician”

Itemi:

a) Sortează cuburi după criteriul culorii;

b) Precizează culorile;

c) Numără cuburile de aceeași culoare, precizând numărul lor.

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c.)

D = comportament în dezvoltare (a., b.)

Obiective:

- *să sorteze obiecte după criteriul culorii;*
- *să numere obiectele de aceeași culoare, precizând numărul lor.*

Proba se va desfăşura cu cu grupuri de câte 5 copii. Vor fi prezentate sarcinile şi modul de realizare a acestora, în mod general, apoi se va prezenta câte o sarcină, pe rând, urmată imediat de rezolvarea ei de către un copil. (PROBĂ ORALĂ)

Proba 2- DȘ2- Joc didactic: „Cine știe mai bine?”

Itemi:

c) Numără în limitele 1-3;

d) Recunoaște și denumește cifrele în limitele 1-3;

c) Asociază cifra cantității corespunzătoare;

d) Formează mulțimi cu 1, 2, 3 elemente.

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c., d.)

D = comportament în dezvoltare (a.,b., c.)

Obiective:

- *să numere crescător în limitele 1-3;*
- *să recunoască cifra de pe jeton;*
- *să asocieze cifra la cantitate și invers, cantitatea la cifră.*
- *Să formeze mulțimi de1, 2, 3 elemente identice.*

Proba va fi aplicată într-o activitate ulterioară şi se va desfăşura cu toată grupa de copii. Vor fi prezentate sarcinile şi modul de realizare a acestora, în mod general, apoi se va prezenta câte o sarcină, pe rând, urmată imediat de rezolvarea ei de către un copil. (PROBĂ ORALĂ)

D. DOMENIUL OM ŞI SOCIETATE-EDUCAȚIE PENTRU SOCIETATE

DOS1- Joc didactic: „Suntem prieteni!”

Itemi:

a) Numește-ți prietenul cel mai apropiat!;

b) Cere politicos o jucarie!;

c) Colorează un desen pe care îl vei dărui!

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c.)

D = comportament în dezvoltare (a., b.)

Obiective:

- *să răspundă corect, în propoziție, întrebărilor educatoarei;*
- *să cunoască norme elementare de convieţuire în grup (formule de politeţe);*

D. DOMENIUL OM ŞI SOCIETATE- ACTIVITĂȚI PRACTICE ŞI ELEMENTE DE ACTIVITATE CASNICĂ

DOS 2- Aplicație: „Căpșuni”

Itemi:

a) Rupe hârtia în bucăţele;

b) Mototoleşte hârtia, după demonstraţia educatoarei;

c) Umple interiorul respectând conturul cu bucățelele de hârtie;

d) Aplică alte elemente decorative.

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c., d.)

D = comportament în dezvoltare (a.,b.)

Obiective:

- *să rupă hârtia în bucățele;*
- *să mototolească hârtia urmând indicațiile educatoarei;*
- *să aplice prin lipire hârtia obținută prin mototolire în interiorul desenului.*

Copiii vor rupe bucăţele de hârtie creponată, apoi le vor mototoli, pentru a realiza tema. Activitatea se va desfăşura cu toată grupa de copii.

E. DOMENIUL ESTETIC ŞI CREATIV-EDUCAŢIE ARTISTICO-PLASTICĂ

DEC1- modelaj: „Ochelari de soare”

Itemi:

a) Cunoaște și folosește tehnica mișcărilor translatorii și a celei de aplatizare cu ajutorul palmelor;
b) Obține forma finală dorită prin modelarea plastilinei;
c) Alege lucrarea cea mai bună pentru expoziție.

Indicatori:

A = comportament atins (a., b.,c.)

D = comportament în dezvoltare (a.,b.)

Obiective:

- *să numească materialele pregătite pentru activitate;*
- *să respecte indicațiile educatoarei pentru realizarea tehnicii mișcărilor translatorii și a celei de aplatizare cu ajutorul palmelor;*
- *să obțină o pereche de ochelari, la finalul ativității.*

E. DOMENIUL ESTETIC ŞI CREATIV-EDUCAŢIE MUZICALĂ

DEC2- „Jocuri muzicale”

Itemi:

a) Recunoaște fragmentul din jocul muzical audiat;
b) Reproduce relativ corect, un joc muzical;
c) Execută corect mișcările sugerate de textul jocului muzical.

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c))

D = comportament în dezvoltare (a., b.)

Obiective:

- *să recunoască fragmentul din jocul muzical audiat;*
- *să intoneze linia melodică a unui joc muzical;*
- *să execute corect mișcările sugerate de textul jocului muzical.*

MODEL DE EVALUARE FINALĂ APLICATĂ LA GRUPA MARE (NIVEL II)

A. DEZVOLTAREA FIZICĂ, A SĂNĂTĂȚII ŞI IGIENEI PERSONALE

Mijlocul de realizare și tema: DEC - Educație Plastică - „Vara” (pictură), DPM - „Ajută-l pe Matei să ajungă la mare” (parcurs aplicativ); DPM - „Cel mai bun dansator din grădiniță” (repetarea dansurilor învățate), DEC - Educație Muzicală: „La revedere, grădiniță” - cântec; ADP - Rutine.

Itemi

I_1 – Participă la activități fizice variate, adecvate nivelului de dezvoltare- 2 p (*Comportament A.1.2)*

I_2 - Utilizează mâinile și degetele pentru realizarea de activități variate -2 p *(Comportament A.1.3)*

I_3 – Utilizează independent cu ușurință materiale și tehnici de lucru diferite pentru a picta, a modela - 2p (*Comportament A.1.3)*

I_4 - Execută corect pașii de dans sincronizând mișcările cu muzica și ceilalți colegi - 2p (*Comportament A.2.3)*

I_5 - Demonstrează independență în igiena personală (se spală și se șterge singur pe mâini, își acoperă gura cu mâna când strănută, când tușește, folosește indepedența la toaletă, folosește batista) -2 p (*Comportament A.3.4)*

B. DEZVOLTAREA SOCIO-EMOȚIONALĂ

Mijlocul de realizare și tema: DLC - Educarea Limbajului: „În lumea fermecată a poveștilor” (joc didactic); DOS - Educație pentru Societate: „Cum mă comport în societate” (joc didactic); Biblioteca: „Cum ne comportăm cu ceilalți copii?” - citire de imagini; Joc de masă: „Așa da, așa nu!”; Joc de rol: „În vizită la prieteni”, „De-a colegii”, „De-a Scufița Roșie/De-a capra cu trei iezi/De-a purceluții/De-a moșul și ridichea uriașă”; Bibliotecă: „7 cărți, 7povești” (Scufița Roșie, Cei trei purceluși, Ridichea Uriașă, Capra cu trei iezi, Omida mâncăcioasă, Ursul Brun, Pete Motanul) (citire de imagini); Construcții: „Grădinița de copii/ Școala/ Casa mea”;

Itemi

I_1 – Interacționează din proprie inițiativă cu copii apropiați ca vârstă în diferite contexte -2 p *(Comportament B.1.3)*

I_2 – Își exprimă dezacordul față de comportamente incorecte -2p *(Comportament B.2.2)*

I_3 - Precizează regulile grupei -2p *(Comportament B.2.2)*

I_4 – Are o imagine pozitivă despre sine. Precizează cel puțin trei calități despre el însuși - 2p *(Comportament B.3.1)*

I_5 - Își exprimă emoțiile prin joc și activități artistice - 2p *(Comportament B.4.1)*

C. CAPACITĂȚI ȘI ATITUDINI ÎN ÎNVĂȚARE

Mijlocul de realizare și tema: DȘ - Cunoașterea Mediului: „Spune-mi când se întamplă?” (joc didactic); DEC - Educație Plastică: „Vara-anotimpul meu preferat” (pictură prin diferite tehnici); Joc muzical: „Cel mai bun interpret”- repetarea cântecelor învățate;

Itemi

I_1 - Denumește fenomene specifice anotimpurilor redate în imagine -2p *(Comportament C.1.1)*

I_2 - Recunoaște și așează jetonul la anotimpul corespunzător -2p *(Comportament C.1.1)*

I_3 - Finalizează lucrarea artistico-plastică, respectând tema dată -2 p *(Comportament C.2.1)*

I_4 - Interpretează cântecele învățate respectând tonul, ritmul și linia melodică -2 p *(Comportament C.3.2)*

I_5 - Execută mişcările sugerate de textul cântecului/jocului muzical -2 p *(Comportament C.3.)*

D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI A PREMISELOR CITIRII ȘI SCRIERII

Mijlocul de realizare și tema: DLC - Educarea Limbajului: „Eu știu și pot să vorbesc corect” (joc didactic); DOS - Activitate Practică: „Mandele” (lipire); DOS - Educație pentru Societate: „Cum mă voi comporta la școală?” (convorbire)

Itemi

I_1 – Povestește un eveniment sau o poveste cunoscută, respectând succesiunea evenimentelor -2p *(Comportament D.1.2)*

I_2 - Recunoaște povestea/personajul după un fragment audiat sau după o ghicitoare -2p *(Comportament D.1.2)*

I_3 - Descrie în câteva propoziții scena din poveste -2 p *(Comportament D.1.2)*

I_4 - Recită o poezie respectând tonul, pauzele, intonația -2p *(Comportament D.2.1)*

I_5 -Desparte cuvintele recunoscute în imagini -2 p *(Comportament D.3.3)*

E. DEZVOLTAREA COGNITIVĂ ȘI CUNOAȘTEREA LUMII

Mijlocul de realizare și tema: DLC-Educarea Limbajului: „Alege, grupează și numără personajele din poveste” (joc didactic); DȘ - Activitate Matematică: „Cine știe, câștigă” (joc didactic); Joc de masă: „Alege și grupează (mulțime – cifră)”.

Itemi

I_1 - Efectuează operații de seriere, grupare, clasificare, măsurare a obiectelor -2p (Comportament E.1.1)

I_2 - Numără în ordine crescătoare/ descrescătoare în limitele 1-10 - 2p (Comportament E.2.1)

I_3 - Raportează corect cifra la cantitate -2p (Comportament E.2.1)

I_4 - Identifică și denumește figurile geometrice învățate (cerc, pătrat, triunghi, dreptunghi, romb) -2p (Comportament E.2.2)

I_5 - Grupează fructele/ legumele după criteriul cerut alcătuind mulțimi - 2p (Comportament E.3.1)

Centralizare pe domeniu de dezvoltare:

A**-comportament atins:* ***8-10 p

D** - comportament în dezvoltare:* ***5-7 p

NS** - comportament care necesită sprijin:* ***2-4 p

Centralizare pe comportamente:

A** - comportament atins:* ***2 p

D** - comportament în dezvoltare:* ***< 2 p

NS** - comportament care necesită sprijin:* ***< 1 p

SĂPTĂMÂNA A -II-A

A . DEZVOLTAREA FIZICĂ, A SĂNĂTĂȚII ȘI IGIENEI PERSONALE

Mijlocul de realizare și tema: DPM - Educație Fizică: „Pompierii defilează” (parcurs aplicativ-forme și ritmuri de mers); DEC - Educație Plastică: „Cireșul” (pictură); DEC - Educație Plastică: „Fructe și legume” (modelaj), DOS - Activitate Practică: „Ornamente pentru petrecerea de final” (decupare); DOS - Educație pentru Societate: „Cum se consumă fructele și legumele?” (convorbire), DPM - Educație Fizică: „Inimoșii la petrecere, dansează”; ALA - Joc de atenție: „Prinde ursul”, „Noi la masă când mâncăm, curățenia o păstrăm” - ADP - deprinderi specifice mesei și îngrijirii personale;

Itemi

I_1 - Execută corect tipurile de mers învățate - 2 p *(Comportament A.1.2)*

I_2 - Utilizează pensula și degetele pentru realizarea unor lucrări artistico-plastice - 2p *(Comportament A.1.3)*

I_3 - Frământă corespunzător plastilina, modelând-o sub diverse forme 2p (*Comportament A.1.3)*

I_4 - Execută corect mișcări la auzirea unei comenzi -2p (*Comportament A.2.2)*

I_5 - Enumeră alimentele sănătoase pentru organism -2 p (*Comportament A.3.1)*

B. DEZVOLTAREA SOCIO-EMOȚIONALĂ

Mijlocul de realizare și tema: DEC - Educație Plastică: „1iunie” (desen), ALA - Construcții: „Tobogan”; Joc de rol: „De-a animalele”; Artă: „Coifuri pentru petrecerea de final de grădiniță”; ADP - Întâlnirea de dimineață;

Itemi

I_1 - Cooperează cu ceilalți colegi în realizarea unor activități diverse, schimbă, împart obiecte și jucării între ei -2 p *(Comportament B.1.3)*

I_2 - Selectează imaginile cu comportamente pozitive -2p *(Comportament B.2.2)*

I_3 - Își spune corect numele, prenumele și vârsta - 2p *(Comportament B.3.2)*

I_4 - Precizează minim două emoții învățate, imitându-le prin expersii faciale -2 p *(Comportament B.4.1)*

I_5 - Asociază emoția exprimată în imagini cu o situație în care au trăit acea emoție- 2p *(Comportament B.4.1)*

C. CAPACITĂȚI ȘI ATITUDINI ÎN ÎNVĂȚARE

Mijlocul de realizare și tema: ALA - Construcții: „Construiesc un raft pentru cărți”; Artă: „Rucsacul meu pentru școală” (lipire), Artă: „Animalul meu preferat” (modelaj); DEC - Educație Muzicală: „Cel mai bun interpret”;

Itemi

I_1 - Combină diverse materiale pentru realizarea unei lucrări artistico-plastice/practice -2p *(Comportament C.1.1)*

I_2 - Realizează diverse construcții prin ansamblarea/alăturarea/îmbinarea a minim trei materiale diferite din cele puse la dispoziție-2 p(*Comportament C.1.1)*

I_2 - Finalizează lucrarea artistico-plastică, respectând tema dată -2 p *(Comportament C.2.1)*

I_3 - Interpretează singur sau în grup, cu ajutor din partea educatoarei, un cântec învățat -2 p *(Comportament C.3.2)*

I_4 - Execută mişcările sugerate de textul cântecului/jocului muzical -2 p *(Comportament C.3.2)*

D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI A PREMISELOR CITIRII ȘI SCRIERII

Mijlocul de realizare și tema: ADP: Întâlnirea de dimineață „Jucăriile ne povestesc”; DLC - Educarea Limbajului: „Jocul cuvintelor” (joc didactic); ALA - Biblioteca: „Citim imagini despre prima zi de școală”

Itemi

I_1 -Ascultă interlocutorul în timp ce vorbește, așteptându-și rândul la dialog/replică/răspuns -2p *(Comportament D.1.1)*

I_2 - Povestește un eveniment, respectând succesiunea întâmplărilor -2p *(Comportament D.1.2)*

I_3 - Formulează propoziții cu cuvintele necunoscute p-2 p *(Comportament D.1.2)*

I_4 - Își exprimă propriile opinii și sentimente vis-a-vis de diferite situații -2p *(Comportament D.2.1)*

I_5 - Desparte cuvintele în silabe - 2 p *(Comportament D.3.1)*

E. DEZVOLTAREA COGNITIVĂ ȘI CUNOAȘTEREA LUMII

Mijlocul de realizare și tema: DȘ - Cunoașterea Mediului „În lumea animalelor” (joc didactic), ALA: Știință: „Găsește umbra rechizitelor din ghiozdan” (siluete); ALA - Știință: „Alege și grupează fructele și legumele după formă și culoare”; ADP - Calendarul Naturii.

Itemi

I_1 - Raportează corect numărul și cifra la cantitate și invers -2p (Comportament E.2.1)

I_2 - Identifică și asociază formele geometrice învățate cu obiecte din mediul înconjurător (cerc, pătrat, triunghi) -2p (Comportament E.2.3)

I_3 - Identifică soluții de rezolvare a problemelor într-un grup fără ajutorul adulților -2p (Comportament E.1.4

I_4 - Sortează ființele vii, alcătuind mulțimi după caracteristicile lor -2p (Comportament E.3.2)

I_5 - Enumeră zilele săptămânii, în ordine cronologică -2p (Comportament E.3.3)

Centralizare pe domeniu de dezvoltare:

A *- comportament atins:* ***8-10 p***

D *- comportament în dezvoltare:* ***5-7p***

NS *- comportament care necesită sprijin:* ***2-4 p***

Centralizare pe comportamente:

A *- comportament atins:* ***2 p***

D *- comportament în dezvoltare:* ***< 2 p***

NS** - comportament care necesită sprijin: **< 1 p

Evaluarea finală la grupa mare vizează cunoaşterea nivelului de cunoştinţe, priceperi, deprinderi şi abilităţi pe care copiii le deţin la sfârşitul anului şcolar. Evaluarea finală vizează atât cunoaşterea nivelului grupei, cât şi particularităţile individuale ale fiecărui copil, ritmul propriu de învăţare, modul în care copiii se pot integra în activitatea școlară.

Instrumentele de evaluare sunt alese în funcţie de particularităţile grupei de preşcolari:

- observarea copiilor în timpul diferitelor activităţi;
- dialogul cu copiii şi părinţii;
- aplicare de teste;
- studiul produselor activităţii - fişe de lucru individuale - probe orale, scrise și practice.

***Dezvoltarea limbajului și a comunicării*:**

Comportamentele urmărite:

- formulează propoziţii corecte din punct de vedere gramatical;
- desparte corect cuvintele în silabe, precizând numărul de silabe;
- reprezintă grafic cuvintele, silabele, sunetele;
- redă în propoziții simple și dezvoltate conținutul unei povestiri cu început dat;
- identifică poziția unui sunet în cuvânt; la începutul cvântului, în interiorul cuvântului sau la sfârșitul cuvântului;
- dă exemple de cuvinte care încep cu același sunet;
- folosește corect singularul și pluralul;
- utlizează calitățile expresive ale limbajului oral;
- participă la activităţile de grup, inclusiv la activităţile de joc, atât în calitate de vorbitor, cât şi în calitate de auditor;
- scrie litere și cuvinte simple;
- citește cuvinte simple.

***Dezvoltarea cognitivă*:**

Comportamentele urmărite:

- cunoaște elemente ale mediului natural şi social , poziţionând elementul uman ca parte integrantă a mediului;
- cunoaște fenomene caracteristice anotimpurilor;
- descierea verbală a legăturilor din mediul natural;
- recunoaște înfățișarea animalelor domestice și sălbatice, produsele obținute;
- cunoaște mijloacele de transport;

- diferențiază plante, flori, fructe după anotimpul specific;
- efectuează operaţii cu grupele de obiecte constituite în funcţie de diferite criterii date : apreciere a cantităţii, punere în corespondenţă, stabilirea ordinii în șirul numeric;
- numără crescător și descrscător în concentrul 0-10;
- folosește corect atât numeralul cardinal cât şi cel ordinal;
- compară două mulțimi, stabilind unde sunt mai multe, mai puține sau tot atâtea obiecte;
- denumește vecinii numerelor;
- rezolvă exerciţii sau probleme;
- efectuează exerciții de compunere sau descompunere a unor numere;
- efectuează operaţii şi deducţii logice în cadrul jocurilor cu piesele geometrice.

***Dezvoltarea socio- emoțională*:**

Comportamentele urmărite:

- aprecieză în situaţii concrete unele comportamente şi atitudini în raport cu norme prestabilite şi cunoscute;
- respectă normele necesare integrării în viaţa socială, reguli de securitate personală, reguli – de protecție și ocrotire a naturii;
- manifestă prietenie, toleranță, armonie, concomitent cu învățarea autocontrolului;
- manifestă comportament pozitiv în relațiile de grup;
- folosește spiritului de observație critic și autocritic.

Domeniul capacităţi şi atitudini de învăţare:

Comportamentele urmărite:

- formarea deprinderii de a colora în contur, de a desena chipul copilului, de a tăia pe contur pe linie dreaptă, pe linie curbă și a lipi figurile tăiate înt-un spațiu prestabilit;
- efectuează operaţii simple de lucru cu materiale din hârtie;
- utilizează unelte simple de lucru pentru realizarea unei activităţi practice;
- dobândesc comportamente şi atitudini igienice corecte faţă de propria persoană şi faţă de alte fiinţe şi obiecte;
- execută organizat, echilibrat și creativ compozițiile plastice;
- redă teme plastice specifice desenului și modelajului;
- recunoaște elemente ale limbajului plastic şi să diferenţieze forme şi culori în mediul înconjurător;
- interpretează liber creativ lucrări plastice, exprimând sentimente estetice;
- utilizează un limbaj adecvat;
- intonează cântece pentru copii;

- diferențiază auditiv înălţimea sunetelor și nuanțele interpretării: tare-încet-potrivit, tempo: repede-rar;
- exprimă prin mișcare starea sufletească creată de muzica audiată.

Domeniul dezvoltare fizică, sănătate şi igienă personală:
Comportamentele urmărite:

- execută mişcări motrice de bază: mers, sărituri, rostogoliri, căţărări;
- manifetsă în timpul activităţii atitudini de cooperare, spirit de echipă, de competiţie, fair-play;
- aplică deprinderile motrice de bază în trasee aplicative: mers, alergat, sărituri, târâre, tracţiune, împingere, transport de greutăţi;
- execută mişcări în ritmul impus de muzică în timpul dansurilor populare, moderne sau cu temă realizate;
- respectă regulile de igienă personală și colectivă;
- au o ţinută corporală corectă.

Copiii grupei mari trebuie să fie capabili la sfârșitul preșcolarității să exploreze și să descrie verbal și grafic obiecte fenomene, procese din mediu înconjurător folosind cunoștințele dobândite anterior; să efectueze operații de adunare și scădere cu o unitate în limitele 1-10, să asocieze corect numărul la cantitate și invers, să compună și să rezolve probleme simple, să stabilească relații între obiecte și grupuri de obiecte realizând comparații, să formuleze propoziții corecte din punct de vedere gramatical, să recunoască locul cuvântului în propoziție și să despartă cuvintele în silabe, să distingă sunetele ce compun cuvintele, să le pronunțe corect din punct de vedere fono-articulator, folosind corect acordul de gen, să folosească formule de politețe, să recunoască cuvinte simple și litere în text; să cunoască și să respecte principalele norme necesare integrării în viața socială precum și reguli de securitate personală; să manifeste prietenie, toleranță, armonie, concomitent cu învățarea autocontrolului, să cunoască și să aplice regulile elementare de igiena personală și de circulație rutieră; să utilizeze deprinderile motrice însușite în diferite contexte, să distingă componentelor spațio- temoprale (ritm, durată, localizare).

3.3. Fişă pentru aprecierea progresului individual al copilului, înainte de intrarea în învăţământul primar; Caietul de observații

Fișa pentru aprecierea progresului individual al copilului înainte de intrarea în învățământul primar.
Nume și prenume:

Data nașterii:

Educatoare:

Data de la care frecventează grădinița:

Data la care a finalizat grupa mare:

Perioada pentru apreciere inițială:

Perioada pentru apreciere finală:

			Nivelul îndeplinirii indicatorului[10]								
Nr. crt.	**Domeniul de dezvoltare**	**Indicatori comportamentali**	**Punctaj 1[101]** (apreciere inițială)-			**Punctaj 2 [102]** (apreciere pe parcurs)-			**Punctaj 3[103]** (apreciere finală)		
			Ns	**D**	**A**	**Ns**	**D**	**A**	**Ns**	**D**	**A**
1.	**Dezvoltare socio-emoţională**	Urmează indicaţiile adulţilor în ceea ce priveşte comportamentul adecvat în anumite situaţii	21.09				09.11				13.06
		Interacţionează, din proprie iniţiativă, cu copiii apropiaţi ca vârstă, în diferite contexte		22.09				08.12			-
		Îşi adaptează comportamentul în funcţie de regulile diferitelor situaţii (de ex.: vorbeşte în şoaptă când intră la bibliotecă, când merge la muzeu etc.)	30.09				17.11			15.06	
		Îşi spune corect numele, prenumele,vârsta, luna, ziua, oraşul şi ţara în care s-a născut	21.09				06.09				14.06
		Împărtăşeşte celorlalţi (copii, adulţi din anturajul propriu) trăirile/emoţiile sale şi reacţionează adaptativ la contexte sociale variate	28.09				09.09				13.06
		Alt comportament particular copilului									
2.	**Dezvoltarea limbajului, a comunicării şi a**	Povesteşte un eveniment sau o poveste cunoscută, respectând succesiunea evenimentelor	24.09				19.11				15.06
		Utilizează în vorbire acordul de gen, număr, persoană, timp	23.09				20.09				15.06
		Utilizează în vorbire propoziţii dezvoltate şi fraze		23.09				16.02			-
		Stă şi ascultă, în momente de lectură, fără să deranjeze, rămâne până la finalul ei	24.09			15.09		22.02			-

[101] Aprecierea inițială se realizează în primele două săptămâni la grupa mică
[102] Aprecierea pe parcurs se realizează la grupa mijlocie atunci cînd observăm că preșcolarii și-au însușit comportamentele urmărite
[103] Aprecierea finală se realizează la grupa mare

	premiselor citirii şi scrierii	Recunoaşte litere mari/mici de tipar şi le pune în corespondenţă cu sunetul asociat	29.09			19.09	07.03				16.06
		Înţelege conceptul de scriere pentru comunicarea unei informaţii, a unui mesaj (etichetează lucrările, scrie scurte mesaje de felicitare etc.)	02.10			16.09	06.04				16.06
		Alt comportament particular copilului:									
3.	**Dezvoltare fizică, a sănătăţii şi igienei personale**	Poziţionează corpul şi membrele în mod corespunzător pentru a imita ceva sau pe cineva sau pentru a executa o mişcare (a prinde o minge, a arunca ceva etc.)	22.09			17.11	22.03				13.06
		Îşi pune singur pantofii şi îşi leagă şireturile /se îmbracă şi se dezbracă singur	21.09				03.02				13.06
		Demonstrează conştientizarea simţurilor în acţiuni (recunoaşte obiecte ascunse prin pipăit, fără să le vadă, execută mişcări la auzirea unor comenzi, recunoaşte mirosuri etc.)	28.09				19.10				15.06
		Demonstrează independenţă în igiena personală (se spală şi se şterge singur pe mâini, îşi acoperă gura cu mâna când strănută, când tuşeşte, foloseşte independent toaleta, foloseşte batista etc.)	21.09				10.03				13.06
		Demonstrează cunoaşterea regulilor de siguranţă în jocul simbolic	01.10				14.04			15.06	
		Alt comportament particular copilului:									
4.	**Dezvoltare cognitivă şi cunoaşterea lumii**	Grupează obiecte care întrunesc două criterii concomitent	02.10				19.01				14.06
		Lucrează în grup pentru soluţionarea unei probleme, utilizând strategiile dezvoltate de grup	30.09				16.03			14.06	
		Numără cu uşurinţă până la 10/20	01.10				22.03				14.06
		Creează, copiază şi construieşte forme (cerc, pătrat, triunghi etc.)	01.				19.				14.

			10				05				06
		Descrie şi compară nevoile de bază ale fiinţelor vii	02.10				06.06			15.06	
		Descrie timpul probabil şi ilustrează o anumită stare a vremii (utilizează semne convenţionale pentru ape, ploaie, munţi, ninsoare, anotimpuri, zile ale săptămânii	29.09				14.10				15.06
		Alt comportament particular copilului:									
5.	**Capacităţi şi atitudini în învăţare**	Formulează întrebări referitoare la schimbările din jur	28.09			14.01	13.10				16.06
		Exprimă dorinţa de a învăţa să realizeze anumite acţiuni de autoservire, să confecţioneze obiecte, jucării sau să găsească informaţii despre subiecte de care este interesat		30.09			05.10	31.03			-
		Face planul unei activităţi (din 3-4paşi) şi îl pune în practică	29.09				17.11				14.06
		Se concentrează la o activitate 20 de minute, fară supervizare	22.09				14.12				15.06
		Găseşte forme şi mijloace noi de exprimare a gândurilor şi emoţiilor (prin muzică, desen, dans, joc simbolic)	24.09				12.12	09.02			-
		Utilizează sau combină materiale şi strategii în modalităţi noi pentru a explora sau rezolva probleme	22.09				19.05			14.06	
		Alt comportament particular al copilului:									

Concluzii / Comentarii:
……..……...……
……...……
……...……
…….....
.....

Apreciere iniţială
Întocmit
Educatoare,

Apreciere finală
Întocmit
Educatoare,

Avizat
Director,

Am luat cunoştinţă
Părinte,

Avizat
Director,

Am luat cunoştinţă
Părinte,

În completarea fișei de progres vom nota cu roșu datele evaluării inițiale, evaluare care se realizează în primele săptămâni de grupă mică. Evaluarea pe parcurs se va nota cu verde și se desfășoară pe parcursul perioadei în care copilul frecventează grădinița, așadar nu avem o perioadă dedicată, vom nota data când am observat progresul copilului pe indicatorul comportamental ales/observat. Pentru evaluarea finală vom folosi culoarea albastră, iar ca perioadă se desfășoară la finalul ciclului preșcolar, la final de grădiniță.

Fișa individuală de progres este un instrument indispensabil pentru a evalua progresul copilului pe întreaga perioadă a ciclului preșcolar și un real ajutor pentru începutul ciclului școlar.

Caietul de observații

Caietul de observaţii asupra copiilor este un instrument de lucru care vine în sprijinul educatoarelor/profesorilor pentru învăţământul preşcolar, în activitatea de cunoaştere, evaluare şi reflecţie asupra dezvoltării individuale a copiilor cuprinşi într-o grupă. Acesta poate oferi câteva puncte de reper în observarea, consemnarea şi intervenţia asupra comportamentelor copiilor în activitatea zilnică, precum şi oportunitatea de a nota propriile reflecţii despre interacţiunile copiilor ce se realizează în cadrul învăţării, referitoare la evoluţia acestora pe parcursul anului şcolar, despre modul în care intenţionează să procedeze în continuare, în vederea unei reuşite a integrări şcolare şi sociale a preşcolarilor.

Activitatea educatoarei include o evaluare exactă a competenţelor copiilor. Pentru aceasta este nevoie de metode eficiente. Una dintre aceste metode este observaţia. Observaţia asigură obţinerea de informaţii detaliate despre copilul analizat, precum şi intervenţia minimă în activitatea acestuia.

Conceput ca un veritabil instrument de lucru al educatoarei, acest document colectează date şi elemente care oferă o memorie a evoluţiei copiilor şi a grupei în ansamblu. Utilitatea lui constă în prezentarea copiilor din grupă, cu istoria şi evoluţia personală sau de grup, pe toată durata frecventării grădiniţei. Observarea liberă a comportamentelor unui copil şi notarea lor, aşa cum apar ele, fără delimitare pe domenii, va ajuta educatoarea să managerieze comportamentele problematice ale copiilor şi să utilizeze cele mai potrivite metode de remediere acolo unde este cazul.

Caietul de observaţii reprezintă o metodă de evaluare a comportamentelor observabile şi constituie un mecanism de ajustare continuă a procesului educaţional din perspectiva cerinţelor

curriculumului pentru educaţie timpurie. Fiind un proces continuu, observarea are loc în mediul deschis al grupei şi reflectă experienţele demne de luat în seamă, semnificative pentru copil şi grup. Cadrul didactic se documentează prin observări repetate şi face notiţe descriptive ca rezultat al observării paralele a procesului educaţional, întâmplări consemnate, rezultate ale unor sarcini de lucru şi alte contexte care reflectă o analiză aprofundată a cadrului didactic în raport cu evoluţia și dezvoltarea copilului.

Observațiile pe care trebuie să le consemnăm despre copil se referă la:

- **modul cum acţionează cu obiectele** (cum le mânuieşte, dacă inventează moduri noi de a le folosi, dacă se joacă cu materialele din toate centrele, dacă foloseşte o varietate de materiale sau optează doar pentru unele) ;
- **modul cum interacţionează cu ceilalţi** (educator, copii, alţi adulţi): mod de comunicare verbală/noverbală, iniţiativă în comunicare, capacitate de autocontrol, capacitatea de exprimare a emoţiilor şi de a înţelege emoţiile celorlaţi;
- **relaţiile în cadrul grupului social al clasei** (dacă se joacă cu copiii, ce roluri preferă, dacă iniţiază jocuri, cu ce copii preferă să se joace).

Pentru o consemnare riguroasă pot fi utilizate mai multe tehnici de înregistrare a datelor prezentate mai jos:

a) **Înregistrări factuale** – sunt rezumate ale unor evenimente care cuprind informaţii despre:
   - ce s-a întâmplat;
   - când s-a întâmplat;
   - unde s-a întâmplat;
   - care a fost stimulul care a declanşat interesul pentru o anume activitate;
   - care au fost reacţiile copilului (dialogurile, calitatea comportamentului) ;
   - cum s-a încheiat acţiunea.

b) **Înregistrări narative sau de tip jurnal** – sunt aprecieri, impresii asupra activităţilor individuale sau de grup care prezintă aspecte reuşite sau mai puţin reuşite şi se fac la sfârşitul zilei.

c) **Cuantumurile de frecvenţă şi mostrele temporale** ajută educatorul să urmărească de câte ori se manifestă un anume comportament. **De exemplu** : „Dragoș a muşcat de cinci ori copiii, până la masa de prânz.” sau „Rebeca plâns 10 minute înainte să adoarmă”.

Sugestii pentru desfășurarea observării:

- ✓ Este bine să petrecem un timp în preajma copilului, fără să notăm, pentru ca acesta să se obişnuiască cu prezenţa noastră.

- ✓ Dacă unul din copii vă întreabă ce faceţi, îi puteţi spune „Scriu ceva ce trebuie să ţin minte”.
- ✓ Dacă nu avem suficient timp pentru cele 15 minute de observare, putem descrie primele 5 minute din activitatea copilului, apoi vom face notaţii succinte.
- ✓ Observarea se face mai bine: când sunt în clasă copii mai puţini (la sosire, la plecare); când în clasă mai este un adult care poate prelua responsabilităţile (îngrijitoarea sau un părinte); când în clasă e linişte; când copiii se joacă.
- ✓ Dacă formulaţi ipoteze finale prea devreme, fără a avea o imagine mai completă despre copilul observat nu puteţi să hotărâţi corect ce aveţi de făcut;
- ✓ Dacă, totuşi, credeţi că aveţi materialul necesar pentru formularea unei ipoteze, formulaţi-o sub formă de întrebare, nu ca şi afirmaţie. Exemplu: Oare comportamentul negativist al lui Darius să fie cauzat de problemele prin care trece în legătură cu divorţul părinţilor ? Alte exemple de formulări acceptabile : „S-ar părea că…”, „E posibil ca…”, „Observările date ar putea să ne sugereze că..”, „Aceasta ne spune, probabil că…”.

Pentru o observare reușită, este important:

- ✓ Să stabilim exact scopul pe care ni-l propunem;
- ✓ Să stabilim comportamentele care ne interesează;
- ✓ Să ne concentrăm asupra câte unui copil pe rând;
- ✓ Să alocăm un timp special (de exemplu, 10-15 minute la jocuri şi activităţi alese);
- ✓ Să notăm cât mai exact faptele;
- ✓ Să nu facem interpretări sau etichetări subiective;
- ✓ Să notăm ceea ce ni se pare important, nou pentru dezvoltarea copilului;
- ✓ Să observăm în condiţii cât mai variate, locuri diferite şi momente diferite, deoarece un comportament constant în situaţii diferite, e important pentru interpretare;
- ✓ Să interpretăm datele înregistrate pentru a diferenţia aspectele caracteristice de cele aparente.

CAPITOLUL 4.
FACILITAREA TRECERII DE LA NIVEL PREȘCOLAR LA NIVEL PRIMAR

4.1. Caracteristici ale copilului preșcolar

Copilul preșcolar este curios și plin de energie, se află la vârsta întrebării repetitive „de ce?”. Aceasta este etapa cea mai importantă din viața sa pentru că acum se formează personalitatea lui ca viitor adult, începe procesul de asimilare a informațiilor, de formare a imaginii de sine, a deprinderilor și dezvoltarea încrederii în sine.

Odată cu intrarea în grădiniță copilul de vârstă preșcolară se confruntă cu diferențele dintre cerințele comportamentale din familie și cele din mediul instituționalizat al grădiniței și cu contradicțiile datorate diferențelor dintre resursele interioare ale copilului și dorința satisfacerii unor cerințe exterioare. Copilul este acaparat de aspectele estetice care țin de amenajarea sălii de grupă cum ar fi: jucăriile, organizarea mobilierului, a centrelor tematice, decorațiunile, culorile predominante, identificarea grupei cu un anumit nume etc. Toate acestea acționează asupra proceselor cognitive și conduc la formarea personalității copilului.

Activitatea dominantă a preșcolarului este jocul, dar jocul corelat cu sarcini instructiv-educative, cu elemente de creație și muncă favorizează dezvoltarea proceselor cognitiv operaționale ale acestuia. În cadrul jocului didactic se realizează trecerea de la percepția neorganizată și spontană la o percepție organizată, intenționată și orientată spre un scop. Prin activitățile organizate în grădiniță copilul este pus acum în situația de a se acomoda unui mediu nou, obositor și stresant la început, în situația de a ajuta adulții, de a relaționa cu alți copii de vârsta sa, de a găsi răspunsuri, de a rezolva situații, poate chiar și în situația de a conduce el o activitate.

Copilul preșcolar trece printr-o perioadă de organizare și pregătire a dezvoltării gândirii, finalizarea operațiilor concrete având loc între vârsta de 7/8 ani și 11/12 ani. Odată cu evoluția gândirii, evoluează și limbajul, calitatea dezvoltării proceselor cognitive fiind dată de dezvoltarea limbajului. Așadar, gândirea și limbajul sunt în strânsă intercondiționare, dezvoltarea limbajului fiind legată de evoluția gândirii și invers. De la gândirea de tip „concret și particular” se poate ajunge la gândirea de tip „generalizare și abstractizare” doar cu ajutorul unui limbaj dezvoltat corespunzător.

În jurul vârstei de trei ani copilul își însușește aproape toate sunetele limbii materne, dar pronunția acestora este deficitară din cauza particularităților de dezvoltare a aparatului fonator, a analizatorului auditiv și nervo-motor. În grădiniță, latura fonetică a limbajului se perfecționează și în jurul vârstei de 5/6 ani, preșcolarul stăpânește structura ritmică și fonematică a cuvintelor, elemente de intonație ale frazei și normele ortoepice.

O atenție deosebită trebuie acordată însușirii structurii gramaticale a limbii materne deoarece preșcolarul nu „învață" regulile gramaticale, ci sunt însușite de acesta în mod practic, ascultând vorbirea celor din jurul său. În condițiile unei educații corecte la terminarea grădiniței preșcolarul stăpânește structurile gramaticale de bază și în general, le utilizează corect.

La intrarea în grădiniță copiii mici folosesc propoziții simple deseori lipsite de legătură între ele, fapt care ne arată dificultățile pe care aceștia le întâmpină în formularea și redarea propozițiilor. Totodată la această vârstă în exprimarea copiilor vom observa dezacordul dintre subiect și predicat și utilizarea defectuoasă a genitivului și a dativului .

În funcție de modelul lingvistic din jurul copiilor, aceștia vor fi capabili sau nu, să învețe și să utilizeze corect regulile gramaticale de bază ale limbii materne: folosirea corectă a substantivelor, a diferitelor forme de pronume, a adjectivelor, a gradelor de comparație, utilizarea corectă a conjuncțiilor.

Depistarea defectelor și a tulburărilor de vorbire trebuie făcută din timp, deoarece acești copii sunt timizi, retrași, lipsiți de îndrăzneală și cu o afectivitate deficitară. Aceste tulburări de vorbire au influențe negative asupra dezvoltării intelectuale a copilului și a randamentului școlar. Defectele de vorbire la vârsta preșcolară se datorează stadiului de formare și dezvoltare a copilului. Defectele limbajului de natură fiziologică dispar ca efect al maturizării copilului și al procesului instructiv educativ.

Prin dezvoltarea limbajului în activitățile instructiv educative din grădiniță se înțelege atingerea următoarelor dimensiuni:

- identificarea obiectelor prin intermediul cuvântului;
- perfecționarea pronunției;
- îmbogățirea vocabularului;
- complicarea comunicării verbale (cuvânt – propoziție – frază);
- interiorizarea structurilor gramaticale.

Odată cu dezvoltarea limbajului și a gândirii crește și capacitatea de înțelegere iar grădinița are rolul de a facilita atingerea acestui deziderat.

4.2. Rolul și importanța grădiniței pentru succesul școlar

Grădinița constituie o etapă fundamentală în dezvoltarea copilului, nu doar prin conținutul științific al procesului instructiv-educativ, ci și prin libertatea de acțiune oferită preșcolarului, care îi stimulează interesele de cunoaștere și contribuie la lărgirea câmpului relațional.

Pregătirea pentru școală înseamnă, în primul rând, o stare de disponibilitate pentru activitatea de învățare, asigurarea unor condiții interioare care să ofere copilului posibilitatea de a

aborda optim solicitările noii activități, dar și acea stare psihologică pozitivă față de momentul debutului școlar. Acestea trebuie realizate atât în familie cât și în grădiniță.

Învățământul preșcolar are menirea de a forma copiii sub aspect psiho-intelectual, fizic şi socio-afectiv, pentru o cât mai ușoară adaptare la activitatea de tip școlar, asigurând astfel continuitatea de la grădiniță la școală. Activitatea instructiv-educativă din grădiniță îl impulsionează pozitiv în evoluția lui și îi ușurează trecerea spre următoarea treaptă a integrării sociale și anume, școala. Copilul percepe trecerea de la preșcolaritate la școlaritate ca un salt calitativ în evoluția lui socială. Adaptarea și integrarea copilului fără dificultăți deosebite în mediul școlar instituționalizat, este rezultatul unei dezvoltări multilaterale a copilului în grădiniță. În acest sens, grădinița are rolul:

- de a sistematiza și integra cunoștințele, experiențele și influențele dobândite de copii în primii ani de viață,
- de a lărgi contactele lor cu lumea exterioară,
- de a dezvolta capacități de receptare a informației,
- de a realiza o serie de obiective ale educației fizice, estetice, etice și afective,
- de a contribui la socializarea copiilor, la satisfacerea nevoii lor de relații sociale și de activitate.

Pregătirea copilului pentru școală vizează, în principal, dezvoltarea limbajului, cultivarea inteligenței și a spiritului de observație. Totodată se urmărește facilitarea dezvoltării proceselor cognitive, afective și voliționale, perceptiv-motorii și accentuarea pregătirii pentru citit-scris, precum și dezvoltarea deprinderilor de integrare în colectivitate, de adaptare la mediul social înconjurător, etc. Primul sistem instituțional de educație din viața copilului este creșa sau grădinița, în cadrul căreia copilul își manifestă independența.

Cea mai mare parte a zilei o petrece în compania colegilor de grupă, a adulților care își desfășoară activitatea în grădiniță și mai puțin în familie. Fiecare copil se obișnuiește în ritm propriu cu această nouă situație în funcție de personalitatea lui, de relația cu părinții și stilul de educație de care a beneficiat până la intrarea în sistemul instituțional. Odată trecut prin această perioadă de adaptare, copilului i se deschid orizonturi largi într-o lume plină de joc, povești, vrajă. Astfel poate deveni el însuși deschis către lume. Sarcina grădiniței constă în a-l face pe preșcolar apt pentru viața de școlar cu ajutorul personalului didactic, didactic auxiliar și a celui de specialitate (logoped, psiholog). Această perspectivă este diferită de abordarea de odinioară referitoare la rolul grădiniței de pregătire pentru școală, ca un rol principal.

Ce presupun de fapt aptitudinile necesare pentru școlaritate ale copilului? Care sunt factorii necesari ca un preșcolar să devină apt pentru intrarea în ciclul primar?

Mogonea abordează aptitudinea pentru școală din două perspective:[104]

1. Pregătirea școlară ca o capacitate de adaptare la viața școlară.

În vederea realizării acestui factor, copilul trebuie să aibă câteva trăsături și abilități de bază, (cum ar fi flexibilitatea și abilitatea de adaptare) cât și resurse specifice. Printre resurse recunoaștem resursele energizatoare (motivație, afectivitate), pre-instrumentale (ținerea corectă a creionului), instrumentale (vorbire, cunoașterea numerelor, concepte matematice de bază).

2. Pregătirea școlară ca aptitudine pentru a învăța la școală.

Se bazează pe abilități intelectuale eficiente, permite stocarea și prelucrarea corectă a informațiilor, dar în același timp implică un echilibru între resursele externe și interne ale activității de învățare, un echilibru al diferitelor tipuri de activități de învățare, corespondența dintre vârsta mentală și cea cronologică.

Copilul trebuie să fie apt din punct de vedere fizic, psihologic și social pentru a începe viața școlară. Un copil poate deveni apt pentru viața școlară ținând cont de dotările sale moștenite, influențele benefice ale mediului (îngrijire, educație), caracteristicile de dezvoltare și legile dezvoltării. Sarcina grădiniței este de a dezvolta capacitățile, personalitatea copilului și abilitățile necesare vieții școlare.

Chiar dacă este la grupa mare preșcolarul nu este încă „școlarul mic". Așadar îi vom dezvălui tainele lumii înconjurătoare, îi dezvoltăm abilități intelectuale și lingvistice prin diferite tehnici: jocuri ritmice și/sau muzicale, îl introducem în spiritul tradițiilor prin povestiri transmise prin viu grai, activități de activizare și mișcare. Prin intermediul activităților antrenante care necesită o participare activă, capacităm preșcolarul să dobândească abilitățile unui viitor școlar.

Rolul principal al grădiniței este dezvoltarea holistică a întregii personalități, ținând cont de vârsta și particularitățile individuale ale copiilor.

Din perspectiva dezvoltării menționăm patru domenii:

1. Abilități sociale: independență, autosuficiență, autocunoaștere, încredere în sine, deschidere, toleranță, empatie, perseverență în activități, voință, simțul sarcinii, motivație, abilități de cooperare, conștientizarea regulilor, gestionarea conflictelor, creativitate, capacitatea de rezolvare a problemelor, gândire critică, comunicare, metacomunicare.

Abilitățile sociale ale copilului pot fi observate în orice moment al zilei. Relațiile și interacțiunile sale sociale sunt, de asemenea, prezente în timpul jocurilor și activităților. Cadrul didactic din învățământul preșcolar are prilejul de a cunoaște viața socio-emoțională și calitățile copilului de la intrarea în grădiniță. Observarea copilului la intrarea în comunitate este esențială în vederea stabilirii punctului de pornire al dezvoltării.

[104] Mogonea, F.R. (2014). Pregătirea copilului pentru integrarea optimă în activitățile de tip școlar. In Mogonea, Florentina (coord): Metodica activității instructiv- educative în grădinița de copii. Ed. Paralela 45, Pitești, 157-159.

2. Abilități intelectuale: percepție vizuală precisă, diferențiată; percepție auditivă-capacitatea de a conecta informații văzute-auzite; memorie vizual-verbală; gândire logică; gândire creativă; fantezie; atenție.
3. Abilități verbale: comunicare, metacomunicare, cutezanță în comunicarea orală, tehnică corectă în vorbire, vocabular, expresivitate, utilizarea instrumentelor limbajului vorbit.
4. Abilități fizice: mișcări coordonate, armonice; motricitate grosieră coordonată, dezvoltată; abilități motorii fine.

Introducerea clasei pregătitoare în ciclul primar poate invoca întrebarea în rândul cadrelor didactice din învățământul preșcolar, dacă la sfârșitul ciclului preșcolar copilul deja trebuie să îndeplinească în totalitate criteriile, caracteristicile psihologice ale dezvoltării care îl fac apt pentru școală. Răspunsul la această întrebare este categoric următorul: abilitățile, capacitățile, formele de comportament și de conduită ale copilului- necesare pentru învățarea în școală și eligibilitatea pentru viața de școlar- ar trebui să-și atingă apogeul la sfârșitul clasei pregătitoare. Astfel, clasa pregătitoare are rol de încurajare, susținere și sprijinire a copilului.

Conceptul de pregătire pentru școală presupune implementarea unei abordări integratoare, deoarece înseamnă, pe de o parte, pregătirea copilului prin dezvoltarea capacităților specifice, gradul de pregătire al școlii și pregătirea familiei. Educația familială, grădinița care îl pregătește pentru viața școlară și instituția de învățământ în care urmează să frecventeze, sunt în aceeași măsură responsabile.

Pentru copii și familiile lor, tranziția de la grădiniță la clasa pregătitoare înseamnă, de fapt, începutul formal al parcursului educațional. Datorită faptului că, astăzi, clasa pregătitoare nu mai este integrată în grădiniță, prima zi de școală aduce cu ea multe schimbări pe care părinții trebuie să le ia în calcul. Poate cea mai evidentă schimbare este cea a mediului în care copilul își petrece câteva ore bune din zi, într-o altă locație, cu alți copii, alți educatori și profesori. Perioada de acomodare ar trebui să fie abordată în consecință, chiar și în cazurile în care copilul a fost anterior la grădiniță.

Sunt utile în acest sens poveștile, cărțile sau animațiile care vorbesc despre ceea ce se întâmplă la școală, li se prezintă faptul că toți copiii stau în bancă, se joacă în pauze, au un învățător care îi ajută să învețe și își fac prieteni. Copilul va fi astfel pregătit, va ști la ce să se aștepte, iar prima zi de școală nu va aduce cu ea sentimente de teamă, nesiguranță sau angoasă.

Primele 2-3 săptămâni de școală sunt considerate ca fiind o perioadă de acomodare, activitățile pe care copilul urmează să le desfășoare fiind diferite de la o zi la alta. În această perioadă, cel mai simplu mod prin care putem ajuta copilul este să comunicăm cu el, să îl întrebăm ce simte, ce i-a provocat bucurie, ce îi provoacă teamă, ce îl face să nu își dorească să meargă la școală.

În clasa pregătitoare există și o limitare destul de radicală a libertății pe parcursul zilei. Această situație poate provoca foarte multe frustrări, și multe dimineți în care cei mici refuză să intre pe poarta școlii. În contrast cu grădinița, unde activitățile erau mult mai flexibile, și copiii puteau să treacă ușor de la o activitate la alta, stând la mese, pe jos, în curte, etc. copilul trebuie să urmeze un program de 4-5 ore pe zi în care stă așezat în bancă. Cei mici petrec mai mult timp în bancă, nu pot alege o altă activitate, nu se pot juca atunci când sunt plictisiți, iar timpul petrecut afară este limitat la pauze. La școală activitățile nu mai sunt opționale, indiferent dacă le sunt pe plac sau nu și, oricât s-ar strădui învățătorii să facă procesul educațional cât mai relaxat și distractiv, mediul educațional este unul cu totul diferit.

În acest caz trebuie să îi ajutăm să înțeleagă de ce la școală există aceste restricții, cum să le accepte și cum să își gestioneze emoțiile atunci când o activitate nu le este pe plac, când se plictisesc sau nu înțeleg ce li se comunică. Putem să le amintim faptul că la grădiniță aveam stabilite regulile grupei, care se aseamănă cu cele de la școală.

Un alt aspect diferit este programul mult mai scurt la clasa pregătitoare (8^{00}-11^{00}/12^{00}) față de programul cu care erau obișnuiți la grădiniță (8^{00}-13^{00}/17^{00}), ceea ce pentru mulți copii este o reducere semnificativă a timpului petrecut la școală.

Ora de trezire dimineața poate să difere în condițiile în care cel mic trebuie să ajungă la școală mai devreme decât mergea la grădiniță sau dacă drumul este mai lung. Tranziția la clasa pregătitoare poate afecta și orele de masă, somnul de după-amiază și nivelul de energie al copilului. Este important să înțelegem aceste aspecte pentru a putea adapta programul întregii familii, mai ales în primele 2-3 săptămâni de școală. Acomodarea copilului va fi mai ușoară și mai rapidă dacă se vor respecta rutinele dobândite în grădiniță.

Copiii trebuie să fie familiarizați cu faptul că școala nu mai înseamnă doar joacă. Chiar dacă în clasa pregătitoare nu există teme pentru acasă, copiii trebuie să se obișnuiască încă din primele zile de școală cu faptul că de acum au responsabilitatea de a fi atenți la ore, de a se implica în activități și de a își îndeplini îndatoririle conform instrucțiunilor date de învățător.

Dacă la grădiniță activitățile nu erau obligatorii, la școală munca copiilor se reflectă în calificative. Responsabilizarea copilului trebuie să se instaleze treptat și încă înainte de începerea școlii este recomandat să se introducă în programul zilnic mici reguli sau îndatoriri de tipul: „stăm împreună la masă și colorăm până la ora 12^{00}, nu ne putem ridica până atunci de aici” (dacă folosim un ceas analog și copilul nu cunoaște ora, îi arătăm unde trebuie să ajungă limba mare, respectiv cea mică; la un ceas digital îi vom spune exact ce cifre să urmărească), sau „până mâine trebuie să terminăm de citit această carte de povești, așa că vom sta diseară puțin să citim împreună”.

Așa cum se procedează în cazul oricărei schimbări majore ce necesită acomodare, toată familia și toate persoanele care sunt implicate în îngrijirea copilului trebuie să fie aliniate la aceleași

reguli. Dacă, de exemplu, copilul primește o gustare după ce vine de la școală, acest lucru trebuie să se întâmple indiferent dacă este acasă cu părinții sau a fost luat de la școală de bunici. Orice schimbare în rutina copilului care tocmai a trecut printr-o tranziție importantă poate perturba și mai mult sentimentul de siguranță și încredere al acestuia. Consecvența adulților crește gradul de predictibilitate și îi sugerează copilului că este în siguranță.

Pregătirea copilului pentru școală depinde atât de formarea în grădiniță a unor deprinderi specifice activităților din școală - scris, citit, socotit - cât și de continuitatea în școală a unor activități specifice grădiniței - jocul.

Este important ca încrederea reciprocă între grădiniță și școală, cunoașterea și aprecierea reciprocă a activității celuilalt să fie prioritară în cooperarea dintre grădinițe și școli. Acest lucru asigură continuitatea tranziției pentru copii. Trecerea de la grădiniță la școală aduce multe schimbări în viața copiilor. Din cauza diferențelor de dezvoltare, în unele cazuri acomodarea în școală poate să dureze. Pentru a facilita tranziția și a o ușura pentru copil este important ca cei trei factori-grădiniță-familie-școală să colaboreze eficient.

Tranziția fără dificultăți de la grădiniță la școală nu depinde de munca pedagogică de un an, ci de metodele educaționale de ajutor și susținere ale familiei, grădiniței și școlii, fiind rezultatul unui proces mai îndelungat.

Experiența școlară din ultimii ani, a demonstrat că adaptarea copiilor în primul an de școală constituie premisa desființării pragului dintre cele două instituții de învățământ care se reflectă în continuitatea între diferite compartimente ale muncii instructiv-educative.

Primul pas în realizarea acestuia este implicarea părinților în viața grădiniței și în organizarea diferitelor programe. Astfel, părinții obțin mai multe informații despre viața de zi cu zi a grădiniței, situația copilului, manifestările sale în colectivul de copii. Au prilej de a primi informații despre dezvoltarea copilului, oportunități de a remedia orice problemă. Educatoarea poate să le dea repere părinților pe care aceștia le pot lua în considerare înainte de intrarea în școală a copiilor. Astfel, părinții primesc ajutor concret despre cum să-și ajute copilul „să se pregătească pentru școală”. Educatoarea poate să efectueze un sondaj de satisfacție, astfel va cunoaște nevoile părinților. În interesul copiilor, pentru a ne face munca mai eficientă, avem nevoie de cooperare cu părinții și de relații bune, deoarece dezvoltarea personalității copilului, pregătirea sa pentru învățarea eficientă și apoi pentru a-și identifica locul în societate, poate fi realizată cel mai eficient prin sarcina noastră comună, cooperarea familiei și a cadrelor didactice. În acest scop, putem organiza:

1. „Ziua porților deschise”, activități care implică participarea activă a părinților: „Parada recoltei”, „Carnavalul eroilor din povești”, „Ziua Mamei”, „Ziua Copilului”, excursii.
2. Înștiințarea permanentă a părinților despre dezvoltarea copilului: în timpul contactului

zilnic, în timpul orelor de program, la întâlnirile cu părinții. Repere oferite părinților legate de aspectele pe care pot urmări în dezvoltarea copilului.

3. Efectuarea unui chestionar în care toată lumea își poate exprima opinia anonim.

În privința colaborării dintre grădiniță și școală se pot organiza de asemenea activități variate. Astfel, la întâlnirea cu părinții preșcolarilor pot participa atât învățătoarele cât și directorul școlii. Ei au prilejul de a cunoaște părinții viitorilor elevi de la clasa pregătitoare, iar părinții pot primi informații legate de programa școlară, viziunea și misiunea școlii. Invitarea profesorilor care predau la clasa pregătitoare în grădiniță este un prilej bun de a face cunoștință cu preșcolarii într-un mediu cunoscut de aceștia. Următorul pas este participarea cu grupa de preșcolari la ziua „Porților Deschise“ alături de părinți, cărora le oferă informații și participă împreună cu aceștia la acțiunile organizate de școală ori de câte ori este cazul. Se pot organiza activități inclusiv în biblioteca școlii.

Din punctul de vedere al dezvoltării deprinderilor de competențe lingvistice, în vederea facilitării trecerii în școală, copilul trebuie să dobândească deprinderi de ascultare, producere, interacțiune și mediere. Acestea se formează de-a lungul unui proces mai îndelungat, iar cadrul didactic poate aplica diferite tehnici ca modalitate de realizare:

1. Dezvoltarea atenției pentru auzul vorbirii:

Conținut recomandat: - jocuri

FREAMĂT DE NUME: Fiecare copil stă în fața unui scăunel, educatoarea le rostește numele sau semnul, cine își aude și recunoaște numele sau denumirea semnului, se așează. Recomandat: de la 3-4 ani.

ANIMALE TAINICE: Copiii stau într-un cerc. Educatoarea face semn unui copil, acesta șoptește un nume de animal. Restul copiilor, dacă au auzit corect, imită vocea și mișcarea animalului respectiv. Recomandat: 3-4 ani și mai departe.

ȘOAPTE ÎN PERECHI: Copiii stau în perechi. Unul șoptește un cuvânt, celălalt rostește cuvântul cu voce tare. Cuplul primește atâtea castane, câte cuvinte au nimerit. Recomandat pentru: 3-4 ani Material necesar: castane

CE AI AUZIT?: Ascultăm sunete din mediul înconjurător (de exemplu, mersul pe jos, alergatul, bătaia, bătaia din palme, închiderea ușilor, zgomotul pungilor, ruperea hârtiei, etc.). Copiii stau în cerc cu capul plecat. Educatoarea atinge spatele unui copil care face zgomot. Restul va trebui să-și dea seama. Recomandat: de la 5-6 ani. Material necesar: hârtie, pungă...

ASCUNDEȚI-VĂ ȘI CĂUTAȚI!: Doi copii se ascund sub masă, unul dintre ei este albina mică și celălalt este șarpele. Spunem cuvinte în care apar sunetele „z” sau „s”. Ceilalți cheamă animalul al cărui sunet apare în cuvânt. Recomandat: de la 5-6 ani. Material necesar: masă.

ECOUL: Educatoarea cântă cuvinte despărțite în silabe. Copiii, ecoul, trebuie să repete în același mod. Variantă: să completeze o silabă pentru a obține un cuvânt nou. Recomandat pentru: 5-6 ani.

CINE TE-A STRIGAT?: Prin jocuri cu text și cântec copiii își vor ghici reciproc numele recunoscut în baza vocii auzite. Recomandat pentru: 3-4 ani

2. Abilități de ascultare a textelor povestite prin viu grai, interpretare și producere:

Conținut recomandat:

- pronunțarea corectă a sunetelor, accentuare corespunzătoare →povestire orală independentă;
- formularea mesajului și conținutului emoțional al textului scurt auzit;
- formularea opiniilor referitoare la caracteristicile personajelor, acțiunile acestora, etc.;
- imaginarea și povestirea unui final diferit pentru povestea auzită;
- înțelegerea → evidențierea focalizării emoționale din poveste, jocuri ;
- reprezentări prin jocuri dramatice, jocuri verbale.

3. Dezvoltarea capacității de învățare:

Conținut recomandat:

- împărtășirea verbală a experiențelor legate de poveste cu ajutorul jocurilor;
- exerciții de memorizare, tehnici de memorare a textelor, combinate cu exerciții de ritm, mișcare și vorbire;
- activizarea memoriei textuale, → povestire prin viu grai, jocuri legate de basme

Dramatizările și jocurile de rol, de asemenea, contribuie la dezvoltarea deprinderilor lingvistice, ele au o bază nu doar lingvistică, ci și emoțională asigură învățarea eficientă, deoarece sunt adecvate vârstei și permit spațiu și timp pentru dezvoltarea limbajului în același timp.

Toate aceste activități reprezintă pentru copii un proces natural care aduce bucuria dezvoltării și performanței de succes deoarece participă la activități adecvate vârstei. Aplicarea metodelor pedagogice bazate pe experimentare și accentuarea experiențelor pozitive au o importanță sporită pentru eficacitatea și creșterea oportunităților copiilor în vederea trecerii fluente în școală. În această etapă de vârstă, trebuie conștientizat că activitatea adecvată și dobândirea de experiență și cunoștințe bazate pe activități de experimentare, sunt condiții de bază pentru performanța școlară ulterioară. Este importantă împărtășirea acestor sentimente pline de bucurie cu părinții copiilor, deoarece la această vârstă experiența comună este de mare importanță și însușirea este mult mai eficientă.

Implicarea treptată și antrenarea copiilor în acțiuni tot mai complexe, în care sunt ajutați și îndrumați să le rezolve corect, reprezintă, de fapt, realizarea scopului final și anume pregătirea temeinică a preșcolarului pentru activitatea următoare și anume cea școlară.

4.3. Activități de dezvoltare a limbajului care facilitează integrarea copiilor în învățământul primar

Jocul didactic are o importanță deosebită în dezvoltarea vorbirii preșcolarilor fiind cea mai plăcută formă de organizare a procesului instructiv educativ. Jocul antrenează și stimulează copilul în vederea exersării vorbirii directe fără ca el să fie conștient de acest efort. Jocul didactic este cea mai utilă și distractivă modalitate pentru dezvoltarea limbajului viitorului școlar. Jocurile didactice care vizează educarea limbajului pot fi clasificate în jocuri didactice pentru dezvoltarea laturii fonetice, jocuri pentru exersarea unei exprimări corecte din punct de vedere gramatical și jocuri didactice pentru îmbogățirea și activizarea vocabularului.

Jocurile didactice amintite mai sus pregătesc copiii:

- Să pronunțe cât mai corect sunetele limbii române;
- Să cunoască și să utilizeze cât mai multe substantive, adjective, pronume, numerale, verbe, cuvinte de legătură;
- Să folosească substantivele în forme articulate și nearticulate, la singular și la plural, să utilizeze corect terminațiile substantivelor în diferite cazuri mai ales la genitiv și dativ;
- Să știe în ce context poate fi folosit numeralul cardinal și ordinal;
- Să fie capabil să folosească formele corecte ale verbului în funcție de persoană și număr, să deosebească timpurile și să facă acorduri gramaticale.

Pentru dezvoltarea laturii fonetice a limbajului se pot organiza jocuri de diferențiere a sunetelor. Un astfel de joc poate fi:

„Cine vine?”, în care copiii trebuie să recunoască animalele domestice și păsările de curte după glasul lor. Poate fi folosit ca decor o căsuță lângă un copac și un gard. O fetiță stă în curtea casei și se aude sunetul onomatopeic caracteristic unui animal (pasăre). Fetița întreabă: „Copii, cine vine?”. Copiii ghicesc pasărea sau animalul respectiv care apare în curtea casei. În timp ce animalele sau păsările se adună, se pot improviza diferite scene cu mult umor. De exemplu, când vine pisica, șoricelul strigă: „Vai de mine, ce mă fac? Vine pisica.”- apoi încearcă să fugă dar nu poate. Între pisică și câine are loc un schimb de replici (lătrat - mârâit), fetița intervine să îi liniștească. Când se termină un astfel de episod se continuă cu glasul altui animal sau pasăre, iar copiii ghicesc cine vine. Pentru a motiva copiii să pronunțe diferite sunete, în cursul desfășurării jocului se poate realiza un dialog între unele animale și copii.

Diferențierea între sunetele care ridică, de obicei, probleme se poate exersa pe parcurs, în cadrul activităților de învățare obișnuite, dar și prin jocuri didactice de diferite tipuri. Se pot inventa povești[105] amuzante de pildă în jurul sunetelor „b” și „v” care sunt uneori înlocuite de către copii.

[105] Dumitrana, M., (1999), Educarea limbajului în învățământul preșcolar, vol. 1, Comunicarea orală, Compania, București, p.63

Personajele principale sunt o **b**arză și o **v**arză. Din cauza unui copil neatent care a pronunțat sau a scris greșit cuvintele, barza trece prin întâmplări ce aparțin verzei adică este semănată, cultivată, udată etc., iar varza este obligată să fie barză: i se cere să zboare, să construiască un cuib, să facă ouă și să facă pui. Întâmplările pot fi prezentate amuzant, iar dacă sunt însoțite și de desene succesul va fi dublu.

Discriminarea sunetelor componente ale cuvintelor.

Copiii tratează adesea cuvântul ca pe o realitate sonoră compactă. Primul pas în a-i învăța să perceapă cuvântul ca pe o structură de sunete succesive constă în a-i ajuta să diferențieze sunetul inițial al cuvintelor și să-și dea seama că diferite cuvinte pot începe cu același sunet. În dezvoltarea acestui comportament se pot introduce o serie de exerciții care să vizeze:

- conștientizarea existenței unui sunet inițial bine definit atunci când se rostește un cuvânt (cu sprijin pe imagini);
- găsirea sunetului inițial de către copil (cu sprijin pe imagini);
- găsirea sunetului inițial prin analiza fonematică (fără sprijin pe imagini).

Pentru atingerea acestor comportamente se pot iniția jocuri în care se sortează jetoane cu imagini care reprezintă cuvinte care încep cu litere diferite. Educatoarea prezintă un jeton pe care este desenată o pară. Copiii recunosc para și rostesc cuvântul „pară” cu voce tare de mai multe ori. Educatoarea repetă și ea cuvântul accentuând sunetul „p”. Îi întreabă apoi pe copii ce aud ei prima dată când spun „pară”. După mai multe încercări și pronunțări ale cuvântului se ajunge la concluzia că primul sunet care se aude este sunetul „p”. În acest moment educatoarea pune jetonul într-un coșuleț roșu. Prezintă un alt jeton care reprezintă un pepene. Se repetă procedura de identificare a sunetului „p” după care jetonul se pune în coșulețul roșu. Educatoarea prezintă pe rând, reluând procedeele de identificare a sunetului inițial, mai multe jetoane cum ar fi „pană”, „purcel”, „pătură” apoi arată „intrusul” care reprezintă o mănușă. Dacă preșcolarii au sesizat că acel cuvânt începe cu un alt sunet, înseamnă că obiectivul de a identifica sunetul inițiala fost atins, iar educatoarea introduce jetonul care reprezintă mănușa într-un coșuleț de altă culoare.

Jocuri didactice care contribuie la **educarea limbajului copiilor din punct de vedere gramatical.** Foarte important în limbajul copiilor este modul de îmbinare al cuvintelor pentru ca ei să își exprime nuanțat gândurile, și pentru a pune în funcțiune sensurile secundare ale cuvintelor. Astfel, este necesar să se aibă mereu în atenție găsirea unor metode și procedee adecvate vârstei, prin care să îi determinăm pe copii să opereze conștient cu materialul verbal achiziționat.

Copiii pot învăța să îmbine cuvintele pentru a formula corect propoziții din punct de vedere gramatical prin jocuri precum: „**Să așezăm cartonașele**” (are în vedere stabilirea unor legături logice între imagini și construirea unor propoziție cu sens); „**Spune mai departe**” (reproducerea propoziției și continuarea ei într-un ritm vioi, cu pauze între cuvinte). Pentru determinarea

numărului de cuvinte dintr-o propoziție putem folosi următoarele jocuri: „**Câte cuvinte am spus?**”, „**Al câtelea cuvânt lipsește?**”, „**Care e cuvântul cel mai scurt?**” etc. Pentru folosirea corectă a dativului și genitivului se folosesc jocuri cum ar fi: „**A cui este?**”, „**Cui i-am dat jucăria?**”. Pentru folosirea corectă a cuvintelor cu sens contrar se poate folosi jocul: „**Cum este, cum nu este?**”. Pentru folosirea corectă a singularului și a pluralului substantivelor se desfășoară jocul „**Eu spun una, tu spui multe**” **sau** „**Învârtește-mă!**”. Pentru consolidarea deprinderii copiilor de a folosi în vorbire propoziții și fraze cu sens logic și corecte din punct de vedere gramatical, pot fi folosite aceste jocuri didactice, dar și variante ale acestora. „**Ce știi despre mine?**” (Eu știu că el este harnic) este unul din jocurile didactice cu care se poate exersa folosirea corectă a pronumelui personal la singular. „**Eu, tu, el**” este un joc prin care se fixează deprinderea de a folosi corect pronumele personal la numărul singular, făcând corect acordul cu verbul. De asemenea, prin acest joc, se urmărește și dezvoltarea vocabularului, a atenției și a gândirii. Educatoarea complică jocul prin alegerea unui conducător care are sarcina de a atinge umărul unui copil și de a i se adresa astfel: „Ce știi tu despre el/ea...?”, „Ce știi tu despre ....mine, el ,ea?”. Jocul continuă prin schimbarea conducătorului și alegerea altor variante de joc prin folosirea concomitentă a două pronume personale („Cu cine te joci?” – „Eu mă joc cu el.” – „Eu mă joc cu ea.”)

De asemenea mai pot fi organizate jocuri didactice care urmăresc completarea propozițiilor pentru a-i introduce pe copii în tehnica exprimării corecte: „**Continuați ce spun!**”, „**Fii atent și completează!**”, „**Ce cuvânt lipsește?**”.

Jocurile **pentru îmbogățirea și activizarea vocabularului** reprezintă totalitatea jocurilor libere, dirijate, planificate sau nu, deoarece în fiecare zi din grădiniță copilul învață cuvinte și expresii noi. Acest adevăr nu exclude planificarea unor jocuri didactice care să vizeze strict achiziția de noi cuvinte.

Jocul didactic **„Croitorul face…”** presupune învățarea de noi cuvinte și meserii, dar și utilizarea comunicării non-verbale. În cadrul acestui joc, preșcolarii sunt aranjați în cerc, iar educatoarea se așază în mijlocul lor. Aceasta formulează propoziții afirmative și atinge aleatoriu câte un preșcolar pe umăr, cu rugămintea să completeze propozițiile:

„Croitorul face ..... ”, Preșcolarul răspunde.... „haine”

„Bucătarul face.....”, Preșcolarul răspunde...„mâncare”, etc.

După această etapă, preșcolarii sunt invitați să mimeze meseria/profesia pentru completarea propoziției. Scopul jocului este de a învăța cuvinte noi și de a interpreta rolul persoanelor respective.

După consolidarea deprinderii copiilor de a construi corect propoziții, se desfășoară sistematic exerciții pentru înțelegerea sensului cuvintelor, explicându-se că unele cuvinte se pronunță la fel, dar au înțelesuri diferite, chiar în aceeași propoziție sau în propoziții diferite

(omonimul „bloc”, dar care să însemne altceva decât „bloc de locuit, de exemplu: „bloc de desen”, „bloc de gheață”).

Pornind de la aceste exemple, cu ajutorul unor ilustrații, copiii pot fi ajutați să creeze versuri cu omonime. Astfel, împreună cu copiii, educatoarea poate desfășura jocul **„Să găsim alt înțeles”**- stimulând gândirea și imaginația creatoare a copiilor, deprinzându-i să creeze și ei versuri scurte cu asemenea cuvinte. Versurile create împreună cu copiii pot fi însoțite de imagini corespunzătoare. Se explică jocul, exemplificând că un cuvânt ca „lac” poate însemna „lac”- apă, „lac”- unghii, „lac”- mobilă.

Convorbirea este activitatea care solicită copiii să se exprime independent, folosind cuvinte din vocabularul lor activ și competențe verbale asimilate pe parcursul timpului prin intermediul activităților de observare, povestire, jocuri didactice, lecturi după imagini sau în contactul direct cu obiectele și fenomenele lumii înconjurătoare. În cadrul acestei activități, copiii au posibilitatea de a se exprima și de a-și susține părerile în fața colectivului, punându-se premisele dezvoltării competenței de exprimare a opiniei, calități ce le sunt necesare la debutul școlarizării.

În grădiniță, convorbirea se desfășoară ca activitate frontală, dar în același timp se pot organiza și convorbiri libere, cu un număr restrâns de copii, în diferite momente ale zilei. Aceste activități contribuie la rezolvarea în mod operativ a unor aspecte ale muncii educative, cum ar fi soluționarea conflictelor, respectarea cerințelor de comportare civilizată.

Scopul convorbirilor este însă de realizare a sistematizării cunoștințelor dobândite prin recapitularea lor, într-o structură nouă. De asemenea, îi ajută pe copii la formarea unui complex de deprinderi de exprimare corectă, deprinderi necesare atât în conversația de zi cu zi, cât și în activitatea școlară.

Pentru[106] că la grupa mare copiii dispun de cunoștințe mai bogate, ei au posibilitatea de a înțelege cu mai multă ușurință diferite aspecte ale mediului înconjurător. De aceea trebuie să fim mai pretențioși în ceea ce privește vocabularul folosit în dialogul cu ei dar și cu privire la exprimarea viitorilor elevi.

Astfel, la grupa mare, după o serie de activități ce au vizat anotimpul primăvara, poate fi organizată o convorbire cu tema: „Ce știm despre primăvară?”. Aceasta are drept scop sistematizarea cunoștințelor referitoare la diferite aspecte caracteristice ale acestui anotimp, perfecționarea exprimării corecte, coerente, în propoziții și fraze, activizarea vocabularului copiilor. Activitatea poate începe prin versurile lui Vasile Alecsandri:

„A trecut iarna geroasă,
Câmpul iată a-nverzit,

[106] Sîghie, A., Metodica predării limbii și literaturii române în învățământul preșcolar și primar, ed. Alma Mater,2009,p. p. 32-34

Rândunica cea voioasă
La noi iarăși a sosit."

În desfășurarea activității, prin întrebările formulate se stimulează vorbirea copiilor. Vocabularul lor se îmbogățește, recurgându-se la folosirea unor cuvinte și expresii pe care copiii și le-au însușit în alte activități.

Pentru sintetizarea celor discutate și pentru a crea o atmosferă favorabilă, educatoarea interpretează cu copiii cântece de primăvară, recită poezii împreună cu ei.

În convorbiri, prin intermediul întrebărilor, se formează capacitatea copiilor de a-și verifica și ordona reprezentările și cunoștințele despre lumea reală după criterii noi date de educatoare. În același timp, convorbirea contribuie în mod direct la creșterea calitativă a posibilității de exprimare corectă a copiilor. Întrebările educatoarei, puse cu pricepere, sunt un exemplu de vorbire clară, corectă și precisă. Aceste întrebări orientează în folosirea corespunzătoare a formelor gramaticale. Prin intermediul acestor activități copiii își formează deprinderea să răspundă în propoziții dezvoltate, în fraze și succesiuni de fraze, strâns legate între ele. Importanța practică a convorbirii constă și în aceea că ajută la formarea unui complex de deprinderi de exprimare corectă, necesare copilului, atât în conversația uzuală, cât și în activitatea școlară.

În[107] învățământul preșcolar primele obiective ale educației limbajului se referă la formarea deprinderilor de a răspunde la întrebări și de a formula întrebări. Deci, convorbirea, ca activitate de tip preșcolar, contribuie la realizarea acestor obiective și urmărește, în același timp, formarea deprinderilor de pronunție corectă, de structurare a exprimării și de însușire a limbii române literare.

În funcție de nivelul exprimării copiilor, educatoarea stabilește momentul în care organizează fiecare tip de convorbire.

Având în vedere evoluția formării limbajului la copii preșcolari și particularitățile vârstei, putem deduce mai multe tipuri de convorbiri cu suport :

- Convorbiri cu suport intuitiv de sprijin;
- Convorbiri după o ilustrație;
- Lectură după imagini;
- Convorbiri generalizatoare;
- Convorbiri pe teme date.

În funcție de subiectele abordate, convorbirile dezvoltă calități morale ca: respect, hărnicie, curaj, cinste, stăpânire de sine, politețe etc.

În cadrul convorbirilor se formează deprinderi de comunicare, deoarece fiecare copil este receptor sau transmițător, pentru că învață să formuleze un mesaj, să respecte cadrul și

[107] Anna, E., *Convorbirile-educarea limbajului*, ed. Eurodidact, 2018

subiectul mesajului, să aprecieze corect și civilizat răspunsuri. Cei timizi dobândesc curaj și încredere în sine, fac eforturi de voință, se deprind să-și susțină ideile etc.

Trebuie să alegem temele pentru convorbiri cu mare atenție. Acestea pot fi din lumea copilăriei, din plan social, din natură. Pentru a atrage copiii să participe la convorbiri, tema acestora trebuie să fie cunoscută copiilor, să fie atrăgătoare, să le stârnească interesul. Materialele de sprijin pot fi: ilustrații, imagini pe calculator, filme, obiecte etc.

Educatoarea îndrumă copiii să observe materialele, le pune întrebări în legătură cu ele, iar copiii răspund în propoziții. După ce se formează deprinderea de a răspunde la întrebări, copiii sunt îndrumați să formuleze întrebări despre conținutul materialelor de sprijin.

Convorbirile pot fi eficiente, dacă materialele de sprijin îndeplinesc anumite condiții:

- să prezinte aspecte cunoscute copiilor;
- să conțină 1-2 acțiuni observabile;
- să fie realizate într-o formă accesibilă copiilor de 3-5 ani;
- să prezinte acțiuni cu legături logice între ele;
- să aibă o dimensiune potrivită sălii de grupă, încât să fie observate de toți copiii;
- să corespundă din punct de vedere estetic.

Întrebările au și ele o foarte mare importanță, ele trebuie să se încadreze în următoarele criterii :

- să fie clar formulate;
- să aibă în vedere nivelul exprimării copiilor;
- să nu fie prea dezvoltate;
- să se refere la materialul de sprijin;
- să solicite răspunsuri în propoziții;
- să stimuleze gândirea, imaginația.

Educatoarea ține seama de faptul că aceste convorbiri pot fi eficiente, dacă se desfășoară într-o atmosferă caldă deschisă, nestresantă, unde exprimarea copiilor este liberă, fără teama de a greși.

Convorbiri după o ilustrație (grupa mare)

Intuirea ilustrației - Acest tip de activitate se desfășoară doar la grupa mare deoarece copiii trebuie să sesizeze mai multe acțiuni aflate într-o singură ilustrație. Educatoarea dirijează observarea din plan apropiat spre plan îndepărtat iar copiii formulează propoziții în legătură cu ceea ce văd. Este bine să se ceară, mai multe formulări de propoziții pentru aceeași acțiune încât să fie activați și solicitați mai mulți copii. În continuare se realizează variante de enunțuri dezvoltate (fraze) despre conținutul materialului de sprijin.

Ordonarea enunțurilor - Acum copiii sunt solicitați să așeze într-o ordine logică propozițiile formate în timpul convorbirii.

În funcție de nivelul exprimării lor, se solicită cât mai multe variante, acestea fiind realizate prin încurajarea copiilor. Procedând astfel îi dăm posibilitatea copilului să creeze o formă proprie, care vine din interior și nu din exterior.

Convorbiri generalizatoare (grupa mare)

Acestea se fac după ce copiii și-au însușit informațiile necesare în legătură cu o temă. Fiind vorba de generalizări, ele se desfășoară atunci când cei mai mulți copii sunt pregătiți pentru această performanță.

De exemplu, după ce s-au organizat mai multe activități despre animalele domestice și sălbatice, de la noi din țară sau din alte țări, se pot planifica și convorbiri generalizate cu tema „Animale".

Pentru aceste convorbiri educatoarea pregătește o serie de întrebări așezate în ordinea în care ar dori să fie formulate concluziile finale. Pentru ca fiecare copil să-și elaboreze concluzii prin efort propriu, se recomandă ca la fiecare întrebare să se solicite mai multe răspunsuri.

Convorbiri pe teme date sau libere (grupa mare)

Acestea se desfășoară pe teme alese de copii sau de educatoare. Au la bază seturi de întrebări care conduc copiii în „explorarea" temei. În prima parte copiii formulează răspunsuri la întrebările educatoarei și în a doua parte ordonează răspunsurile pentru realizarea unui enunț despre temă.

Problematizarea

Dacă la debutul perioadei preșcolare copilul are procese cognitive precum percepția, memoria, imaginația, gândirea și limbajul legate strâns de contextul concret și practic, după 5 ani copilul începe să se detașeze de obiectele pe care le analizează, le descompune mintal în elementele componente, le recompune, le înțelege însușirile și stabilește criteriile pe baza cărora ele pot fi examinate. Este etapa de vârstă când educatoarea trebuie să stimuleze gândirea celor mici prin recurgerea la metode active, valorificând spontaneitatea asociațiilor, astfel ca adevărul căutat de cei mici să nu fie numai transmis, ci (re)descoperit de ei.

O metodă care solicită un efort intelectual din partea copilului pentru descoperirea de noi cunoștințe sau procedee de acțiune și de verificare a soluțiilor găsite este **problematizarea.** Această metodă dezvoltă la copil gândirea independentă, scheme operatorii și asigură motivația intrinsecă a învățării. Prin rezolvarea situațiilor problemă propuse de către educator, copilul își însușește noi cunoștințe. Orice situație-problemă dă naștere unei stări conflictuale în gândire, copilul trebuind să facă față diferenței dintre cunoștințele sale anterioare și sarcina de lucru.

Datorită [108]strategiilor sale, aplicate pe verticală la toate clasele și pe orizontală la toate disciplinele, **problematizarea** are nebănuite resurse educative, activizând elevii și contribuind plenar la realizarea unui învățământ formativ.

Ea se cere fructificată de la o vârstă cât de timpurie a preșcolarului, pentru că din primii ani de viață ai copilului începe formarea și dezvoltarea personalității sale. Astfel, copilul preșcolar ca dezvoltare psihic-intelectuală se află în stadiul inteligenței preoperatorii, adică pre-conceptuale, care cuprinde etapa 2-7/8 ani.

Prin punerea unor probleme didactice, gândirea preșcolarului este dirijată spre găsirea sau descoperirea unor soluții edificatoare. Desigur că dificultatea este construită de către educatoare, astfel ca preșcolarul să o depășească trecând peste câteva obstacole, prin care el dobândește noi cunoștințe, experiențe, deprinderi și abilități. Premisa esențială este crearea de situații problemă de către educator.

Etapele activității didactice se structurează astfel:

- Organizarea situațiilor-problemă;
- Formularea problemelor ivite;
- Sprijinirea preșcolarilor în rezolvarea acestora;
- Sistematizarea și fixarea cunoștințelor dobândite;

Materialul cognitiv folosit pe parcursul acțiunii de problematizare a fost asimilat anterior sau pe traseul activității, în care educatorul poate recurge la una sau la mai multe metode de instruire. Problematizarea poate fi îmbinată cu alte metode de învățământ, iar scopul atins astfel nu este numai dobândirea de noi cunoștințe, ci și unele productiv creative.

Prin[109] efortul lor intelectual, prin corelațiile elaborate interactiv în abordarea demersurilor intelectuale, interdisciplinare, inovatoare, copiii își asumă responsabilități, formulează și verifică soluții, elaborează sinteze în activități de grup, intergrupal, individual sau în perechi. Calea de învățare pe care o parcurg copiii devine cel mai spectaculos exercițiu de interacțiune dintre raționamentele lor, de exersare a proceselor psihice și de cunoaștere. Educația modernă reflectă nevoile și cerințele copiilor către o schimbare radicală, inovatoare a modului de abordare a activității didactice.

Crearea unei **situații-problemă** are scopul de a-l pune pe copil în situații de a cunoaște, de a elabora și de a descoperi calea spre adevăr, spre soluția problemei. Spre exemplu, pentru a motiva copiii în alegerea unei activități de observare poate fi propusă tema ,,De ce are nevoie o

[108] Sîghie, A., Metodica predării limbii și literaturii române în învățământul preșcolar ți primar, ed. Alma Mater,2009,p. p. 48

[109] Silvia Breban, Elena Gongea, Georgeta Ruin, Mihaela Fulga -"Metode interactive de grup". Ghid metodic. 60 metode si 200 de aplicații practice pentru învățământul preșcolar", Editura Arves, București, 2002).

plantă?" iar pentru a stimula interesul de cunoaștere se poate porni de la o scurtă povestire: „Prietenii mei s-au pregătit să plece în concediu. Acasă au o mulțime de plante. M-au rugat să le îngrijesc. Oare ce am de făcut?"

Dirijarea percepției prin intermediul conversației euristice constă într-o succesiune de întrebări și răspunsuri prin care educatoarea conduce gândirea copiilor spre descoperirea de noi adevăruri. Această modalitate de problematizare presupune o adevărată „gimnastică a gândirii" copilului. Întrebările cu caracter problematic pot fi grupate în următoarele categorii tipologice:

Întrebări care solicită deducerea unei însușiri dintr-o imagine, experiență sau acțiune dată (De ce se rostogolește mingea?);

Întrebări care îi orientează spre tehnicile de investigare utilizate (Ce trebuie să facem pentru a descoperi semințele dintr-un măr?, Ce trebuie să facem pentru a ști ce se afla sub coaja unei nuci?);

Întrebări cu caracter ipotetic (Ce s-ar întâmpla dacă am scoate peștele din acvariu?, Ce s-ar întâmpla dacă mașina nu ar avea faruri?);

Întrebări cu caracter cauzal (De ce are pisica gheare ascuțite?, De ce îngheață apa iarna? etc.);

Întrebări care dirijează gândirea spre generalizări simple (După ce spunem că vulpea este un animal sălbatic?, Cum sunt lăbuțele din față ale iepurașului?).

W. Okon considera drept problemă „orice dificultate teoretică sau practică a cărei soluționare reprezintă rezultatul unei activități proprii de cercetare a copilului prin care, conducându-se după anumite reguli, tinde să învingă dificultatea respectivă și prin aceasta dobândește noi cunoștințe și experiență."

Eficacitatea[110] acestei metode depinde de măiestria educatoarei de a determina conținuturile care pot servi drept bază la formularea problemei ce urmează a fi analizată, de a propune situația-problemă la momentul potrivit în cadrul unei activități. Este binevenit ca organizarea situațiilor problematice să se facă la etapa de evocare și treptat să se formuleze problema propriu-zisă, care să fie rezolvată și verificată la etapa realizarea sensului în cadrul aceleași activități. Putem însă să propunem copiilor o situație problematică la activitățile libere, astfel încât copiii să aibă mai mult timp pentru meditație, iar la următoarea etapă să fie formulată și rezolvată problema propriu-zisă cu întreaga grupă de copii.

În funcție de posibilitățile de problematizare a conținutului științific și de posibilitățile individuale ale copiilor metoda problematizării poate fi combinată cu alte metode și tehnici, cum ar fi brainstormig-ul, brainwriting-ul cu mapa de imagini, interogarea multiprocesuală, jocul didactic, etc. Problematizarea poate fi realizată atât la nivel frontal, cât și ca activitate de grup. Din practica

[110] Cucoș C., *Pedagogie*, ed.aII-a, Ed. Polirom,Iași,2002
Ioan C., *Metode de învățare*, Ed,.Polirom, Iați, 2006, p.p.114

de lucru s-a constatat că lucrul în grupuri mici, a câte 4 copii, este binevenit în rezolvarea de probleme, deoarece, oferă posibilitatea de participare a fiecărui membru.

Este de la sine înțeles că jocurile didactice, desfășurate în grădiniță, care implică „rezolvarea de probleme", au un rol esențial **pentru viitorul școlar**, deoarece problemele:

- invită viitorul școlar la acțiune, la căutare și întrerup starea pasivă a acestuia atunci când ascultă sau citește;
- invită școlarul mic să-și reactualizeze alte cunoștințe;
- cer aplicarea unor cunoștințe, adaptate condițiilor din problemă;
- contribuie la dezvoltarea capacității intelectuale;
- antrenează capacitatea de organizare logică a ideilor;
- întărește atenția, mărește puterea de concentrare;
- dezvoltă capacitatea de analiză și sinteză;
- dezvoltă gustul pentru obiectivitate și precizie.

Din aceste considerente putem afirma că aplicarea acestei metode presupune o serie de condiții: toți copiii să fie obișnuiți să fie activi, să-și expună liber părerea proprie; copiii să fie obișnuiți să lucreze individual sau în grupe mici în timpul unei activități; momentul de plasare a problemei în activitate să fie bine ales; copiii să fie obișnuiți a gândi că satisfacția principală este înțelegerea, descoperirea, creația.

Problematizarea ar trebui să ocupe un loc central în procesul de instruire, deoarece această metodă antrenează întreaga personalitate a elevilor și susține motivația învățării. Așadar, problematizarea reprezintă o cale eficientă de formare și dezvoltare a competențelor specifice în școală.

Comunicarea scrisă în grădiniță este rampa de lansare pentru viitorul școlar

Grădinița este primul cadru instituțional în care copilul își dezvoltă limbajul de comunicare orală și scrisă prin activități organizate. De la comunicarea orală până la prima literă scrisă sau citită este o cale lungă, iar educatoarelor le revine sarcina de a scurta această cale și de a crea oportunități pentru a asigura trecerea spre un limbaj mai complicat cum ar fi scrisul și cititul. În acest sens educatoarea va acorda o atenție deosebită organizării sălilor de grupă în așa fel încât acestea să încurajeze contactul cu limbajul scris și în care trebuie să se regăsească: lucruri interesante despre care se poate citi și scrie cum ar fi imagini, hărți, reviste, unelte și materiale pentru notare, cărți așezate peste tot, spații pentru expunere și materiale de scris la îndemână.

Mijloacele prin care se poate iniția scrisul și cititul în grădiniță sunt:

- amenajarea sectorului bibliotecă;
- amenajarea unui colț al scrierii în care se vor regăsi o multitudine de materiale și unelte de scris;

- utilizarea limbajului scris pentru a identifica numele unor lucruri și la ce folosesc, adică etichetarea;
- plimbări în cartier și identificarea mesajelor scrise în care educatoarea pune întrebări de genul „ce scrie aici?", „ce este aceasta?" ca mai apoi, împreună cu copiii să ghicească înțelesul mesajului (magazin, stație de autobuz, spital, numele străzii etc.);
- scrierea numelor copiilor pe lucrări, pe materiale didactice, pe dulăpior, pe catalogul grupei;
- organizarea activităților de lectură atât individual cât și în grup în care copiii vor fi încurajați să fie atenți, să înțeleagă ce li se citește și să prevadă ce va urma;
- utilizarea mesajelor scrise în jocurile de rol cum ar fi o listă de cumpărături, o rețetă, bilete de avion etc.;
- implicarea copiilor în „scrierea" denumirilor sectoarelor;
- încurajarea copiilor să dicteze diferite mesaje, povestioare, întâmplări în care adultul scrie și apoi le citește;
- inițierea unor activități de citit în paralel prin care educatoarea cu un grup mic de copii au aceeași carte. În timp ce educatoarea citește, copiii urmăresc textul pe cărțile lor și dau filele în același timp. Copiii mai mici dau pagina o dată cu educatoarea în timp ce cei mai mari se ghidează după imagini iar cei mai avansați pot pune în corespondență ce aud cu cuvinte sau chiar cu propoziții pe care le recunosc în carte.

Este de la sine înțeles că aceste activități trebuie atent selecționate în funcție de vârsta copiilor, de obiectivele programei și nu în ultimul rând de contactul pe care fiecare copil l-a avut cu limbajul scris înainte de a veni la grădiniță. Totodată aceste activități trebuie introduse treptat, pe rând, evitându-se oboseala copiilor. Foarte important este ca aceeași activitate să fie introdusă mai întâi prin câteva elemente simple, apoi, pe măsură ce copilul primește experiență, să se complice gradual. Spre exemplu scrierea scrisorilor poate fi introdusă din grupa mică: se face cunoștință cu foaia de hârtie, creionul, plicul, cu modul în care se împăturește hârtia, se introduce în plic iar plicul se lipește. În ceea ce privește scrierea propriu-zisă este suficient ca preșcolarul să facă semne mâzgăleli cu creionul imitând comportamentul adultului.

Comunicarea scrisă presupune activități de citire și activități de scriere. Prin activitățile de citire se dorește ca preșcolarii să recunoască existența scrisului, să înțeleagă că scrisul are semnificație, să stârnească interesul copiilor pentru citit, să recunoască litere și cuvinte simple în contexte familiare și să utilizeze materialele scrise în vederea executării unei sarcini date.

1. Recunoașterea existenței scrisului. Preșcolarii trebuie să fie capabili să diferențieze desenul/imaginea de scris și totodată să indice scrisul în cărți, reviste, ziare, subtitrări ale filmului etc., dar și din mediul înconjurător.

Exemple de activități care să atingă aceste comportamente prin care preșcolarii recunosc existența scrisului:

Jocul de rol „La piață”. Educatoarea pregătește jetoane care reprezintă legume și fructe în dreptul cărora pune etichete pe care sunt scrise denumirile acestora (mere, pere, morcovi, roșii etc.) și etichete pe care sunt scrise prețurile. În timpul jocului educatoarea va folosi în mod intenționat sintagmele imagine/desen și scris prin întrebări și răspunsuri de tipul: „Ce reprezintă acest desen?” „Ai dreptate aici scrie mere.”, „Cât costă perele?” „Aici scrie că costă X lei”.

Jocurile de masă cu zaruri sau cu pioni, în care pionii pleacă doar din poziția în care scrie start nefiind nevoie ca preșcolarii să știe să citească pentru a recunoaște această poziție. Pe măsură ce preșcolarii se familiarizează cu mesajul scris, educatoarea poate modifica, complica sau confecționa jocuri de masă pe a căror parcurs să apară sarcini scrise sau reprezentate grafic (STOP, STAI, SARI x 3, ⇑, ⇓, ⇐, ⇒).

Lectura poveștilor ilustrate. Educatoarea prezintă imaginea/imaginile apoi spune „acum am să vă citesc ce scrie sub această imagine” arătând textul scris. În continuare educatoarea solicită copiilor să descrie ce reprezintă o anumită imagine/desen prin intermediul întrebărilor ajutătoare („Ce face copilul?”, „Unde doarme ursulețul?”, „Cine se joacă?” etc.) apoi verifică corectitudinea răspunsului citind și arătând textul de sub imagine. Activitatea se poate complica arătând textul scris educatoarea întreabă în glumă „dar în imaginea aceasta ce este?” copiii vor fi fericiți să o corecteze specificând că aceea nu este o imagine. Educatoarea întărește ce le spuse de copii menționând „așa este, aici este imaginea iar aici este scrisul”. Prin aceste procedee simple copiii vor învăța foarte repede diferența dintre imagine și scris: la o imagine te poți uita și spune ce este, dar la scris chiar dacă te uiți nu știi despre ce este vorba până nu înveți literele.

Atunci când copiii realizează **desene**, educatoarea poate întreba copilul ce reprezintă acel desen sau imaginile desenate de el spunându-i „acum voi scrie ce reprezintă desenul tău” așadar preșcolarul va înțelege că el a desenat iar educatoarea a scris.

Scrierea numelui copilului pe **desenele, picturile sau fișele de lucru** este o altă modalitate prin care copilul face diferența dintre scris și imagine/desen și, în timp, preșcolarul își va recunoaște propriul nume.

Plimbările și vizitele sunt utile pentru observarea diferitelor tipuri de scris din mediul înconjurător: numele străzilor, indicatoarele, semnele de circulație, numerele mașinilor, numele firmelor, a produselor etc. Educatoarea dă explicații în legătură cu plimbarea și printre altele atrage atenția copiilor asupra elementelor enumerate mai sus. Nu este neapărat necesar ca preșcolarii să cunoască semnificația tuturor textelor întâlnite, ci pentru început, ei trebuie doar să identifice aceste texte. Acest lucru nu înseamnă că educatoarea va refuza să răspundă la întrebările lor privind conținutul textului, dimpotrivă, ea va citi tot ce i se cere, neobligându-i însă pe copii să țină minte

ce s-a citit, în acest fel copiii își vor menține motivația pentru ambianța tipărită iar prin repetiție, prin învățare spontană vor achiziționa mai mult decât prin învățarea formală.

2. **Scrisul are semnificație.**

După ce preșcolarul acceptă că imaginea este altceva decât scrisul în jurul vârstei de 4-5 ani nu se mai mulțumește doar cu atât, el cere adultului să-i citească povestea, ori mai specific, să i se citească ce scrie. Cu alte cuvinte el cere ca scrisul să fie pus în funcțiune ca mesajul să poată fi transmis. Copilul intuiește că scrisul înseamnă ceva deși nu poate explica încă ce anume. Dacă adulții, însemnând familia și grădinița, îi oferă experiențe cu textul scris el va primi treptat confirmarea corectitudinii intuiției sale: întotdeauna oamenii urmăresc ceva atunci când scriu și când citesc.

Prima semnificație pe care copilul o identifică la mesajul scris este recunoașterea propriului nume. Acest comportament poate fi atins la început cu copiii mici prin utilizarea doar a primei litere a prenumelui iar copiii care sunt familiarizați cu propriul nume scris vor porni direct de la prenumele scris întreg. Primul pas în atingerea acestui comportament este acela de a pune numele copilului pe tot ce îi aparține: dulăpior, pătuț, materialele didactice, însoțit la început de o poză a copilului. Inițial își va recunoaște numele după imagine dar în același timp își va forma și o reprezentare globală a numelui său scris.

O altă activitate este alcătuirea portretului clasei. Fiecare copil se desenează pe sine, iar educatoarea îi scrie numele sub desen. Autoportretele sunt expuse la nivelul copiilor pe panouri sau agățate pe sfori frumos ornamentate.

Jocul de tip memory poate fi confecționat din două seturi de jetoane, un set cu fotografiile și numele copiilor, iar celălalt set va conține doar numele copiilor. Copiii trebuie să potrivească fotografiile cu numele corespunzătoare.

O altă modalitate prin care un copil își poate recunoaște propriul nume poate fi confecționarea de insigne, pentru cei mici insignele vor avea lipite imagini/simboluri/fotografii alături de nume iar pentru cei mai mari insignele vor avea lipite doar numele, insigne, pe care copiii le vor purta zilnic la grădiniță.

„Citirea” unui text pe baza unei succesiuni de imagini este o deprindere cu importanță pe cel puțin două niveluri în învățarea citit- scrisului.

- copilul va învăța să urmărească în pagină mișcând ochii și mâna de la dreapta la stânga și de sus în jos;
- copilul va învăța să analizeze materialul perceput, să-l structureze astfel încât prin manipulări motrice și mai târziu prin manipularea reprezentărilor mentale să desprindă semnificații.

Pentru atingerea acestor comportamente educatoarea trebuie să le ofere modele: citind cărți, urmărind ilustrațiile din reviste, aceasta va indica întotdeauna cu degetul și va verbaliza

acțiunea, fenomenul ilustrat, începând de la stânga și mergând spre dreapta. Foarte importante sunt activitățile de lectură după imagini care nu sunt altceva decât o succesiune de imagini reprezentând o acțiune, un fir narativ în secvențe progresive, care vizualizează pentru copil ideea că evenimentele, pentru a se produce, trebuie să respecte o anumită ordine în desfășurarea pașilor acțiunii. Se va începe cu maximum de trei imagini așezate pe rând, una câte una, și explicate pe rând în succesiune. Imaginile trebuie să reprezinte un text, o poveste bine cunoscută de copii, astfel încât să nu existe nici o piedică în perceperea efectivă a secvențelor.

3. Identificarea ideii unui text urmărind indiciile oferite de imagini

Pasul următor desprinderii semnificației din succesiunea imaginilor este încercarea de a transfera această semnificație la cuvintele ce însoțesc aceste imagini. Copilul va putea să găsească ideea unui text urmărind indiciile oferite de imagini. Acest comportament este urmărit nu prin activități formale, de predare, ci prin situații concrete, spontane pentru copii, dar create intenționat de educatoare. Nimic nu este mai natural decât o educatoare în mijlocul copiilor cu o carte în mână, întrebându-i „ce credeți că scrie aici?”. Cărțile vor fi alese cu grijă, vor avea imagini clare, bine desenate și inteligibile, iar sub ele sau alăturat va apărea un singur cuvânt care să corespundă răspunsului dat de copii. Procedeul poate fi aplicat cu succes chiar de la grupa mică.

Copilul va putea să facă deosebirea între cuvintele pronunțate și imaginile la care acestea se referă. Acesta este un comportament pregătitor celui în care se cere aflarea sensului cuvântului scris. Nu se poate trece mai departe dacă preșcolarul nu este capabil, atunci când îi este pronunțat un cuvânt, să indice imaginea corespunzătoare alegând dintre ilustrațiile avute la dispoziție. În mod obișnuit, preșcolarul vine la grădiniță având deja acest comportament, educatoarei revenindu-i sarcina de al exersa și dezvolta.

Un alt comportament care vizează activitățile de citire este acela în care copilul va putea să facă legătura între cuvântul oral și imagine și între cuvântul scris alăturat, înțelegând că aceste cuvinte sunt nume. O activitate simplă care poate fi desfășurată cu copiii de patru ani este următoarea: educatoarea utilizează un set de jetoane, fiecare jeton conținând o ilustrație și alăturat sau dedesubt un cuvânt. Educatoarea pronunță un nume și cere copiilor să găsească cuvântul scris corespondent de exemplu: „Eu spun iepuraș iar voi vă uitați pe cartonașe și îmi spuneți unde scrie iepuraș”. Evident, copiii arată jetonul cu ilustrația respectivă, educatoarea îi laudă și îi întreabă „Cum ați reușit să vă dați seama dacă încă nu știți să citiți?”. Copiii vor arăta imaginea și vor spune că s-au gândit că alături scrie iepuraș.

Copilul va asculta textele citite simultan cu urmărirea imaginilor pentru a găsi răspunsurile cerute. Primele exerciții în acest sens se fac în sectorul bibliotecă atunci când se citesc cărți cu ilustrații mari și texte simple. Cel mai eficient mod este acela în care atât educatoarea cât și copiii au în față câte un exemplar din aceeași carte: în timp ce educatoarea citește povestea copiii ascultă

și urmăresc simultan pe carte călăuzindu-se după imagini. Din când în când educatoarea se va opri din citit și va întreba preșcolarii ce cred ei că se va întâmpla mai departe. Îi poate ajuta în găsirea răspunsului îndrumând copiii să se uite pe pagina următoare. Dacă cartea este bine aleasă ilustrația va sugera copiilor continuarea acțiunii.

4. **Interesul pentru citit al copilului se datorează aproape în întregime adulților.**

Preșcolarul trebuie învățat să știe cum să manipuleze o carte iar acest lucru **nu** se face prin predare sau cicăleală, ci prin exercițiu, dar mai ales prin model. Atunci când educatoarea la sectorul bibliotecă citește o poveste, copiii vor vedea și modul în care se manevrează cartea: cum o scoate din bibliotecă, cum se uită la ea să se asigure că este cea dorită, o deschide cu grijă și cu atenție să nu se îndoaie foile sau să le murdărească. Nu toate aceste operații de manipulare sunt vizibile pentru toți copiii de aceea, de fiecare dată, când educatoarea manevrează o carte, un caiet, catalogul, aceasta va fi atentă să verbalizeze aceste condiții „e o carte frumoasă", „trebuie să umblu cu multă grijă", „nu vreau s-o murdăresc", „acum întorc foaia cu grijă să nu o îndoi" etc. Preșcolarii vor fi dornici să o emite în comportamentul ei față de carte pe doamna educatoare. Preșcolarul va cunoaște elementele importante și distinctive ale unei cărți.

Atunci când educatoarea dorește să citească o poveste, copiilor trebuie să le prezintă coperta cărții arătându-le unde scrie numele poveștii și unde este scris numele autorului. Acest „ritual" trebuie repetat de fiecare dată când se citește o carte. Pe măsură ce copiii se obișnuiesc cu acest mod de prezentare pot fi implicați mai activ în acest „ritual" cu ajutorul întrebărilor „unde este scris titlul dar autorul?", „cum se poate deosebi titlul de autor?" - prin poziție (titlul de obicei este așezat în centrul coperții iar autorul la marginea de sus sau de jos), prin mărimea literelor: de obicei titlul este scris cu litere mult mai mari decât celelalte cuvinte ale coperții. Educatoarea atrage atenția copiilor și asupra altor elemente cum ar fi: fiecare pagină este numerotată, există cifre care arată prețul cărții, poate arăta preșcolarilor unde este scris titlul în interiorul cărții și de unde începe povestea propriu-zisă. Aceste informații se împărtășesc copiilor treptat în timpul diferitelor activități. Pentru aceste informații nu se organizează activități specifice în acest sens.

5. **Copilul va putea să cunoască literele alfabetului și alte convenții ale limbajului scris**.

Perceperea și recunoașterea globală a cuvintelor nu presupune interzicerea cunoașterii literelor componente, precum și, invers cunoașterea literelor nu presupune abandonarea completă a activităților de percepere globală. Cele două comportamente trebuie urmărite mai degrabă simultan, în mod echilibrat.

În timpul activităților de antrenament al auzului fonematic, precum și cu oricare alt prilej, educatoarea caută să-i facă pe copii conștienți de sunetul inițial al numelui lor. Se va arăta litera corespondentă fără a face din aceasta o activitate propriu zisă. Copiii vor învăța foarte ușor corespondența literei cu sunetul, fiind bine motivați vor reuși să transfere mai repede aceste

deprinderi și la alte cuvinte. Acest procedeu al numelui, în recunoașterea sunetul lui și literei corespondente, se poate folosi pentru toate sunetele/literele conținute în numele fiecărui copil. De exemplu, educatoarea va pronunța M-A-R-I-A. Împreună vor auzi sunetul „m”, educatoarea va scrie numele arătându-i copilului litera „m”, se vor juca astfel descoperind „m”- urile din toate cuvintele cunoscute. Cu alt prilej vor auzi sunetul „a” și așa mai departe jocul continuă până sunt epuizate toate literele din numele copilului. Pe măsură ce preșcolarul învață câte o corespondență sunet/literă va primi cadou litera respectivă care poate fi confecționată, sau scrisă pe un jeton mic. De câte ori se va desfășura jocul numelui copilul va dovedi că știe ce sunete respectiv litere a învățat, așezându-le în ordine până când vor fi învățate toate literele numelui și vor fi conștientizate toate sunetele din interiorul acestuia. După ce toți copiii din grupă și-au învățat numele și-au „câștigat” jetoanele cu toate literele, se pot organiza activități de grup distractive, ca, de exemplu, toți copiii dintr-un grup își amestecă în mijlocul mesei literele din numele lor, apoi fiecare încearcă să-și găsească cât mai repede literele cu care să și formeze propriul nume.

De reținut este faptul că educatoarea va avea grijă să urmărească ca fiecare copil să-și poată compune propriul nume din literele unui alfabetar, din cuburi cu litere, litere decupate și lipite etc.

Astfel de jocuri pot fi inițiate și cu literele din cuvintele jucăriei preferate, a animalului preferat sau a oricăror alte cuvinte.

Copilul va putea să arate cuvinte care încep ori se termină cu aceeași literă după mai multe exerciții privind litera ce trebuie cunoscută. În acest sens, pot avea loc complicări ale jocurilor de învățare a literei respective prin găsirea oral a unor cuvinte care încep cu aceasta. Individual sau în grupuri mici, preșcolarii primesc câteva jetoane pe care sunt trecute câteva cuvinte. În prima etapă, cuvintele nefiind bine cunoscute, ele vor fi însoțite de imagine; aceasta va constitui un suport pentru analiza fonetică și analiza perceptivă a cuvântului. Sarcina de îndeplinit poate lua mai multe forme: se cere ca toate cuvintele care încep, de pildă, cu „b” să fie puse deoparte, să fie subliniate toate cuvintele care încep cu „b”, să fie încercuit „b” când se găsește la început și așa mai departe. Când copilul devine familiarizat cu această sarcină se renunță la imagini.

Copilul va putea să compună cuvinte scurte familiare. După ce preșcolarul a fost familiarizat cu compunerea propriului prenume se poate trece la o altă etapă și anume cea a compunerii de cuvinte scurte, familiare. Compunerea cuvintelor prin jocuri puzzle este foarte îndrăgită de preșcolari. Pentru aceasta se procură/confecționează o serie de jetoane din carton, pe ele vor fi desenate un obiect, o ființă, o jucărie, iar sub desen se scrie denumirea acestora. Jetoanele se taie vertical astfel încât fiecare fâșie să cuprindă o parte din imagine și o literă din cuvânt. După ce fâșiile sunt amestecate, copilul reconstruind imaginea, reconstruiește și cuvântul. Pentru copiii

foarte mici se poate începe cu cuvinte formate din două litere (ac, ou, om), se trece apoi la cuvinte de trei și patru litere.

Compunerea propozițiilor formate din două, trei sau mai multe cuvinte se poate realiza cu aceeași tehnică puzzle, dar de această dată jetoanele vor avea imagini și propoziții iar fâșiile verticale vor cuprinde o parte din ilustrație și un cuvânt. Pentru început, educatoarea arată copiilor imaginea și propoziția în întregime, se poartă o mică discuție asupra imaginii și a ceea ce reprezintă ea. Le citește apoi propoziția indicând cu degetul fiecare cuvânt. Se observă corespondența între ce spune imaginea și ce spune propoziția. Copiii primesc jetoanele tăiate în fâșii și recompun imaginea și propoziția. Din a doua activitate preșcolarii vor primi materiale diferite. Ar fi bine să existe două chiar trei tipuri de imagine-propoziție care să fie împărțite copiilor la întâmplare. Îndată sarcina îndeplinită, copiii vor verifica rezultatele comparându-le cu ale celor care au avut imagini identice. Pentru copii, această mișcare și verificare reprezintă, de fapt, o punere în ordine a experienței lor perceptiv-intelectuale. Educatoarea se plimbă printre ei și îi ajută în verificare. Educatoarea citește propoziția formată de fiecare copil, punând demonstrativ degetul pe fiecare cuvânt. Prin această metodă educatoarea oferă copilului un nou model de evaluare a unei lucrări, demonstrându-le că scrierea are un înțeles permanent și este autonomă, neavând nevoie de imagine pentru a comunica ceva (este de la sine înțeles că preșcolarul asimilează aceste afirmații la nivel intuitiv fără ca educatoarea să explice acest raționament).

Desfășurarea activităților de scriere.

Maria Montessori a demonstrat în prima jumătate a secolului XX că cel mai potrivit mediu pentru învățarea scris-cititului este grădinița, iar cea mai bună metodă pentru această achiziție nu este cea prin care copilului i se predă, ci acele metode prin care cititul și scrisul apar în situații de joc. În acest mod abordarea limbajului scris apare ca un moment natural al dezvoltării copilului.

1. O deprindere extrem de importantă în abordarea scris-cititului este aceea a discriminării perceptive, adică a deosebi un lucru de altul, o formă de alta, o culoare de alta. Antrenamentul perceptiv al tuturor simțurilor este o condiție esențială pentru întreaga dezvoltare a copilului și el trebuie inițiat din prima zi de grădiniță și de la cea mai fragedă vârstă. Acest antrenament nu se efectuează doar pentru a atinge obiectivul scriere, deși în acest context este destul de important. Educatoarea trebuie să conceapă foarte multe activități cu caracter de joc prin care copilul să aibă întotdeauna ceva interesant de privit, găsit, manipulat, pipăit etc.
2. Primul pas către scriere este capacitatea copilului de a trasa semne pe o suprafață cu ajutorul unui instrument.

- Primul aspect tehnic pentru scriere este ca preșcolarul să cunoască și să știe cum se utilizează hârtia, creionul negru, creioanele colorate, creta și alte instrumente de scris. Această cunoaștere începe încă de la un an și câteva luni, copilul fiind capabil să țină strâns

un creion gros apăsând sau mai degrabă lovind hârtia ca mai târziu acesta să reușească să facă linii scurte pe suprafața foii. Când ajung în grădiniță foarte mulți copii au deja experiența instrumentelor cu care se execută grafismele și desenele. Pentru început în grădiniță copiii foarte mici nu au nevoie de creion și hârtie pentru a-și forma deprinderea de trasare grafică. Micii preșcolari vor fi încântați să traseze urme cu bețișoare pe pământ sau cu degețelele în nisip lăsând dâre. O educatoare pricepută va putea să-i învețe pe copii literele cu mult înainte ca aceștia să lucreze pe caiete doar prin jocuri la nisip, desenând cu degetul sau cu un bețișor.

- Copiii trebuie să știe să execute elemente grafice simple. Prin elemente grafice se înțelege liniile drepte în diferite poziții, linii curbe deschise sau cercuri la fel în diferite poziții. În jurul vârstei de trei ani copilul face deja cercuri mai mult sau mai puțin perfecte și linii (mai ușor cele verticale decât cele orizontale). Pentru copiii de grupă mică este mai important procesul trasării și mai puțin rezultatul. Astfel că în prima etapă ei vor fi lăsați să se bucure de „mâzgăleală”, vor lăsa „urme” peste tot cu bățul pe pământ, cu degetul pe nisip, cu creta pe asfalt ori pe tablă, cu creioanele negre și colorate pe hârtie de diferite tipuri (aici este de preferabil carioca groasă). Colorarea este o activitate plăcută și motivantă care poate se poate întinde pe tot parcursul anilor de grădiniță. În cazul colorării, educatoarea va trebui să aleagă cu atenție materialele. De obicei cărțile de colorat reprezintă desene prea mari cu suprafețe de colorat prea largi și prea obositor de acoperit cu creionul. Așadar nu este de mirare că preșcolarul mic mâzgălește câteva linii cu creionul colorat și declară că a terminat trecând la alt desen. Pentru început trebuie să i se ofere de colorat figuri simple de dimensiuni mici. Copilului îi place să schimbe repede creionul și desenul astfel încât este interesat de proces și mai puțin de rezultatul final. Treptat el învață să respecte contururile și să se concentreze asupra sarcinii de îndeplinit nu asupra mișcării creionului în sine. Educatoarea nu trebuie să insiste asupra acestor condiții de la început, în caz contrar ea va transforma o activitate plăcută într-o muncă plictisitoare, rezolvată superficial și fără efecte pozitive în desfășurarea activității. După o perioadă ce depinde în general ritmul de asimilare al copiilor, educatoarea va trece la sarcini mai organizate: le va cere să deseneze un cerc mai mare ori mai mic, linii în linii culcate, linie lungă, linie scurtă, linie mică, linie mare. De asemenea, educatoarea va urmări organizarea paginii: va cere, spre exemplu, un nor sus, o minge jos pe pământ ori o căsuță pe mijloc. Unii copii pot realiza aceste sarcini alții nu. Educatoarea nu trebuie să privească trasarea acestor elemente grafice ca un obiectiv urgent de atins într-o perioadă de timp strict limitată. Pe măsură ce copiii se simt mai sigur în execuție educatoarea poate trece la alte modalități de implicare a elementelor grafice.
- Astfel copilul va putea să execute diferite tipuri de trasări peste modele date. Se pornește de

la uniri de puncte fie trasând linia peste una punctată, fie în mod liber. Cei mici vor avea de trasat liber o linie între două repere foarte vizibile. Ei încă nu pot să-și coordoneze mișcările astfel încât să poată plasa exact creionul și să tragă o linie peste cea deja trasată. În funcție de copil educatoarea poate aborda și trasee punctate.

- Copilul va urmări perceptiv și motric anumite trasee. Spre exemplu: fiecare copil va primi o coală de hârtie pe care sunt desenați un cățel, în stânga paginii și un băiețel în dreapta paginii. Între cei doi este trasat un drum drept cu o linie punctată pe mijloc. Educatoarea discută cu copiii despre ceea ce văd în desen: un cățel și un băiat și întreabă: „Ce face cățelul?" - „Aleargă", „Unde aleargă?" – „Spre băiat", „Ce face băiatul?" – „Îl așteaptă", „Pe unde aleargă cățelul" - copiii arată drumul fiecare cum crede. Educatoarea scoate la iveală o coală de hârtie cu același desen dar mai mare și o fixează pe o tablă sau pe un suport să poată fi văzută de toți copiii. Acum, spune educatoarea, aș vrea să rog pe cineva să-mi arate drumul pe care fuge cățelul spre băiat. Unul dintre copii va arăta drumul respectiv, mișcând degetul de la cățel spre băiat (deci de la stânga la dreapta) pe linia punctată. După ce câțiva copii au făcut această operație, educatoarea va îndemna copiii să arate individual pe foaia lor cu degetul drumul cățelului spre băiat. După ce s-a asigurat că toți copiii trasează cu degețelul corect de la stânga la dreapta, solicită copiilor să traseze cu creionul pe linia punctată. Procedeul cu coala mare de hârtie se folosește doar în primele activități de trasare peste linia punctată. În următoarele activități traseul poate fi complicat prin linii șerpuite, spiralate, în zigzag etc. Alte trasee grafice pe care copiii le pot executa sunt labirinturile foarte simple pentru cei mici și mai complicate pentru cei mari.
- Completarea părților care lipsesc în desene simple pregătesc scrierea, dar nu sunt specifice acesteia, de aceea, ele pot fi abordate în cadrul activităților libere în care educatoarea va lucra doar cu grupul care a ales creionul și hârtia. Completarea lacunelor structurează și întărește reprezentările mintale, dezvoltă capacitatea de sinteză perceptivă și combină această capacitate cu acțiunea motrică, element important al învățării la vârste mici.
- Respectarea regulilor/condițiilor minime ale scrierii. Aceste reguli trebuie să fie cunoscute de copii începând de la grupa mică, din momentul în care încep să folosească instrumentele de scris. Primul lucru care trebuie corectat este poziția, cunoscut fiind faptul că cei mici au tendința de a se apleca asupra foii de scris. Al doilea element ce trebuie prevenit sau îndepărtat este tensiunea motrică, preșcolarii țin foarte strâns creionul în mână și apasă puternic astfel în câteva minute se instalează oboseala. Pentru început este indicat să se folosească creioane groase ori carioca, astfel încât mâna încă neîndemânatică să nu trebuiască să se cârcească pe bețișorul subțire al creionului. În timpul exercițiilor de trasări libere cu mișcări largi copilul va învăța să relaxeze mâna pe creion abia după aceea se poate

trece la îndeplinirea sarcinilor grafice cum ar fi linia trasă de la un punct la altul

- Executarea trasării semnelor grafice relativ corect în ceea ce privește mărimea, direcția de la stânga la dreapta ajută copiii să își formeze deprinderi de trasare grafică ordonată, simetrică, echilibrată însă nu trebuie exagerat cu acest tip de activități.

CAPITOLUL 5.

EDUCAȚIE INTERCULTURALĂ

5.1. Premise teoretice

5.1.1. Conceptul de educație interculturală

Nucleul conceptului de „educaţie interculturală" îl constituie dialogul culturilor, înţelegerea dintre culturi, valoarea şi originalitatea fiecărei culturi, înţelegerea dintre comunităţi.[111]

În lumea modernă, diversitatea în sens larg – indiferent, dacă este de natură culturală sau lingvistică – poate fi pusă pe seama a doi factori esenţiali: intensificarea migraţiei şi noile tehnologii de informare.[112] Societatea noastră devine din ce în ce mai complexă. Explozia circulaţiei oamenilor şi a ideilor, multiplicarea contactelor, dispariţia frontierelor sunt realităţi evidente. Problema identităţii culturale este complexă şi presupune rezolvarea de comun acord. Copiii, trebuie să învețe modalităţi de convieţuire în această pluralitate a culturilor.[113]

Ca membrii ai Uniunii Europene, trebuie să înţelegem interculturalismul ca „un instrument pentru ameliorarea egalizării şanselor şi a inserţiei optimale a populaţiilor străine, europene sau nu, în viaţa economică şi socială, punând în practică dorinţa de întărire a drepturilor pentru toţi şi, de aici, chiar dezvoltarea democraţiei" (Eric Bouchez, Andre de Peretti, 1990).

Interculturalitatea se impune în învăţământul modern, ca o necesitate, spre a răspunde cerinţelor de educaţie ale societăţii contemporane, prin dezvoltarea interesului copiilor faţă de aspectele interculturale, prin dezvoltarea atitudinii de empatie culturală şi interculturală.

Pentru cadrele didactice este esenţial să creeze relaţii pozitive, în interacţiunea dintre semeni, să favorizeze dezvoltarea persoanei, cât şi a relaţiilor constructive în grup, pentru a trăi sentimentul propriei identităţi.

Educaţia interculturală promovează atitudini tolerante, deschise, de acceptare şi înţelegere firească a raportului „eu-celălalt" şi a noţiunii de străin, recunoaşterea şi respectarea diferenţelor

[111] (http://82.77.137.70:8080/images/fisiere/revista/Educatia_fara_frontiere_nr_-11_mai_2018-compress_opt.pdf)
[112] (.https://www.scrigroup.com/educatie/educatie-civica/EDUCATIA-INTERCULTURALA-VALORI53526.php)
[113](http://82.77.137.70:8080/images/fisiere/revista/Educatia_fara_frontiere_nr_-11_mai_2018-compress_opt.pdf)

culturale, prin valorificarea pozitivă a relaţiilor de egalitate între oameni şi nu prin aplicarea polarităţii superior-inferior.[114]

Școala, ca principală instanţă de culturalizare, este antrenată în materializarea strategiilor amintite. Ea nu poate rămâne neutră la marile incitări sau presiuni ale vremii.[115]

Obiectivele educației interculturale sunt:

- dobândirea de cunoştinţe privind cultura, în general, şi impactul acesteia asupra comportamentelor individuale şi de grup, privind propria cultură şi privind alte culturi;
- dezvoltarea de deprinderi legate de viaţă într-o societate multiculturală/interculturală (conştientizarea propriilor determinări culturale, stereotipuri şi prejudecăţi, identificarea acestora la ceilalţi, capacitatea de a relativiza punctele de vedere, abilităţi comunicaţionale şi relaţionale);
- formarea de atitudini cum ar fi respectul pentru diversitatea culturală, pentru identitatea culturală proprie şi a celorlalţi, refuzul discriminării şi intoleranţei;
- stimularea participării şi acţiunii în sensul promovării principiilor unei societăţi interculturale şi al combaterii discriminării şi intoleranţei.

Pentru o educaţie interculturală eficientă este esenţială asigurarea unui echilibru, între cele patru tipuri de obiective, fără a se neglija nici unul dintre acestea, şi insistarea pe interrelaţionarea diferitelor elemente ale acestora.

Scopul educaţiei interculturale este de a facilita relațiile interculturale, de a contribui la formarea și intensificarea atitudinii de toleranță, de acceptare a celuilalt. Presupune o nouă manieră de concepere şi implementare a curriculumurilor şcolare şi o nouă atitudine relaţională între educatoare, copii și părinţi.

Încă de la vârsta preşcolară, copilul este sprijinit să-şi formeze deprinderea de a comunica (a asculta şi a vorbi), de a lua decizii în mod democratic în cadrul grupului, de a se implica în rezolvarea problemelor interpersonale. Este necesar să facilităm copiilor noştri, participarea la activităţi interculturale, care să îi pregătească pentru lumea care se schimbă permanent şi în care multiculturalismul va domina.

Începând cu preșcolarii, școala are rolul de a educa tânăra generaţie în spiritul respectării diferenţelor de cultură etnică sau naţională, promovând respectul faţă de toleranţă, înţelegere, egalitate, indiferent de spaţiul geografic, etnic, religios, în care convieţuiesc.

Minorităţile etnice din România și-au asumat un rol activ în afirmarea identităţii lor culturale, diferită de cea a majorităţii după anul 1989. Scopul politic al recunoaşterii statutului de minoritari a fost asigurarea protecţiei acestora, în cadrul politicilor naţionale.

[114] (https://didactform.snsh.ro/sesiuni-online/elaborarea-unui-proiect-educational-pentru-educatia-interculturala
[115] (https://iteach.ro/anunturi/53830/simpozion-international-comunicarea-interculturala-(dj)

Legea Învăţământului, din 18 iunie 1995, a avut un rol foarte important. A fost modificată ulterior, și prevede dreptul minorităţilor de a studia în limba maternă întreaga curriculă şcolară, în anumite condiţii.

Paralel cu această reglementare, se constituie în cadrul Ministerului Educaţiei un departament destinat învăţământului în limbile minorităţilor naţionale, şi se înfiinţează o reţea de unităţi de învăţământ şi de secţii cu predare în limbile maghiară şi germană.

În România lipsește încă din anii ’90, ideea de promovare a interculturalismului în educaţie. Către sfârşitul anilor ’90, iniţiative ale societăţii civile, încearcă să suplinească acest vid, prin implementarea unor proiecte cu caracter intercultural în domeniul educaţiei.[116] Învățământul românesc se găsește în plină schimbare și reînnoire.

Dacă timpul și istoria au pus laolaltă, în același spațiu, români, unguri, germani, croați, sârbi, cehi, ruși, slovaci, bulgari, ucrainieni, rromi, tătari, evrei, greci etc., atunci, ei sunt obligați, prin același determinism implacabil să se cunoască și să se respecte reciproc.[117]

Un rol important în educaţia interculturală îl au activităţile extraşcolare, care conduc la formarea competenţelor specifice, care pledează pentru deschidere, comunicare, empatie, pentru înţelegerea şi valorizarea logicii fiecărei culturi apropiate sau depărtate. Componentele competenţei interculturale, vizează formarea de atitudini, cunoştinţe, abilităţi de interpretare şi relaţionare, de interacţiune, cât şi abilităţi de reflecţie şi evaluare critică. Toate acestea se pot realiza prin: ateliere de muncă pe diferite teme, cluburi interculturale, expoziţii de obiecte tradiţionale, prezentări ale costumelor tradiţionale, organizarea de concursuri culinare – mâncăruri specifice altor etnii etc.

5.1.2 Cultură și identitate

Cultura este acel ansamblu de trăsături distinctive, spirituale, materiale, intelectuale şi emoţionale, ale unei societăţi sau grup social, care cuprinde toate modalităţile de a fi în acea societate; inclusiv artă şi literatură, stiluri de viaţă, moduri de a trăi împreună, sisteme de valori, tradiţii şi credinţe. Fiecare cultură este suma ipotezelor şi practicilor împărtăşite de membrii unui grup, care le diferenţiază de cele ale altor grupuri, astfel încât o cultură intră în centrul atenţiei, în comparaţie cu o altă cultură, care menţine diferite practici. Cu toate acestea, culturile sunt ele însele multiple, astfel încât, fiecare grup se revelează nu la fel de omogen, mai degrabă ca o serie de grupuri din ce în ce mai mici, ai căror membri sunt prea conştienţi de distincţiile dintre ei.

Culturile în sine, sunt rareori în centrul atenţiei, în discuţia competenţelor interculturale, căci culturile nu există în afara oamenilor care le construiesc şi le animă.[118]

[116] (Consideraţii privind evoluţia regimului minorităţilor naţionale în România de Marius Bălan - Lege5.ro)
[117] (Constantin Cucoș- Pedagogie ediția a II-a revăzută și adăugită, pag.132-147)

Identitatea culturală se referă la identificarea, cu un anumit grup sau la sentimentul de apartenenţă la acesta pe baza mai multor categorii culturale, incluzând naţionalitatea, etnia, rasa, sexul şi religia. Identitatea culturală este construită şi întreţinută prin procesul împărtăşirii cunoașterii colective, precum tradiţiile, patrimoniul, limba, estetica, normele şi obiceiurile.

Identitatea unei persoane este definită atât prin autoidentificare (modul în care noi ne definim), cât şi prin heteroidentificare (modul în care ne definesc ceilalţi).

La nivel individual, identitatea este strâns legată de nevoia de a relaţiona cu ceilalţi, cu societatea, precum şi de percepţia propriei autonomii. Adesea, identitatea pe care o persoană şi-o asumă este diferită de cea „dată" de alţii. Modul în care noi ne percepem este diferit de modul în care ne percep ceilalţi.[119]

5.1.3. Identitatea culturală a minorității rușilor lipoveni din România

„Chiar dacă astăzi trăim înconjurați de modernism, tendințele tehnologice se schimbă de la o zi la alta, iar timpul devine tot mai comprimat, trecutul istoric reprezintă pentru rușii lipoveni un tezaur bogat, adânc înrădăcinat în memoria colectivă. Familiile de ruși lipoveni prețuiesc și perpetuează tradițiile și obiceiurile populare transmise din strămoși, din generație în generație. În familie, preocuparea față de educația copiilor este primordială. Aceștia învață de la vârste foarte fragede ce înseamnă credința, cât este de firesc să își cunoască tradițiile, obiceiurile și ritualurile specifice, dar și să continue întru dezvoltarea acestei moșteniri spirituale autentice, care a supraviețuit pe meleagurile României, mai bine de trei secole. Din fericire, în familia de ruși lipoveni, obiceiurile și tradițiile străvechi se bucură de o anumită continuitate. Deseori, bătrânii și bunicii sunt cei care rememorează în prezența celor mici, vremurile de odinioară, când horele, jocurile vesele, cântecele populare în limba rusă, dar și multe alte aspecte ale portului tradițional și ale obiceiurilor ritualice erau mai prezente în viața de zi cu zi.C.R.L.R.(Comunitatea Rușilor Lipoveni din România) depune mari eforturi să reînvie toate aceste aspecte.

În ceea ce privește desfășurarea activităților cotidiene, calendarul bisericesc reprezintă cadrul ordonator al întregii vieţi, în satul lipovenesc de odinioară, ca şi în cel contemporan. Sărbătorile religioase sunt ținute după calendarul iulian, decalat cu 13 zile faţă de calendarul oficial, gregorian. Copiii, de la fragedă vârstă își însușesc deprinderile religioase, dragostea pentru cititul în limba slavonă (limba de cult din bisericile ortodoxe de rit vechi), dragostea pentru icoană, biserică, dar și pentru slujbele religioase. În cadrul familiei și al comunității se pune preț pe respectul pentru cei vârstnici, grija pentru cei mai tineri și ajutorul reciproc între semeni, precum și responsabilitatea

[118] https://mecc.gov.md/sites/default/files/ghid_eic_balti_ro.pdf/pag 97
[119] https://centerforinterculturaldialogue.files.wordpress.com/2019/03/kc22-cultural-identity_romanian.pdf

părinților de a-și educa copiii în spiritul tradițional și religios, așa cum și aceștia au primit, la rândul lor, o educație în spiritul valorilor morale și spirituale în cadrul familiei. Biserica reprezintă un liant important în familia rușilor lipoveni, pentru că prin aceasta, s-au păstrat și respectat tradițiile creștine, normele și orânduielile canonice, în contextul vieții familiale și sociale. Latura spirituală, într-o viața cotidiană plină de provocări și tentații zilnice, ocupă un loc de cinste, iar portul tradițional este păstrat la biserică."[120]

Pe la mijlocul secolului al XVII-lea, în sânul Bisericii Ortodoxe Ruse, are loc o ruptură. Patriarhul Nikon al Rusiei decide o serie de reforme, în cadrul cultului Bisericii, reforme care stârnesc protestul unei părți a credincioșilor și a clerului. Împotriva nemulțumiților, autoritățile ruse și biserica pornesc o prigoană, care-i determină pe răsculați să-și părăsească țara.[121] Pentru nestrămutata lor credință, unii dintre ei au fost arși pe rug, iar alții supuși prigoanei țariste. După legalizarea persecuțiilor, staroverii (credincioșii de rit vechi) au luat drumul pribegiei, răspândindu-se în lumea întreagă, inclusiv în România.

Strămoşii noştri au fost nevoiţi să îşi părăsească locuinţele şi chiar ţara pentru a-şi putea păstra vechile rânduieli bisericeşti neatinse.

În România există 12 județe în care rușii lipoveni trăiesc în comunități compacte, aceste județe aflându-se în zonele Bucovinei, Moldovei, Munteniei și Dobrogei. Unele orașe au cartiere întregi, în care locuiesc rușii lipoveni: Tulcea, Sulina, Constanța, Brăila, Galați, Vaslui, Bacău, Iași, Fălticeni, Suceava, Botoșani, Rădăuți, Tg. Frumos, Roman, Gura Humorului s.a.

Migrația rușilor lipoveni în România a avut loc în mai multe etape. Una din primele așezări întemeiate pe teritoriul României este satul Lipoveni (Socolinți) din Bucovina, atestată oficial în anul 1724 pe domeniul mănăstirii Mitocu Dragomirnei. În Moldova, rușii lipoveni au venit prima oară în anul 1743, când pe domeniul Mănăstirii Probota, în apropierea orașului Fălticeni, au întemeiat satul Manolea. Iar în zona Dobrogei, primele așezări de ruși lipoveni datează din cea de-a doua jumătate a secolului al XVIII-lea. Rușii lipoveni de pe teritoriul României s-au remarcat întotdeauna prin dragoste față de muncă, prin hărnicie și prin onestitate. Ca și activități sunt pescari, merșeșugari iscusiți, comercianți, constructori, pictori de biserici, dar și agricultori sau apicultori.

„Etnie profund religioasă, la ruşii lipoveni, biserica şi tradiţiile au avut dintotdeauna un rol hotărâtor în păstrarea identităţii, iar participarea la slujbele religioase este o datorie sacră."(Pavel Tudose)

[120] https://www.antenasatelor.ro/lada-de-zestre/lada-de-zestre/traditii-datini-obiceiuri/traditiile-obiceiurile-si-cutumele-rusilor-lipoveni-din-romania-elemente-identitare-id27014.html

[121] https://arhiva.bzi.ro/secretele-bisericii-ortodoxe-de-rit-vechi-cu-sediul-mondial-in-romania-cati-adepti-are-si-cum-fac-acestia-semnul-crucii-807132

„De mersul la biserică este legat şi postul, care pe lângă înfrânarea de la mâncare, aduce cu el mătănii până în pământ, spovedanie şi împărtăşirea celor vrednici. Sfânta cruce este un element omniprezent în viaţa fiecărui membru al comunităţii. După botez, atunci când preotul binecuvântează pruncul îi pune la piept cruciuliţa și brâul, iar noul creştin trebuie să poarte aceste două elemente tot restul vieţii, ca un semn ce arată apartenenţa sa la comunitatea creştină de rit vechi”.(părintele Amfilohii)

Originea numelui etniei

În privința etimologiei cuvântului „lipovean” există mai multe transpuneri explicative, majoritatea provenite din rândul acestor etnii. Unii autori consideră că denumirea ar proveni de la termenul rusesc *„lipa”/„tei”*, lemn, pe care rușii staroveri îl prelucrau, producând diferite obiecte de uz casnic sau își pictau icoanele în stil bizantin. Altă sursă reliefează ideea provenienței numelui rusesc ***a pădurii de tei („lipa”),*** locul unde s-au stabilit primii ruși de rit vechi. La început, rușii de rit vechi, se numeau între ei staroobriadțâ sau staroveri, adică ruși de rit vechi, însă localnicii moldoveni, cu care rușii intrau în contact, i-au numit lipoveni.

Însemnarea cu Sfânta Cruce este un lucru obişnuit. Se închină înainte şi după ce au mâncat sau au băut ceva, când intră într-o încăpere, unde se află o icoană, înainte şi după orice treabă pe care o fac, pentru a cere binecuvântarea lui Dumnezeu, şi pentru a-i mulţumi. Semnul Crucii se face cu două degete, iar fiecare casă are icoane în toate camerele, moştenite din generaţie în generaţie, astfel încât pe pereţi sunt atârnate acum adevărate valori ale autenticităţii credinţei, pe rit vechi.

Costumul bărbătesc lipovenesc tradițional era compus din cizme sau pantofi, pantaloni largi și „rubașka” – cămașa fără guler purtată peste pantalon și legată la mijloc cu un brâu de lână colorată, cu ciucuri la capete, numit „pois”.

Barbații în vârstă, continuă să poarte și în prezent la biserică o haină lungă, de culoare neagră, cunoscută sub numele de „padiovca” în Dobrogea, sau „cufaica” în Moldova și Bucovina. Odinioară acest obiect de vestimentație era obligatoriu pentru toți bărbații, atunci când se duceau la biserică.

Rânduiala bisericească cere de altfel, ca haina folosită pentru viața religioasă să nu fie întrebuințată și pentru alte evenimente cotidiene (nunta, petrecere etc).

Piesa de baza a costumului femeiesc este reprezentată de fusta („iubca”), creață și lungă până la glezne. Capul femeilor este acoperit obligatoriu cu batic. Fetele nemăritate își împletesc părul într-o singură coadă, în care își prind o panglică (lenta). La cununie, părul fetei care se căsătorește este împletit în două codițe (simbolizând cununia, cuplul), care se prind într-un coc în creștetul capului. Cocul este acoperit cu „chicika”(bonețică), peste care se pune „kaseac-ul”, iar apoi baticul.

Elementele comune folosite de femei și bărbați la biserică sunt: „lestovca”(mătăniile) și „pois”(brâul).

În ansamblu, costumul femeiesc lipovenesc păstrează structura vechiului costum rusesc, din zona Moscovei și a Volgăi centrale, ținuturi de unde au venit lipovenii.

„Toate momentele importante din viaţa creştinului ortodox de rit vechi sunt legate de Biserică şi de membrii acesteia. În afara botezului, cununiei şi înmormântării, care sunt elemente de bază în aproape orice religie, credincioşii de rit vechi sunt legaţi de Biserica lor printr-o legătură nevăzută, întărită de istoria comună deloc uşoară, limba maternă şi cea de slujire diferită de limba ţării în care trăiesc, portul străvechi şi spiritul conservator, atitudinea strictă faţă de cele sfinte” (părintele Amfilohii).

Comunitatea rușilor lipoveni, conform recensământului din anul 2022, este reprezentată de peste 19.394 de etnici ruși lipoveni în țară, iar numărul lor în lume este mult mai mare.

Comunitatea Rușilor Lipoveni din România este reprezentată și în Parlamentul României, Camera Deputaților, fiind o asociație cu caracter etnic, social, cultural, umanitar, care reunește cetățeni români, cunoscuți sub denumirea de ruși lipoveni.

Simbolul etniei, folosit în sigilii și documente oficiale este lotca. Comunitatea Rușilor Lipoveni din România a fost recunoscută, ca personalitate juridică, pe 12 februarie 1990, iar ca utilitate publică prin Hotărârea nr.1414 din 4 noiembrie 2008. Comunitatea Rușilor Lipoveni din România este cu drepturi depline, în Consiliul Internațional al Rușilor din Diaspora, membru al Fondului „Russkii mir”și reprezintă o parte semnificativă a diasporei ruse din România.

În vederea realizării obiectivului său specific, acela al promovării valorilor etnoculturale ale minorităţii ruşilor lipoveni, CRLR a dezvoltat o strategie transinstituţională care a reunit programe, reprezentând următoarele direcţii: cultură, învăţământ, infrastructură, social, relaţionare naţională şi internaţională. Analiza activităţilor comunităţilor locale, a evidenţiat o diversitate de forme de manifestare a valorilor culturale: tabere tematice de creație, programe de creație plastică contemporană, evenimente de promovare a tradițiilor și obiceiurilor specifice, spectacole culturale, activităţi extraşcolare, expoziţii de pictură și fotografie, simpozioane științifice și mese rotunde pe teme cultural-stiințifice.

În baza programului interguvernamental de colaborare culturală şi ştiinţifică, în fiecare an până-n pandemie, cadrele didactice au beneficiat de stagii de formare continuă în ţară, prin cursul de formare *Limba Rusă în România,* cu formatori de la institutul «A.S. Puşkin», Moscova și de la Universitatea Rusă, a Prieteniei între Popoare din Moscova. Începând cu anul școlar 2022-2023, CCD- Tulcea în colaborare cu C.R.L.R. organizează, pentru cadre didactice, cursul „Tehnici și metode inovative de predare - învățare-evaluare a limbii ruse materne”, susținut de distinsul profesor, Pavel Krahmalev.

Universitatea din București organizează, în fiecare an, conferinţa metodico-ştiinţifică internaţională intitulată: «Universul limbii și culturii ruse în spațiul Carpato-Danubiano-Balcanic». Conferinţa este deschisă pentru participarea tuturor cadrelor didactice, precum şi cercetătorilor, traducătorilor şi studenţilor doctoranzi.

Cadrele didactice care predau limba rusă maternă, cu sprijinul inspectoratelor școlare, autorităților locale și cu sprijinul Comunității Rușilor Lipoveni din România, organizează diferite activități educative și cultural-artistice, proiecte educaționale pentru creșterea prestigiului școlii, cum ar fi: „Ziua limbii ruse materne", „Săptămâna culturii ruse", „Școala de vară în limba slavonă"etc., „Promovarea și protejarea valorilor tradiționale și spirituale ale rușilor lipoveni", „Tradiții și obiceiuri de primăvară ale rușilor lipoveni (Masleniția, o sărbătoare a spiritului, dar și a bunătăților, plină de voie bună, fiind săptămâna de dinaintea intrării în postul Paștelui)", „Importanța zilei de 9 mai", „Festivalul Poeziei Ruse", „Festivalul de Interpretare de note psaltice și cântece duhovnicești".

În orașul multietnic Sulina, cu istoria lui legendară, zonă unde este prezentă cultura și spiritualitatea rușilor lipoveni din România, se desfășoară o serie de manifestări cultural - artistice și religioase cum ar fi: *Contribuția rușilor lipoveni la îmbogățirea materială și culturală a zonei Delta Dunării, Tabără de tradiție, cultură și limbă maternă, Dunărea –fluviul care unește culturi și popoare, Sub semnul tradițiilor*.

Activitatea Comunității a fost și va fi mereu centrată pe păstrarea și promovarea valorilor etniei rușilor lipoveni, proces în care limba rusă maternă joacă un rol foarte important.

Manualele în limba rusă maternă, pe care statul român le editează și tipărește, contribuie la formarea deprinderii de a vorbi corect, de a citi și a scrie în limba rusă maternă literară. Fiind o asociaţie cu caracter etnic, social, cultural şi umanitar, asociația Comunitatea Rușilor Lipoveni din România, şi-a conceput activitatea, an de an, în lumina scopului de unire a eforturilor membrilor în apărarea şi exercitarea drepturilor la păstrarea, dezvoltarea şi exprimarea identităţii etnice, lingvistice şi culturale a etnicilor ruşi lipoveni.

Dacă ar fi să definim, în 5 cuvinte sau expresii, spiritul lipovenesc, atunci acestea ar fi:

1**. Credința**, acesta fiind elementul definitoriu al identității rușilor lipoveni, care le-a permis să-și păstreze patrimoniul spiritual în ciuda tuturor vicisitudinilor vremurilor;

2. **Familia tradițională**;

3**. Școala și educația în spiritul valorilor spirituale și morale**;

4. **Dragoste față de muncă**, hărnicie, pentru a putea contribui la bunăstarea propriei comunități și a societății în care s-au integrat;

5. **Prețuire și respect pentru tradiții și obiceiuri**, astfel încât să se mențină vii valorile identitare și liantul cu propriul trecut.[122]

5.1.4.Interculturalitatea, multiculturalitatea, diversitatea și egalitatea de șanse

Educație interculturală face referire la concepte cum sunt: cultură și identitate culturală, societate interculturală, societate multiculturală, comunicare interculturală, diversitate, interculturalitate, șanse egale precum și la concepte ca toleranță/intoleranță, stereotipuri, prejudecăți, discriminare, segregare, rasism, xenofobie, marginalizare, excludere, stimă de sine.

Aceasta presupune promovarea unor politici şcolare, care să permită egalizarea şanselor în educaţie şi a unor strategii de valorificare a diferenţelor culturale, pentru a le transforma în resurse pedagogice. Fiecare școală/grădiniță poate fi un atelier de convieţuire democratică, unde copiii pot învăța să convieţuiască în mod constructiv, să accepte și să aprecieze diferențele ca „valori" și nu să fie refuzate sau evitate, copiii experimentând concret cetățenia globală.

Multiculturalitatea este un fenomen, care ne îmbogăţeşte cu diversitate.

Prin activitățile din grădiniță, copiii trebuie să-și formeze deprinderea preţuirii valorilor pluriculturale, ideea că nu există valori superioare sau valori inferioare. Cadrele didactice trebuie să construiască diverse strategii, pentru o tratare pluralistă a interculturalității și diversităţii culturale, cum ar fi:

- aprecierea patrimoniului cultural, pe care îl aduc copiii şi utilizarea acestuia pentru a ajuta cadrele didactice să înveţe culturile elevilor;
- crearea unui mediu de cooperare între preșcolari/elevi, educatoare/profesori şi familiile preșcolarilor/elevilor;
- facilitarea succesului tuturor, prin asigurarea accesului egal şi eficient la instituţia şcolară;
- înlăturarea prejudecăţilor legate de rasă, clasă socială sau etnie;
- eliminarea unor practici, care dezavantajează persoane şi grupuri de preșcolari/elevi.

Societatea multiculturală este caracterizată prin coexistenţa mai multor grupuri culturale recunoscute, ca având statut egal, accentul fiind pe păstrarea diferenţelor culturale şi pe afirmarea identităţii culturale specifice, acordându-se importanţă redusă interacţiunii dintre grupuri, în cadrul societății.

Diversitatea înseamnă să acceptăm faptul că oamenii sunt diferiţi în privinţa aspectului exterior şi personalității. Modul în care fiecare dintre noi înţelege şi respectă aceste lucruri, contribuie la dezvoltarea şi consolidarea societăţii civile. Diversitatea a existat şi va exista indiferent

[122] https://www.antenasatelor.ro/lada-de-zestre/lada-de-zestre/traditii,-datini,-obiceiuri/42432-tradi%C8%9Biile,-obiceiurile-%C8%99i-cutumele-ru%C8%99ilor-lipoveni-din-romania-elemente-identitare.html

de voinţa indivizilor sau a grupurilor, se autoimpune, este inevitabilă, este un atribut intrinsec al socialului, naturii şi culturii. Ar fi imposibil să trăim într-o lume a omogenităţii şi a monotoniei formelor identice, repetate obsesiv. Lumea reală este categoric destinată contextelor deschise şi culturilor cu geometrie variabilă.[123]

Nu avem o opţiune sau puterea de decizie, în a fi sau a nu fi diferiţi. Acolo unde avem două sau mai multe persoane, avem diversitate. Diferenţele dintre noi pot fi în funcţie de vârstă, etnie, gen, abilităţi fizice, naţionalitate, orientare sexuală, educaţie, stare civilă, religie, experienţele de viaţă pe care le-am trăit şi care ne-au influenţat.

Diversitatea culturală nu mai este un prejudiciu, ci o realitate, care trebuie fructificată în mediul preșcolar și școlar.

Egalitatea de șanse reprezintă conceptul, conform căruia toate fiinţele umane sunt liberă-şi dezvolte capacităţile personale şi să aleagă fără limitări impuse de roluri stricte. Egalitatea de șanse are la bază sigurarea participării depline a fiecărei persoane la viața economică și socială, fără deosebire de origine etnică, sex, religie, vârstă, dizabilități etc.

Grădinița este leagănul copilăriei, în care toate speranţele pot deveni realitate, dacă cei care iau parte la activităţile de învăţare, pofesori şi copii/elevi, conştientizează diversitatea şi complexitatea naturii umane, valorifică fiecare talent sau latură creativă. Conceptul de „egalitate" înseamnă astăzi ceva mai mult decât drepturile egale, ea înseamnă o egalitate reală a șanselor individuale, de promovare socială, iar educația este instrumentul cel mai important în dezvoltare.

Egalitatea şanselor semnifică, în fapt, oferirea de opţiuni multiple pentru capacităţi şi aptitudini diferite, o educaţie deschisă pentru toate persoanele, indiferent de vârstă şi condiţii socio-economice, dar şi o educaţie pentru fiecare, în funcţie de nevoile sale specifice, evitându-se omogenizarea şi încurajându-se diversitatea, care să creeze premisele egalităţii şanselor de acces în viaţa socială.

Valorificarea diversităţii permite toleranţa; recunoaşte, apreciază şi facilitează procese implicate în explorarea şi descoperirea noului, conduce la întărirea relaţiilor în cadrul comunităţii şi măreşte posibilităţile tinerilor de a se realiza într-o societate pluralistă, din ce în ce mai complexă.

Copiii trebuie pregătiţi să înveţe, să trăiască şi să interacţioneze pozitiv în această lume diversă.

Conceptul de respect reflectă mai bine decât conceptul de toleranță, atitudinea care este necesară pentru o cultură a democrației. Toleranța poate, în unele contexte, să transmită conotația îndurării pur și simplu, sau a împăcării cu starea de diferență și o atitudine de superioritate, pentru că se tolerează ceva ce persoana ar prefera să nu îndure.

Respectul este un concept mai puțin ambiguu decât toleranța și se bazează pe recunoașterea demnității, drepturilor și libertăților celorlalți, cât și a relației de egalitate între sine și ceilalți.

[123] Sursa: Nedelcu A. Fundamentele educaţiei interculturale. Diversitate, minorităţi, echitate. Iaşi: Polirom, 2008. 210 p.

5.1.5.Minoritatea rușilor lipoveni din România în contextul diversității lingvistice

Limba rusă aparține grupului slav oriental, familiei de limbi indo-europene vorbită de aproximativ 167 de milioane de oameni ca limbă maternă și este a opta cea mai vorbită limbă din lume.**Rușii lipoveni** fiind de origine rusească, sunt cunoscători ai limbii ruse și comunică în limba rusă. Cei mai mulți dintre copiii acestora vin la grădiniță, fără să cunoască limba română, deoarece în familie se comunică în limba rusă, iar comunicarea în limba română o învață la grădiniță.

În perioada comunistă, limba rusă era una dintre principalele limbi învățate de elevi, alături de engleză și franceză. După Revoluție însă, limba rusă a fost diminuată din școlile românești. Începând cu anul 2014, în afara etnicilor care o studiază, ca limba maternă, mai sunt și elevi care studiază limba rusă, ca limbă modernă în diferite școli din România.

Alfabetul rus modern este o variantă a alfabetului chirilic.

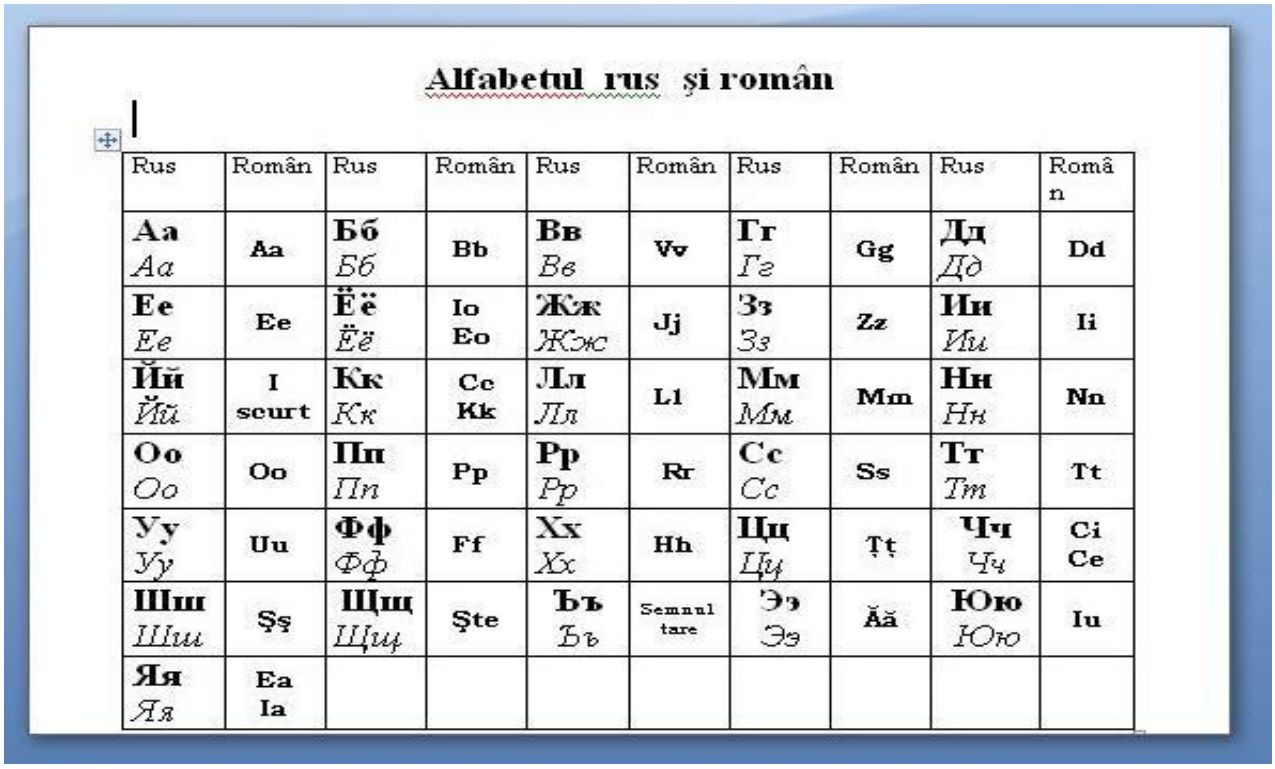

Alfabetul rus și român

Rus	Român	Rus	Român	Rus	Român	Rus	Român	Rus	Român
Аа *Аа*	Aa	Бб *Бб*	Bb	Вв *Вв*	Vv	Гг *Гг*	Gg	Дд *Дд*	Dd
Ее *Ее*	Ee	Ёё *Ёё*	Io Eo	Жж *Жж*	Jj	Зз *Зз*	Zz	Ии *Ии*	Ii
Йй *Йй*	I scurt	Кк *Кк*	Cc Kk	Лл *Лл*	Ll	Мм *Мм*	Mm	Нн *Нн*	Nn
Оо *Оо*	Oo	Пп *Пп*	Pp	Рр *Рр*	Rr	Сс *Сс*	Ss	Тт *Тт*	Tt
Уу *Уу*	Uu	Фф *Фф*	Ff	Хх *Хх*	Hh	Цц *Цц*	Ţţ	Чч *Чч*	Ci Ce
Шш *Шш*	Şş	Щщ *Щщ*	Şte	Ъъ *Ъъ*	Semnul tare	Ээ *Ээ*	Ăă	Юю *Юю*	Iu
Яя *Яя*	Ea Ia								

http://limbarusa.weebly.com/alfabetul-rusesc.html

Alfabetul rusesc este compus din 33 de litere, care pot fi împărțite în 3 categorii: vocale(11), consoane (21) și litere mute (2). Un fapt interesant în legătură cu aceste litere mute e că nu există nici un cuvânt în limba rusă, care începe cu una din aceste litere, ele fiind folosite doar pentru sunetele cuvintelor. De asemenea, rusa are cuvinte ce pot avea înțelesuri diferite în funcție de context. Scrisul de mână în rusește este diferit de cel de tipar.

Alfabetul în limba română se citea pe vremuri aşa: A, Bâ, Câ, Dâ, E, Fâ etc. La fel era şi-n limba rusă: „А, Бы, Вы, Гы etc.” Acum în limba română se citeşte: A, Be, Ce, De etc., iar în limba rusă: „А, Бэ, Вэ, Гэ etc.” Unde э=ă, ы=â.

Cele 33 de litere reprezintă:

- 6 vocale simple: а, и, о, у, ы,э, 4 vocale iotate: е,ё, ю,я (alcatuite din: й+э, й+о, й+у, й+а)
- О semivocală: й și 20 consoane: б, в, г, д, ж, з, к, л, м, н, п, р, с, т, ф, х, ц, ч, ш, щ
- 2 semne care nu redau sunete: **ъ** (semnul tare) se folosește foarte rar și marchează o mică pauză în pronunție între două silabe și **ь** (semnul moale), semn care indică faptul că, consoana precedentă se palatalizează.Semne ce nu pot fi găsite în alfabetul limbii române.
- Аа - Pronunțat ca „a” din cuvântul „mama” sau „tata”
- Кк - Pronunțat ca „c” în „casa” sau „scaun”
- Мм - Pronunțat ca „m” din cuvântul „mama”
- Оо - Când este apăsat se pronunță „o” ca în cuvântul „scop”. Când nu este apăsat este pronunțat ca litera „a”
- Тт - Pronunțat ca „t” în cuvântul „tata”
- Litere care seamănă cu cele din limba română dar sunt pronunțate altfel:
- Вв - Pronunțat ca „v” în cuvântul „veterinar”
- Ее - Pronunțat ca „ie” în cuvântul „iepure”
- Нн - Pronunțat ca „n” în cuvântul „noapte”
- Рр - Pronunțat ca „r” în cuvântul „roata”
- Сс - Pronunțat ca „s” în cuvântul „soare”
- Уу - Pronunțat ca „u” în cuvântul „burete”
- Хх - Pronunțat ca „h” în cuvântul „haina”

Litere ruseşti care arată neobișnuit dar au sunete familiare:

- Бб - Pronunțat ca „b” în cuvântul „baterie”
- Гг - Pronunțat ca „g” în cuvântul „greutate”
- Дд - Pronunțat ca „d” în cuvântul „deget”
- Зз - Pronunțat ca „z” în cuvântul „zebra”
- Ии - Pronunțat ca „i” în cuvântul „haina”
- Лл - Pronunțat ca „l” în cuvântul „lapte”
- Пп - Pronunțat ca „p” în cuvântul „pot”
- Фф - Pronunțat ca „f” în cuvântul „fata”
- Ээ - Pronunțat ca „e” în cuvântul „felicitare”

Litere și sunete noi în limba rusă:

- Ю ю- Pronunțat ca „iu” în cuvântul „iubit”
- Я - Pronunțat ca „ia” în cuvântul „iaurt”

- Ё è - Pronunțat ca „io” în cuvântul „pioneza”
- Ж ж - Pronunțat t ca „j” în cuvântul „major”
- Ц ц - Pronunțat ca „ț” în cuvântul „țap”
- Ч ч - Pronunțat ca „ci” în cuvântul „cinematograf”
- Ш ш- Pronunțat t ca „ș” în cuvântul „șarpe”
- Щ щ- Pronunțat ca „șea”

Expresii uzuale:

- Да. (da) – Da.
- Нет. (net) – Nu.
- Я люблю вас! (Ia liubliu vas!) - Vă iubesc!
- Я люблю тебя! (Ia liubliu tebea)- Te iubesc!
- Спасибо (Spasiba) – Mulțumesc!
- Добрый день (Dobrâi deni') - Bună ziua!
- До свидания (Da svidan'ia). - La revedere!
- Я (ia) - Eu
- Ты (tî) - Tu
- И (i) – Și!
- Как вас зовут? (Kak vas zavut?)- Cum vă numiți?
- Меня зовут... (Menia zavut...) - Mă numesc...
- Скажите.. (Skajît'e)... - Spuneți...
- Дерево (Derevo) - Copac
- Румыния (Rumâniia) - România
- Бухарест (Buharest) - București
- Сколько стоит? (Sk**o**l'ko st**o**it?) - Cât costă?
- Город (g**o**rod) - Oraș
- Кофе (k**o**fe) - Cafea
- Вода (vad**a**) - Apă
- Девять (d**e**viati) - Nouă (număr)
- Солнце (s**o**nțe) - Soare
- Язык (iaz**â**k) - Limbă
- Бог (bog) - Dumnezeu
- Здравствуйте! (Zdr**a**vstvuite) – Salutare!
- Извините! (Izvin**i**te) - Scuzați-mă!
- Папа (P**a**pa) - Tata
- Мама (M**a**ma) - Mama

- Брат (brat) - Frate
- Сестра (sestr**a**) - Soră
- Доктор (D**o**ctr) – Doctor etc.[124]

Cuvinte și expresii în lb. Rusă	**Pronunția**	**Traducerea**
Здравствуйте!	Zdravstvuite	Salutare!
Добрый вечер!	Dobrâi vecer	Bună seara!
Привет!	Privet	Salut!
Доброе утро!	Dobroe utra	Bună dimineața!
Добрый день!	Dobrâi deni	Bună ziua!
До свидания!	Da svidania	La revedere!
Пока!	Paca	Pa!
Извините	Izvinite	Mă scuzați
Пожалуйста!	Pajaluista	Te rog!
Добро пожаловать!	Dabro pajalovati!	Bine ați venit!
Как вас зовут?	Cac vas zavut?	Cum vă numiți?
Меня зовут....	Menea zavut..	Pe mine mă cheamă
Госпожа	Gaspaja	Doamna
Рада вас видеть	Rada vas videti	Mă bucur să vă văd
Познакомьтесь.	Paznacomtesi	Să faceți cunoștință
Как дела?	Cac dela?	Ce faci?
Как поживаете?	Cac pajâvaete?	Ce mai faceți?
Хорошо, спасибо	Harașo, spasiba	Bine, mulțumesc
Отлично	Atlicina	Nemaipomenit
Семья	Semia	Familia
Мать	Mati	Mama
Отец	Ateț	Tata

După semnul tare în funcție de disjuncție (**ъ**) și semnul moale (**ь**) , literele **е, ё, ю, я** reprezintă două sunete. Semnul moale se scrie la mijlocul cuvântului și nu se scrie niciodată după prefixe. De asemenea, această literă se poate scrie înainte de **и**, atunci o citim ca **[йи]** și **[yi]**:

- Е, е [йэ] – пьеса (= piesă)
- Ё, ё [йо] – пьёт (= bea)
- И [йи] – воробьи (= vrăbii) – соловьи (= vrăbii)
- Ю, ю [йу] – вьюга (= viscol)
- Я, я [йа] – семья (= familie)
- Вера (имя) (= Vera (nume)) – вера (от слова верить) (= credință(de la cuvântul a crede))

În limba rusă se întâlnesc omoforme - cuvinte care sună la fel doar în câteva forme gramaticale și de aceea, adesea, aparțin de diferite părți de vorbire: пила́ (инструмент))(instrument)) - пила́ (от слова пить) (= bea/ imperfect de la cuvântul a bea),

[124]https://www.facebook.com/GhidDeConversatieRomanRusLavrincicGabrielAntoniu/posts/alfabetul-

oxigenul (кислород), produsele alimentate cum ar fi zahărul (сахар), un grup de obiecte, cum ar fi mobila (мебель). În limba rusă unele substantive nu au formă de plural: cum ar fi iubirea (любовь), medicamente cum ar fi aspirina (аспирин), anumite legume cum ar fi cartoful (картофель).

Limba vorbită de ruşii lipoveni din Dobrogea, din punct de vedere dialectal, este un amestec de graiuri insulare ale limbii ruse, cu arhaisme şi regionalisme mai ales din partea zonelor din sudul Rusiei, dar şi împrumuturi din limbile cu care această comunitate a convețuit de-a lungul timpului: ucraineană, turco-tătară, bulgară şi, mai ales, română.

Este demn de remarcat faptul că, dialectul vorbit de rușii lipoveni din Dobrogea menține structura limbii ruse oficiale și respectă, în mare parte, regulile gramaticale ale acesteia, cu puține excepții. Diferențele devin evidente la nivelul vocabularului, iar fonetica prezintă particularități specifice graiurilor velikoruse de sud. Cu toate acestea, rușii lipoveni au renunțat la genul neutru al substantivelor, acesta transformându-se fie în genul feminin, fie în genul masculin, în funcție de localitate. De asemenea, nu mai utilizează patronimul, care în cultura rusă constituie o formă de politețe în adresare.

Graiul rușilor lipoveni de-a lungul timpului

Comunitatea Rușilor Lipoveni din România desfășoară o activitate intensă în promovarea și protejarea drepturilor sale cetățenești, politice, sociale, economice și culturale. Aceasta se manifestă prin eforturile lor de a păstra identitatea etnică și rusească autentică, dar și prin angajamentul de a susține și exercita drepturile legate de identitatea lingvistică și culturală a etnicilor ruși lipoveni.

Originari din Rusia, rușii lipoveni utilizează limba rusă ca limbă de comunicare în cadrul comunității lor. Stabilindu-se pe teritoriul României, pe un fond lingvistic străin, ei au intrat în contact cu influențe externe, ceea ce a condus la o serie de modificări în limba lor. Din acest motiv, lingviștii argumentează că limba rușilor lipoveni derivă din graiurile lipovenești, ce au evoluat din limba rusă. Mediul geo-lingvistic nou în care aceste graiuri lipovenesti există, a determinat o evoluție distinctă și în structura vocabularului. Lexicul autohton s-a îmbogățit semnificativ prin introducerea unui număr considerabil de cuvinte de origine străină. Astfel, putem identifica elemente lexicale provenite din limba ucraineană, turco-tătară, bulgară (și chiar germană în Bucovina), dar mai ales din limba română.

Unul dintre cazurile de „bilingvism dialectal” înregistrate pe teritoriul ţării noastre este „bilingvismul slavo-român”[125], iar „acestuia i se subordonează graiul lipovenilor”[126] care are următoarele trăsături distincte: fenomenul „akanie”[127](rostirea lui [o] etimologic în poziţie atonă), fenomenul „iakanie”[128] (rostirea lui [e] etimologic în poziţie atonă, după o consoană moale),

[125] https://biblioteca.regielive.ro/cursuri/filologie/un-caz-de-bilingvism-slavo-roman-graiul-lipovenilor-101931.html
[126] https://biblioteca.regielive.ro/cursuri/filologie/un-caz-de-bilingvism-slavo-roman-graiul-lipovenilor-101931.html
[127] https://educalingo.com/ro/dic-pl/akanie
[128] https://www.diacronia.ro/ro/indexing/details/A20950

„rostirea fricativă a consoanei [g]”[129], „rostirea moale, palatală a lui [t] final din desinenţele verbale”, „prezenţa sunetului iot în poziţie intervocalică”.

Explicațiile caracterului arhaic al graiului rușilor lipoveni sunt justificabile, oarecum, prin evoluția acestora, în raport de contextul istoric ajungându-se la un anumit grad de diferențiere față de limba rusă literară. Este de remarcat conservarea aproape intactă a structurii gramaticale a limbii ruse, devierile cele mai sensibile remarcându-se în domeniul foneticii și al lexicului.

De aceea, încă de la începutul înființării Comunității Rușilor Lipoveni pe teritoriul Românie, s-a pus accentul pe cultivarea limbii materne în școlile unde se studiază limba rusă, ca limbă maternă.

Dacă în prezent nu există în România școli cu predare în limba rusă maternă, în trecut au existat, în perioada 1949-1958.

Reluare învățământului de limba rusă maternă în România, întrerupt în anii’60, a devenit probabil după 1989. Astfel, începând cu 1990, datorită interesului Comunității Rușilor Lipoveni, au luat ființă clase și grupe de studiu a limbii ruse materne , pentru elevii ruși lipoveni, cel mai mare număr al lor fiind înregistrat în județul Tulcea.

Școlile reprezentative sunt: Liceul Teoretic „Grigore Moisil” Tulcea, Colegiul Dobrogean „Spiru Haret” Tulcea, Colegiul Economic „Delta Dunării” Tulcea, Școala Gimnazială Sarichioi, județul Tulcea, Școala Gimnazială „A. S. Pușkin” Brăila, Școala Gimnazială Nr.12 „B.P.Hașdeu” Constanța, Școala Gimnazială „S. Esenin” Ghindăreşti, județul Constanța, Școala Profesională „Stolniceni Prajescu” Iași, Liceul Tehnologic „Petru Poni” Iași, Școala Profesională Focuri, județul Iași, Colegiul Tehnic „Mihai Băcescu” Fălticeni, județul Suceava, Şcoala Gimnazială Manolea, județul Suceava şi altele.

În România, Limba rusă ca limbă maternă se studiază în următoarele județe: Brăila, Botoșani, București, Constanța, Iași, Tulcea, Suceava și Galați.

Elevii ruşi lipoveni, în fiecare an școlar participă la Olimpiadele internaționale de limba rusă, organizate la Moscova, de unde se întorc cu premii.

Copiii folosesc limba, ca mijloc de comunicare specific uman, fiind însușită inițial de la mama, în limba maternă (rusă), precum și de la toți ceilalți cu care copilul interacționează în primii ani de viață, iar începând cu grădinița, copilul trebuie să-și însușească și limba română.

Trăind în România, copiii etnici ruși lipoveni trebuie să cunoască și limba țării în care trăiesc, studiind limba română.

Studierea limbii române în școală, prezintă o importanță deosebită, pentru că limba română este expresia ființei naționale a poporului român și s-a identificat continuu cu acesta în momentele

[129] http://dir.upsc.md:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/934/FERMENJI-GURGUROV%2CS._CONSOANELE_ROMANESTE-MODALITATI_DE_PREDARE

istorice prin care a trecut de-a lungul timpului. Însușirea corectă a limbii române de către preșcolari și elevi are repercusiuni în întregul proces al formării și dezvoltării lor intelectuale.

De la cea mai fragedă vârstă, preșcolarii și elevii din clasele primare dobândesc cunoștințe despre sunetele limbii române literare, despre modul combinării lor în silabe, cuvinte și propoziții.

Începând cu prima zi de grădiniță, educatoarea constată, în ce limbă poate să se înțeleagă cu preșcolarii, veniți pentru prima dată la grădiniță: în limba rusă sau limba română?
În funcție de limba vorbită acasă, educatoarea comunică cu copiii, ca să se poată înțelege cu aceștia în primele zile, până reușește copilul să se adapteze la noul mediu.

Dacă copilul comunică în ambele limbi (rusă și română), atunci îi vine mult mai ușor să înțeleagă mesajul transmis de educatoare, de colegi și să socializeze cu aceștia.

Dacă educatoarea nu cunoaște limba rusă, iar unii dintre copii nu știu să comunice în limba română, aceasta are următoarele variante: apelează la copiii cunoscători al celor două limbi, ca să-i traducă, Ex: ce dorește Vanea sau Mașa să transmită, ori își notează pe un caiet cuvintele și expresiile folosite de copii, iar cu ajutorul părinților acestora, descoperă „misterul”.

Aflând mesajul transmis de copil, educatoarea repetă cuvântul sau expresia în limba română, împreună cu copil.

Copilul repetă împreună cu educatoarea, cu alți colegi din grupă și singur. El este mereu încurajat și aplaudat, ca să capete încredere și curaj, să învețe corect limba română.

De preferat, ca cele amintite mai sus să se facă sub formă de joc, deoarece copiii se integrează și comunică mult mai ușor în grupul de joc. Aceştia din urmă, devin „translatorii” grupei, iar prin intermediul lor, educatoarea încearcă să comunice cu copiii nou integraţi în colectiv.

Copilul, la „Întâlnirea de dimineață”,când își salută colegul spunând „Bună dimineața!” este aplaudat de colegi și de educatoare, pentru a-l încuraja. Din momentul acesta, preșcolarul începe să-și cunoască colegii și să-i invite la joc, spunându-le pe nume.

În timpul activităților repetă cuvinte, sunete, onomatopee. Folosește la început, cuvinte scurte în limba română, care descriu acțiuni, verbe la persoana a II-a singular, așa cum i se adresează educatoarea, sau verbe la persoana a I-a plural așa cum se adresează educatoarea colectivului: colorăm, desenăm, ajutăm, mâncăm, alergăm, ne așezăm, așteptăm, ne spălăm…

Comunicarea este mult mai fluentă la preșcolarii bilingvi, cunoscători celor două limbi, față de cei, cunoscători ai unei singure limbi (monolingvi).

În concluzie, pentru tânăra generație de etnici ruși lipoveni este important să cunoască cele două limbi: limba rusă și limba română. Un rol decisiv în însușirea corectă a acestor limbi, le revine cadrelor didactice din învățământul preșcolar și școlar.

Chiar dacă nu există oficial nici o grupă de preșcolari cu predare în limba rusă maternă, (se face doar Opționalul de limba rusă „Să nu uităm limba strămoșească”), majoritatea copiilor vorbesc acasă limba rusă, iar limba română pentru aceștia este limbă nematernă.

Limba română o însușesc prin activitățile zilnice pe care le desfășoară la grădiniță, prin memorarea de cuvinte, expresii, cântece, jocuri muzicale, frământări de limbă, imitarea grupurilor ritmice etc.

Limba română are o poziţie foarte privilegiată din punctul de vedere al traducerilor din limba rusă. Să nu uităm că poporul român s-a folosit de alfabetul slavon până în secolul al XVIII-lea. Dovadă stau inscripţiile în bisericile şi mănăstirile româneşti, precum şi foarte multe monumente literare de tipul cronicilor, scrisorilor etc. Poziţia geografică şi cea geopolitică a României, precum şi istoria acestei ţări consemnează destule fapte care dovedesc interferenţa lingvistică şi culturală cu limbile şi culturile slave. Aceasta este explicaţia prezenţei unui fond lingvistic, în limba română, de peste 30% de cuvinte slave.

Datorită acestui fond lexical, traducătorii români reuşesc să redea imaginile poetice şi spiritul operelor literare ruseşti mult mai bine, decât colegii lor din alte culturi neslave.[130] Fiind o comunitate ortodoxă de rit vechi, limba vorbită de ruşii lipoveni poartă amprenta unei gândiri în termeni religioşi. Salutul tradiţional, la intrarea într-o casă lipovenească este o rugăciune: „Doamne Isuse Hristoase, miluieşte-ne pe noi!” şi abia după ce se primeşte răspunsul gazdei „Amin” se poate intra în casă. Aceeaşi formulă de salut se foloseşte şi în corespondenţă sau în adresarea feţelor bisericeşti către enoriaşi.

La despărţire, nu se spune „La revedere!”, se cere iertare: „Iartă-mă, în numele lui Hristos!” Ideea este una profund creştină, reflectată în primul rând în rugăciunea „Tatăl nostru”, unde îi cerem lui Dumnezeu să ne ierte „precum iertăm şi noi greşiţilor noştri”. Calitatea de creştin, ne obligă să iertăm orice păcat făcut, gândit sau involuntar. Răspunsul interlocutorului este „Dumnezeu să te ierte! Iartă-mă şi tu”. Această formulă de comunicare se aplică şi în conversaţiile telefonice la final.

Apar tot mai multe împrumuturi, care ţin pasul cu noutăţile din lumea tehnicii, a mass mediei și a altor domenii.

Exemplu:Бабушка пакупает внуку ноутбук. (Bunica-i cumpără nepotului laptop.)

Они смотрят на фачебоок. (Ei se uită la facebook.)

Exemple de propoziții combinate și utilizarea cuvintelor românizate:

Мы пойдём купить фрукте.(Mergem să cumpărăm fructe.)

[130] https://unibuc.ro/nu-putem-vorbi-de-intraductibilitate-ci-de-texte-greu-de-tradus-interviu-cu-prof-dr-axinia-crasovschi-despre-limba-rusa/

Я люблю сваю фамилию.Eu îmi iubesc familia.

Atât adulții cât și copiii folosesc în conversații foarte multe cuvinte românești, amestecate cu cuvinte rusești:

Я паиду акасэ. (Eu merg acasă.)

Мама кричить таре. (Mama strigă tare.)

Возмём книжку и будим читать фрумос. (Luăm carte și vom citi frumos.)

Сяду и поеду ла ораш. (Merg la oraș.)

Educatoarea îi corectează pe copii să vorbească corect în limba rusă și în limba română.

Я пойду домой. (Eu merg acasă.)

Мама кричить громко. (Mama strigă tare.)

Возьмём книгу и будим читать . (Luăm cartea și citim.)

Сяду и поеду в горат. (Mă așez și merg la oraș.)

Astfel, cu implicarea cadrelor didactice, copiii nu vor uita limba rusă literară moștenită de la strămoșii noștri și vor învăța corect și limba română ca limbă nematernă.

5.2 Să ne cunoaștem reciproc – activități axate pe educația interculturală

„Dumnezeu ne-a creat în diversitate. Fiecare are calea sa și trebuie respectat."

Tatiana Dunga

Cadrul didactic poate să-și asume responsabilitatea educației interculturale a copiilor, permițându-le să înțeleagă ceea ce ne leagă și ne apropie, deoarece interculturalitatea înseamnă respectul diferențelor, iar respectul vine din cunoaștere și comunicare.

Este important ca educatoarea să înțeleagă și să transmită preșcolarilor faptul că dezvoltarea competenței interculturale este un proces, care se desfășoară pe parcursul întregii vieți și că fiecare dintre noi putem dezvolta această competență în contexte diferite.

Educatoarea poate să facă o introducere în activitate mai atractivă, interactivă, ca să-i capteze pe copii.

Evenimentele sărbătorite de-a lungul anului, de către rușii lipoveni, prin diferite activități sunt următoarele:

7 ianuarie- Nașterea Mântuitorului/ Рождество Христово

***14 ianuarie- Anul Nou pe stil* vechi** / Новый год по старому стилю

15 ianuarie - Ziua Culturii Naționale/ День национальной культуры

1 februarie - Ziua internationala a cititului împreună/Международный день чтения вместе

12 februarie- Ziua limbii ruse și Ziua CRLR (două evenimente sărbătorite în aceeași zi)/ День русского языка и День CRLR (два события отмечаются в один день***)***

15 februarie - Ziua Națională a lecturii/ Национальный день чтения

21 februarie - Ziua Internaţională a Limbii Materne (UNESCO) Международный день родного языка (ЮНЕСКО)

Februarie/martie *(în funcție de data Paștelui ortodox) se sărbătorește ,,Masleniţa"(săptămâna brânzei), cu o săptămână înainte de săptămâna postului mare. (в зависимости от того, когда выпадает православная Пасха) отмечается «Масленица» (неделя сыра), за неделю до седмицы великого поста.*

8 martie - Ziua Internaţională a Femeii/ Международный женский день

21 Martie - Ziua Mondială a Poeziei (UNESCO) / Всемирный день поэзии (ЮНЕСКО***)***

8 mai - Ziua portului popular . - - День народного порта.

9 mai – Ziua Europei / *День Европы*

1 iunie – Ziua Internaţională a Copilului/ Международный день детей

31 august - Ziua Limbii Române/ День румынского языка

5 octombrie – Ziua Internațională a Educației / Международный день образования

16 noiembrie – Ziua Toleranţei şi a Diversităţii/ День толерантности и разнообразия

1 Decembrie - Ziua Națională a României/- Национальный день Румынии

10 decembrie – Ziua Internaţională a Drepturilor Omului / Международный день прав человека

19 decembrie – Ziua Sfântului Nicolae/ День Святителю Николы

Se desfășoară activități culturale sau artistice împreună cu alte minorități prin încheierea de parteneriate sau cu aceeași minoritate, din localități diferite.

5.2.1 Sărbători specifice rușilor lipoveni și nuanțele lor interculturale pe anotimpuri

Pentru a ne cunoaște mai bine pe noi înșine, trebuie să cunoaștem și oamenii de lângă noi, obiceiurile, tradițiile lor. Prin diversele activități interculturale, aplicate și marcate în cadrul grădinițelor, putem să cunoaștem mai bine obiceiurile, tradițiile rușilor lipoveni cât și cele românești, să promovăm diversitatea, să educăm copiii din grădiniță în adevăratul spirit european: *diferiți, dar egali*

Pe lângă activitățile extrașcolare, educația interculturală se poate face și în cadrul proiectelor tematice, pe care fiecare cadru didactic le propune/proiectează la început de an școlar, în funcție de nivelul preșcolarilor de la grupă.

Activitățile desfășurate cu preșcolarii ruși lipoveni, în anotimpul toamna, ar fi următoarele:

26 septembrie	*Ziua Europeană a Limbilor*
5 octombrie	*Ziua Internațională a Educației*
16 noiembrie	*Ziua Toleranței și a Diversității*

Европейский день языков / *Ziua Europeană a Limbilor*

Ziua Europeană a Limbilor (Европейский день языков)	
Elemente comune	***Elemente diferite***
Se sărbătorește pe 26 septembrie. Morala:„Vorbim diferit, dar avem drepturi egale” Copiii învață să-și prețuiască limba și să-i respecte pe cei din jur. Principalele obiective ale sărbătorii sunt: promovarea beneficiilor învățării limbilor străine, a diversității lingvistice a Europei și încurajarea învățării limbilor străine în rândul persoanelor de toate vârstele. După succesul Anului European al Limbilor, în 2001, Consiliul Europei a creat Ziua Europeană a Limbilor ca o sărbătoare anuală, pentru a încuraja învățarea limbilor străine în Europa. **Prezentare PowerPoint** În prezent este prestigioasă ideologia comunității, a cooperării, a coexistenței diferitelor culturi, a toleranței. Din ce în ce mai mulți oameni doresc să învețe mai multe limbi străine, deoarece limbile îmbogățesc, disciplinează mintea, extind orizonturile lumii vizibile. O nouă sărbătoare - Ziua Limbilor Străine - crește interesul pentru moștenirea lingvistică a Europei.	„Европейский день языков” Activități în limba rusă. Cea mai vorbită limbă din Europa este limba rusă.
Educatoarea Power Point cu diferite slide-uri legate de **Ziua limbilor străine.** Se pot desfășura activități: - împreună cu părinți cunoscători ai altei limbi, decât rusa și româna, părinți care au lucrat în alte țări. - împreună cu copii mai mari, care au învățat într-o altă țară europeană. Aceștia, vor împătăși preșcolarilor: cum au reușit să învețe limba respectivă, cine i-a ajutat să învețe să comunice corect etc. Activitățile pot fi defășurate cu toată grupa de copii sau la centre de activitate, în special la centrul:- Bibliotecă- sub formă de convorbire, sau povestire.	

1. *Activitate axată pe achiziția elementelor culturale române, pornind de la specificul cultural al preșcolarului rus lipovean.*

В День Родного языка	**De ziua limbii materne (tradusă)**
В День Родного языка	De ziua limbii materne
Вспомни деда—старика,	Adu-ți aminte de bunicul tău, bătrânul,
Вспомни, что он говорил,	Amintește-ți, ce a spus,
Я надеюсь, не забыл.	Sper, că nu ai uitat.
Очень верю, на века	Chiar cred, că pentru totdeauna
Ты, родного языка	Tu, limba maternă
Не предашь и передашь,	Nu trădezi și-o vei transmite,
Чтобы чтил народ ты наш.	Pentru a onora etnia noastră.
Своих деток научи —	Învață-ți copiii,
Сказку на своём прочти!	Citește povestea în limba maternă!
Пусть впитают с юных лет,	Lasă-i să învețe de mici,
Что глаголил тебе дед!	Cum ți-a spus bunicul tău.

© https://pozdravitel.ru/prazdniki/stihi-na-megdunarodnyj-deny-rodnogo-yazyka

Această activitate poate fi desfășurată cu copiii grupei mari.

Educatoarea recită poezia în limba rusă și în limba română.

Având în vedere că, este sărbătorită limba maternă, copiii ruși lipoveni vor memora poezia în limba rusă, deoarece limba maternă ai acestor copii este limba rusă.

Se poartă discuții libere despre conținutul poeziei. (În limba rusă și în limba română)

Copiii denumesc câteva țări europene și limba vorbită în țările respective.

Desenează/colorează - steaguri din diferite țări europene.

Interpretează cântece în limba rusă și în limba română etc.

Международный день образования / Ziua Internațională a Educației	
Elemente comune	***Elemente diferite***
Se sărbătorește pe 5 octombrie. **Ziua Educației** *Morala:* „Educaţia nu este pregătirea pentru viaţă, educaţia este viaţa însăşi”. (John Dewey) *Valori*: Educația înseamnă emoţie, dedicare, unicitate, creativitate, afecţiune, ţeluri, idei, echilibru. Copiii se vor bucura să lucreze împreună, să-şi împartă ideile, să fie creativi şi să realizeze desene inedite pentru doamna educatoare. Personaje: Educatoarea, copiii, soțul educatoarei. **Firul narativ** : ***„Doamna Educatoare se poartă ciudat”*** Ioana Chicet Doamna, care e mereu atât de aranjată, de calmă, care știe să cânte, să picteze și să spună poezii atât de frumos, care e mereu acolo cu brațele deschise pentru copii, care știe să-i împace și să-i liniștească, de data asta se poartă bizar. Vine la grădiniță în pijamale, nu vrea să rămână cu copiii și plânge că-i e dor de soțul ei, nu respectă nici un program, se înghesuie să se dea doar ea pe toboganul din curte, se așează la masă fără să se spele pe mâini, e complet lipsită de maniere, nu vrea să doarmă la prânz, iar seara decide că vrea să rămână la grădiniță peste noapte, să doarmă ca Alba ca Zăpada, pe paturile piticilor, (ale copiilor).	Activități în limba rusă. 5 октября ежегодно отмечается всемирный День учителя **Ziua învățătorului (a cadrului didactic)** (Activitățile se desfășoară anticipat, ziua de 5 octombrie fiind zi liberă pentru cadre didactice și copii.)
1. Activitate axată pe cooperare interculturală Se pot desfășura activități despre grădiniță, educație, doamna educatoare…. Activitățile pot fi: de convorbire, memorizare, povestire („Doamna Educatoare se poartă ciudat” - Ioana Chicet), educație muzicală, activități integrate, jocuri, outdoor etc. Copiii sunt întrebați:- Vă place să veniți la grădiniță? - Ce activități vă plac cel mai mult?	

- V-ar plăcea să desfășurăm astăzi activități interesante, distractive, ca să ne facă pe toți fericiți?

Pentru început educatoarea propune copiilor o poveste hazlie, povestea „Doamna Educatoare se poartă ciudat” de Ioana Chicet.

https://www.youtube.com/watch?v=QwCAt0HbVjA

2. **Activitate axată pe achiziția elementelor culturale române, pornind de la specificul cultural al preșcolarului rus lipovean**

Ca să fie percepută povestea într-un mod mai plăcut, educatoarea o proiectează spre vizionare pe un perete/ tablă inteligentă/ televizor, iar copiii își imaginează că sunt la cinema.

Pentru a obține feedback-ul poveștii într-un mod mai plăcut și atractiv, se poate desfășura jocul „„Răspunde corect”.

Se pun întrebări din poveste.

La fiecare răspuns corect, copilul primește o bomboană (floricică…)

La final se numără bomboanele, (floricelele), ca să se afle cine este câștigătorul jocului, cine a reținut cel mai bine povestea.

Se trece la desfășurarea activităților outdoor.

În curtea grădiniței se pot realiza postere sau desene cu creta pe asfalt.

După desfășurarea activităților outdoor, copiii pot intra în sala de grupă, unde vor găsi surpriza pregătită de părinți „Tort pentru doamna educatoare și copii”.

Sau pot pregăti de acasă împreună cu părinții: cântelele, desene, felicitări, poezioare, ca să le prezinte doamnei educatoare sub formă de surpriză, drept mulțumire pentru tot ceea ce face zilnic pentru copii.

Activitatea se poate încheia cu dansuri și voie bună.

https://www.youtube.com/watch?v=Zd8E32yNmRw

Indiferent de activitățile alese trebuie ținut cont de particularitățile de vârstă ale preșcolarilor.

La final se constată, dacă toate obiectivele propuse au fost realizate.

День толерантности и разнообразия ***Ziua Toleranței și a Diversității***	
Elemente comune	***Elemente diferite***
Se sărbătorește pe *16 noiembrie – Ziua Toleranței și a Diversității* Morala: Ziua internaţională a toleranţei este marcată în fiecare an la 16 noiembrie, pentru a	Limba rusă *Ziua Internațională a Toleranței sau Ziua Toleranței* (**Международный день толерантности)**

da un îndemn la înţelegere şi respect reciproc, dialog şi cooperare între culturi, civilizaţii şi popoare, pentru a descuraja atitudinile extremiste dominate de violenţă şi ură.	*La 16 noiembrie 1995, statele membre ale UNESCO au adoptat Declarația de principii privind toleranța. Ulterior, sărbătoarea a fost instituită în 1996 prin decizia Adunării Generale a ONU.*)

1. Activitate axată pe cooperare interculturală

Se poate desfășura o scurtă convorbire despre diversitate.

Se invită copii de altă etnie, ca să-și prezinte costumul și dansul lor specific. (turci, romi, etc)

Copiii ruși lipoveni, Ex: „Kalinca" sau „Catiușa" își prezintă propriul costum și dansul popular.

Se dansează „Hora prieteniei".

Se realizează postere și desene prin amprentare cu palma. „Hora prieteniei" (Pe fiecare palmă se poate scrie numele copilului, etnia etc).

Fiecare etnie pregătește câte un desert specific de acasă și se servește la finalul activităților, nu înainte de a-l prezenta (denumirea și ingredientele).

La grupa mare, copiii pot pregăti și la grădiniță un desert, sub îndrumarea unui adult (părinte, educatoare sau îngrijitoare).

2.Activitate axată pe achiziția elementelor culturale române, pornind de la specificul cultural al preșcolarului rus lipovean

Copiii ruși lipoveni pregătesc un scurt program artistic cu cântece, poezii și dansuri rusești, iar copiii români pregătesc cântece, poezii și dansuri românești.

Și invitații altor etnii: (turci, greci etc) prezintă la alegere (cântec, dans sau poezie).

Se inițiază învățarea pașilor de dans reciproc între etnii. Atmosfera devine din ce în ce mai plăcută.

Se spun povești, impresii. (Se leagă prietenii.)

Educatoarele stabilesc parteneriate de colaborare între grădinițe.

Copiii propun jocuri pentru alte întâlniri.

Activitatea se încheie nu înainte de a obține feedback-ul de la copii.

- Copiii precizează ce s-a sărbătorit.
- Ce le-a plăcut la activitățile desfășurate.
- Cum s-au simțit împreună cu invitații.
- Cum și-ar dori să fie următoarea întâlnire.

Sărbători de iarnă și specificul lor intercultural

Sărbătorile de iarnă sunt adevărate sărbători de suflet.

Din timpuri străvechi, oamenii au acordat o atenție deosebită sărbătorilor de iarnă și au păstrat cu sfințenie tradițiile moștenite de peste veacuri.

În preajma sărbătorilor de iarnă, întotdeauna ne revin în minte, amintirile copilăriei, colindele, clinchetele de clopoței, mirosul proaspăt de brad, de cozonaci și nerăbdarea așteptării darurilor sub pomul de iarnă. Toate acestea, creează în sânul familiei o atmosferă de basm, liniște sufletească și iubire.

Sărbătorile de iarnă, reprezintă un prilej extraordinar de stimulare și afirmare a potențialului artistic al copiilor, de cultivare și dezvoltare a sentimentelor de dragoste față de tradițiile poporului român, față de tradițiile minorității rușilor lipoveni, prin desfășurarea diverselor activități.

Acestea, încep cu împodobirea bradului, se continuă cu realizarea diferitelor ornamente, felicitări, și se finalizează cu prezentarea programului artistic (serbarea) în fața părinților și a lui Moș Crăciun.

Ca și dascăli, în preajma sărbătorilor de iarnă, avem misiunea de a-i învăţa pe copiii noştri să-şi iubească semenii şi să-i ajute atât cât le stă în putinţă. În acelaşi timp, prin activităţile desfăşurate, le cultivăm talentul muzical şi artistic, le dezvoltăm sensibilitatea, capacitatea de receptare a valorilor autentic umane și îi învăţăm să preţuiască binele și frumosul.

Pentru minoritatea rușilor lipoveni, sărbătorile de iarnă religioase, sunt sărbătorite pe stil vechi, după calendarul Iulian:

- **19 decembrie Sfântul Nicolae/ Святителю Христов Никола**
- **7 ianuarie- Nașterea Mântuitorului/ Рождество Христово**
- **14 ianuarie- Anul Nou pe stil vechi / Новый год по старому стилю**
- **15 ianuarie** - Ziua Culturii Naționale/ **День национальной культуры**
- **1 februarie** - Ziua internațională a cititului împreună/**Международный день чтения вместе**
- **12 februarie**- Ziua limbii ruse și Ziua CRLR (două evenimente sărbătorite în aceeași zi)/ **День русского языка и День CRLR** (два события отмечаются в один день)
- **15 februarie** - Ziua Națională a lecturii/ **Национальный день чтения**
- **21 februarie** - Ziua Internaţională a Limbii Materne (UNESCO) **Международный день родного языка (ЮНЕСКО)**

Sfântul Ierarh Nicolae, sfântul care face minuni!

Moș Nicolae/ „Святител ь Христов Никола Чудотворец” (Sveatiteli Hristov Nicola Ciudotvoreț)	
Elemente comune	***Elemente diferite***
Morala: „După faptă și răsplată”	-Este sărbătorit de creștini ortodocși pe stil nou (români): • 6 decembrie,

„Înainte de a primi, trebuie să dăruiești”.	- Este sărbătorit pe stil vechi (ruși lioveni) de două ori, pe an: • 19 decembrie • 22 mai.
Valori: Copiii învață să-i ajute pe cei în nevoie. Credința în forța binelui.	- În limba română se folosește frecvent Sfântul Nicolae sau Moș Nicolae, iar în limba rusă: „Святителю Христов Никола Чудотворец ”(Sveatiteliu Hristov Nicola Ciudotvoreț) (Ciudotvoreț = Făcător de minuni) - Moșul Nicolae pune dulciuri în ghetuțe, iar Sveatiteliu Hristov Nicola Ciudotvoreț pune dulciuri sub pernă sau pe fereastră într-un mic săculeț. - Copiii sunt îndemnați să facă fapte bune, ca și (Sf. Nicolae) Sveatiteliu Hristov Nicola Ciudotvoreț. - În limba rusă, legenda are mai multe variante, în care oamenii sunt ajutați la nevoie, dacă îl roagă pe acest sfânt. Legenda, transmisă prin viu grai, ar fi cea, din care aflăm, de ce este sărbătorit Sfântul Nicolae, de două ori pe an. „Într-o zi, Sfântul Nicolae, împreună cu Sfântul Casian au fost chemați de către Dumnezeu. Pe drum, au zărit o mocirlă, în care se afla un om împotmolit cu căruța, și nu reușea să iasă de acolo, ca să-și continue drumul. Sfântul Nicolae s-a apropiat de acest om și l-a ajutat să tragă căruța, ca să poată ieși din locul cu pricina. Sfântul Casian în tot acest timp a stat, fără să i se alăture Sfântului Nicolae.
- Din Legenda, în limba română, aflăm că, Sfântul Nicolae a salvat trei surori de la sărăcie, lăsându-le noaptea în taină, un săcuț de galbeni. Una dintre legendele rusești este la fel cu cea din limba română.	Când au ajuns cei doi, la Dumnezeu, acesta le-a zis: - V-am urmărit tot drumul! Sf. Nicolae a fost salvator, ajutându-l pe cel în nevoie, iar tu Sfinte Casian, de ce ai stat neclintit? - Am stat, ca să nu-mi murdăresc mantia! - Pentru că, Sfântul Nicolae și-a murdărit mantia, ajutându-l pe cel în nevoie, va fi sărbătorit de două ori pe an, iar tu Sfinte Casian, pentru că ai stat nepăsător, vei fi sărbătorit doar o data la patru ani, în anul bisect. „Omul trebuie ajutat la nevoie.”

	Ceauș Vassa /Loc.Saichioi/Jud.Tulcea (Legenda transmisă prin viu grai)

1. Activitate axată pe cooperare interculturală

Fiecare etnie își respectă tradițiile și sărbătorile, așa cum le-a moștenit din strămoși.

Etnicii ruși lipoveni, sărbătoresc după calendarul Iulian (stil vechi), iar cei români după calendarul Gregorian (stil nou).

Atât copiii români, cât și cei ruși lipoveni, manifestă un respect reciproc în ceea ce privește sărbătorile.

Sfântul Nicolae este sărbătorit pe stil nou, în data de 6 decembrie, ziua în care preșcolarii îl așteaptă pe Moș Nicolae la grădiniță. **ANEXA A1,A2,A3**

Educatoarea, anual, în preajma acestei sărbători, le spune copiilor că, Sfântul Nicolae/ Святитель Христов Никола Чудотворец, o să fie sărbătorit la ruși lipoveni, peste două săptămâni (19 decembrie). Ziua, în care vor merge împreună cu părinții la biserică, iar la întoarcere, Sfântul Nicolae/Святитель Христов Никола Чудотворец îi va răsplăti cu daruri, pe care le vor găsi acasă, la întoarcere de la biserică, drept răsplată, că au fost ascultători și s-au dus la biserică să-l sărbătorească.

- La Centrul Bibliotecă sau în semicerc cu toți copiii, pe laptop sau televizor pot fi vizionate următoarele filmulețe:

https://vk.com/video/@luchikiradosti?z=video-77816981_456240394%2Fpl_-77816981_-2

(legenda): https://www.youtube.com/watch?v=a6yBCU6iMbw

https://www.youtube.com/watch?v=w7MiC_ZB9l

Se pot purta discuții în urma vizionării legendei:

- Cine este Sfântul Nicolae?
- Ce fel de fapte a săvârșit Sfântul Nicolae?
- Voi, copii, ce învățați din Legenda Sfântului Nicolae?
  (Să facem fapte bune-n taină)
- De ce ne rugăm la Sf.Nicolae?
  (Pentru că face minuni, îndeplinește dorințe)
- Cum trebuie să ne rugăm la Sf Nicolae?
  (Din tot sufletul)
- Ce trebuie să faceți, dacă Sântul Nicolae vă îndeplinește dorințele?
  (Trebuie să-i mulțumim.)
- Voi ați putea să-i urmați exemplul Sf. Nicolae?

- Ați putea face fapte bune?
- Cum?

(Ex: Sa pregătim un mic dar pentru săraci în preajma zilei de 6 decembrie /19 decembrie)

- Doar atunci?

  (Oricând, dar în taină, să știe doar bunul Dumnezeu)
- Pe cine ajută Sf.Nicolae, în mod special?

  (Pe cei ofensați, bolnavi, săraci, bătrâni și singuri.

  Vine-n ajutorul tuturor celor care au nevoie și-l roagă)
- Știți pe cineva în asfel de situație, și ați putea să-l ajutați?

(Ex: Eu am un coleg bolnav și o vecină bătrână. Pot să le pun câte un un săculeț cu niște bomboane, ca să-i bucur. etc)

- Câte fapte bune a săvârșit Sf.Nicolae?

(Câte stele sunt pe cer, atâtea fapte bune a săvârșit Sfântul Nicolae.)

- Pe data de 6 decembrie, la grădiniță, preșcolarii primesc în ghetuțe sau în vestiare cadoul de la Moș Nicolae.

Înainte de a deschide vestiarul, ca să-și vadă ghetuțele, toți copiii din grădiniță ies pe hol, și-l invocă pe Sfântul Nicolae, îl strigă, recită poezii, cântă diferite cântece specifice acestei zile, cu speranța că vor fi auziți și vor primi ceva de la acest sfânt și în ghetuțele de la grădiniță.

- Se pot desfășura ateliere de confecționare a ghetuței (cizmulița)/săculețului, în care să lase Moș Nicolae darurile.
- Se pot face și activități de voluntariat. Copiii, împreună cu părinții și educatoarea pot pregăti cizmulițe cu daruri, pentru oamenii sărmani din sat, sau de la un azil de bătrâni. (Ca să le insufle copiilor, dragostea față de aproapele, așa cum făcea și Sfântul Nicolae.)
- Pe 18 decembrie, înainte de sărbătoarea, Sfântul Nicolae, pe stil vechi, copiii pot viziona mai multe filmulețe în limba rusă.

https://vk.com/video-77816981_456240393

https://vk.com/video/@luchikiradosti?z=video-77816981_456240395%2Fpl_-77816981_-2

https://predanie.ru/bez-avtora/sbornik-pesen-svyatitelyu-nikolayu-chudotvorcu/slushat/(cântec audio)

-Se poate desfășura activitatea de memorizare în limba rusă și în limba română:

„День Святого Николая”

(Memorizare)

Не успев открыть глаза,

Сразу смотришь под подушку.
Вдруг найдёшь ты там сюрприз:
Шоколад или игрушку.
С днем святого Николая,
Всех детей я поздравляю
Пусть в сердцах живёт любовь,
Праздник к ним приходит вновь

MOŞ NICOLAE SOSEŞTE…

(memorizare)

Hai fuguţa, hai fuguţa!
Lustruim frumos ghetuţa,
Si o punem la intrare
S-o umple Moş Nicolae
Cu dulciuri şi cu păpuşi…
Să-l pândim de după uşi,
C-o să vină-acuş-acuş!

Pot fi audiate sau învățate atât cântece rusești cât și românești.

-Cântece românești:https://www.youtube.com/watch?v=I6GHhj_K5BA,
https://www.youtube.com/watch?v=m-7-QGegwag

-Cântece rusești: „С Днём Святого Николая!”
https://www.youtube.com/watch?v=FnOn0FNBNok

Cooperarea interculturală între copii ruși lipoveni și români se datorrează implicării cadrelor didactice.

2. Activitate axată pe achiziția, elementelor culturale române, pornind de la specificul cultural al preșcolarilor ruși lipoveni.

- Educatoarea amenajează sala de grupă cu elemente specifice sărbătorii.
- Centrele de activitate le poate așeza astfel:

Centrul Bibliotecă:

- Laptop pregătit pentru vizionarea legendei în limba rusă.
  Se poate viziona/citi legenda.
- Imagini cu scene din „Legenda lui Moș Nicolae”.
  Se poate face o repovestire după imagini.

Centrul Construcții:

Se pot construi:

- case pentru oamenii fără adăpost,
- casa lui Moș Nicolae,
- casele copiilor nevoiași etc.

Centrul de artă:

Se pot desfășura diferite activități:

- „Desenează ghetuța pentru daruri”,
- „Interpretează, cântece învățate pentru această zi specială”,
- „Audiază cântece specifice sărbătorii”,
- „Modelează” cizmulița sau darurile, de la Святитель Христов Никола Чудотворец / Moș Nicolae

Centrul Nisip și Apă:

- „Drumul imaginar al lui Moș Nicolae” (urme pe nisip).

- Copiii știu că vor primi daruri de două ori, de la Sf. Nicolae.
- Ei știu că trăiesc în România, unde se sărbătorește Sf. Nicolae prima dată pe 6 decembrie.

Copiii ruși lipoveni, ca și copiii români, învață poezii, cântece, povești despre Sf. Nicolae în limba română, „ca să-i audă” sfântul și să le lase la noapte, daruri în ghetuțe.

Pentru că sunt și copii etnici, ruși lipoveni, care vorbesc limba rusă acasă, iar familia sărbătorește pe stil vechi, copiii învață la grădiniță și cântece, poezii, povești în limba rusă, pentru când va fi sărbătorit Sfântul Nicolae, pe stil vechi.

Așteaptă nerăbdători daruri sub pernă, ori în săcuț pe geam, de la darnicul „Святитель Христов Никола Чудотворец”(Sveatiteli Hristov Nicola Ciudotvoreț) .

Deși învață poezii, cântece, povești, despre Sfântul Nicolae în limba rusă, copiii sunt dornici să repete și pe cele învățate în limba română.

Educatoarea îi corectează pe copiii ruși lipoveni, dacă este nevoie, să pronunțe corect cuvintele în limba română, și pe copiii români, să pronunțe corect cuvintele în limba rusă.

Magia Crăciunului

Рождество Христова/ **Naașterea Mântuitorului Isus Hristos**	
Elemente comune	**Elemente diferite**
Naașterea lui Isus Hristos este sărbătorită atât pe stil nou (la români), cât și pe stil vechi (la ruși lipoveni).	Naașterea lui Isus Hristos este sărbătorită: • la români pe data de 25 decembrie (stil nou) • la ruși lipoveni 7 ianuarie (pe stil vechi).

Crăciunul/ Nașterea Mântuitorului Isus Hristos se sărbătorește în familie.Această sărbătoare este marcată de obiceiuri și tradiții precum: colindele, sosirea lui Moș Crăciun, împodobirea bradului și masa specială pregătită pentru a sărbători, alături de cei dragi. **ANEXE: B1 și B2** Valorile transmise de Crăciun, sunt cele de: recunoștință pentru cadourile primite, transmiterea mai departe din generație în generație a colindelor, a valorilor legate de familie, de aspecte religioase, grija față de semeni, întrajutorarea.	-*Pe stil nou* în preajma sărbătorii amintite, se cântă multe colinde. Colindătorii merg din casă-n casă, pentru a vesti nașterea Mântuitorului Isus Hristos.**ANEXA E1** -*Pe stil vechi*, la ruși lipoveni, există un singur colind de 9 strofe, în limba slavonă (folosită la biserică). - Copiii ruși lipoveni, îmbrăcați în costumul tradițional, după săvârșirea Sfintei Liturghii, merg în grupuri la colindat. La intrare în fiecare curte, un *reprezentant* al grupului strigă*:„**Господи Иисусе Христе сыне Божий помилуй нас!”**(Doamne Isuse Hristoase miluește-ne pe noi).* **Gazda** răspunde: „Аминь!”(Amini!). Colindătorii, mulțumesc gazdei pentru răspunsul primit și intră în casă, la invitația acesteia. Se așează în fața icoanei, așa cum este orânduit, fac cruce și încep să colinde. Colindul, are nouă strofe dar, preșcolarii de obicei, interpretează primele trei strofe. Celelalte strofe, sunt mai greu de memorat, și le vor învăța cu timpul, la școală. ***Христос раждается славите*** „За молитв святых отец наших, Господи Исусе Христе Сыне Божии помилуй нас.” -Аминь! **1**.Христос раждается славите/. Христос с небесе срящите/, Христос на земли, возноситеся/. Пойте Господе ви вся земля/, и веселием/ воспойте людие, яко прославися. **2**.Спаси люди/ чудодея Владыко/, Мокрую моря волну изсушив древле/. Волею же рождься от Девы/, Стезю проход на небесе положи нам/, Его же по существу/ равна Отцу же и земным/, славим.. **3.**Рожество Твое/ Христе Боже наш/, восия мирови/ Свет Разумныи/, в Нем бо иже/ звездам служащии/, звездою поучахуся/, Тебе кланятися Солнцу

	Праведному/, и Тебе ведети/ свыше восток/, Господи слава Тебе.(Continuarea este în anexe) **ANEXA E2**

1. Activitate axată pe cooperare interculturală:

Serbările de Crăciun și Anul Nou pe stil vechi sunt momente speciale, emoționante.
Serbarea dedicată Crăciunului cuprinde mai mult cântece, colinde, urături specifice poporului Român, interpretate în limba română.

Serbarea de Anul Nou pe stil vechi cuprinde cântece, colidul, urăturile în limba rusă, specifice etniei rușilor lipoveni.

Serbarea dedicată Nașterii Mântuitorului, de obicei, se defășoară în sala de grupă, alături de părinții și bunicii preșcolarilor. **ANEXA: C1, C2, C3, C4**

Și acțiunile de voluntariat sunt activități, ce pot fi desfășurate împreună cu părinții, în pragul sărbătorilor de iarnă, pentru a-i învăța pe cei mici să prețuiască ceea ce au, și să-și ajute semenii, oferindu-le nevoiașilor din cele necesare, să simtă bucuria sărbătorilor.

2. Activitate axată pe achiziția elementelor culturale române, pornind de la specificul cultural al preșcolarilor ruși lipoveni

Joc didactic

„Numește, formulează și așează la locul potrivit”

Zâna Iarnă trimite, un plic „Magic” cu scrisoare (regulile jocului) și buline pentru copii, „Săculeț magic”, cât și o baghetă „magică” pentru educatoare.

Varianta 1. Copiii, așezați pe un covoraș de plută în semicerc primesc câte un jeton trimis de Zâna Iarnă, în plicul „magic”. Aceștia privesc cartonașul, apoi îl așează cu fața în jos.

În fața semicercului se găsesc două panouri diferite: alb și maro.

Cu bagheta în mână, educatoarea rostește versurile: „Din pomi coboară flori de gheață,/Cu strălucirea lor măreață/Ghirlande cu mărgăritare/Tu ești cea mai frumoasă floare..”(sau alte versuri) și atinge pe rând fiecare copil. Copilul, în dreptul căruia se termină versurile rostite de educatoare, este atins de baghetă. Acesta, trebuie să rostească un cuvânt reprezentativ, pentru imaginea de pe jeton, pe care-l întoarce să vadă toți copiii, apoi îl așează pe panoul corespunzător. (Toamnă sau iarnă).

Pe panoul alb așează jetoanele cu imagini specifice anotimpului iarna, iar pe cel maro, jetoanele cu imagini specifice anotimpului toamna.

Copiii, care așează jetoanele pe panoul corespunzător, primesc o bulină albă în piept.

Rolul educatoarei poate fi preluat de copilul care învață cel mai repede versurile.

Toți copiii pot repeta versurile (pentru o pronunție mai corectă a cuvintelor în limba română), iar educatoarea sau un copil din grupă dirijează bagheta.

Varianta 2. Copiii se împart în două grupe:

a) Grupa fulgilor de nea și b) Grupa Curcubeului

Copilul numit trebuie să caute pe panou jetonul, al cărui imaginea este rostită printr-un cuvânt, de către un coleg din grupa opusă, celei din care face parte. Dacă, aduce jetonul corespunzător, copilul primește o bulină, pe care o așează pe panou, în dreptul fulgului de nea sau a curcubeului, (în funcție de grupa din care face parte).

Copilul, după ce așează jetonul trebuie să spună acțiunea, prin formularea corectă a propoziției în limba română. Dacă formulează greșit, un alt copil formulează corect, iar cel care greșește, este nevoit să repete propoziția corectă. Pot repeta, chiar toți copiii din grupă.

Varianta 3. Copilul numit, dintr-o grupă, sau alta, trebuie să extragă un jeton dintr-un „săculeț magic", să-l privească și în baza a ceea ce vede, să formuleze o propoziție cu trei cuvinte.

Răspunsul corect, va fi răsplătit printr-o bulină, pe care o va așeza, ca și la **varianta 2.**

La grupa mare, jocul mai poate avea următoarele variante:

Varianta 4. Propoziția să fie alcătuită din patru cuvinte, iar primul cuvânt, să înceapă cu un anumit sunet.

Varianta 5. Propoziția să fie alcătuită din cinci cuvinte, iar ultimul cuvânt să înceapă cu un anumit sunet etc.

**Educatoarea, alege variantele jocului, în funcție de nivelul grupei și de vârsta copiilor.*

**La fiecare variantă, se face jocul de probă.*

La finalul jocului, se numără bulinele câștigate de fiecare grupă și se constată grupa câștigătoare**.**

Sărbători de primăvară – vară și specificul lor intercultural

Primăvara este anotimpul care trezește întreaga natură la viață. Acest anotimp colorat, reușește să trezească bucurii, emoții în suflet, în privirile copiilor și a adulților, ca să se bucure mai mult de natură și de tot ce-i înconjoară. Tot acest anotimp, aduce cu el, cele mai îndrăgite sărbători pentru adulți și copii.

Lunile anotimpului primăvara, cât și a anotimpului vara sunt cele în care, cadrele didactice împreună cu copiii, pot desfășura mai multe activități în natură, prin care să-i ajute la dezvoltarea personalității și la formarea simțului estetic.

Copiii învață să prețuiască și să respecte tradițiile și obiceiurile propriei etnii (ruși lipoveni),

cât și cele românești, ca să se mențină vii valorile identitare și liantul cu propriul trecut.

Astfel în cele două anotimpuri (primăvară-vară), copiii rușilor lipoveni, vor sărbători următoarele evenimente, transmise din generație în generație:

- ***Februarie/martie*** *(în funcție de cum cade Paștele ortodox) se sărbătorește „**Masleniţa**”(săptămâna brânzei), cu o săptămână înainte de săptămâna postului mare. (в зависимости от того, когда выпадает православная Пасха) отмечается «**Масленица**» (неделя сыра), за неделю до седмицы великого поста.*
- 8 martie - Ziua Internaţională a Femeii/ Международный женский день
- 21 Martie - Ziua Mondială a Poeziei (UNESCO) / Всемирный день поэзии (ЮНЕСКО)
- Aprilie/Mai- Ziua de Paște/ Învierea lui Isus Hristos/ Воскресение Исуса Христа
- 8 mai - Ziua portului popular - День народного(ыи) порта/ одежды
- 9 mai - Ziua Europei / День Европы
- 1 iunie - Ziua Internaţională a Copilului/ Международный день детей
- 12 iunie – Ziua Rusiei/ День России

«Масленица» , неделя радости и веселья
*„**Masleniţa**”săptămâna bucuriei și a veseliei*

„Masleniţa, săptămâna brânzei”/ *«Масленица» , неделя радости и веселья*	
Elemente comune	***Elemente diferite***
Toți copiii cântă cântecele și dansează dansurile învățate la activitatea de opționalul - limba rusă: Ex:„Să nu uităm limba strămoșească”.	Preșcolarii de etnie ruși lipoveni vor denumi desertul lipovenesc, în limba rusă, vor cânta cântece rusești și vor dansa în ritmul cântecelor specifice acestei săptămâni. - În săptămâna brânzei, „Masleniţa”, copiii români și de alte etnii, sunt invitați să sărbătorească împreună cu copiii ruși lipoveni, la grădiniță și la Comunitatea Rușilor Lipoveni. **ANEXA: H1, H2, H3,** -Se pregătesc mâncăruri din pește, lapte, ouă, specifice acestei săptămâni. -În această săptămână nu mai este voie să se consume carne, la etnicii ruși lipoveni. (Cu o săptămână înainte de a intra în Postul Mare/Postul Paștelui).

1. ***Activitate axată pe cooperare interculturală***

An de an, la grădiniță, respectiv la sediul Comunității Rușilor Lipoveni, din localitățile unde locuiesc rușii lipoveni, are loc cel puțin o activitate comună în săptămâna brânzei „Șârocâia masleniță”, organizată în parteneriat cu părinții (ruși lipoveni și români).

Educatoarea poate să facă o întâlnire cu părinții, și să propună ziua, în care poate avea loc această activitate, specificând, în ce constă realizarea desertului lipovenesc: „Pirașchi”, „Cașnic”, „Varenichi”, „Pampușchi”, „Blinâ”. Părinții hotărăsc deserturile, pe care le vor putea realiza, împreună cu copiii, la C.R.L.. După ce se stabilesc deserturile, educatoarea prezintă rețetele acestora, ca să-și dea seama părinții, de ce produse ar fi nevoie, pentru obținerea desertului propus. Un părinte român, poate propune și un desert specific românesc, pentru a face schimb de rețete.

Fiecare părinte stabilește exact, cu ce produse poate contribui, la realizarea desertului propus.

Această activitate este așteptată an de an cu mare drag, atât de **copii** (ruși lipoveni/ români) cât și de **părinți** (ruși lipoveni/români), în localitățile unde locuiesc etnicii ruși lipoveni. **ANEXA: H4, H5, H6, H7, H8, H9, H10, H11.**

După finalizarea desertului începe petrecerea. Se mănâncă desertul pregătit, se cântă și se dansează. Atât la pregătirea desertului, cât și la petrecere există colaborare, comunicare între copii și părinți (români- ruși lipoveni).

Se cântă, se dansează și se spun glume. Este moment de voie bună.

2. ***Activitate axată pe achiziția elementelor culturale române, pornind de la specificul cultural al preșcolarilor ruși lipoveni.***

Preșcolarii români sunt ajutați de educatoare și colegi ruși lipoveni să pronunțe corect, denumirile desertului lipovenesc.

Preșcolarii ruși lipoveni sunt ajutați de copiii români, să pronunțe corect denumirea desertului specific românesc.

Repetarea cuvintelor se face individual și în grup.

Desert românesc: „Pandișpan”, „Cozonac”, „Papanași” etc.

Desert lipovenesc: „Pirașchi”, „Cașnic”, „Varenichi”, „Pampușchi”, „Blinâ”.

La Centrul „**Căsuța păpușii**”, copiii pot repeta denumirea deserturilor cu voce tare, interpretând roluri de patiseri.

La Centrul „**Bibliotecă**” (la grupa mare), educatoarea citește rețeta scrisă cu litere de tipar, pe o coală mare de hârtie sau pe laptop. Rețeta este a unui desert comun, pe care-l gătesc lipovenii și românii: „Clătite”, „Блины”.

CLĂTITE/ BLINÂ

(REȚETA)

Făină, ouă, unt topit,
lapte rece, apă minerală,
un praf de sare, vanilie
și ulei pentru prăjit.

Citind/ repetând cu voce tere, copiii ruși lipoveni reușesc să pronunțe corect sunetul **„ă”** și cuvintele cu accent românesc.

Se poate juca jocul- exercițiu: „Ce cuvânt urmează?”, cu toată grupa de copii.

Educatoarea spune rețeta sau un copil care a memorat-o, iar la un moment dat se oprește și atinge un alt copil cu o jucărie. Copilul atins, spune cuvântul care urmează în rețetă. Acel cuvânt o să fie repetat de câțiva copii și cu toată grupa de copii, pentru exersarea pronunției corecte a acestuia.

La final toți copiii vor cânta, cântece în limba rusă, specifice săptămânii și vor dansa pe ritmul acestora. **ANEXA: I1, I2, I3**

https://chudesenka.ru/1418-oy-bliny-bliny-bliny.html

Мы давно блинов не ели,
Мы блиночков захотели,
Ой, блины, блины, блины,
Вы блиночки мои.
Ой, блины, блины, блины,
Вы блиночки мои

Paștele la minoritatea rușilor lipoveni / Воскресение Исуса Христа

Пасха Христова, в русских липован / Paștele la ruși lipoveni	
Elemente comune	***Elemente diferite***
Paștele este cea mai veche și importantă sărbătoare a creștinătății, carea a adus omenirii, speranța mântuirii. Așa cum spunea părintele Arsenie Boca „Învierea este singura minune care se arată credincioșilor și necredincioșilor” Paștele se sărbătorește la români și la lipoveni creștini ortodocși,	-La români este introdus un element nou „iepurașul” în cadrul sărbătorilor Pascale. -La ruși lipoveni unele familii au preluat tradiția cu iepurașul de la români. -Rușii lipoveni în ziua de Paște merg la biserică cu toți membrii familiei, îmbrăcați în costumul tradițional lipovenesc. **ANEXELE:J2, J3, J5, J6** -Pasca și ouăle așezate frumos în coșulețe și puse pe mese întinse din curtea bisericii se sfințesc, după slujba de liturghie. **ANEXA J1**

pe aceeași dată în fiecare an. În grădiniță, copiii ruși lipoveni și români vopsesc ouăle prin diferite tehnici, ca să le ducă acasă, pentru masa de Paște. Tradiția se transmite din generație în generație.	-Înainte de a se așeza la masă, de la cel mai în vârstă membru al familiei, până la cel mai mic, cer binecuvântarea de la toți membrii familiei, pe rând, ca să poată mânca de dulce, cozonacul, ouăle sfințite și celelate bunătăți de pe masă, după lungul post de șapte săptămâni. -Fiecare membru al familiei își alege oul de culoare preferată. Începând de la cel mai învârstă, până la cel mai tânăr membru al familiei, fiecare rostește pe rând: **„Hristos voscrese”/(Hristos a înviat)”,** iar următorul răspunde**: „Voistena voscrese”/Adevărat a înviat”,** se pupă de trei ori și schimbă ouăle între aceștia.

1. ***. Activitate axată pe cooperare interculturală***

Copiii români, povestesc pe rând, cum au sărbătorit Paștele și ce le-a adus iepurașul. Iar, copiii ruși lipoveni, povestesc cum a fost la biserică, cum au participat la sfințirea cozonacului, ce au primit de la rude și prieteni, când s-au dus după slujbă cu „Hristos a înviat”, cum au jucat jocul „Catoc” (Rostogolitul ouălelor vopsite).

Ex: Copiii români îi întreabă pe copii ruși lipoveni, cum se joacă jocul: „Catoc”?

https://www.youtube.com/watch?v=_TULz0X5C_0

Se oferă un copil și explică regula jocului.

De preferat, jocul să fie jucat afară, în iarbă, pe un loc în pantă.

Fiecare copil trebuie să aducă câteva ouă vopsite într-un coșuleț, pentru a putea participa la joc.

Dacă nu permite vremea să se desfășoare jocul afară, se poate amenaja și în sala de grupă, un loc potrivit pentru acest joc. **Anexa J4**

Pe rând, copiii, trebuie să rostogolească câte un ou în pantă. Copilul care deshide jocul, așteaptă rostogolirea oului de către următorul copil. Dacă oul acestuia, atinge oul rostogolit de primul coleg, le va lua pe amândouă, dacă nu, rămâne pentru umătorii copii, ai cărora ou le va atinge.

La final, copilul cu cele mai multe ouă în coșuleț, va fi câștigătorul jocului.

Preșcolarii își dezvoltă abilitatea de a recunoaşte, a accepta, a aprecia şi a respecta asemănările şi deosebirile dintre cele două etnii. Este foarte important că există manifestarea cooperării permanente între cele două etnii. Copiii ruși lipoveni comunicând cu copiii români în limba română, însușesc corect accentul în limba română .

2. ***Activitate axată pe achiziția elementelor culturale române, pornind de la specificul cultural al preșcolarilor ruși lipoveni.***

Preșcolarii vizionează un filmuleț despre obiceiurile și tradițiile românilor și a rușilor lipoveni în ziua de Paște. Înainte de a începe vizionarea, copiii sunt surprinși de musafirul „Iepurașul Țup”, dornic să vizioneze filmul împreună cu copiii.

După vizionarea filmulețului, educatoarea propune jocul Ex: **„Cine a fost atent?”**

Iepurașul îi roagă pe copii să-l lase și pe el să participe la joc, pentru că a venit pregătit să se joace cu aceștia.

Acesta aduce un săculeț cu bilețele și bomboane. Fiecare bilețel conține o întrebare, despre ce au văzut în timpul vizionării. Cine răspunde corect la întrebarea de pe bilețel primește bomboană. Jocul se termină când se epuizează bilețelele și bomboanele. Cel ce va avea cele mai multe bomboane, va fi numit câștigătorul jocului.

Fiecare răspuns corect este răsplătit și cu aplauze. Iepurașul repetă singur răspunsul dat de copil, apoi repetă împreună cu toți copiii, pentru a-i ajuta pe aceștia să pronunțe corect cuvintele în limba română și să se exprime mai corect.

Din filmulețul vizionat, copiii ruși lipoveni învață despre tradițiile și obiceiurile românești, dar își dezvoltă și: auzul fonematic, limbajul și exprimarea corectă în limba română.

5.2.2 Elemente specifice interculturale în folclorul copiilor (cântece și jocul popular etc)

Folclorul copiilor oglindește o serie de trasături specifice dezvoltării copiilor pe diferite etape de vârstă. Copiii noștri, ruși lipoveni și români, au un folclor bogat și diversificat. El se caracterizează prin bogație lingvistică și frumusețe poetică. Copiii, au capacitatea de a compune și a improviza texte scurte, dialoguri, refrene. Cu silaba sau cuvinte care se repetă, cu înlocuiri sau adaugiri de sunete, prin cântece, jocuri, creații folclorice, copiii iau contact cu mediul înconjurător, încercând să-l cunoască. Anumite creații folclorice, îi familiarizează pe copii cu diferite fenomene și obiecte din mediul înconjurător, cu lumea animală si vegetală cu care cei mici susțin contact, în primii ani de viață. Până la zece ani, copilul cere să se joace cu orice. În acest fel el ajunge să se joace și cu cuvântul.[131]

Tradițiile folclorice ale copiilor pot constitui primul pas către cunoașterea muzicii, dansului, educației fizice, artei plastice si decorative. Folclorul copiilor contribuie mult la dezvoltarea educației estetice, în cultivarea aptitudinilor și a capacităților de a cunoaște realitatea, învățând pe calea acestor creații artistice, să simtă frumosul, să capete o atitudine civilizată în relațiile cu ceilalți.

[131] http://www.science.vsu.ru/dissertations/2128/%D0%94%D0%B8%D1%81%D1%81%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B0%D1%86%D0%B8%D1%8F_%D0%9A%D1%83%D0%B7%D0%B0%D0%B2%D0%BA%D0%B0_%D0%95.%D0%9D..pd

Creațiile din folclorul copiilor însoţesc jocurile, dorinţele, bucuriile, supărările, impresiile acestora.

Aceste creații au un caracter anonim. Cântecele sunt formule de incantație chemând în ajutor, ploaia, luna, soarele, plante sau animale.

Formule care invocă aștrii

Lună, lună nouă
Rupe pâinea-n două,
Rupe pâinea-n două
Şi ne dă şi nouă
Ţie jumătate, mie sănătate.

Ieşi soare din închisoare,
Că mâine e sărbătoare
Și, încălzeşte oase goale,
Ieşi soare din închisoare,

Cântece, care invocă plante şi vieţuitoare, care exprimă prietenia dintre copii şi vieţuitoare:

Fluturaş, drăgălaş
Zboară jos de pe imaş
Şi vino la mine
Să mă joc cu tine..

,, Melc, melc,
Codobelc,
Scoate coarne bourești,
Și te du la baltă,
Și bea apă caldă:
Și te du la Dunăre
Și bea apa tulbure....."

Cântece sau formule pentru schimbarea vremii:

Plouă, plouă, Babele se ouă,/Paparudă, rudă, Ogoarele udă, Ploile să curgă,/Fără de măsură,/Cu găleata, leata, Peste toată gloata/De joi până joi/Să dea noua ploi,/Ploi de ale mari,/Pentru mari plugari,/Unde-or da cu plugul,/Să taie ca untul;/Unde-or da cu sapa,/Să trăsnească apa,/Să crească spicul-nalt cât plopul, Bobul de grână/Cât un fus de lână/Și s-aveți parte numai de bucate."

2. RECITATIVELE - NUMĂRĂTORI

Sunt creațiii în versuri sau în proză, cu rimă și ritm, recitarea lor fiind însoțită de o gesticulație specifică. Ele sunt rostite de copii, cu scopul de a alege un conducător de joc. Alege copilul care va avea un anume rol, în joc sau de a elimina jucătorii în plus, fără supărare.

Sunt ușor de memorat, încântă copiii, îi antrenează și îi binedispune.

Au și valoare instructiv – educativă, pentru că, îi ajută pe copii să despărtă cuvintele în silabe, să-și corecteze unele defecte de pronunţie, să-și dezvolte limbajul. Ele contribuie la dezvoltarea auzului fonematic al copiilor (auz fonematic = care permite copilului să diferențieze cuvintele între ele şi formele gramaticale ale aceluiaşi cuvânt) și la înlăturarea defectelor de vorbire.

Exemplu de numărători pentru eliminare din joc:

Unu, doi, trei, patru,/Am pornit cu căutatu/Cine nu-i gata îl iau cu lopata./Tom şi

Jerry,/Cheamă pompierii,/Foc, foc, foc,/Ieşi afară tu din joc.[132]

Folclorul reprezintă o parte a culturii naționale a unui popor, reflectă profilul spiritual și talentul artistic al unei națiuni, prin creații literare și artistice ca: poezia, muzică populară, vocală și instrumentală, dansul popular, dansul ritual sau distractiv, cântecul de leagăn, strigăturile de nuntă, bocetul, descântecele sau colindele.

Scopul activităților este promovarea obiceiurilor şi tradiţiilor folclorice ale minorității rușilor lipoveni din România, în vederea cunoașterii lor de către preșcolari, pentru a răspunde necesităţii, continuării acestor tradiții.

Ziua portului popular /День народного порта

Ziua portului popular /День народного порта	
Elemente comune	***Elemente diferite***
Valori: Unul dintre elementele de bază ale culturii unui popor, îl reprezintă portul popular. Costumul popular, înseamnă, punctul de pornire în cunoașterea lumii străvechi. Varianta portului popular este remarcabilă și diferită de la o zonă la alta, atât la ruși lipoveni cât și la români.	-Portul tradițional al rușilor lipoveni este diferit de cel românesc. Portul tradițional românesc este făcut manual. La ruși lipoveni, unele piese sunt făcute la mână, iar altele la mașina de cusut sau mașina de brodat.
1.Activitate axată pe cooperare interculturală Fiecare minoritate are portul său popular. De la vârsta preșcolară, copiii trebuie să cunoască portul popular, al țării în care trăiesc și al minorității din care fac parte. Indiferent de naționalitate sau minoritate, portul popular are o valoare inestimabilă. Prin activitățile desfășurate la grădiniță, cu diferite ocazii: *„Ziua Națională a României”, „Ziua Unirii”, „Ziua Comunității Ruşilor Lipoveni”, „Ziua Rusiei”, „Ziua limbii materne”, „Ziua Portului popular”*, preșcolarii ajung să cunoască componentele costumelor tradiționale, cum se confecționează, când se folosesc, ce valoarea au și de ce se transmit din generație în generație. Pot fi invitate la grădiniță, persoanele care confecționează costumele populare, ca să le prezinte copiilor componentele acestora, sau copiii să meargă la atelierul acestora, ca să vadă câțiva pași din confecționatul costumelor. La astfel de activități se pot prezenta preșcolarilor asemănări și deosebiri între cele două porturi: portul tradițional al rușilor lipoveni și portul tradițional românesc.	

[132] Folclorul copiilor- opțional, Balan Liana

La activitatea de observare a costumelor populare: românesc și al rușilor lipoveni, copiii trebuie să denumească componentele celor două costume. Astfel, își îmbogățesc vocabularul cu cuvinte noi, de la *costumul popular românesc*: ie, catrință, năframă, opinci, maramă, ițari, fotă și de la costumul popular al rușilor lipoveni: lenta (fundă), rubașca (cămașă), ștanâ/briuchi (pantaloni), șupca (fustă), pois (brâu), platoc/ șalicica (batic), cohta (taior), etc (în funcție de zonele țării).

https://www.youtube.com/watch?v=4HpLeFbobc8 (portul popular românesc)

https://www.youtube.com/watch?v=VSBuypLyUN8l (portul popular lipovenesc, min 13.21)

Anexa K1, K2, K3, K4/ L1, L2, L3, L4, L5, L6,

2.Activitate axată pe achiziția elementelor culturale române, pornind de la specificul cultural al preșcolarilor ruși lipoveni.

Învățarea dansului popular rusesc: „Kalinka” și a dansului popular românesc: „Alunelu”, poate avea loc, etapizat, în cadrul mai multor activități.

La activitatea – Opțional de limba rusă: „Să nu uităm limba strămoșească”, copiii pot învăța cântecul „Kalinka”, la activitatea-DEC pot învăța cântecul „Alunelu”, iar pașii de dans, la activitățile DPM, ALA2 sau la activități extracuriculare, când pot repeta și versurile celor două cântece, pentru o pronunție mai corectă.

Se poate desfășura un joc: **„Al cui să fie?”**

Prin acest joc, preșcolarii își însușesc folosirea corectă a genului substantivelor (masculin/feminin) și a cazului Genitiv.

Educatoarea poate aduce o Matrioșcă și o Trăistuță sub formă de surpriză.

Ca să afle copiii ce se află în cele două obiecte trebuie să participe la joc.

Pe o tablă sunt așezate două perechi de siluete de copii: o pereche de copii îmbrăcați în costumul tradițional românesc, iar cealaltă în costum tradițional lipovenesc.

Copiii numesc personajele de pe tablă și cu ce este îmbrăcat fiecare dintre aceștia (copil).

Educatoarea le spune regula jocului.

Pe masă se găsesc două obiecte, cu niște jetoane surpriză.

Copilul numit va trebui să aleagă între matrioșca și trăistuță, din care să scoată un jeton, să-l observe cu atenție, să spună ce vede în imaginea acestuia și cărui copil de pe tablă aparține.

Ex: Eu văd pe jeton o fustă lungă. Educatoarea întreabă*:„A cărui copil de pe tablă este fusta lungă? A fetiței române sau a fetiței lipovence?”*

Copilul răspunde*: „Fusta lungă este a fetiței lipovence.”*- și așează jetonul la locul potrivit pe tablă.

**La joc participă toți copiii,(pe rând).*

Copilul care așează jetonul la locul potrivit, primește un stimulent. Apoi, copiii repetă cu

toțiii, tot ce-a făcut colegul de dinainte, ca să învețe, să se exprime corect, folosind genurile și cazul genitiv.

5.2.3.Valori culturale transmise prin intermediul poveștilor

Valorile culturale sunt reprezentate de credințe, tradiții și obiceiuri ale unei anumite comunități sau grupuri de oameni. Acestea includ religia, ideile, limbajul, realizările materiale reprezentative pentru un popor sau o comunitate.

„La orice vârstă, omul este o ființă care se hrănește cu povești. De aceea, avuția poveștilor, strânsă de oamenii de pe tot globul, din casă în casă, din secol în secol, fie oral, fie în scris, a depășit celelalte avuții omenești.” – Rabindranath Tagore[133]

Din punct de vedere afectiv, poveștirile oferă o modalitate prin care copilul poate să-și conștientizeze propriile emoții și stări.

Poveștile au rol extrem de important în dezvoltarea copiilor, deoarece: transmit informații prețioase din lumea care ne înconjoară, dezvoltă limbajul, dezvoltă abilități, îmbogățesc experiența copiilor, propun soluții la diverse probleme cu care aceștia se confruntă, transmit valori morale și oferă modele demne de urmat.

Folclorul slav, ale cărui motive sunt omniprezente şi în basmele româneşti, prezintă personaje de legendă, conflicte între bine şi rău şi poveşti moralizatoare cu învăţături memorabile. Cea mai reprezentativă ipostază a sa, se regăseşte în cele mai frumoase basme ruseşti - în care cititorii vor recunoaşte anumite personaje similare, cu cele din folclorul autohton.

Povești și basme rusești

A fost odată ca nici odată/ Были давным-давно	
Elemente comune	***Elemente diferite***
Morala: Încrederea în forțele proprii și în forța binelui îl vor ajuta întotdeauna pe copil să iasă din situații dificile. **Valori:** Basmele și poveștile îi vor ajuta pe copii să-şi exteriorizeze emoţiile, să-şi învingă temerile, să-şi expoloreze imaginarul,	Ivan Țarevici este prezent în majoritatea basmelor rusești. Cele mai iubite povești populare ruseși sunt: „Маша и медведь”, „Каша из топора”-

[133] Bianca Laura Cuțin, Rolul poveștilor în educația copiilor, Centrul Județean de Resurse și Asistență Educațională (Satu Mare)- România

să-și îmbogățească vocabularul și să aibă încredere în forța binelui. Povești populare comune, întâlnite la ruși și la români: „ Репка/Ridichea uriașă”, „Колобок/ Turtița”, „Заикина избушка/ Coliba iepurașului”, „Теремок/Căsuța din oală”, „Красная шапочка/ Scufița Roșie” etc	Basme populare rusești: „Царевна-лягушка”, „Гуси-лебеди”, „Сивка-Бурка”, „Три медведя ”, „Илья-Муромец и Соловей-Разбойник”, „Муха-Цокотуха”, etc.

1.Activitate axată pe cooperare interculturală

Poveștile populare rusești și românești au fost transmise oral din generație în generație, ceea ce a dus la crearea diferitelor forme de basme și povești pentru copii, cunoscute și în zilele noastre. Cu ajutorul basmelor și a poveștilor copiii de mici, fac cunoștință cu cultura rusească și românească, pentru a le dezvolta dragostea pentru lectură în cele două limbi și pentru a modela caracterul acestora. În basmele populare rusești putem descoperi evenimente ireale și imposibile, iar pe lângă personaje interesante, basmele includ întotdeauna ființe supranaturale (miraculoase): balauri, baba cloanța, vrăjitoare, zâne și prințese fermecate etc. Uneori obiectele sau natura prind viață și dobândesc proprietăți neobișnuite etc.

În basmele rusești personajele au puteri magice speciale, dar majoritatea se bazează pe înțelepciunea, curajul, divinitate și perseverența lor.

Poveștile populare, fabulele, basmele și poveștile îi ajută pe copii să-și dezvolte abilitățile de fonetică, fluență, vocabular și înțelegere.

Poveștile sunt folosite pentru a împărtăși istoria, pentru a consolida valorile culturale sau pentru a evidenția tradițiile importante. Conținutul poveștilor poate fi valorificat în cadrul diferitelor activități didactice, în special în cadrul activităților DLC de: povestire, lectura educatoarei, repovestire, poveste după imagini, jocuri didactice, activitatea de opțional- limba rusă (în limba rusă).

La activitățile: integrate DEC+DOS, DȘ, la activitățile de Cunoașterea mediului și la activități matemetice ne putem folosi de povești, la învățarea număratului, a culorilor etc.

- La activitățile domeniului DPM se poate face un traseu aplicativ, folosind conținutul poveștilor rusești sau românești.
- La activitățile din cadrul domeniului DEC pot fi învățate diferite cântece despre personaje din povești românești și rusești, pot fi pictate, desenate, colorate personaje sau scene din basme și povești (în funcție de vârsta și abilitățile copilului) etc.
- La joc de rol pot fi interpretate diferite roluri ale personajelor din basme și povești.
- La serbări, copiii pot interpreta rolul personajelor din poveștile îndrăgite.

ANEXA: M1, M2

2.Activitate axată pe achiziția elementelor culturale române, pornind de la specificul cultural al preșcolarilor ruși lipoveni

Jocul „Cutiuța cu surprize" https://www.youtube.com/watch?v=_1IdSDT3nR8

Varianta 1. Recunoaște personajul și povestea din care face parte (la fiecare răspuns corect copilul primește un „diamant")

Varianta 2. Recunoaște personajul, denumește povestea apoi așează-l la locul stabilit.

Varianta 3. Alege oul dorit din cutiuța cu surprize și în interior vei găsi un bilețel cu întrebarea, din care aflii, ce urmează să faci.

Fiecare bilețel va avea altă sarcină.

Ex. 1. „Cum este vulpea?"(Vulpea este vicleană) **Ex.2. „**Cu ce sunet începe cuvântul urs?"

Ex.3. „Desparte în silabe cuvântul: **Scufița**."

Ex. 4. „Formulează o propoziție cu caracteristile personajului...."

Ex.5. „Continuă propoziția...../**" (**Copiii câștigători, sunt cei care au trei „diamante").

Se urmărește dezvoltarea vorbirii și a limbajului în limba română.

Jocul: „Adevărat sau fals" pentru copii de grupa mică/mijlocie https://www.youtube.com/watch?v=Xa5-MVM2koE

Educatoarea prezină imagini de pe laptop și concomitent cu prezentarea, denumește povești, numește personaje și descrie faptele din imagini, uneori corect, alteori greșit.

Dacă educatoarea spune corect, copilul numit trebuie să răspundă: „ADEVĂRAT", iar dacă educatoarea spune greșit, copilul trebuie să răspundă: „FALS".

Prin repetarea celor două cuvinte (ADEVĂRAT/FALS), copiii reușesc să repete pronunțarea corectă a consoanelor și vocalelor.

- Jocul **„Ne jucăm cu personaje din povești"** se poate desfășura cu grupa mijlocie și grupa mare: https://www.youtube.com/watch?v=zV8bi4IIcAE

Activitatea de **repovestire** este necesară oricărei povești, folosind imagini sau siluete cu personaje din povestea ce urmează să fie repovestită.

Repovestirea, se va face cu ajutorul mai multor copii, iar la final un singur copil spune toată povestea.

Dacă, vor fi copii care greșesc în redarea acțiunii sau în exprimare, un alt copil din grupă trebuie să răspundă corect, iar cel care greșește, este nevoit să repete corect. În acest mod, copiii vor reuși să se corecteze și să se exprime corect gramatical.

5.3 Să ne înțelegem reciproc – provocări întâmpinate în achiziția limbii române

Limba română este patria „din laptele mamei, este patria poeţilor, este patria dorului şi a doinei, este patria noastră a fiecăruia dintre noi. Limba este patria gândirii, pentru că gândirea nu este posibilă fără învelişul material al vorbirii”, afirma marele poet Nichita Stănescu. Ideile nu se pot naşte şi nu pot exista decât în „patria de cuvinte”, propoziţii şi fraze. [134]

Însuşirea limbii române este o înaltă îndatorire pentru că, fiind limba naţională, limba de stat, limba întregului popor, este instrumentul care îi ajută pe cetăţenii patriei noastre să-și exprime prin vorbire sau în scris, idei, cunoştinţe, sentimente şi să stabilească între ei relaţii multiple.

Dezvoltarea limbajului se realizează în contexte sociale și culturale specifice, care au un rol determinant asupra copilului. Primul pas în comunicare este realizat în simpla interacţiune cu mama, imediat după naştere, iar primul context social în care copilul întră în contact cu limbajul este familia.

O limbă nu este doar o înșiruire de cuvinte. Ea este vocea mamei, este cântecul de leagăn pe care adoarme copilul, este glasul blajin al bunicii, o înșiruire de emoții și momente numite „Copilărie”.

Iar copiii din familiile bilingve, trăiesc bucuria de a vorbi și a simți ambele limbi.

Însuşirea corectă a limbii române începând cu ciclul preșcolar, are repercusiuni în întregul proces al formării şi dezvoltării intelectuale ale copiilor. Copilul înțelege limba fiecărui părinte și creează o anumită conexiune între aceștia, iar tradițiile pot fi și ele ușor păstrate și integrate în familie.

Limbajul sărac înseamnă o gândire săracă, confuză, o capacitate creatoare limitată și lipsă de valoare. Numai prin limbă, prin cuvinte, poți învăța trecutul patriei, dragoste de țară și de neam.

Ființa neamului românesc a dăinuit și va dăinui prin puterea magică a cuvântului.

„Sufletul unui popor trăieşte în limba lui naţională. În ea se întipăresc, printr-un îndelungat proces, istoric, preocupările, frământările, aspirațiile, modul de a înțelege existența, adică întreaga lui spiritualitate.” (Sinteze de metodică a predării limbii și literaturii române în învățământul primar; Ed. Carminis; Elena Popescu și autorii; pag. 5)

Prin achiziţionarea limbajului, copiii ruși lipoveni reuşesc să exprime idei, să le împărtăşească cu ceilalţi şi să răspundă ideilor şi acţiunilor celorlalţi. Dezvoltarea limbajului vizează dezvoltarea vorbirii şi a formei vorbirii, a vocabularului, a culturii, a structurii şi formelor gramaticale corecte. Achiziţionarea treptată a tuturor acestor componente, conduce la utilizarea constructivă şi cu sens a limbajului în contexte sociale. Perfecționarea limbajului copiilor de vârsta

[134] https://vdocuments.mx/importanta-studierii-limbii-romane.html?page=1

preșcolară reprezintă o importanță deosebită, atât pentru integrarea copiilor în școală, cât și pentru dezvoltarea întregii personalități.

În cadrul activităților de educare a limbajului desfășurate la grădiniță, are loc o dezvoltare și perfecționare a limbajului sub aspect **fonetic, lexical și gramatical.**

Limba este imaginea sufletului și prin aceasta cristalizăm orice gândire şi simţire, formulând în chip personal, subiectiv, irepetabil, mişcarea afectivă a fiinţei noastre.

„Noi nu suntem stăpânii limbii, ci limba este stăpâna noastră, este floarea sufletului etnic al românimii", afirma Mihai Eminescu.[135]

5.3.1. Bune practici în achiziția elementelor de natură fonetică

În întregul proces instructiv-educativ din grădiniţă şi îndeosebi prin activităţile de educare a limbajului, copilul îşi însuşeşte în mod practic fonetica, sistemul gramatical și vocabularul. În şcoală el va „învăţa" toate acestea după reguli ştiinţifice, iar achiziţionarea de noi cuvinte şi folosirea lor corectă va rămâne un obiectiv urmărit de-a lungul întregii vieţi.

Aparatul fono-articular poate fi exersat prin: jocuri - exerciții, scurte poezii, jocuri de gimnastică fonoarticulatorie, scurte povestioare, prin cântecele etc.

Scopul cadrului didactic este să desfășoare activitățile de corectare și dezvoltare a vorbirii în mod distractiv, relaxant și să fie o experiență plăcută pentru copii.

Jocuri exerciții pentru mobilitatea:

- *buzelor*: „Cum face trenul?"(u-u-uu), „Căscatul" (u-a.a)
  „Tropotul calului" (lipirea limbii de cerul gurii si desprinderea ei bruscă și cu plescăit),
- obrajilor: „Suntem graşi, suntem slabi" (umflarea si sugerea obrajilor)
  „Clătim gura" (umflarea alternativă a obrajilor).

Jocuri exerciții în versuri:

„Ga. ga, ga!/Gâsca gâgâie așa:/Mac, mac, mac!/Strigă rața de pe lac/ Și văcuța: mu-mu-mu!/Iar își cheamă vițelu/Calul face: i-ha, ha!/Prin livezi verde-i iarba."

„Ursu-Leţ și Ursu-Fleţ,/Cei doi urşi cu părul creţ/Vor să prindă peşte-n lac/Dar de ce plângi Ursu-Fleţ?/ Eu n-am prins decât un rac" (**rac - lac**)

Azi, de ziua mamei mele/Desenez un coş cu mere/Crizanteme mari şi prune/Şi-apoi struguri şi alune (**mere - mele**)

Aceste exerciţii pot contribui la corectarea greşelilor de pronunţie și la educarea pronunţiei corecte. Un mijloc eficient este calea alternării întrebărilor prin intermediul jocurilor: „Cum face?"

[135] https://ro.scribd.com/doc/126006708/Importanta-Studierii-Limbii-Romane

și „Cine face așa?”, care sunt destinate consolidării deprinderii de a pronunța corect consoanele consecutive incluse în cuvinte sau separat (onomatopee), perfecționării acuității auditive și activizării vocabularului.

În desfășurarea jocului pot fi folosite *diferite ilustrații*, reprezentând acțiuni cu onomatopee: bunica toarce (fusul sfarâie: sfârr); un copil rupe o creangă uscată (prr); un telefon (tr); un ceas deșteptător (trr); ciobanul strigă oile (brr) etc. Solicitând copiii să-și aleagă o ilustrație, s-o privească cu atenție și apoi să raspundă în funcție de întrebare: „Cum face?” sau „Cine face așa?”. Aceștia vor folosi onomatopeea potrivită acțiunii sugerată de imagine, imitând-o dacă este cazul.

Varietatea şi dificultatea sarcinilor ilustrează problematica limbajului, cu care se confruntă copiii. Aceştia trebuie să achiziţioneze şi să stăpânească toate nivelurile limbajului, nu numai nivelul sunetelor vorbirii, ci trebuie să achiziţioneze şi să stăpânească şi modul de combinare a cuvintelor în propoziţie pentru a-şi exprima gândurile.

Poveste creată cu onomatopee

Oprim calul- pr, pr, prr

Copilul tremură – br, br, brrr

Păsărica zboară- zvâr, zvârr

Cârâie o cioară- cra, craaa,

Iar creanga se rupe – trosc, trosc.

Jocul: Umflăm balonul!

Scopul: exersarea pronunțării corecte a consoanelor „ș , f ” izolate;

Desfășurarea jocului: copiii stau în cerc restrâns reprezentând balonul. La comanda educatoarei „umflăm balonul”, toți copiii suflă rostind consoana „f” și lărgesc cercul (balonul se umflă). La comanda „balonul se dezumflă”, copiii, rostesc consoana „ș” prelungit „ş̦ş̦ş̦ş̦” lin, îndelungat, apoi revin la cercul restrâns și jocul se reia.

**Jocul poate fi folosit și la pronunțarea corectă a consoanei „s”.*

Un rol deosebit în perfecționarea aspectului fonetic al limbajului îl au și jocurile care folosesc ca mijloc de realizare mici poezii rimate, care conțin frecvent anumite sunete pe care noi vrem sa le consolidăm.

De exemplu:

„Dan, Dana și cu Dinu
Dau de două ori pe zi,
Dura, dura prin gradină,
Două mingi portocalii.”

Exerciții de gimnastică lingulală

Jocuri:

„**Merge calul**”- (Lipirea limbii de cerul gurii și desprinderea ei cu zgomot)

„**Clopoțelul sună**”- (mișcări laterale ale limbii, cu limba ascuțită spre atingerea colțului gurii)

„**Motocicleta**”- (vibrarea limbii între buze)

Joc muzical: „Palmă, pumn, capac”

„Palmă, pumn, capac” se va cânta în 3 tempo-uri diferite, dar păstrând aceeași linie melodică (versuri:„Palmă, pumn, capac”).

https://www.youtube.com/watch?v=au5oWDPuBuM

Joc: Ghicește la ce m-am gândit?

Jocul se desfășoară în semicerc. Educatoarea spune o silabă sau un sunet, iar copiii trebuie să continue cuvântul prin adăugare de silabe.

co...pac, pil, coș, joc, vor, cor, vrig,...etc

a...lună, rici, pă, casă, nimal, dânc, pasă, re, ici...etc

s...ac, apă, are, trugure, ifon, tilou,...etc

mer-**ge**, min-**ge**, mul-**ge**, fu-**ge**, fri-**ge**, plân-**ge**,..etc

ci...reșe, readă, orap, reașă, ocan, oară, nematograf,...etc

fat-**ă**, mam-**ă**, cas-**ă**, can-**ă**, fust-**ă**,...etc

Jocuri hazlii: Cine spune mai repede? (Pentru dicție)

***Scopul**: Pronunțarea corectă a sunetelor*

Ştiu că ştii, că ştiuca-i ştiucă	Capra calcă piatra.
Dar mai ştiu că ştiuca-i peşte.	Piatra crapă-n patru.
Şi că ştiuca se mănâncă	Crăpa-i-ar capul caprei
Şi că ştiuca se prăjeşte.	Cum a crăpat piatra-n patru

***Scopul**: pronuțarea propoziților sau a jocurilor de cuvinte cât mai repede și clar*. (Grupa mare)

1. Când mă gândesc că te gândeşti că mă gândesc la tine, gândeşte-te că mă gândesc că te gândeşti la mine.

2. Un cocostârc s-a dus la descocostârcărie, unde se descocostârcăreau şi alţi cocostârci nedescocostârcăriţi, ca să se descocostârcărească de cocostârcăria lui.

3. Șase sași în șase saci soseau pe șosea.

4. Capra neagră calcă-n clinci. Clinciul crapă-n cinci, crape capul caprei-n cinci, precum a crăpat clinciul-n cinci.

5. O coropişniţă şi un coropişniţoi se coropişniţeau la noi pe gunoi. Nu coropişniţa coropişniţea pe coropişniţoi ci coropişniţoiul coropişniţea pe coropişniţă.

6. Până când a cărămidărit cărămidarul pe cărămidăriţă, a cărămidărit cărămidăriţa pe cărămidar.

7. Luni la lumina lumânării luminată de luna prin luminator i-a luminat o luminiță în lumina ochilor.

8. Cântecul cântat de cântăreața încântătoare încânta cântărețul încântat de cântarea cântăreței.
9. Un caricaturist care caricaturizează caricaturi caricaturistice nu poate caricaturiza caricatura sa.
10. Bucur și Bucura se bucurau că Bucurel e bucuros în București. Bucură-te cum s-a bucurat Bucuroaia când s-a întors Bucurel bucuros de la București.
https://cum-se-scrie.ro/10-jocuri-de-cuvinte-amuzante-pentru-dictie/

Putem spune că, rolul hotărâtor în domeniul educării limbajului îi revine cadrului didactic, să cultive în rândul preşcolarilor dragostea pentru o exprimare clară, frumoasă şi corectă. Totodată, rolul acestuia este să corecteze toate deficienţele de exprimare şi în acelaşi timp să ofere modele de vorbire corectă, îngrijită, folosind cuvinte bine articulate, cu un ritm şi intonaţii potrivite, cu pauze şi accente corespunzătoare conţinutului de idei şi mesajului transmis.

Capacitatea de a comunica cu cei din jur, de a folosi limbajul, este o achiziţie importantă pe care se bazează însuşirea altor abilităţi de maximă importanţă pentru activitatea desfăşurată în şcoală.

5.3.1.1. Accentul și rolul acestuia în comunicare

Accentul are un rol important în vorbire, de multe ori decisiv. Acesta reprezintă pronunțarea mai intensă, mai apăsată, ori pe un ton mai înalt a unei silabe dintr-un cuvânt, în diferite locuri. În funcție de poziția accentului sensul cuvântului se schimbă.

Limba română folosește accentul de intensitate (dinamic), ceea ce înseamnă pronunțarea mai energică a silabei accentuate și cu o ușoară ridicare a tonului. În limba română accentul este liber și poate să cadă pe orice silabă. https://www.limba-romana.net/lectie/Accent--fonetica-/87/[136]

Pentru exprimarea orală clară, importanța accentului este fundamentală. În limba română accentul nu are un loc prestabilit, acesta putându-se poziționa, în funcție de cuvânt în diferite locuri.

În funcție de silaba pe care cade accentul, cuvintele se împart în:

oxitone - care au accent pe ultima silabă (pal-t**o**n, ma-ga-z**i**n),

paroxitone - care au accent pe penultima silabă (c**a**-să, co-li-v**i**-e)

proparoxitone - care au accent pe antepenultima silabă (du-m**i**-ni-că, m**ar**-ti-e) și cuvinte care pot fi accentuate și pe a patra silabă (găr-gă-ri-ță, la-po-vi-ță, pri-mă-va-ra),

Există în limba română și cuvinte care permit două accente diferite, fără ca ele să-și schimbe sensul: anti**c** - ant**i**c,/trafi**c** - traf**i**c/fira**v** – fir**a**v/ging**a**ș – ging**a**ș.
file:///C:/Users/User/Downloads/295322954-Limba-Rusa-Curs-Pentru-Incepatori.pdf
https://occidentul-romanesc.com/chestiuni-de-gramatica-a-limbii-romane-iii-accentul/

[136] https://www.limba-romana.net/lectie/Accent--fonetica-/87/

5.3.1.2. Foneme specifice limbii române

Alfabetul limbii române este adaptat după cel latin și conține 31 de litere (majuscule/minuscule, de tipar/de mână), care notează minimum 33 de sunete. Pentru învățare limbii române ca limbă străină, alfabetul este dificil într-o anumită măsură, în funcție de profilul lingvistic matern al preșcolarilor și de celelalte limbi cunoscute de ei.

Dintre cele șapte vocale ale alfabetului românesc: *a, ă, â/î, e, i, o, u, a* în general, *ă* și *â/î*, sunt vocalele mai greu de pronunțat de către preșcolari, întrucât sunt specifice limbii române și altor limbi din imediata noastră așezare geografică. Vocalele *e, i, o, u* pot fi vocale și semivocale, așadar în unele cazuri au un statut independent, în altele nu pot avea, pronunția fiind distinctă sau scurtă, sprijinită pe altă vocală, după caz.

În limba română, cinci litere reiau câte o literă de bază, de care se deosebesc prin prezența, deasupra sau dedesubt, a trei semne diacritice: căciula deasupra lui *a: ă*; circumflexul deasupra lui a și *i: â*, respectiv *î* și virgulița sub *s* și *t: ș,* respectiv *ț*, rezultând astfel sunete diferite. Pe lângă faptul că folosirea diacriticelor este dictată de norma literară și de regulile ortografice ale limbii române, folosirea lor corectă conduce și la evitarea unor confuzii. Practica demonstrează că există două situații distincte în folosirea lor greșită. Pe de o parte, un cuvânt scris fără semne diacritice capătă un alt sens. Pot apărea confuzii atunci când diacriticele sunt prezente în locuri greșite, iar ambele cuvinte ale perechii în cauză au fiecare câte un alt sens, iar preșcolarul poate să nu înțeleagă sensul transmis în comunicare.

Exemple : „romani - „români”, „fete” - „fețe”, „cai - „căi”, „rată” – „rață„ etc., „pește” (substantiv) – „peste” (prepoziție), „muscă” (substantiv) – „mușcă” (verb), „caută” (prezent) – „căuta” (imperfect) – „căută” (perfect simplu, timp trecut mai apropiat de prezent)

Dificultăți în rostire pot prezenta și unele grupuri consonantice inițiale: **sc-, șc-, st-, șt-, pr-, br-** etc., mai ales pentru preșcolarii care nu au astfel de situații în limba lor maternă.

Competența de receptare audio poate fi exersată prin exerciții-jocuri de logopedie, prin recitare de poezii hazlii sau prin jocuri în care să fie inclusă muzica, aceasta fiind un factor educativ foarte important pentru creierul uman. (Marinela Doina Nistea, Oana-Luiza Barbu, particularități fonetice și lexicale în studierea limbii române ca limbă străină)

Exemple de cântece, ce pot fi folosite pentru învățarea vocalelor :

Să învățăm vocalele: https://www.youtube.com/watch?v=lk41oRTXDtE

Jocul vocalelor: https://www.youtube.com/watch?v=9HamfUPDajs

Exemple de poezii, care contribuie la corectarea pronunției preșcolarilor:

Coșul cu gogoși

Un cocoș avea un coș

Și era plin cu gogoși

Deodată veni un moș
Să îi dea și lui gogoși
Șase gogoși cu dulceață
Le mănâncă de dimineață
Și încă șase cu șerbet,
Învelite într-un șervet.

Z

Pe o pâine cu zacuscă s-a așezat doamna muscă
O barză și un bărzoi stau de vorbă pe un butoi,
Zece zebre și un măgar zbiară că au pierdut un zar.
Un bob de mazăre cântă și pe orez îl încântă.
Cine în zori se trezește orez cu lapte primește.
Azi dimineață, Azor, a mâncat un oscior.
Un zidar zidește-o casă pentru o zână frumoasă.

GHI

Nildă mică, ochi de soare,
Nu-i zăpadă mult prea mare
Pentru ghetuțele tale?
Prin pădure când pășește,
La cărare ea privește
Și zăpada se topește.
Ies mulțimi de ghiocei,
Nu cumva să calci pe ei!

LITERA R

Ralu-i sora mea mai mică
Și nu poate R sa zică
Râde-n ram o rândunică
Hai vorbește ce ți -e frică?
Zbârrr mai vine-o păsărică
Ralu râde vrea sa zică:
Vreau și eu o rândunică!

LITERA Ş,

Ş e tot un şarpe
Cu un solz căzut din spate,
Ce stă nelegat sub el

Şi-o să-l ia un şoricel.

Dacă nu o să-l păzim,

N-o să mai putem să scriem:

Şapte şmecheri

În șosete

Șed ca șefii în șarete

Și spun bancuri strengărești

Cu șopârle, șoimi și pești[137]

https://educatie.inmures.ro/materiale-didactice-pentru-ciclul-primar/lectii-de-limba-romana-pentru-ciclul-primar/literele-alfabetului-in-texte/cuvinte-cu-literele-ghe-ghi.html

Alfabetul rusesc conține 33 litere, 10 litere vocale, 21 de consoane şi 2 semne. Ortografia rusească reflectă pronunția mai bine decât engleza. În general, cuvintele rusești pot fi înțelese, dacă ele se citesc tare literă cu literă.

Există 6 vocale:/i/, /ɛ/, /a/, /o/, /u/, /ɨ/ și nu sunt clasificate după lungime.

Accentul în rusă este variabil: вода́ [vodá] – во́ды ['vodɨ], apă. Vocalele neaccentuate [o] și [e]se transformă în [a] respectiv [i], de exemplu мо́ре ['morʲe] – м[a]ря [ma'rʲa], mare; лес [lʲes] – л[и]са́ [lʲi'sa], pădure. Acest fenomen se numește reducție/apofonie. În rusă accentul tonic nu este indicat în scris ci numai în dicționare.

Consoanele ruse pot fi moi (palatalizate) sau tari (nepalatalizate) și sonore (corzile vocale vibrează în vorbire/când sunt vorbite) sau surde (corzile vocale nu vibrează). Caracterul moale sau duritatea consoanelor se marchează în ortografie printr-o vocală următoare sau prin simboluri: semnul tare (ъ) semnul moale (ь). Caracterul moale al consoanelor are și o semnificație semantică. Exemple: мел [mel] (cretă) – мель [mel'] (loc puțin adânc); caracterul moale al lui м este denumit prin litera următoare e, caracterul moale al lui л în cuvântul мель cu un semn moale (ь).

Literele „а”, „о”, „у”, „ы”, „ъ” sau absența semnului moale la sfârșitul cuvântului arată că precedenta consoala e DURĂ.

Literele „и”, „е”, „ё”, „ю”, „я”, „ь” arată că precedenta consoana este MOALE (palatalizată).[138]

[137] https://jucarii-vorbarete.ro/exercitii-si-poezii-logopedice-amuzante-pentru-corectarea-pronuntiei-copilului

[138] https://lingvo.info/ro/lingvopedia/russian?fbclid=IwAR2SBJy8SOAuNU1H44MYbFLYBJXEpHen6S0X1pJV-I2sef37TmgsrSDwmBQ

5.3.2. Dezvoltăm eficient și progresiv vocabularul preșcolarului

Copiii își însușesc vocabularul pe baza imitării modelelor de vorbire ale celor care se ocupă de creșterea și educarea lor, ale celor cu care ei intră în relații. Bazele vorbirii şi ale comunicării orale se formează încă de timpuriu. În vorbirea preșcolarului predomină substantive, verbe și adjective, care arată însușiri perceptibile vizual, auditiv, tactil, și mai puține pronume și numerale.

În mod practic, prin imitare, copiii își însușesc formele gramaticale de bază ale limbii române. Sub influența mediului social în care trăiesc, acumularea experienței verbale duce treptat la formarea așa numitului „simț al limbii”.

Jocul didactic, cu toate variantele lui (joc didactic interdisciplinar, activitate out-door, joc senzorial, etc) este o modalitate eficientă pentru realizarea educaţiei limbajului sub toate aspectele sale: aspect fonetic, lexical, al structurii gramaticale, expresivităţii limbajului. Prin jocul didactic se face trecerea de la activitatea de joc, la activitatea de învăţare. Pentru a spori contribuţia jocurilor didactice în educarea limbajului, cadrul didactic trebuie să aplice, să folosească metode, mijloace de învăţământ și procedee variate şi atractive.

Jocul reprezintă un mijloc foarte valoros de instruire şi educare a copiilor de vârstă preşcolară. Prin joc preșcolarii rezolvă diverse sarcini instructiv-educative ținând cont de particularitățile de vârstă ale preșcolarului.

Când cadrul didactic introduce jocul didactic ca formă de bază în dezvoltarea vorbirii, realizează una din cele mai importante cerinţe ale educaţiei preşcolarilor. Folosite în diferite variante de predare – învăţare - evaluare, jocurile didactice pot să contribuie în mod deosebit la dezvoltarea limbajului la copiii preșcolari.

Metodă modernă folosită la activitățile de educarea limbajului.

Explozia stelară este o metodă de stimulare a creativităţii , o modalitate de relaxare a copiilor şi se bazează pe formularea de întrebări pentru rezolvarea de probleme şi noi descoperiri.

Ca obiective avem:

-formularea de întrebări şi realizarea de conexiuni între ideile descoperite de copii în grup prin interacţiune şi individual pentru rezolvarea unei probleme;

-dezvoltarea şi stimularea creativităţii individuale/de grup prin exprimarea liberă și spontaneitate;

Copiii stau aşezaţi în semicerc și propun problema de rezolvat. Pe steaua mare este scrisă ideea centrală.

Pe celelalte cinci steluţe sunt scrise întrebările: ***CE ? CINE? UNDE ? DE CE ? CÂND?*** , iar cinci copii din grupă extrag câte o întrebare și se grupează în cinci grupuri. Fiecare grup decoperă întrebările celor cinci steluțe.

Se apreciază întrebările copiilor, efortul acestora de a elabora întrebări corecte, precum şi modul de cooperare şi interacţiune .

Povestea: **Greierele și furnica**

Etape :

1. Copiii ascultă povestea. Pentru fixarea conţinutului prin feed- back, se solicită copiilor să asculte câte un fragment şi să formuleze întrebări.
2. „Furnica" împarte cele cinci steluţe cu întrebări la cinci copii. Educatoarea va citi fiecărui copil care va lua steluţa, întrebarea de pe aceasta. Cei cinci copii îşi aleg colegii de lucru şi constituie astfel cinci grupuri corespunzătoare celor cinci tipuri de întrebări. Ascultă pe rând fragmente din poveste.
3. În grupă se formulează întrebări pentru fiecare fragment audiat . Se reţin pentru etapa finală.
4. Se aleg întrebări al căror răspuns sugerează aspecte principale ale poveştii.

   - Unde a plecat furnica?
   - Cine era harnic și cine era leneș?
   - Ce a făcut toată vara greierele?
   - Când și-a dat seama greierele că este leneș?
   - De ce voia greierele să fie la furnica?

Alte întrebări ce pot fi formulate de copii:

CE ?

-Ce a făcut greierele?

-Ce a făcut furnica?

-Ce îi cerea greierele furnicii?

-Ce a răspuns furnica greierului ?

CÂND?

-Când se întâmplă acțiunea ,în ce anotimp ?

-Când cântă greierele?

DE CE?

-De ce nu a lucrat greierele ?

CINE?

-Cine l-a ajutat pe greiere ?

-Cine s-a lăudat toată vara?

La încheiere este reamintită denumirea poveștii, iar copiii sunt apreciați pentru întrebările formulate și răspunsurile oferite.

5.3.2.1. Onomatopee și metode de integrare a acestora în vocabularul preșcolarului

Onomatopeea este un cuvânt care, prin elementele sale sonore, imită cu aproximație un sunet sau un zgomot. Aceasta se integrează în sistemul fonologic și uneori și în sistemul gramatical al limbii studiate/învățate.

Onomatopeele pot imita:

Sunete – graiul animalelor:*bee, cotcodac, cucu, cucurigu, ga-ga, ham, mac-mac, miau, mor-mor, muu, pitpalac, piu,* etc.

Manifestări sonore omenești nearticulate: *ha-ha-ha, hapciu, ptiu,* etc.

Zgomote*: bâldâbâc,bang, boc, buf, ding-dang, pleosc, plici-placi, poc, tic-tac, vâj, zbârr, zdrang, zdup, etc.*

Onomatopeele se folosesc deseori repetate, uneori cu aceeași formă, alteori cu forme ușor diferite: *gogâlț-gogâlț, pif-paf-puf.*

Înțelegerea onomatopeei depinde, adesea de înțelegerea limbajului, deoarece sensul ei constă atât în imitarea sunetului, cât și în sensul din cuvânt. Onomatopeea nu poate fi tradusă deoarece cuvintele onomatopeice sunt diferite, în diferite limbi.

Exemple de onomatopee:

Redarea sunetului în limba română	Redarea sunetului în limba rusă
cucurigu	ку-ка-ре-ку **(cucarecu)**
cot- codac	**ко-ко-ко; куд-куда (co-co-co; cud-cuda)**
Uac-uac	кря-кря **(crea- crea)**
miau	Мяу **(mau)**
ham –ham	гав-гав **(gav-gav)**
b-eaaaa	бее-е **(beeee)**
Chiț-chiț	пип-пип **(pip-pip)**
Bâzzzzz	Жжжжж **(jjjjjjjjjjj)**
Groh-groh	хрю-хрю **(hriu-hriu)**
Muuuu	Мууу **(muuuuu)**
toc-toc (ciocănitoarea)	tuk- tuk **(ciocănitoarea/ tuc-tuc)**
mi-hi-hi	и-го-го **(u-go-go)**

***Sunete de animale onomatopee în limba rusă*:**

https://lingvo.info/ro/lingvopedia/russian?fbclid=IwAR2SBJy8SOAuNU1H44MYbFLYBJXEpHen6S0X1pJV-I2sef37TmgsrSDwmBQ

***Sunete de animale onomatopee în limba română*:**

https://www.youtube.com/watch?v=Gkjy1PHH1rU

În literatură, onomatopeea este considerată cel mai adesea, înșirarea unor sunete dintr-un vers, pentru a crea o atmosferă sonoră așa cum o auzim în natură. În literatura rusă și în literatura română întâlnim multe poezii sau versuri cu onomatopee.

Ursul a pornit ușor
Chemând puii:mor!mor!mor!
Pe crenguță-n fel și chip
Vrăbiile zic:cip!cirip!
Din ogradă și gâsca
Parcă-mi strigă: ga!ga!ga!
Capra cată nu știu ce
Și tot strigă:be!be!be!
Iar bălțata vaca acu
Strigă pe vițelul:mu!mu!

Reproducem onomatopee repetând după model în limba rusă: https://www.youtube.com/watch?v=sf2k0vkE7RM

Exemple de versuri / poezii din literatura rusă în care regăsim onomatopee.

Называется «Гав-гав!»
(по Т. Волгиной)

«Гав! Гав!» - на заре,
«Гав! Гав!» - на дворе.
На дворе щенок бежал,
А в конюшне конь заржал.
Он сердился: «Ты чего
Спать мешаешь? И-го-го!»
И сказал теленок: «Му!».
Спать мешает он ему.
И сказал теленок: «Пи!
Ты, щенок, еще поспи!»
А козленок: «Ме!» да «Ме!»,
«Подремать не дали мне».
А щенок все «Гав!» да «Гав!»,
У него веселый нрав!

Se numește „Ham-ham!”
de T.Volghinoi

„Ham!Ham ”- în zori,
„Ham!Ham” - afară.
Un cățeluș alerga prin curte,
Iar în grajd, calul necheza.
Era supărat: „Tu de ce
Nu mă lași să dorm?” „Mi-hi-hi!”
Și vițelul a spus: „Muu!”
Îl împiedică să doarmă.
Iar vițelul a spus: „ Pi”!
Tu, cățelușule, să dormi!
Iar iedutul : „Mea!” da, „Mea!”,
„Nu m-au lăsat să trag un pui de somn.”
Iar cățelușul „Ham„ da, „Ham!”
El are o dispoziție veselă!

И веселый этот нрав Și această dispoziție veselă

În lumea animalelor

La Întâlnirea de dimineață, copiii din grupa mică află că și animalele comunică între ele, chiar dacă nu vorbesc. Ele își „spun" anumite lucruri prin sunete sau prin diferite mișcări.

Activitatea integrată are ca scop exersarea pronunțării corecte a unor sunete, îmbogățirea vocabularului, dezvoltarea capacității copiilor de a face legături simple (între glas, mișcare și animalul respectiv). Sarcina jocului desfășurat în prima parte a activității este recunoașterea animalelor imitate și reproducerea onomatopeelor corespunzătoare glasului acestora în limba română și în limba rusă). Copiii primesc jetoane cu animale domestice și sălbatice (fiecare copil, un jeton). Imită pe rând, glasul diferitelor animale și le adresează întrebări: „Cine este?"/„Cine face așa?" Copiii care au jetoanele corespunzătoare recunosc animalele, apoi reproduc glasul acestora (individual și în grup). La final, copiii audiază cântecul „Graiul animalelor", apoi învață să îl interpreteze. https://grupaiepurasilor.wordpress.com/2013/02/19/graiul-animalelor/

Jocuri de emitere și recunoaștere a onomatopeelor, cu mai multe variante.

La fermă:

Copiii imită și recunosc onomatopee emise de animale domestice.

1. Copiii sunt așezați în cerc, cel din stânga se adresează celui din dreapta:

- Ieri am fost la o fermă și am întâlnit un cocoș. Știi ce mi-a spus?

Răspunde copilul căruia i-a fost formulată întrebarea:

- Cucurigu! Cucurigu! Cucurigu!

Cel care a răspuns, se întoarce către dreapta și pune, la rândul lui întrebarea: am văzut la fermă o/un...ghici, ce mi-a zis? Se continuă jocul menționându-se cât mai multe animale de la fermă, insistându-se pe cele care ajută în impostarea sunetelor deficitare, dar și la consolidarea sau automatizarea acestora. Se pot mima și mișcări, pe lângă emiterea onomatopeei.

2. În a doua variantă de joc, copiii trebuie să ghicească animalul de la fermă în funcție de onomatopeea emisă de alt participant la joc. Copiii sunt așezați în cerc, cel din stânga se adresează celui din dreapta:

- Când am vizitat o fermă, a strigat cineva după mine: Miau! Miau! Miau! Cine a fost?

Răspunde copilul căruia i-a fost adresată întrebarea:

- Pisica!

Jocul continuă până ce toți participanții la joc au emis onomatopee și au ghicit animalul de la fermă.[139]

Joc: „Furtuna de sunete” – exerciții de imitație a diverselor sunete. Acest tip de exerciții contribuie la îmbunătățirea articulației și la emiterea corectă a sunetelor. (Elisabeta Rada - exerciții pentru super eroii vorbirii, versuri adunate, rime minunate, Aquila, 2018)**.** În fața unei oglinzi, preșcolarii trebuie să imite diverse sunete, în funcție de cerințele cadrului didactic. Privindu-se în oglindă, atunci când imită diversele sunete, preșcolarii pot să observe cum se mișcă gura și buzele.

Cum sună sirena ambulanței? (ni-no)

Ce sunete scoate bufnița? (bu – hu - hu)

Cum face lupul? (auuuu)

Cum face măgarul? (i-a)

Cum sună sirena de la mașina de pompieri? (i-u)

Cum face porcul? (guiț)

Cum plânge un bebeluș? (ua - ua)

Ce sunete se aud când merge trenul? (cica, cica)...etc.

Exemplu de povestioară:

Curiosul

A fost o dată un băiat, pe care-l striga toată lumea „Curiosul”. Acesta avea o surioară mai mică, pe care o chema Larisa.

„Curiosul”, în fiecare zi o ruga pe surioara, să joace împreună cu el, jocul: „Graiul animalelor”.

Surioarei îi plăcea jocul și nu-l refuza niciodată.

„Curiosul” punea jetoane cu animale pe o tablă magnetică, apoi le atingea pe rând cu o baghetă „magică”. Animalul atins de baghetă, trebuia să fie imitat de Larisa, astfel: „Pisica face - miauuu, miauuu/ Cățelul face - hammm, hammm,/ Porcul face - groh, groh/ Șoricelul – chiț, chiț/ Ursul– mor, mor”, etc, până se epuizau jetoanele.

La fiecare răspuns corect, „Curiosul” așeza câte o bulină magnetică pe tablă, iar la sfârșit o invita pe mama să numere bulinele, ca să afle de câte ori a răspuns corect surioara. Mama număra bulinele și punea într-un coșuleț atâtea bomboane câte buline număra. La sfârșit, Larisa le împărțea cu frățiorul, nu înainte de a-l pune și pe acesta să imite animalele de pe jetoane: „Pisica face - miauuu, miauuu/ Cățelul face - hammm, hammm,/ Porcul face - groh, groh/ Șoricelul face – chiț, chiț/ Ursul face – mor, mor” etc.

[139] https://grupaiepurasilor.wordpress.com/tag/joc-didactic-onomatopee/

Într-o zi, mama se hotărăște să-și invite copiii să meargă împreună la Grădina Zoologică, ca să vadă alte animale, să audă graiul acestora și să învețe să-l reproducă.

„Merg la grădina zoologică. Ies din casă. Ascultă pașii: trap! trap! trap! Șoferul este nerăbdător și claxonează: ti! ti! ti! Se deschid ușile: fâs!fâs!fâs! Urcă repede în mașină și fac liniște: stt!stt!stt! Plecă spre grădina zoologică. Ascultă și imită:

Tigrul doarme: sfârr! sfârr! sfârr! Măgărușul nechează: ia! ia! ia! Se aude cum mârâie leul: mrrr! mrrr! mrrr! O cioară zboară și scoate multe zgomote: cra! cra! cra! Ursul se plimbă în țarcul lui: mor! mor! mor! Papagalii și perușii se întrec în ciripit: piu! piu! cip! cip! piu! piu! piu! cip!”

Copiii se întorc fericiți acasă, constatând că știu să imite animalele pe care le-au văzut la Grădina Zoologică”.

Exemple de cântece în care regăsim onomatopee:

Sunetele animalelor **(cântec)**
https://www.google.com/search?client=firefoxd&q=C%C3%A2ntece+cu+onomatopee&bshm=nce/1#fpstate=ive&vld=cid:465afee0,vid:GspGwUjxGDc

Spune-mi iubite, copilaș https://www.youtube.com/watch?v=zCdbjZfbE20

Trenul https://www.youtube.com/watch?v=9NBqUXRB52s

Oac, oac, diri-diri-dam https://www.youtube.com/watch?v=BNHr5q2nMrc

Imitarea sunetelor din natură și pronunție de onomatopee, în șoaptă, tare, în ritm sacadat și prelungit, după indicații https://www.youtube.com/watch?v=7I-gExLNch0

5.3.2.2 Tehnici și strategii de achiziție a cuvintelor necunoscute

Învățarea comunicării la preșcolari este un proces esențial în dezvoltarea lor socio-emoțională și intelectuală. De aceea cadrul didactic ar trebui să urmărească următoarele caracteristici esențiale ale limbajului la preșcolari:

- dezvoltarea limbajului și sporirea calității vocabularului;
- dezvoltarea morfologiei și a sintaxei;
- trecerea de la limbajul interior (gândirea în sine) la cel exterior (exprimarea verbală), unde jocurile au un rol crucial;
- formularea propozițiilor mai complexe și mai bogate în conținut (cu epitete și comparații).

De exemplu, în loc să spună „Am văzut”spun „Am văzut un cățeluș drăgălaș și l-am hrănit cu lapte.”,/„Am o minge.”, „Am o minge galbenă ca soarele.”

Preșcolarii pot achiziționa cuvinte necunoscute din limba română, prin următoarele tehnici și strategii:

Contextualizarea: Copiii trebuie ajutați să înțeleagă cuvântul nou într-un context relevant și familiar. Cuvântul folosit în situații concrete îi ajută pe copii să facă legătura între cuvânt, obiect, acțiune sau conceptul pe care îl reprezintă, (ex: observare în natură).

Observarea realităţii înconjurătoare reprezintă o modalitate eficientă de îmbogăţire a vocabularului.

Imaginile și vizualizarea: Utilizând imagini, ilustrații sau materiale vizuale, educatoarea îi sprijină pe copii să înțeleagă și să rețină cuvântul nou. Arătând copiilor imagini sau obiecte reale, se face conexiunea vizuală cu cuvântul, pentru a-l asocia cu o imagine sau un concept. (ex: Lectura după imagini, Poveste creată după imagini etc.)

Promovarea comunicării nonverbale: Înțelegerea și utilizarea limbajului nonverbal este, de asemenea, importantă în comunicare. Preșcolarii trebuie să observe, să înțeleagă expresiile faciale, gesturile, postura corpului, și să le utilizeze pentru a-și exprima gândurile și emoțiile. (ex: Jocul de rol, Povestirea, Dramatizarea, etc)[140]

Jocurile cuvintelor: Prin jocuri de cuvinte, jocuri de asociere, ghicitori sau jocuri de grup, copiilor li se captează atenția, înțeleg și memorează mai ușor cuvintele noi.

Cuvinte similare: Folosirea cuvintelor rusești, care au o formă sau o sonoritate similară cu cuvintele din limba română pe care încearcă să le învețe. Acest lucru poate ajuta la realizarea unei conexiuni între cele două limbi și la reținerea cuvintelor noi. (Povestire, memorizare)

Exemplu de cuvinte: „ceai”-„ ceai”, „marcovi”- „morcov”, „cartofeli”- „cartofi”, „granița”- „graniță”, „caras”- „caras”, „paliția”- „poliție”, „pocita” – „poștă”, „fazan”-„fazan”, „ramca”- „ramă”, etc.

Stimularea conversațiilor: Preșcolarii trebuie stimulați să participe în conversații și discuții, să-și exprime gândurile și să ofere răspunsuri la întrebări.

În ceea ce priveşte aspectul îmbogăţirii vocabularului prin intermediul diferitelor activităţi instructiv - educative, copiii își însușesc cuvinte noi, dar li se activizează și vocabularul pasiv. Se exersează o exprimare corectă cu ajutorul mijloacelor de educare a limbajului, folosite în grădiniță. O atenţie deosebită se acordă în aceste activităţi, precizării sensului cuvintelor şi expresiilor, precum şi corectării deficienţelor de pronunţie.

Cuvântul care urmează să fie învățat, trebuie să se desprindă din context, să aibă o întrebuințare gramaticală, să fie implicat în realizarea unei comunicări verbale. Cuvântul selectat pentru lărgirea vocabularului și pentru a fi preluat în fondul lexical activ, trebuie folosit întâi cu

[140] https://www.youtube.com/watch?v=sf2k0vkE7RM&t=30s Первые слова малышей. Учимся говорить. Запуск речи у детей.

sensul propriu, nu cu sensuri secundare sau figurate, iar dacă este posibil, este bine să se folosească întâi în situații concrete de viață.[141]

Copiii trebuie să achiziţioneze şi să stăpânească toate nivelurile limbajului, nu numai nivelul sunetelor vorbirii, dar și modul de combinare a acestora în diferite cuvinte şi modul de combinare a cuvintelor în propoziţii (pentru a-şi exprima gândurile).

Prin jocul didactic se formează copiilor deprinderea de a povesti întâmplări, evenimente, deprinderea de a expune cu ușurință, coerent și logic un limbaj adecvat, îmbogățit cu cuvinte și expresii noi.[142] Programa preşcolară prevede îmbogăţirea şi activizarea vocabularului cu substantive care exprimă noţiuni cu un grad mai mare de generalizare; adjective care exprimă însușiri referitoare la formă, mărime, dimensiuni, culori şi nuanţe; adverbe care exprimă poziţii ale obiectelor în spaţiu, relaţii temporale; verbe care exprimă diferite acţiuni.

***Joc didactic* „Potriveşte imaginile, formulând propoziţii corespunzătoare!"**

Obiective: Activizarea şi îmbogăţirea vocabularului.

Sarcina didactică: potrivirea corectă a imaginilor şi formularea de propoziţii simple sau dezvoltate, corecte din punct de vedere gramatical.

Regulile jocului: Pe rând, un copil este chemat de educatoare în faţa grupei, ca să potrivească imaginea mare cu una dintre imaginile mici, apoi să formuleze o propoziţie corectă din punct de vedere gramatical, legat de conținutul celor două imagini. Jocul continuă până ce toţi copiii vin în faţa semicercului şi rezolvă sarcina didactică. Pentru formularea corectă a popoziției, copilul este aplaudat.

Jocul se poate defășura pe două grupe:

Pe rând, fiecare copil din ambele grupe vine în față, extrage o imagine mare, o potrivește cu cea mică și formulează propoziția. Dacă răspunsul este corect, atunci în dreptul grupei se așează o bulină, dacă nu răspunde corect, grupa nu primește bulină. Jocul continuă până răspund toți copiii, din cele două grupe. La final se numără bulinele și se află grupa câștigătoare.

Indicaţii pentru organizarea şi desfăşurarea jocului: Copiii sunt aşezaţi în semicerc, în mijloc aflându-se panoul cu imaginile mari expuse în partea de sus și imaginile mici în partea de jos. Imaginile mari au ceva asemănător cu imaginile mici. De exemplu: undiţă (imaginea mare, din mijloc) – rac, peşte, pâine (imaginile mici, de dedesupt): undiţă se potriveşte cu peştele. După ce au potrivit imaginile, copiii trebuie să formuleze propoziţii corecte din punct de vedere gramatical, pornind de la cele două imagini: „Peștele se prinde cu undița."

Joc didactic: „Ce crește în livadă sau grădină?"

Obiective: - Activizarea vocabularului prin însușirea a două cuvinte noi: grădină și livadă

[141] Ursula Şchiopu şi Emil Verza, *Psihologia cuvintelor*, EDP, Bucureşti, 1981
[142] (https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/45-64.pdf)

- Să răspundă repede fără a reține mingea în mâini.

Elemente de joc:- Prinderea și aruncarea mingii. Dacă cineva nu reușește să formuleze repede propoziția, cu cuvântul dat, aruncă mingea către conducătorul jocului, iar acesta, unui alt copil.

Desfășurarea jocului: Educatoarea îi anunță pe copii că vor juca un joc, în care vor fi folosite mereu două cuvinte „magice": livadă și grădină.

Unul din cele două cuvinte o să-l rostească educatoarea, după ce aruncă mingea unui copil. Copilul care prinde mingea ascultă cu atenție cuvântul „magic" rostit de educatoare și formulează o propoziție cu acel cuvânt.

Exemplu:- livadă/ Merele cresc în livadă.

- grădină/ Legumele cresc în grădină.

Copilul care răspunde corect primește o floricică și aplauze. La final se numără floricelele și se află, cine este câștigătorul jocului.

Astfel, se pot desfăşura jocuri didactice şi jocuri exerciţii, ce vizează sporirea "zestrei" lexicale, activizarea achiziţiilor lexicale, plasticizarea exprimării prin sinonime, antonime, omonime. Este important ca adulții să fie modele pozitive și să demonstreze modul de exprimare adecvat, să asculte atent și să răspundă în mod empatic la nevoile și întrebările copiilor.

5.3.2.3. Tehnici de consolidare a cuvintelor și utilizarea lor în comunicarea verbală

În procesul de învățare și consolidare a cuvintelor noi, în comunicarea verbală a preșcolarilor, există diverse tehnici și strategii. Cum ar fi:

Repetarea: Când se introduc cuvinte noi, sunt repetate frecvent în diverse contexte. Pot fi utilizate jocuri de memorie sau exerciții, de repetare, în care copiii să-și reamintească și să folosească cuvintele în propoziții sau dialoguri, jocuri didactice.

Jocul „Cuvântul secret" (Grupa mare)

Obiective:- Rostirea corectă a cuvântului reprezentativ imaginii de pe jeton;

- Despărțirea corectă a cuvântului în silabe;
- Formularea cuvântului cu silaba dată.

Elemente de joc: Mașinuța

Desfășurarea jocului:

Varianta 1. Copilul în dreptul căruia se oprește mașinuța vine și alege de pe măsuța din față un jeton, îl întoarce cu imaginea în sus și spune printr-un cuvânt ceea ce vede în imagine.

Varianta 2. Copilul în dreptul căruia se oprește mașinuța alege un jeton, spune un cuvânt reprezentativ imaginii, apoi îl desparte în silabe și spune care este prima silabă.

Varianta 3. Următorul copil, la care se oprește mașinuța, formulează un alt cuvânt, care să înceapă cu prima silabă din cuvântul formulat de colegul de dinainte.

Varianta 4. Copilul în dreptul căruia se oprește mașinuța, desparte cuvântul nou în silabe, și formulează un alt cuvânt, care să înceapă cu ultima silabă a cuvântului despărțit în silabe.

La fiecare răspuns corect, copilul primește o mașinuță (stimulent). La final se numără mașinuțele. Copilul cu cele mai multe mașinuțe câștigă jocul.

Exemplificarea și contextualizarea: Explorând cuvintele noi, oferim exemple concrete și relevante pentru a le ilustra înțelesul. Pot fi utilizate imagini, obiecte sau situații reale pentru a lega cuvintele de experiențele cotidiene ale copiilor.

Jocurile de rol: Copiii trebuie să folosească cuvintele noi în jocurile de rol.

De exemplu, se poate crea un „magazin de jucării" în care copiii să pretindă că sunt vânzători și cumpărători și să folosească cuvinte legate de tranzacții, jucării sau sume de bani (restitui, rest, bani, bon etc.)

Activități de clasificare și asociere: Prin organizarea de activități, în care copiii clasifică și asociază cuvintele noi cu categorii sau concepte relevante, prin fișe de lucru sau jocuri interactive, pentru a consolida legăturile între cuvinte și contexte specifice.

Conversație și discuție: Încurajând conversația și discuția deschisă în grup, oferim oportunități copiilor de a-și exprima ideile și de a folosi cuvintele noi, într-un context social. Putem organiza discuții pe teme interesante la ALA1 sau ALA2, cerându-le copiilor să împărtășească experiențe sau să-și expună punctele de vedere.

Cântece și poezii: Cântecele și poeziile cu versuri bogate în cuvinte noi, încurajează copiii să le învețe și să le folosească în contextul melodic al muzicii. Aceasta poate fi o modalitate plăcută și memorabilă de a consolida vocabularul.

Lectura după imagini și povestirea: Citirea de povestiri, povești, în grup, poate contribui la dezvoltarea vocabularului și a abilităților de comunicare, la consolidarea cuvintelor nou însușite. Cuvintele noi, întâlnite în text și explicate, încurajează copiii să le folosească în propria lor povestire sau interpretare.

Convorbirea: constituie un mijloc, un procedeu cu eficiență maximă în fixarea, precizarea, aprofundarea, consolidarea și sistematizarea cunoștințelor preșcolarilor.

Activitățile de convorbire se planifică pe perioade mai lungi de timp, după ce în prealabil, se desfășoară activități de observare, povestire, lecturi după imagini, jocuri didactice, toate acestea având aceeași temă cu a convorbirii, pentru a putea consolida cunoștințele copiilor în legătură cu o categorie de obiecte, fenomene sau activități.

De exemplu, activitatea de convorbire „Primăvara" poate fi planificată după un șir de activități de observare în natură, a florilor de primăvară, legumelor de primăvară, lecturi după imagini: „Munca oamenilor în grădină", „Munca oamenilor pe câmp", „Sărbători de primăvară", memorizări despre mama, etc.

Introducerea în activitate se poate face, cu ajutorul unei ghicitori sau a unui cântecel despre anotimpul primăvara.

„Gingaș, alb și mititel,

El vestește-n toată țara,

Că sosește ...?" (Primăvara)

Cântecul „Primăvara"[143]

Se trece la desfășurarea activității, cu ajutorul întrebărilor bine stabilite de educatoare:

- De unde știți că a sosit anotimpul primăvara?
- Vă place anotimpul primăvara? De ce?
- De ce înmuguresc pomii?
- Care este prima floricică, ce înflorește primăvara?
- Ce flori mai înfloresc primăvara?
- Cum ne îmbrăcăm, încălțăm primăvara?
- Ce se întâmplă cu ziua și noaptea?
- Ce se întâmplă cu păsările călătoare?
- Ce fac oamenii în grădini, livezi, pe câmp?
- Ce sărbătorim în anotimpul primăvara? etc.

La această activitate, copiii au posibilitatea de a formula mai multe răspunsuri la o întrebare, fiecare copil având propria părere o poate susține cu argumente.

Educatoarea, urmărește corectitudinea exprimării copiilor, modul de formulare a răspunsurilor, să fie corecte din punct de vedere gramatical, să folosească cât mai multe cuvinte pentru a le însuși în propriul vocabular.

Fiind activitate statică, se poate încheia cu un cântecel sau un joc de mișcare, cum ar fi:

Jocul:*„Rândunica mută-ți cuibul"*

Copiii se grupează câte doi, faţă în faţă, ţinându-se de mâini.

Se formează mai multe perechi de acest fel reprezentând cuibul. În mijloc intră un al-3-lea copil cu rolul de „rândunică" (cei 3 formează cuibul cu rândunica în el).

Un jucător rămâne fără cuib. Când animatorul (educatoarea) st.rigă: „rândunică, mută-ţi cuibul!" toate rândunelele îşi schimbă cuibul, astfel copilul rămas afară îşi va găsi un cuib şi un altul va rămâne fără. Acesta trebuind să-și găsească alt cuib la următoarea strigare.[144]

[143] https://www.youtube.com/watch?v=m4YwOG6K8RY
[144] https://www.youtube.com/watch?v=afq6QDK2-Hk

5.3.2.4 Comunicăm eficient – formule de politețe și de adresare

Învățarea formulelor de politețe și de adresare adecvate este o componentă importantă a comunicării eficiente la preșcolari. Acestea îi învață pe copii să fie politicoși, să-și exprime respectul față de ceilalți și să interacționeze într-un mod potrivit social. În acest sens, este important să-i învățăm pe copii, formule de politețe și de adresare adecvate.

Iată câteva exemple de formule pe care le pot utiliza preșcolarii:

Saluturi de întâlnire pentru mai multe momente ale zilei:

„Bună dimineața!” - Utilizată în momentul întâlnirii dimineața sau la începutul zilei.

„Bună ziua!” - O formulă de salut generală, utilizată pe parcursul zilei.

„Bună seara!”- Formulă utilizată în ultima parte a zilei

„La revedere!” - O formulă de despărțire utilizată la sfârșitul zilei sau în momentul în care cineva pleacă.

Saluturi de a cere sau a oferi:

„Te rog!”- Folosit pentru a solicita ceva sau a cere ajutor într-un mod politicos.

„Mulțumesc!” - Expresie de recunoștință pentru ajutorul primit sau pentru un gest amabil.

„Cu plăcere” - Răspuns dat după ce se mulțumește pentru ceva.

„Scuze” - pentru a cere scuze în cazul în care a avut loc o greșeală sau un incident neintenționat.

Saluturi de adresare respectuoase:

„Domnule, domnișoară, doamnă” – Utilizate în adresarea unei persoane într-un mod respectuos și formal..

Folosirea cuvintelor de încurajare:

„Felicitări!”, „Super!”, „Bravo!” sau „Mă bucur că ai câștigat!”

Prin aceste cuvinte copiii sunt încurajați să fie amabili.

Pe lângă învățarea formulelor de politețe este bine să-i învățăm pe copii să asculte cu atenție, când cineva le vorbește și să răspundă adecvat.

Copiii trebuie învățați să ridice mâna în timpul discuțiilor în grup, pentru a cere cuvântul și să aștepte rândul pentru a vorbi.

Este important să îi învățăm pe copii să folosească formulele de politețe în interacțiunile cu colegii, cadrele didactice și alte persoane din jurul lor. Aceste formule, nu doar că îi învață să fie respectuoși și politicoși, dar le dezvoltă și abilitățile de comunicare și interacțiune socială.

Trebuie să le explicăm importanța lor, să le oferim exemple concrete și să-i încurajăm, ca să le practice în diferite situații.

Prin modelarea comportamentului și prin oferirea de feedback pozitiv, atunci când folosesc aceste formule corect, îi vom ajuta să le folosească în mod natural, în comunicarea lor de zi cu zi. Comunicarea respectuoasă și folosirea formulelor de politețe contribuie la dezvoltarea relațiilor pozitive și armonioase între copii, la crearea unui mediu propice și în dezvoltarea unor comportamente pozitive.

În vocabularul fiecărei limbi, întâlnim cuvinte „magice" precum: *mulțumesc*, *te rog*, formule de salut, de solicitare a permisiunii etc. Folosindu-le permanent, preșcolarii învață ce este respectul, prețuirea, iubirea, atenția, prietenia. Se dezvoltă abilități, deprinderi de comunicare familială și comportament civilizat în mediul familial și cel social.

Preșcolarii descoperă că forma de comunicare depinde de situație, locul și timpul comunicării.

Limba rusă	**Limba română**
Dobroe utro! / Доброе утро!	Bună dimineața!
Dobrâi deni!/ Привет!	Bună ziua!
Dobrâi vecer!/ Добрый вечер!	Bună seara!
Spacoinâi noci! ! / Спокойной ночи!	Noapte bună!
Do svidania!/ До свидания	La revedere!
Prașu ! / Прошу!	Te rog!
Prasti menea!/ Прости меня!	Iartă-mă
Pajaluista!/ Пожалуйста!	Poftim!
Spasiba!/ Спасибо!	Mulțumesc!
Na mnoga let!/ С днем рождения!	La mulți ani!
S Rojăstvom Hristovom!!/ С Рождеством Христовом!	Crăciun fericit!
S Novâm Godam! С Новым Годом!	An Nou fericit!
Hristos voscrese ! Христос воскресе!	Hristos a Înviat!
Voistena voscrese! Воистину воскресе!	Adevărat a înviat!
S prazicom!	Sărbătoare binecuvântată!
S vascriosnâm dniom!! С васкрёсным днём	Duminică fericită!
Boh na pomoși!	Dumnezeu să vă ajute!
Spasi Hristos!!	Mulțumesc, în numele lui Hristos!

Jocul „ Salutul magic”

În acest joc, copiii își vor exersa formulele de salut și de politețe. Un copil va fi desemnat „Magician”și va începe jocul. Fiecare copil din grup va trebui să inventeze un salut magic și să-l prezinte magicianului. (Bună!/Bună ziua!/Salutare!/Bună dimineața, copil minunat!/Bună seara, colega!/Noapte bună!/ O seară frumoasă!/ O seară minunată!

Magicianul, va răspunde cu un salut magic propriu și va oferi o recompensă (de exemplu, o etichetă cu un zâmbet sau o steluță) copilului, pentru salutul corect și creativ.

Jocul „Spune-mi cuvântul magic”

Prin acest joc, copiii vor învăța să folosească cuvinte de politețe, cum ar fi: „te rog”, „mulțumesc”, „scuzați-mă” etc. Un copil va fi „vorbitorul magic” și va încerca să obțină un cuvânt magic, de la ceilalți copii, folosind o formă de politețe. Copiii vor fi încurajați să folosească cuvintele de politețe în răspunsurile lor și să ofere cuvântul magic. Vorbitorul magic va acorda puncte sau recompense copiilor care folosesc corect cuvintele de politețe.

Jocul „Călători în țara politeții”

În acest joc, copiii vor interpreta rolul unor călători care vizitează „Țara politeții”. Fiecare copil va primi „un pașaport”, cu numele și sarcina de politețe: să ceară cu amabilitate ajutorul, să mulțumească pentru servicii (Ex:Vă rog frumos, ajutați-mă să găsesc stația de autobuz./ Vă mulțumesc frumos, pentru ajutorul acordat.)

Copiii va trebui să interacționeze unii cu ceilalți în timpul jocului, folosind formule de politețe și să-și înregistreze experiențele în „pașapoarte de politețe”, desenând câte o bulină pentru fiecare cuvânt (sau propoziție) de politețe folosit(e). La finalul jocului, copiii vor împărtăși experiențele lor și vor discuta despre importanța politeții, în viața de zi cu zi, și vor constata câte buline și-a desenat fiecare în pașaport.

Jocul „Detectivii politeți”

Copiii vor juca rolul unor detectivi care investighează situații, în care o persoană nu a folosit formule de politețe adecvate. Un copil va fi desemnat „detectivul șef”și va primi un scenariu de investigat. Ceilalți copii vor interpreta rolul martorilor și vor oferi indicii despre situația neadecvată. „Detectivul șef” va trebui să găsească persoana care nu a folosit formulele de politețe și să ofere soluții pentru a remedia situația. Jocul va stimula discuții despre comportamentul adecvat și impactul folosirii cuvintelor de politețe în relațiile interpersonale.

Aceste jocuri pot fi adaptate și personalizate în funcție de vârsta și nivelul de dezvoltare al preșcolarilor. Este important să se creeze un mediu plin de entuziasm și distracție, în care copiii să

se simtă încurajați să exploreze și să practice formulele de politețe într-un mod interactiv și captivant.

5.3.3 Învățăm să ne exprimăm corect gramatical

Din primul an de grădiniță, copiii încep să-și dezvolte abilitățile de comunicare verbală și nonverbală și să-și exprime gândurile, sentimentele și nevoile. Prin intermediul tuturor activităților și a factorilor adiacenți procesului instructiv-educativ, în cadrul grădiniței, se dezvoltă latura lexicală, latura semantică și cea gramaticală a limbajului.

Cel mai important obiectiv urmărit de cadrul didactic, în activitățile de educarea limbajului, la copiii etnici ruși lipoveni, este îmbogățirea și activizarea vocabularului copiilor vorbitori de limba maternă rusă, prin învățarea de noi cuvinte în limba română, cuvinte care pot denumi: însușiri, mărimi, forme, dimensiuni, culori (adjective); cantitatea și ordinea obiectelor (numerale), cuvinte care pot să denumească ființe, obiecte (substantive) sau cuvinte care denumesc acțiuni (verbe).

În această etapă, copiii încep să dobândească cunoștințe despre structura limbii și să-și dezvolte abilitățile de a se exprima corect gramatical.

În primul rând este important ca adulții (părinții, bunicii, prietenii, etc.) preșcolarilor să folosească un limbaj corect și adecvat gramatical. Aceștia pot modela corectitudinea gramaticală prin intermediul conversațiilor, poveștilor sau cântecelor pe care le împărtășesc cu copiii.

Învățarea exprimării corecte la preșcolari este un proces gradual și stimulant, care implică utilizarea diverselor strategii și activități interactive. Iată câteva strategii și activități, pe care le putem utiliza în grădiniță, pentru a-i ajuta pe preșcolarii vorbitori de limba rusă, să se exprime corect gramatical în limba română:

Jocul „Găsește greșeala”

Acest joc implică prezentarea unor propoziții sau fraze în care sunt incluse erori gramaticale evidente. Copiii vor fi încurajați să identifice și să corecteze greșelile gramaticale, folosind cunoștințele lor de bază. Aceasta poate fi o modalitate distractivă de a le dezvolta atenția la detalii și de a le îmbunătăți competențele de gramatică (la grupa mare).

Activități de grup

Jocurile de grup pot fi utilizate pentru a învăța structuri gramaticale specifice, cum ar fi utilizarea corectă a verbelor sau a pronumelor. De exemplu, copiii pot fi împărțiți în echipe și li se poate atribui sarcina de a crea și de a prezenta propoziții sau povești în care să fie utilizate anumite structuri gramaticale.

Jocurile de rol sunt o modalitate eficientă de a practica exprimarea corectă gramatical în situații reale. Copiii pot fi încurajați să joace roluri și să interacționeze între ei, folosind structuri gramaticale adecvate. De exemplu, pot fi simulate scenarii de cumpărături, de vizită la doctor sau de planificare a unei petreceri, unde copiii sunt nevoiți să folosească cuvinte și structuri gramaticale adecvate. Se pot organiza jocuri de rol în care preșcolarii interpretează diferite personaje și trebuie să comunice între ei folosind propoziții și fraze corecte gramatical.

Cântece și poezii: Utilizarea cântecelor și poeziilor cu structuri gramaticale corecte, poate fi o modalitate plăcută de a învăța și de a consolida noțiuni gramaticale. Prin intermediul muzicii și al ritmului, copiii vor învăța în mod intuitiv structuri gramaticale și vor îmbunătăți pronunția și intonația.

Este important să se adapteze activitățile și jocurile în funcție de nivelul de dezvoltare și de interesele copiilor, oferindu-le oportunități de învățare interactivă și plăcută. Încurajarea lor și oferirea de feedback pozitiv și constructiv vor stimula progresul și vor consolida încrederea în abilitățile lor de exprimare corectă gramatical.

Jocurile și activitățile interactive îi ajută pe copii să-și însușească într-un mod plăcut regulile gramaticale. (Copilul știe că se joacă, iar cadrul didactic știe ce învață copilul, prin acea joacă.)

Jocuri de asociere a imaginilor cu cuvinte

„Așează-mă la locul potrivit”

Se poate desfășura la toate temele planificate pe parcursul anului școlar.

Tema: „**Fructe de toamnă**”

Jocul: „**Așează-mă la locul potrivit”**

Ex: Un copil este numit să spună denumirea unui fruct de toamnă, apoi să meargă la măsuța cu imagini și să arate colegilor imaginea ce reprezintă fructul denumit. Sau, fiecare copil primește câte un jeton cu imaginea unui fruct, iar pe o măsuță se așează un paner cu fructe. Copilul denumește fructul de pe jeton, merge și caută fructul în paner, îl arată colegilor, apoi îl așează în dreptul jetonului cu imaginea acelui fruct. Astfel, copiii reușesc să facă asocierea imaginilor cu cuvinte. (la grupa mică și grupa mijlocie)

Jocul „Cine, Ce, Unde?”

Vor fi folosite imagini sau cărți cu imagini, ce reprezintă mai multe personaje, obiecte sau o locație. Preșcolarii vor fi împărțiți în două grupe. În fața clasei, pe o tablă magnetică, se vor atașa jetoane și imagini din cărți. Educatoarea, cu ajutorul unei baghete, va atinge pe rând copiii din cele două grupe. Copilul atins, trebuie să meargă spre tablă, ca să aleagă o imagine, apoi să formuleze

întrebări colegilor din echipa adversă, referitoare la imaginea aleasă. Educatoarea, urmărește să fie corect formulate întrebările, respectând următoarea ordine: Cine .... ?Ce .....? Unde ....?

De exemplu: (Cine vopsește? (mama),/ Ce vopsește?(gardul),/ Unde vopsește gardul? (afară, în curte)/ Cine aleargă?(câinele) / Ce face? (aleargă),/ Unde aleargă?(pe gazon)"etc.

Dacă copilul numit din echipa adversă nu știe să răspundă, este numit un copil din echipa copilului care formulează întrebări.Acest joc îi ajută pe copii să exerseze construirea propozițiilor corecte și să dezvolte abilitățile lor de comunicare.

Jocuri de formulare a propozițiilor corecte. În cadrul activităților practice, preșcolarii utilizează cuvinte și structuri gramaticale în contexte reale. De exemplu, se poate organiza în curtea grădiniței un târg (la grupa mare), în care copiii să vândă și să cumpere diferite obiecte, comunicând între ei în propoziții corecte din punct de vedere gramatical. Prin imitare, copiii își însușesc formele gramaticale de bază ale limbii române. Influențați de mediului social în care trăiesc, de experiențele verbale, ajung să aibă așa numitului „S*imț al limbii*". „S*ensibilitatea*" față de formele gramaticale este o trăsătură caracteristică copilului preșcolar, deși limba nu este pentru el, încă un „obiect de studiu" (așa cum va deveni în perioada școlară).

Cu timpul, preșcolarii ajung să folosească tot mai corect formele gramaticale și chiar să intervină atunci când sesizează o greșeală în vorbirea colegilor. De multe ori, preșcolarii se corectează: „Nu spui corect. Trebuie să zici așa cum zice doamna sau mama.... . Trebuie să spui..."

5.3.3.1 Poziția substantivului și a adjectivului în propoziție

Omul vine în această lume pentru a lăsa un urma lui ceva bun, demn de recunoştinţă. Cel mai mare ajutor în munca lui de zi cu zi este limba. Văzând-o mai întâi în ochii sclipitori şi gingaşi ai mamei, apoi auzind-o pe buzele ei calde şi moi, ea rămâne pază şi călăuză pe parcursul întregii vieţi omeneşti.[145]

Partea de vorbire care denumeşte fiinţe, lucruri, fenomene ale naturii se numeşte substantiv. Substantivele răspund la întrebările cine? ce? Poziția substantivului și a adjectivului în propoziție poate varia în funcție de limba în care se comunică și de regulile gramaticale, specifice acelei limbi. În limba română, în general, **substantivul precede adjectivul în propoziție**. Cu toate acestea, există cazuri în care ordinea poate fi inversată în anumite construcții sau expresii idiomatice. Într-o propoziție simplă, exemplul obișnuit este să avem substantivul înaintea adjectivului. De exemplu: Carte albastră este pe masă. Ordinea poate fi schimbată în anumite situații specifice.

De exemplu: Frumoasa floare înflorește în grădină.

De asemenea, în expresii idiomatice, se pot întâlni cazuri în care adjectivul precede substantivul:

[145] https://svit.gov.ua/download/Rumunska_mova_3kl.pdf

„Bună dimineața”(adjectiv - substantiv) - Expresia de salut

În limba rusă, poziția substantivului și a adjectivului în propoziție poate varia în funcție de cazul gramatical și de genul substantivului. În general, în limba rusă, **adjectivul se plasează înaintea substantivului pe care îl determină.** Ex:Красивая девушка, (crasivaia devușca) Frumoasă fată. „Большой дом” (Bolișoi dom) – Mare casă. În aceste exemple se observă că în limba rusă adjectivul precede substantivul. Este important de menționat că, în limba rusă, adjectivul trebuie să se acorde în gen, număr și caz cu substantivul, pe care îl determină. Astfel, forma adjectivului poate varia:

De exemplu:„Молодой парень” (Molódoi paréni) - Tânărul băiat

„Млодая девушка" (Molodáya devúshka) - Tânăra fată

În aceste exemple, adjectivul "молодой" (molódoi) se modifică în funcție de genul substantivului ("парень"/ băiat - masculin) și („девушка”/fată - feminin).

În concluzie, în limba rusă, adjectivul precede substantivul și se ajustează în funcție de gen, număr și cazul gramatical al acestuia.

Adjectivele pot sta după sau înaintea substantivelor determinate. Adjectivele care se termină în *–iu* se scriu la singular cu *–iu*, iar la plural cu *–ii* când stau după substantive. Când aceste adjective stau înaintea substantivelor, se scriu cu *-iii*. Copil zglobiu/copii zglobii/ zglobiii copii

Însușirea adjectivelor și substantivelor la vârsta preșcolară este un proces gradual și continuu, iar activitățile pot fi adaptate pentru a se potrivi nivelului de dezvoltare al copiilor.

Din prima zi de grădiniță, copilul preșcolar, denumind jucării și obiecte în jurul său, reușește să-și însușească diferite substantive.

Dacă copilul este întrebat cum este obiectul reprezentat prin cuvântul rostit, copilul cu siguranță pronunță adjectivul. Ex: minge/ Cum este mingea?/Mingea este rotundă. Copiii trebuie să fie încurajați să pronunțe corect atât denumirea obiectelor cât și însușirile acestora. Rolul cadrului didactic este de a-i îndruma pe copii să se exprime corect din punct de vedere gramatical, să pronunțe și să formuleze corect cuvinte și propoziții.

Prin activitățile de creare a poveștilor, repovestirea, activitățile de știință desfășurate în natură, copiii însușesc corect substantivele și adjectivele. Este important să oferim copiilor oportunități frecvente de a se familiariza și de a utiliza adjectivele și substantivele, într-un mod interactiv și captivant.

5.3.3.2 Genul și numărul substantivelor

Substantivele, ca partea de vorbire ce denumesc ființe, lucruri, fenomene ale naturii, răspund la întrebările: *кто?* (cine?), что? (ce?). Acestea pot fi de genul: **masculin** (câine-copac), **feminin**

(masă, carte)sau **neutru** (măr, creion), iar ca număr: singular și plural, atât în limba rusă, cât și în limba română.

Numărul substantivelor

Substantivele se folosesc la forma de singular casă-(дом) sau la forma de plural case (домá).

Câteva substantive se folosesc/ întrebuințează fie numai la singular sau numai la plural.

Substantive care au numai formă de singular. молодéжь (= tineret) , детворá (= copii mici) etc ,

Substantive care au numai formă de plural: брю́ки (= pantaloni), грáбли (= greblă) etc.

Joc didactic: ***„Eu spun una, tu spui multe”*** este un joc eficient pentru învățarea și evaluarea singularului și pluralului la toate grupele de vârstă preșcolară (mică, mijlocie și mare).

Varianta1. Copilul alege jetonul și „citește” imaginea printr-un cuvânt (ex:cal) și oferă jetonul unui coleg, care trebuie să spună printr-un cuvânt denumirea animalului respectiv la plural (ex:cai).

Varianta2. Copilul numit de educatoare alege un jeton, denumește imaginea la singular (ex:câine) apoi caută prin asociere un jeton cu aceeași imagine la plural (cai). La final le așează prin asociere pe o tablă magnetică, pe un panou sau pe o măsuță etc.

Jocul continuă până se epuizează jetoanele. Ca element de joc (ex: la tema „Animale”), poate fi adusă o jucărie animal, care să stea ca musafir în clasă, pe tot parcursul jocului, să-i aprecieze și să-i îndemne la apluze în urma răspunsului corect, iar la final să le ofere recompensă.

Jocul didactic „Doi – doi”

„Uită-te la tine și spune ce ai câte doi?”

Doi ochi, doi umeri, doi genunchi....

„Și ce ai câte două?” Două brațe, două picioare, două călcâie, două nări.

„Bravo! acum continuă.”

scaun - două .. scaune /cireșe - două ... cireșe,/ pisică - două ... pisici /cană - două ... căni

fereastră - două ... ferestre/ mașină - două ... mașini / copac - doi ... copaci

lalea - două... lalele / trandafir- doi ... trandafiri/ roșie - două ... roșii,/ tigaie - două ... tigăi/ costum - două ... costume/ tricou - două ... tricouri etc.

Copiii trebuie să conștientizeze pluralul și forma lui corectă.

La grupa mare, jocul se poate desfășura cu și fără jetoane, sau obiecte.

De exemplu:Un copil spune un cuvânt la singular, următorul la plural și tot așa până răspund toți copiii.

Un copil denumește un animal, următorul copil denumește un animal cu sunetul final (sau de început) de la cuvântul rostit de colegul de dinainte.

Acest joc poate fi adaptat în funcție de tema, grupa și particularitățile de vârstă ale copiilor.

Cazurile substantivelor:

<u>În limba rusă</u> există *șase cazuri*: **nominativ, genitiv, dativ, acuzativ, instrumental , prepozițional.**

Cazul este determinat prin întrebări.

Caz	Întrebare
1. Именительный (Nominativ)	кто? (= cine?) sau что? (= ce?)
2. Родительный (Genitiv)	кого? (= pe cine?) sau чего? (= ce?)
3. Дательный (Dativ)	кому? (cui?) sau чему? (cui?)
4. Винительный (Acuzativ)	кого? (pe cine?) sau что? (ce?)
5. Творительный (Instrumental)	кем? (cu cine?) sau чем? (cu ce?)
6. Предложный (Prepozițional)	о ком? (despre cine?) sau о чём? (despre ce?)

<u>În limba română</u>, există cinci cazuri pentru substantive: **nominativ, genitiv, dativ, acuzativ și vocativ**. Aceste cazuri indică diferite funcții sintactice ale substantivelor în propoziții.

1. Nominativul (N)- (Exemplu: Câinele aleargă în parc.)
2. Genitivul (G): Indică posesia sau apartenența și se folosește pentru a exprima ideea de „al/a/ai/ale”. (Exemplu: Cărțile lui Mircea sunt pe masă.)
3. Dativul (D): Arată beneficiarul sau destinatarul unei acțiuni. Se folosește în construcții verbale sau prepoziționale care exprimă dativul. (Exemplu: Am dat flori mamei.)
4. Acuzativul (A): Indică obiectul direct al unei acțiuni. Se folosește pentru a exprima întrebările „pe cine?” sau „ce?”. (Exemplu: „Am văzut o pisică pe stradă.”)
5. Vocativul (V): Este utilizat pentru adresarea directă către o persoană sau un obiect. Este folosit rar în limba română și apare în exprimări exclamative sau vocative. Exemplu: „Bună, Andrei!”

Substantivul se poate declina în diferite forme, în funcție de gen, număr și caz. Aceste forme se numesc declinări și variază în funcție de tipul de substantiv (masculin, feminin, neutru) și de grupa de declinare.

Substantivele care nu se declină se numesc nedeclinabile și au pentru toate cazurile una și aceeași formă: вхожу́ в **метро́** (intru in metrou) , ви́жу **метро́** (văd metroul) , пью **ко́фе** (beau cafea) , с вку́сным **ко́фе** (cu o cafea bună/delicioasă).

Printre ele există ca **substantive comune** (în limba rusă și în limba română).ко́фе (cafea) , ра́дио (radio) , кино́ (cinema), пальто́ (palton), пиани́но (pianină), кака́о (= cacao), желе́ (jeleu) , кафе́ (cafenea)etc.

Povestea cuvintelor

A fost odată o băbuță, tare hărnicuță.

Într-o zi, băbuța se gândi să facă ordine în pod. Se sui pe scară, urcă în pod și deodată văzu o grămadă de cuvinte. Ar fi vrut băbuța, hărnicuța, să le sorteze, dar nu prea știa de unde să înceapă, toate cuvintele i se păreau la fel. Atunci le-a luat, le-a învârtit, le-a răsucit și într-un final observă că, nu toate cuvintele erau la fel. Acestea aveau terminația diferită (se terminau cu diferite sunete). Deoarece erau prea multe, băbuței îi veni ideea să le sorteze în trei coșuri: în coșul albastru pe cele care nu se termină în **a** sau în **o,** în coșulețul roșu pe cele care se termină în **a** sau **ia,** iar în cel galben cuvintele care se termină cu **o** sau **e**, După sortare, cele trei coșuri erau pline de cuvinte, atunci se gândi să le dea și câte un nume, astfel numi coșul albastru - **M**, de la masculin, coșul roșu îl numi **F**, de la feminin și galben - **N** de la neutru. Și uite așa băbuța a făcut curat și cuvintele le-a sortat și genul acestora a aflat.

Scopul acestei povești este identificarea substantivelor masculine, feminine și neutre.

Jocul „Sunt isteț" (grupa mare)

Scopul jocului este determinarea genurilor substantivelor.

Pe cine atinge bagheta aduce de pe masă un obiect care aparține fetiței (genului feminin) și-l denumește, ex:rochia,fusta, floarea, cartea, cana, etc. În dreptul cui se oprește clopoțelul, acela aduce obiectul ce aparține băiatului (genul masculin) ex: cățel, ursuleț, dinozaur, etc.

Prin jocuri de rol, copiii își asumă diferite roluri și interacționezeă folosind cuvinte și expresii specifice genului feminin și masculin.

5.3.3.3 Problematica verbelor: timpuri și moduri

Verbul, ca parte de vorbire flexibilă, exprimă: acțiune (a mânca, a dansa...etc), o stare (a dormi, a visa), un eveniment, (a se naște) existența sau starea (a fi, a sta), recepționarea pasivă a unei acțiuni exterioare (a primi, a auzi), o transformare (a crește, a dispărea) etc, atât în limba română cât și în limba rusă.

Iată câteva diferențe între verbul în limba română și în limba rusă:

Conjugarea verbelor: În limba română, verbele sunt conjugate în funcție de persoană, număr, timp și mod. Există patru conjugări în limba română, iar verbele sunt clasificate într-unul dintre aceste patru grupuri. În limba rusă, verbele sunt conjugate în funcție de persoană, număr, timp și aspect. Aspectul verbului în limba rusă poate fi perfectiv sau imperfectiv, ceea ce adaugă o dimensiune suplimentară în conjugarea verbelor.

1.Ordinea cuvintelor:

În limba română, ordinea cuvintelor din propoziții este de obicei: subiect - verb - complement.(ex: El merge în parc cu prietenii săi.)

În limba rusă, ordinea cuvintelor poate varia în funcție de context și de intonație.

De exemplu, în limba rusă se poate folosi ordinea verb - subiect - complement (Aleargă câinele prin parc./ Бежит по парку собака) sau subiect - verb – complement (Maria citește o carte./ Мария читает книгу.) în funcție de accentul pus pe anumite elemente ale propoziției.

2.Modurile verbelor:

Limba română are cinci moduri verbale principale: *indicativ, conjunctiv, condițional, imperativ și infinitiv*. Fiecare mod exprimă o anumită modalitate sau intenție.

Limba rusă are trei moduri verbale principale: *indicativ, imperativ și conjunctiv*. Condiționalul în limba rusă este exprimat prin intermediul unor construcții specifice cu ajutorul verbului auxiliar.(exemplu:Если бы я был богат, я бы путешествовал по миру.)

3. Participiul:

În limba română, participiul este utilizat pentru a forma timpul perfect compus cu verbul auxiliar "a avea" sau "a fi" în timpul prezent sau trecut și participiul trecut al verbului principal. Exemplu:: Am citit o carte.

Timpul perfect compus pasiv: se formează cu verbul auxiliar „a fi” în timpul prezent sau trecut și participiul trecut al verbului principal. Exemplu: Cartea a fost citită de mulți oameni.

În limba rusă, există participiul prezent și participiul trecut, care sunt utilizate în diverse moduri și construcții. Exemplu: Прочитанная книга лежит на столе./Cartea citită este pe masă.

Acestea sunt doar câteva diferențe majore între verbul în limba română și în limba rusă.

Învățarea verbului poate fi facilitată prin diverse activități interactive și practice în grădiniță.

Iată câteva exemple de activități:

Jocuri de mișcare și dramatizare:

Copiii pot să-și exerseze cunoștințele despre verbe prin jocuri de mișcare și dramatizare. Aceste activități implică realizarea de acțiuni fizice, în timp ce copiii numesc verbul corespunzător. De exemplu, puteți cere copiilor să danseze, să meargă, să sară sau să facă alte acțiuni și să numească verbele corespunzătoare.

Jocuri de identificare a verbelor:

Folosiți imagini, cărți sau fișe cu diverse scene și cereți copiilor să identifice verbele din acele scene. Ei pot să arate cu degetul către verbe sau să le numească. De exemplu, puteți folosi imagini cu copii care fac diverse activități și să le cereți să identifice verbul din fiecare imagine etc.

Jocuri de asociere a verbelor cu obiecte sau acțiuni:

Folosiți obiecte din jurul grădiniței sau imagini cu obiecte și cereți copiilor să asocieze verbele potrivite cu acele obiecte sau acțiuni. De exemplu, puteți avea o cutie cu diverse obiecte și să cereți copiilor să asocieze un verb cu fiecare obiect pe măsură ce le scot din cutie.

Jocul „Adevărat sau Fals”:

Prezentați imagini cu diferite acțiuni. Cereți copiilor să asculte fiecare propoziție formulată de educatoare sau de un copil după imaginea aleasă și să spună un alt copilul dacă propoziția este adevărată sau falsă. În unele imagini poate fi acțiune greșită, alteori acțiunea corectă, iar formularea propoziției greșită. Această activitate îi ajută pe copii să înțeleagă sensul și utilizarea corectă a verbelor în context.

Jocul „Ordinea cronologică”:

Alegeți un verb care descrie o acțiune și cereți copiilor să spună ordinea corectă a pașilor pentru a realiza acea acțiune. De exemplu, pentru expresia „a face un compot”, copiii trebuie să enumere pașii precum „ia un castron de cireșe, spală-le, așează-le în cratiță, adaugă apă, adaugă puțin zahăr, pune capacul pe cratiță, mama să aprindă aragazul și să pună pe foc”. Acest joc ajută la înțelegerea ordinii în realizarea unei acțiuni.

Jocul „Verbul imaginar”:

Cereți copiilor să inventeze un verb imaginar și să își imagineze cum ar arăta și ar fi acțiunea respectivă. De exemplu, copiii pot inventa verbul „a sări într-un picior” și să imită acțiunea. Acest joc încurajează creativitatea și folosirea verbelor într-un mod neconvențional și dinamic.

Acestea sunt doar câteva exemple de jocuri pentru învățarea verbelor. Puteți adapta și crea propriile jocuri în funcție de interesele și nivelul de dezvoltare al copiilor. Important este să facă parte dintr-un mediu ludic și interactiv, în care copiii să se simtă motivați să exploreze și să învețe verbele într-un mod distractiv.[146]

Cântecul meseriilor[147]

(Se poate învăța la tema meseriile, unde sunt redate verbele ficărei acțiuni din diferite meserii)

Poezii cu verbe la diferite timpuri (prezent, trecut, viitor)

Ex: **TOAMNA**

Toamna cea cu vânt și ploi,
Va veni și pe la noi.
Și-o să lase vremea bună,
Când recolta se adună.

5.3.3.4 Prepoziții și orientare spațială

Cunoașterea prepozițiilor și orientării spațiale are o importanță semnificativă pentru dezvoltarea preșcolarilor. Iată câteva motive importante:

[146] https://www.youtube.com/watch?v=y39awlGqTko vizionarea filmulețului cu acțiuni pentru grupa mică

[147] https://www.youtube.com/watch?v=zZ4pb31zS8k Cântecul meseriilor

Comunicare eficientă: Prepozițiile sunt utilizate în mod frecvent în limbajul cotidian pentru a descrie poziția și relația dintre obiecte și persoane. Înțelegerea și folosirea corectă a prepozițiilor ajută preșcolarii să se exprime în mod clar și precis, facilitând comunicarea cu ceilalți.

Orientare spațială: Cunoașterea prepozițiilor și orientării spațiale dezvoltă abilitățile de orientare și de înțelegere a spațiului înconjurător. Preșcolarii învață să identifice direcții precum sus, jos, în față, în spate, lângă, pe, sub etc., ceea ce le permite să se descurce mai bine în mediul lor.

Comunicare despre direcție: Prin învățarea prepozițiilor și a orientării spațiale, preșcolarii pot comunica mai eficient despre direcție și locație. Ei pot descrie cum să ajungi undeva, cum să găsești un obiect sau cum să te deplasezi în spațiu. Aceasta îi ajută să comunice nevoi și instrucțiuni cu mai multă precizie.

Gândire spațială: Învățarea prepozițiilor și orientării spațiale stimulează dezvoltarea gândirii spațiale la preșcolari. Aceasta implică capacitatea de a vizualiza și a manipula obiecte în spațiu, cee ce este esențial pentru înțelegerea matematicii, a relațiilor spațiale și pentru rezolvarea problemelor practice. Ei învață să se concentreze, să observe și să recunoască diferențele în spațiu, să facă comparații și să identifice relațiile dintre obiecte și persoane.

Dezvoltarea abilităților cognitive: Cunoașterea prepozițiilor și orientării spațiale contribuie la dezvoltarea abilităților cognitive precum atenția, memoria și concentrarea. Copiii trebuie să își folosească memoria, pentru a reține diversele prepoziții și să își concentreze atenția asupra detaliilor spațiale, pentru a înțelege și utiliza corect conceptele de orientare.

Dezvoltarea vocabularului: Învățarea prepozițiilor adaugă noi cuvinte în vocabularul preșcolarilor. Aceasta extinde posibilitatea de a se exprima și de a înțelege cuvinte și construcții lingvistice mai complexe.

Dezvoltarea abilităților sociale: Învățarea prepozițiilor și orientării spațiale implică adesea activități interactive și de colaborare cu ceilalți copii. Aceste activități dezvoltă abilitățile sociale, cum ar fi comunicarea, ascultarea activă, colaborarea și respectarea regulilor.

Prin urmare, cunoașterea prepozițiilor și orientării spațiale are un impact semnificativ asupra dezvoltării limbajului, și a abilităților cognitive și sociale ale preșcolarilor. Aceste concepte sunt fundamentale în înțelegerea lumii înconjurătoare și în interacțiunea cu ea.

Exemple de activități:

Povestea „**Bobiță și Buburuză”** – vizionare/ Povestea cuprinde în conținutul său mai multe poziții spațiale și prepoziții[148]

[148] https://view.livresq.com/view/611a96c06994de0009f8437c/#filmule%C8%9B

Мишка косолапый по лесу идет - cântec rusesc[149] /

Ursul stângaci
(fragment)
Se plimba prin pădure,
Conurile aduna
Și în buzunar le băga.
Deodată, a căzut un con
Nimeri, chiar pe fruntea ursului...
Ursul supărat
Cu piciorul tropăi - top!
Nu voi mai aduna
Conuri de brad,
Mă voi întinde în bârlog,
Și voi dormi profund!

Motoşel şi Botoşel (memorizare)
de Ana Blandiana
Motoşel şi Botoşel
Erau doi pisoi la fel.
Nu-i recunoşteai decât
Dup-o dungă de la gât,
Iar alteori, mai degrabă,
Dup-o pată de la labă
Botoşel avea în plus
Pata jos şi dunga sus
Când voia să se prezinte,
Scotea laba înainte.[150]

Jocul labirint

Este indicat la grupa mare, pentru consolidarea sau evaluarea cunoștințelor, legate de prepoziții și poziții spațiale. Jocul este mult mai eficient, dacă se desfășoară afară. Se pot adăuga elemente în funcție de nivelul grupei.

Aceasta este o activitate excelentă pentru a-i ajuta pe preșcolari să înțeleagă și să aplice prepozițiile și orientarea spațială. Labirintul prepozițiilor le oferă o oportunitate practică de a utiliza și de a se familiariza cu aceste concepte. În timp ce navighează prin labirint, preșcolarii pot experimenta și în mod concret relația dintre indicațiile prepoziționale și mișcările lor în spațiu.

Iată câteva instrucțiuni, pe care le puteți da preșcolarilor, pentru a naviga prin labirintul prepozițiilor:

1. Mergi înainte până la prima intersecție.
2. Întoarce-te la dreapta și mergi înainte, până la următoarea intersecție.
3. Mergi înainte pe aceeași linie, până când vezi săgeata spre stânga.
4. Urmează săgeata spre stânga și mergi înainte până la următoarea intersecție.
5. Întoarce-te la dreapta și mergi înainte până la ieșirea din labirint.

[149] https://youtu.be/rvtr1qiDh0k

11https://bookzone.ro/blog/poezii-pentru-copii-versuri-frumoase-si-haioase-dedicate-juniorilor

Încurajați-i pe preșcolari să urmeze instrucțiunile cu atenție și să se bazeze pe prepoziții pentru a-și ghida mișcările. Această activitate le va dezvolta abilitățile de orientare spațială și de înțelegere a prepozițiilor într-un mod interactiv și distractiv.

La jocul de construcții se pot da sarcini cu orientare și prepoziții.

Ex: Construiți **„Casa lui Moș Crăciun"**

În partea de jos folosiți cuburi mari de lemn,

În partea de sus folosiți cuburi mari de plastic.

Pe peretele din față lăsați spațiu pentru ușă,

Pe pereții laterali (stânga-dreapta) lăsați spații pentru geamuri.

În partea de sus, realizați, acoperișul din cuburi de plastic.

Copiii sunt nevoiți să respecte sarcinile date, și lucrând în grup, aceștia repetă prepozițiile și pozițiile spațiale formulate de cadrul didactic.

Jocul: „Unde s-a ascuns păpușa?"

Cu ajutorul elementului de joc „clopoțelul magic", se desfășoară acest joc .

Educatoarea sună clopoțelul și numește un copil, să așeze păpușa într-o anumită poziție spațială în clasă. Ceilalți copii stau cu ochii închiși. Sună clopoțelul și toți copiii deschid ochii, iar educatoarea întreabă: „Unde s-a ascuns păpuța?" cine ridică primul mâna răspunde la întrebarea educatoarei. Dacă răspunde corect, copilul este aplaudat, dacă greșește răspunde alt copil.

La începutul jocului educatoarea explică jocul, dă exemple de locuri și poziții spațiale unde copiii pot ascunde păpușa, folosind și diferite prepoziții.

Jocuri interactive pe calculator :

„Unde s-a așezat Șiba?"(cățelul)[151]

Copiii vizionează jocul. De câte ori Șiba își schimbă locul în timpul jocului, copiii sunt întrebați: Unde este Șiba? Copiii răspund pe rând folosind prepoziția și poziția corespunzătoare. Fiecare răspuns al copiilor este validat de calculator. Jocul este interactiv, copiii se bucură după verificarea pe calculator, când li se confirmă răspunsul corect.[152]

Развитие речи для малышей[153] (Dezvoltarea vorbirii pentru cei mici)

În educație nu există rețetă!Având în vedere că fiecare copil este unic, succesul educației se bazează pe adaptarea demersului educațional la necesitățile individuale ale fiecărui copil.

[151] https://www.youtube.com/watch?v=qkJKRdCnjsg
[152] https://www.youtube.com/watch?v=nqqItZ6wQRM
[153] https://www.youtube.com/watch?v=FuamN5BKVcs

BIBLIOGRAFIE:

1. „Competență și eficiență în predarea limbii române copiilor și elevilor aparținând minorităților naționale din România”, 2014-2022, - Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman
2. Graiuri, emoții, valori: identități în dialog, 2020, Editura Istros a Muzeului Brăilei „CAROL I”
3. Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan” (1998), Dicționarul Explicativ al limbii române, București, Editura Univers Enciclopedic
4. Albulescu, I. & Catalano, H. (2019), Sinteze de pedagogia învățământului preșcolar, București, Didactica Publishing House
5. Anna, E., (2018), Convorbirile-educarea limbajului, Editura Eurodidact
6. Antonovici, Ș., Neațu P. (2008), Jocuri și activități alese, București, Editura Aramis Aquila,
7. Ardelean, A., Mândruț, O. (2012), Didactica Formării Competențelor Cercetare – Dezvoltare - Inovare - Formare, Arad, Editura University Press
8. Asociația Învățătorilor Harghiteni, 2012, Învățăm, jucându-ne! Jocuri didactice limbă și comunicare DPH,
9. Ausubel, P.D., (1981), Pedagogia secolului XX. Învăţarea în şcoală, București, Editura Didactică și Pedagogică
10. Axinia Crasovschi, Leonte Ivanov, Svetlana Moldovan, 2019, Cultura rușilor lipoveni în contextul național și internațional, editura C.R.L.R., București
11. Balan Liana Folclorul copiilor- opțional,
12. Balint M., 2008, Metodica activităților de educare a limbajului în învățământul preșcolar
13. Balint, M., (2008), Metodica activităților de educare a limbajului în învățământul preșcolar.
14. Didactica limbii și literaturii române, Universitatea Babeș Bolyai Cluj-Napoca, Syllabus,
15. Barabási T. (2011), Óvodakezdéstől iskolába lépésig, Cluj-Napoca, Communitas
16. Barabási T., Birta-Székely N., Fóris-Ferenczi R., Gombos M., Stark-Nagy G., Szabó-Thalmeiner N., (2007), Pedagógiai kézikönyv. Az oktatás pedagógiaelméleti alapjai, Cluj-Napoca, Editura Ábel
17. Bejan L, Ferenț I., 2018, 100 de exerciții pentru corectarea vorbirii, Editura Primus, Oradea,
18. Bianca Laura Cuțin, Rolul poveștilor în educația copiilor, Centrul Județean de Resurse și Asistență Educațională (Satu Mare)- România

19. Bocoș, M., Jucan, D. (2008), Fundamentele pedagogiei. Teoria și metodologia Curriculumului. Repere și instrumente didactice pentru formarea profesorilor, Pitești, Editura Paralela 45
20. Bocoș, M., Jucan, D. (2017), Teoria și metodologia instruirii, Pitești, Editura Paralela 45
21. Bontaș, I., (2008), Tratat de Pedagogie, ediția a VI-a, revăzută și adăugită, București, Editura ALL
22. Breban, S., Gongea, E., Ruin, G., Fulga, M., (2002), Metode interactive de grup. Ghid metodic. 60 metode si 200 de aplicații practice pentru învățământul preșcolar, București, Editura Arves
23. British Council România, 2010, Respect pentru diversitate - compendiu de exerciții practice la îndemâna facilitatorilor București, Editura Favorit,
24. Cadrul European Comun de Referință pentru Limbi: învățare, predare, evaluare, Council of Europe/Conseil de l`Europe. Consiliul de cooperare culturală. Comitetul Director pentru Educație „Studierea limbilor și cetățenia europeană", Diviziunea Politici Lingvistice, Strasbourg.
25. Planificarea calendaristică, grupă mică, mijlocie, mare, Editura Tehno-Art, Petroșani Cant, A., (2010), Educația preșcolară privită cu alți ochi. Metoda Annabela- o alternativă de predare care retrezește plăcerea de a fi educatoare și ajută la aplicarea curriculumului, Cluj Napoca, Editura Risoprint
26. Cazacu, Slama-Tatiana,1969, Probleme ale dezvoltării limbii române, ca limbă maternă în grădiniță și în primele clase elementare, Revista de pedagogie; n.p, n.d
27. Căpiţă, L., Sarivan, L., (2000), Proiectarea curriculum-ului la decizia şcolii. Temă de cercetare, Bucureşti, ISE
28. Cerasela Dobrinescu, 2022, Rușii lipoveni din Dobrogea- istorie și tradiții specifice, editura C.R.L.R., București
29. Cerghit, I., (1977), Metode de învățământ, București, Editura Didactică și Pedagogică
30. Cerghit, I., (2006), Metode de învățate, Iași, Editura Polirom
31. Chircev A.şi colaboratorii,1970, Psihologia copilului preșcolar, E.D.P.,București,;
32. Chiriac M., (1970), Evaluarea- ghid al activității din grădiniță - studiu științific, București
33. Chomsky, A. N., (2006), Language and Mind, ediţia a III-a, Cambridge University Press
34. Ciobanu N, Bizdună M, Terecoasă I.,2022, Domeniul limbă și comunicare,mapă, Editura Diana, Pitești
35. Cioflica M.S, Borțeanu S, Berberceanu G, Ilie E, 2018, Suport metodic pentru planificarea
36. Colceriu, L., (2008), Psihopedagogia învățământului preșcolar, Sinteză de material, (n.p.)
37. Colecția Șanse egale, (2000), Pași către școala interculturală, București, Editura Corint

38. Constantin Cucos, 2000, Educatia. Dimensiuni culturale si interculturale, Editura Polirom, Iasi,
39. Constantin Cucos, Teodor Cozma, 2007, Locul educației pentru diversitate în ansamblul problematicii educației contemporane
40. Cozma T., 2001, O nouă provocare pentru educație: interculturalitatea, Editura Polirom, Iași
41. Cristea, S., (1997), Formele educației, Sistemul de educație în Pedagogie, vol.I, Pitești, Editura Hardiscom
42. Cucoș C., (2002), Pedagogie, ediția II-a, Iași, Editura Polirom
43. Cucoș C., 2002, Pedagogie, ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Polirom, Iași
44. Cucoș C., 2014 Pedagogie, ediția a III-a revăzută și adăugită, Editura Polirom, Iași,
45. Cucoș, C., (1996), Pedagogie, Iași, Editura Polirom
46. Cucoș, C., (2000), Educația- Dimensiuni culturale și interculturale, Iași, Editura Polirom
47. Cucoș, C., (2006), Pedagogie, ediția a II- a revăzută și adăugită, Iași, Editura Polirom
48. Cucoș, C., (2008), Pedagogie, Ediția a II-a, revizită și adăugită, Iași, Editura Polirom
49. Cucoş, C., 2000, Pedagogie, Editura Polirom, Iași,
50. Cucoș., C., (2006), Pedagogie, Iași, Editura Polirom,
51. Culegere de texte literare pentru domeniul limbă și comunicare, 2015, Editura Delta Cart
52. Curriculum pentru Educație timpurie, 2019
53. Cucinic, C. (2004), *„În căsuţa cu poveşti''*, EdituraAramis
54. Dogaru, Z. (2001), *Jocuri didactice pentru educarea limbajului*, Editura Aramis
55. Dumitrana, M. (1999), *„Educarea limbajului în învăţământul preşcolar*" *vol.1„Comunicarea orală,* Editura Bucureşti,
56. Dragomir, M. (2001), *„Managementul activităţilor didactice - Eficienţă şi calitate"* , Editura Eurodidact, Magister MAD
57. Demeter, K., (n.d.), Az iskolai tanulás értékelési rendszerének fejlesztése. In. Balogh L., Tóth L.(szerk.). Fejezetek a pedagógiai pszichológia köréből, Debrecen, Editura Kossuth
58. Diferit, dar nu discriminat, 2013, ghid practic pentru promovarea egalității de șanse în mediul educațional, POSDRU,
59. Dina L., 2021, O iarnă în familia șoriceilor-versuri distractive, Editura EDU, Târgu -Mureș,
60. Dolgos M., Marinescu E., 1975, Metodica educației muzicale în grădinița de copii, Editura didactică și pedagogică, Timișoara,
61. Dumitrana M., 1999, Educarea limbajului în învăţământul preşcolar, Bucureşti,
62. Dumitrana, M., (1999), Educarea limbajului în învățământul preșcolar, vol. 1, Comunicarea orală, București, Editura Compania

63. Ecaterina Vrasmas, 2007, Să vorbim cu ... plăcere II- fișe de exerciții logopedice în comunicarea orală și scrisă;
64. Egalitate de șanse și dezvoltare durabilă, 2018 - ghid POCU,
65. Evseev, I., (2014), Jocurile tradiționale de copii, Timișoara, Editura Excelsior
66. Ezechil, L., & Lăzărescu P.M. (2006), Laborator preșcolar. Ghid metodologic, București, Editura V & Integral
67. Feodor Chirilă, 2017, Cultura și tradițiile rușilor lipoveni – evocări, C.R.L.R., București
68. Fóris-Ferenczi R., (2008), A tervezéstől az értékelésig. Tanterv- és értékeléselmélet, Cluj-Napoca, Editura Ábel
69. Ghid metodologic „Activităţi opţionale în gradiniţă "(2002), CCD Neamţ, Editura Alfa
70. Găluşcă, L., (2018), Aspecte metodice privind predarea-învățarea limbii române ca limbă străină, Universitatea de Stat „Ion Creangă", Chișinău
71. Găluşcă, L., (2021), Aspecte ale formării/dezvoltării competenței lingvistice în limba română ca limbă nematernă la elevii alolingvi, Universitatea Publică de Stat Ion Creangă, Chișinău
72. Gherghiț, I., Vlăsceanu, L. (1988), Curs de pedagogie, Universitatea București
73. Ghid de educație interculturală, 2019,Timișoara
74. Glava A., Pocol M., Tătaru L., (2009), Educația timpurie. Ghid metodic pentru aplicarea curriculumului preșcolar, Pitești, Editura Paralela 45
75. Goraș-Postică, V., (2015), Psihopedagogia comunicării. Suport de curs, Chișinău: CEP USM
76. Horțiu Catalano, Ion Albulescu, 2021, Specificul activităților didactice la grupele combinate, Ghid pentru cadre didactice din învățământul preșcolar, București
77. Ilica, A., (2003), Didactica limbii române în învățământul primar, Arad, Editura Universității Aurel Vlaicu
78. Ioan C., Metode de învățare, (2006), Iași, Editura Polirom
79. Ionescu Cristian, 2010, Modalități de îmbogățire, activizare și nuanțare a vocabularului prin lecțiile de limba română în ciclul primar – lucrare metodică-științifică, n.d
80. Ionescu M., (2011), Instrucție și educație. Paradigme educaționale moderne, ediția a IV-a revizuită și adăugită, Cluj-Napoca, Editura Eikon
81. Ionescu, M., (2006), Instrucție și educație, Cluj Napoca, Editura Garamound SRL
82. Ionescu, M., și colab. (2010)., Repere fundamentale în învățarea și dezvoltarea timpurie a copilului de la naștere la 7 ani, București, Editura Vanemonde
83. Iosifescu, Ș., (2004), Sistemul de competențe manageriale ale profesorului, Material nepublicat, Institutul de Științe ale Educației, București

84. Ivanov C., 2015, Străfurnica și prietenii săi - volumul I - manual de dicție pentru copii,
85. Jinga, I., Negruț, I., (1994), Învățarea eficientă, Iași, Editura Editis
86. Leonte Ivanov, 2015, Rușii lipoveni în studii și documente, Editura C.R.L.R., București
87. Leonte Ivanov, 2021, În căutarea tărâmului izbăvitor schițe pentru o istorie a rușilor lipoveni din România, Editura Doxologia Iași
88. Lovinescu A.V, 1979, n.d, Jocuri - exercițiu pentru preșcolari, n.p
89. Manolescu, M., (2004), Curriculum pentru învățământul primar și preșcolar. Teorie și practică, Universitatea din București, Editura Credis
90. Mândruț, O., (2010), Metodologia proiectării și aplicării curricumului la decizia școlii. Aspecte metodologice pentru proiectarea și aplicarea curricumului, București, Institutul de Științe ale Educației
91. Mihaela Pricope, Cristina Mihaela Nistor, Mihaela-Sanda Sălvan, 2021, Aspecte interculturale în predarea și învățarea limbii române ca limbă străină, Editura Universitară București
92. Mihăiescu O, Putineanu D.,2021, Ghid practic de activități interculturale, București
93. Ministerul Educației Naționale, (2019), Curriculum pentru educația timpurie (a copiilor de la naștere până la vârsta de 6 ani), București
94. Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului, (2008), Ghid de bune practici pentru educația timpurie a copiilor de la 3-6/7 ani, (n.p.)
95. Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova, (2019), Ghid de implementare a curriculumului pentru Educație Timpurie, a Standardelor de învățare și dezvoltare a copilului de la naștere până la 7 ani, Chișinău
96. Mogonea, F., Ștefan, M. A., Frăsineanu, E.S., Mogonea, F.R., (2014), Metodica activității instructiv-educative în grădinița de copii, Forme specifice și moduri de realizare a activității cu preșcolarii, Pitești, Editura Paralela 45
97. Oprea, C.L., (2009), Strategii didactice interactive, ed. a 3-a, Editura Didactică și Pedagogică București
98. Pamfil, A., (2003), Limba și literatura română în școală. Structuri didactice deschise, Pitești, Editura Paralela 45
99. Pamfil, A., (2006), Limba și literatura română în școala primară. Perspective complementare, București, Editura Art
100. Papp E.- Makár É., (1995), Süss fel, Nap! Módszertani kézikönyv pedagógusoknak és szülőknek. Irodalmi szöveggyűjtemény, Szatmárnémeti
101. Pavel Tudose, 2015, Rușii lipoveni din România - istorie și actualitate, editura C.R.L.R., București

102.Pavelea, C., (2005), Psihopedagogie aplicată în activităţile de practică pedagogică, Craiova, Editura Gheorghe Alexandru
103. Pânișoară I.O, Manolescu M., 2019, Pedagogia învățământului primar și preșcolar, vol I
104. Pânișoară O.I , Manolescu M. 2019, Pedagogia învățământului primar și preșcolar, Vol II,
105. Pânișoară, I. O., (2004), Comunicarea eficientă, ediţia a doua, revăzută şi adăugită, Iași,Editura Polirom
106. Pânișoară, I. O., Oprea, C. L. (2012), Metode interactive de predare, învățare, evaluare
107. Program de formare, Material elaborat în cadrul proiectului Cariera de succes în învățământul preuniversitar prin implementarea de programe de formare inovative POSDRU/87/1.3/S/61602
108. Platon E., 2021, Româna ca limba străină, elemente de metadidactic, Cluj Napoca, Presa
109. Platon E., Vâlcu D., (2011), Procesul de evaluare a RLNM la ciclul primar, Cluj-Napoca, Casa Cărții,
110. Preda V., 2000, Programa activităților instructiv-educative în grădinița de copii 2018.,
111. Radda Barnen-Suedia, 2004, Nu există dezvoltare fără joc// Ghid pentru educatoare şi părinţi. /U NICEF-Moldova. Editat cu concursul CNETIF.
112. Radu T.I, 2002, Pedagogie - Fundamente Teoretice, București, V & I Integral
113. Repere metodologice pentru consolidarea achizițiilor din anul școlar 2019- 2020
114. Revista de cultură și arte tradiționale, 2018, nr.1, Tulcea
115. Revista Învățământ preșcolar, nr.1-2, (2014), București, Editura Arlechin
116. Sîghie, A., (2009), Metodica predării limbii și literaturii române în învățământul preșcolar și primar, Editura Alma Mater
117.Stan C., (2010), Perspective teoretic-aplicative în abordarea obstacolelor din comunicarea didactică, Cluj-Napoca, Editura Eikon
118. Stan L., 2014, Pedagogia preșcolarității și școlarității mici, Polirom, Iași
119. Stan L., 2016, Dezvoltarea copilului și educația timpurie, Polirom, Iași
120. Stark G., (2010), Óvodapedagógia és játékmódszertan, Cluj-Napoca, Editura Státus
121. Stark G., (2011), Óvodai tevékenységek módszertana, Cluj-Napoca, Editura Ábel
122. Stoica, M., (2005), Pedagogie și psihologie, Craiova, Editura Gheorghe Alexandru
123. Straistari-Lungu, C. (2020), Învățarea limbilor străine în contextul provocărilor societale, cerc. șt., Institutul de Științe ale Educației
124. Szabó Thalmainer N., (2001), Tanulásmódszertan - Tanulmányi útmutató az óvó-tanítóképző szak I. évfolyma számára
125. Șchiopu U., (1997), Dicționar de psihologie, București, Editura Babel
126. Şchiopu Ursula , 1997, Psihologia vârstelor, Bucureşti, Editura Didactică și Pedagogică

127. Teodor Cozma (coord.), 2001, O noua provocare pentru educație: interculturalitatea, Editura Polirom, Iași.
128. Teodor Cozma, Elena Sechedin, 2001, Concepte de împrumut în educația interculturală, Editura Polirom
129. Tomșa, G., (2005), Psihopedagogie preșcolară și școlară, București126.Turcu, F., Turcu, A., (1999), Fundamente ale psihologiei şcolare. Bucureşti, Editura All Educațional,
130. UBB Cluj ,Didactica limbii și literaturii române,
131. Valerica Anghelache,2022, Metodica activităților instructiv-educative din grădiniță, Editura didactică și pedagogică, S.A.,CNI CORESI, București
132. Verza E., (2003), Tratat de Logopedie, București, Editura Fundației Humanitas
133. Vieru G. 1994, Albinuța, Editura Didactică și Pedagogică, București
134.VrânceanuM., Metodologia de monitorizare şi evaluare a dezvoltării copilului în baza standardelor de învățare și dezvoltare a copilului, Ghid pentru cadrele didactice din educația timpurie,Chișinău
135. Metodologia de monitorizare şi evaluare a dezvoltării copilului în baza standardelor de învățare și dezvoltare a copilului,
136. Ghid pentru cadrele didactice din educația timpurie, Chișinău Zsolt J. A, 2009, Procese și contexte social-identitare la minoritățile din România, Editura Kriterion, Cluj-Napoca

Surse electronice:

(http://82.77.137.70:8080/images/fisiere/revista/Educatia_fara_frontiere_nr_-11_mai_2018-compress_opt.pdf)
(.https://www.scrigroup.com/educatie/educatie-civica/EDUCATIA-INTERCULTURALA-VALORI53526.php)
http://82.77.137.70:8080/images/fisiere/revista/Educatia_fara_frontiere_nr_-11_mai_2018-compress_opt.pdf
(https://didactform.snsh.ro/sesiuni-online/elaborarea-unui-proiect-educational-pentru-educatia-interculturala
(https://iteach.ro/anunturi/53830/simpozion-international-comunicarea-interculturala-(dj)
https://mecc.gov.md/sites/default/files/ghid_eic_balti_ro.pdf/pag 97
https://centerforinterculturaldialogue.files.wordpress.com/2019/03/kc22-cultural-identity_romanian.pdf
https://www.antenasatelor.ro/lada-de-zestre/lada-de-zestre/traditii-datini-obiceiuri/traditiile-obiceiurile-si-cutumele-rusilor-lipoveni-din-romania-elemente-identitare-id27014.html

https://arhiva.bzi.ro/secretele-bisericii-ortodoxe-de-rit-vechi-cu-sediul-mondial-in-romania-cati-adepti-are-si-cum-fac-acestia-semnul-crucii-807132
https://www.antenasatelor.ro/lada-de-zestre/lada-de-zestre/traditii,-datini,-obiceiuri/42432-tradi%C8%9Biile,-obiceiurile-%C8%99i-cutumele-ru%C8%99ilor-lipoveni-din-romania-elemente-identitare.html
http://limbarusa.weebly.com/alfabetul-rusesc.html
https://www.facebook.com/GhidDeConversatieRomanRusLavrincicGabrielAntoniu/posts/alfabetul
https://biblioteca.regielive.ro/cursuri/filologie/un-caz-de-bilingvism-slavo-roman-graiul-lipovenilor-101931.html
https://biblioteca.regielive.ro/cursuri/filologie/un-caz-de-bilingvism-slavo-roman-graiul-lipovenilor-101931.html
https://educalingo.com/ro/dic-pl/akanie
https://www.diacronia.ro/ro/indexing/details/A20950
http://dir.upsc.md:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/934/FERMENJI-GURGUROV%2CS._CONSOANELE_ROMANESTE-MODALITATI_DE_PREDARE
https://unibuc.ro/nu-putem-vorbi-de-intraductibilitate-ci-de-texte-greu-de-tradus-interviu-cu-prof-dr-axinia-crasovschi-despre-limba-rusa/
https://pozdravitel.ru/prazdniki/stihi-na-megdunarodnyj-deny-rodnogo-yazyka
https://vk.com/video/@luchikiradosti?z=video-77816981_456240394%2Fpl_-77816981_-2
https://www.youtube.com/watch?v=a6yBCU6iMbw
https://www.youtube.com/watch?v=w7MiC_ZB9l
https://vk.com/video-77816981_456240393
https://vk.com/video/@luchikiradosti?z=video-77816981_456240395%2Fpl_-77816981_-2
https://predanie.ru/bez-avtora/sbornik-pesen-svyatitelyu-nikolayu-chudotvorcu/slushat/(cântec audio)
https://www.youtube.com/watch?v=I6GHhj_K5BA,
https://www.youtube.com/watch?v=m-7-QGegwag
https://www.youtube.com/watch?v=FnOn0FNBNok
https://www.youtube.com/watch?v=_TULz0X5C_0
http://www.science.vsu.ru/dissertations/2128/%D0%94%D0%B8%D1%81%D1%81%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B0%D1%86%D0%B8%D1%8F_%D0%9A%D1%83%D0%B7%D0%B0%D0%B2%D0%BA%D0%B0_%D0%95.%D0%9D..pd

https://www.youtube.com/watch?v=4HpLeFbobc8 (portul popular românesc)
https://www.youtube.com/watch?v=VSBuypLyUN8l (portul popular lipovenesc, min 13.21)
https://vdocuments.mx/importanta-studierii-limbii-romane.html?page=1
https://ro.scribd.com/doc/126006708/Importanta-Studierii-Limbii-Romane
https://cum-se-scrie.ro/10-jocuri-de-cuvinte-amuzante-pentru-dictie/
file:///C:/Users/User/Downloads/295322954-Limba-Rusa-Curs-Pentru-Incepatori.pdf
https://occidentul-romanesc.com/chestiuni-de-gramatica-a-limbii-romane-iii-accentul/
https://www.limba-romana.net/lectie/Accent--fonetica-/87/
https://www.youtube.com/watch?v=lk41oRTXDtE
https://www.youtube.com/watch?v=9HamfUPDajs
https://educatie.inmures.ro/materiale-didactice-pentru-ciclul-primar/lectii-de-limba-romana-pentru-ciclul-primar/literele-alfabetului-in-texte/cuvinte-cu-literele-ghe-ghi.html
https://jucarii-vorbarete.ro/exercitii-si-poezii-logopedice-amuzante-pentru-corectarea-pronuntiei-copilului
https://lingvo.info/ro/lingvopedia/russian?fbclid=IwAR2SBJy8SOAuNU1H44MYbFLYBJXEpHen6S0X1pJV-I2sef37TmgsrSDwmBQ
https://lingvo.info/ro/lingvopedia/russian?fbclid=IwAR2SBJy8SOAuNU1H44MYbFLYBJXEpHen6S0X1pJV-I2sef37TmgsrSDwmBQ
https://www.youtube.com/watch?v=sf2k0vkE7RM
https://grupaiepurasilor.wordpress.com/2013/02/19/graiul-animalelor/
https://grupaiepurasilor.wordpress.com/tag/joc-didactic-onomatopee/
https://ro.scribd.com/doc/212681410/poezii-sunete
https://www.google.com/search?client=firefoxd&q=C%C3%A2ntece+cu+onomatopee&bshm=nce/1#fpstate=ive&vld=cid:465afee0,vid:GspGwUjxGDc
https://www.youtube.com/watch?v=sf2k0vkE7RM&t=30s Первые слова малышей. Учимся говорить. Запуск речи у детей.
(https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/45-64.pdf)
https://www.youtube.com/watch?v=m4YwOG6K8RY
https://www.youtube.com/watch?v=afq6QDK2-Hk
https://svit.gov.ua/download/Rumunska_mova_3kl.pdf
https://www.youtube.com/watch?v=y39awlGqTko
https://www.youtube.com/watch?v=zZ4pb31zS8k
https://view.livresq.com/view/611a96c06994de0009f8437c/#filmule%C8%9B
https://youtu.be/rvtr1qiDh0k

https://bookzone.ro/blog/poezii-pentru-copii-versuri-frumoase-si-haioase-dedicate-juniorilorhttps://www.youtube.com/watch?v=qkJKRdCnjsg

https://www.youtube.com/watch?v=nqqItZ6wQRM

https://www.youtube.com/watch?v=FuamN5BKVcs

https://edict.ro/evaluarea-in-invatamantul-prescolar/

https://en.calameo.com/read/006356420ca1d24bc39de

https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/137-142_27.pdf

https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/351-356_3.pdf

https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/351-356_3.pdf

https://mecc.gov.md/sites/default/files/ghid_ro.pdf

https://ultrapsihologie.ro/2015/03/01/dezvoltarea-limbajului-la-prescolari/

https://www.dictie.ro/educarea-si-dezvoltarea-auzului-fonematic/

http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus:text:1999.04.0057:entr_y=strathgi/a

ANEXE A1
Așteptarea lui Moș Nicolae pe holul grădiniței din Sarichioi, jud.Tulcea

ANEXA A2, A3, - Copiii au primit darurile de la Moș Nicolae și sunt fericiți.

ANEXE B1,B2 – Pregătiri pentru sărbătorile de iarnă

ANEXE C1,C2,C3,C4

Colinde („Steua sus răsare”, „Domn, Domn să-nălțăm”) și obiceiuri românești (Plugușorul, Capra, Sorcova) prezentate la serbarea dedicată sărbătorilor de iarnă

ANEXA D1, D2, D3, D4 - Serbarea dedicată sărbătorilor de iarnă, pe stil vechi

ANEXA E1- Școlari și preșcolari la colindat, de Nașterea Mântuitorului „Рождество Христово”, la sediul Comunității Rușilor Lipoveni din Sarichioi

ANEXA E2 –Unicul colind al rușilor lipoveni - de Crăciun

Христос раждается, славите

За молитв святых отец наших, Господи Исусе Христе Сыне Божии помилуй нас. Аминь!

1. Христос раждается славите/. Христос с небесе срящите/, Христос на земли, возноситеся/. Пойте Господеви вся земля/, и веселием/ воспойте людие, яко прославися.
2. Спасе люди/ чудодея Владыко/, мокрую моря волну изсушив древле/. Волею рождься от Девы/, стезю проходну небесе положи нам/, Его же по существу/ равна Отцу же и земным/, славим.
3. Рожество Твое/ Христе Боже наш/, восия мирови/ Свет Разумныи/, в Нем бо иже/ звездам служащии/, звездою поучахуся/, Тебе кланятися Солнцу Праведному/, и Тебе ведети/ свыше восток/, Господи слава Тебе.

Слава Отцу и Сыну и Святому Духу/ И ныне и присно и вовеки веком аминь.

4. Удивляшеся Ирод, / зря волхвов благочестие, / и, гневом побеждаемь, / лета испыташе разстояния; / матери безчадствуемы бываху, / и безвременный возраст младенцев горце пожинашеся, / сосцы ссыхахуся, / и источницы млечнии удержавахуся, / велие бяше лютое. / Темже благочестно, вернии, сошедшеся, / поклонимся Христову Рождеству
5. Девая днесь/, Пресущественнаго рождает/, и земля вертеп/ Неприкосновенному приносит/. Ангели с пастыри славословят/, волсви же со звездою путьшествуют/. Нас бо ради родися/, Отроча младо Превечныи Бог.
6. Величай душе моя/ иже в вертепе/ Рождьшагося Царя Христа. Таинство странно вижу и преславно/. Небо сущу пещеру/, престол херувимскии девицу/, ясли вместилище/, в них же возлеже/ Невместимыи Христос Бог/, Его же хваляще величаем.
7. Величай/ душе моя/ Честнейшую небесных воинств/, Деву Пречистую,/ Богородицу. Подобаше убо нам, яко без беды страхом/, удобь молчати/. Любовию же Дево/, песнь сложити, силою обостренною/, дело есть драго/. Но о Мати силу/, елико же бысть/ изволение даждь.
8. Слава Отцу и Сыну и Святому Духу и ныне и присно и во веки веком аминь. Господи помилуй, Господи помилуй Господи благослови.
9. Рождеися в Вифлееме июдейстем, и в яслех Возлегии, Господи Исусе Христе, Сыне Божии, молитв ради Пречистыя Твоея Матери и всех святых Твоих, помилуй и спаси нас, яко Благ и человеколюбец. Аминь.

ANEXA F - La colindat de Anul Nou pe stil vechi

ANEXA G1– Prepararea desertului „Caşnic”, în săptămâna „Masleniţa”(săptămâna brânzei) la Grădinița de copii, sub îndrumarea educatoarei și a unui părinte

ANEXA H1- Realizarea desertului „ Varenicichi”

ANEXA H2 - „VARENICICHI” finalizate la grupa mare - Sarichioi, în săptămâna brânzei

ANEXA: H3 Degustarea desertului „Varenicichi”

ANEXA H4, H5 - Desertul realizat de copii și părinți - ruși lipoveni și români, de Masleniţa, la sediul Comunității Rușilor Lipoveni din Sarichioi

ANEXA: H6, H7, H8, H9 - Copiii și părinții, ruși lipoveni și români își prezintă desertul obținut

ANEXA: H10, H11 - Degustarea desertului obținut

ANEXA: I1, I2, I3 - Cântec joc și voie bună în săptămâna brânzei

ANEXA: J1, J2, J3 - Paștele la ruși lipoveni –

Sfințirea cozonacului și a ouălelor de Paște, în curtea bisericii

ANEXA J4- Jocul = „Catoc” – jucat de preșcolari, în săptămâna luminată

ANEXA: J5, J6 - De Paște, la ruși lipiveni, toți membrii familiei merg la biserică, îmbrăcați în straie tradiționale

ANEXA: K „Costumul popular- al rușilor lipoveni” și „Costumul popular românesc”

ANEXA: K1, K2, K3, K4 - Copii îmbrăcați în costum național românesc, de Ziua României

ANEXA L1, L2, L3, L4, L5, L6 - Copii costumați în portul popular românesc și al rușilor lipoveni, cu prilejul diferitelor evenimente cultural artistice

КУЛИКОВО ПОЛО

ANEXA: M1, M2 – La serbare, preșcolarii interpretează l rolurile personajelor din basme și povești

Fotografii realizate de:

Profesor învățământ preșcolar,

PAVEL EVDOCHIA

Titlul proiectului: *„Competență și eficiență în predarea limbii române copiilor și elevilor aparținând minorităților naționale din România”*
Beneficiarul proiectului: Ministerul Educației

Elaboratori: Agiibram Selda, Petaca Daniela Maria, Păușan Dorina Melania, Semeniuc Lucreția, Smarandache Gabriela Daniela, Szőcs Mónika, Pavel Evdochia

Validatori: Alt Adina, Galeș Iuliana, Kaitar Roxana, Nemeth Mariana, Szejke Ottilia

Data publicării:

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014-2020

Conținutul acestui material nu reprezintă în mod obligatoriu poziția oficială a Uniunii Europeme sau a Guvernului României.